

Олон Улсын
Хөдөлмөрийн
Байгууллага

ҮНДЭСНИЙ
СТАТИСТИКИЙН
ХОРОО

▶ МОНГОЛ УЛС ДАХЬ ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨР

СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН, 2021-2022

ISBN 922040596-2

9 789220 40596 3

Олон Улсын
Хөдөлмөрийн
Байгууллага

ҮНДЭСНИЙ
СТАТИСТИКИЙН
ХОРОО

▶ МОНГОЛ УЛС ДАХЬ ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨР

СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН, 2021-2022

Улаанбаатар хот
2024 он

© Олон Улсын Хөдөлмөрийн байгууллага 2024

Энэхүү хэвлэлийг Creative Commons Attribution 4.0 Олон улсын тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд олон нийтэд нээлттэй байршуулсан болно (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд уг тайланг дахин ашиглах, нийтэд түгээх, нэмж өөрчлөх, хөгжүүлэх боломжтой. Ингэхдээ ОУХБ болон Монгол Улсын Үндэсний статистикийн хорооны хэвлэлийн анхны хувилбарыг эзэмшигч гэдгийг тодорхой тусгаж өгнө. Дахин ашиглах, нийтэд түгээх, нэмж өөрчлөх, хөгжүүлэх тохиолдолд ОУХБ болон Монгол Улсын Үндэсний статистикийн хорооны логог ашиглахыг хориглоно.

Зохиогч – Хэвлэлийг дараах байдлаар эшилнэ: МОНГОЛ УЛС ДАХЬ ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨР: Судалгааны үр дүн, 2021-2022: Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллага болон Монгол Улсын Үндэсний Статистикийн Хороо, 2024.

Орчуулга – Энэхүү хэвлэлийг орчуулсан тохиолдолд дараах тайлбарыг заавал оруулсан байх ёстой: ОУХБ болон МУ-ын ҮСХ нь энэхүү орчуулгыг бэлтгэж, хянаж, батлаагүй бөгөөд эдгээр байгууллагын албан ёсны орчуулга биш юм. Тус хувилбарын агуулга, үнэн зөв байдлыг ОУХБ болон МУ-ын ҮСХ хариуцахгүй.

Өөрчлөлт – Хэвлэлийн агуулгыг өөрчлөн гаргасан тохиолдолд дараах тайлбарыг заавал оруулна: Энэхүү бүтээл нь ОУХБ болон МУ-ын ҮСХ-оос гаргасан зохиогчийн эрх бүхий бүтээлийг өөрчлөн боловсруулсан хувилбар юм. Тус хувилбарын агуулга, үнэн зөв байдлыг ОУХБ болон МУ-ын ҮСХ хариуцахгүй бөгөөд өөрчлөн гаргасан зохиогчид бүрэн хариуцна.

Монгол Улс дахь хүүхдийн хөдөлмөр: Судалгааны үр дүн, 2021-2022, ОУХБ, МУ-ын ҮСХ – Женев, Улаанбаатар, 2024. ISBN: 9789220405963 (хэвлэмэл) 9789220405970 (веб pdf)

Энэ хэвлэлийн англи хэл дээрх хувилбар: Child labour in Mongolia: Survey results 2021–2022, ILO, NSO – Geneva and Ulaanbaatar, 2024. ISBN: 9789220405796 (print); 9789220405802 (web PDF)

ОУХБ болон МУ-ын ҮСХ-ны мэдээллийн сан, хэвлэлд ашиглагдсан энэхүү материал нь ОУХБ-ын болон МУ-ын ҮСХ-ны зүгээс аливаа улс орон, нутаг дэвсгэрийн эрх зүйн байдал, эрх мэдэл, эсвэл тэдгээрийн хил хязгаарын талаарх илэрхийлсэн байр суурь, илэрхийлэл биш болно.

Хэвлэлд тусгагдсан үзэл, санаа бодол нь зөвхөн зохиогчийнх бөгөөд ОУХБ болон МУ-ын ҮСХ-ны үзэл, санаа бодол, эсвэл бодлого биш юм.

Байгууллага, бүтээгдэхүүн, үйл явцыг эш татах нь ОУХБ-аас албан ёсоор хүлээн зөвшөөрсөн гэсэн утгыг илэрхийлэхгүй. Мөн бусад байгууллага, бүтээгдэхүүн, үйл явцыг дурдаагүй нь хүлээн зөвшөөрөөгүйн шинж биш юм.

Энэхүү судалгааг Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллага болон Америкийн нэгдсэн улсын Хөдөлмөрийн департментын санхүүжилтийн хүрээнд IL-30147-16-75-K-11 (MAP-16 төсөл) хамтын ажиллагааны гэрээний дагуу зохион байгуулав. Энэхүү тайлан нь Америкийн нэгдсэн улсын Хөдөлмөрийн департментын үзэл бодлогыг илэрхийлээгүй, бараа, арилжааны бүтээгдэхүүн, байгууллагын нэрсийг тайланд дурдсан нь АНУ-ын Засгийн газрын дэмжлэгийг хүлээсэн гэдгийг илэрхийлээгүй.

Монгол Улсад хэвлэв.

СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН ХЯНАСАН:

Мария Габриелла Бреглиа Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын Хөдөлмөрийн хүрээний суурь зарчим ба эрхийн асуудал хариуцсан хэлтсийн Судалгаа, үнэлгээний албаны Бодлогын судлаач

Гуарселло Лорензо Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын Хөдөлмөрийн хүрээний суурь зарчим ба эрхийн асуудал хариуцсан хэлтсийн Судалгаа, үнэлгээний албаны Бодлогын судлаач, статистикч

СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН БИЧСЭН:

Э.Гантуяа Үндэсний статистикийн хорооны Нийгмийн статистикийн газрын Өрхөд суурилсан судалгааны хэлтсийн ахлах статистикч

О.Норовсамбуу Үндэсний статистикийн хорооны Тооллого, өгөгдлийн шинжилгээний газрын Өгөгдөл, судалгаа, шинжилгээний хэлтсийн ахлах статистикч

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО

📍 Монгол Улс, Улаанбаатар хот
Сүхбаатар дүүрэг, Бага тойруу
Засгийн газрын III байр

☎ 976-11-326414

🌐 www.nso.mn, www.1212.mn

✉ information@nso.mn

▶ АГУУЛГА

▶ АГУУЛГА	2
ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ	4
ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ	5
ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР	8
ӨМНӨХ ҮГ	11
▶ БҮЛЭГ I. ХУРААНГУЙ	14
1.1. Удиртгал	14
1.2. Судалгааны зорилго	14
1.3. Судалгааны товч дүн	14
▶ БҮЛЭГ II. СУДАЛГААНЫ АРГА ЗҮЙ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ	19
2.1. Эрх зүйн баримт бичиг	20
2.2. Статистикийн ойлголт, тооцоолууд	22
2.3. Судалгааны түүвэрлэлт	25
2.4. Судалгааны асуулгын хуудас, мэдээлэл цуглуулалт, боловсруулалт	26
▶ БҮЛЭГ III. НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ	29
3.1. Хүн ам	30
3.2. Эдийн засгийн өсөлт, бүтцийн өөрчлөлт	30
3.3. Ядуурлын түвшин	31
3.4. Тэгш бус байдал	32
3.5. Өрхийн амьжиргаа	33
3.6. Нийгмийн халамж	34
3.7. Хөдөлмөр	34
3.8. Хүний хөгжлийн индекс	35
▶ БҮЛЭГ IV. ХҮҮХДИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА	37
▶ БҮЛЭГ V. ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨР	45
5.1. Үндсэн ажлын онцлог	49
5.2. Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдийн ажлын хэлбэр	50
5.2.1. Цалин хөлс, орлого олох зорилготой хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхэд	52
5.2.2. Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцож буй хүүхэд	56
5.3. Ажлын цаг	59
5.4. Ажлын байрны нөхцөл	61

5.5. Хүүхдийн аюултай ажилд оролцож буй хүүхэд	63
5.6. Хүүхдийн хөдөлмөрийн улирлын хэлбэлзэл	67
▶ БҮЛЭГ VI. ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨРТ ОРОЛЦОЖ БУЙ ХҮҮХЭД, ТЭДНИЙ ӨРХИЙН НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙДАЛ, СУРГУУЛЬД ХАМРАГДАЛТ	71
6.1. Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдийн өрхийн нийгэм, эдийн засгийн байдал	72
6.2. Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдийн сургуульд хамрагдалт	74
▶ БҮЛЭГ VII. ХҮҮХДИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЧИГ ХАНДЛАГА, ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨРТ НӨЛӨӨЛӨХ ХҮЧИН ЗҮЙЛИЙН ШИНЖИЛГЭЭ	77
7.1. Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагааны чиг хандлага	78
7.2. Хүүхдийн хөдөлмөрт нөлөөлөх хүчин зүйлийн шинжилгээ	79
▶ БҮЛЭГ VIII. ХҮҮХДИЙН ГЭРИЙН АЖИЛ, ЧӨЛӨӨТ ЦАГ	83
8.1. Гэрийн ажлын оролцоо	84
8.2. Гэрийн ажил болон хүүхдийн хөдөлмөр	87
▶ БҮЛЭГ IX. ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨРТЭЙ ТЭМЦЭХ ТЭРГҮҮЛЭХ ЗОРИЛТУУД, ЗӨВЛӨМЖ	89
Хавсралт 1. Ойлголт, тодорхойлолт	93
Хавсралт 2. Судалгааны түүврийн арга зүй	96
Хавсралт 3. Статистик хүснэгт	99
Хүүхдийн хөдөлмөрийн стандарт алдаа ба итгэх интервал	99
Статистик хүснэгтүүд	103
Хавсралт 4. Судалгааны асуулга	121

▶ ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 2.1. Хүүхдийн хөдөлмөрийн статистик үзүүлэлтийг тодорхойлох арга зүйн хүрээ	24
Хүснэгт 3.1. Тэгш бус байдал	32
Хүснэгт 3.2. Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийн үзүүлэлт, мянган хүн	34
Хүснэгт 3.3. Хүний хөгжлийн индекс	36
Хүснэгт 4.1. Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон 5-17 насны хүүхэд, насны бүлэг, хүйс, байршил, бүсээр	39
Хүснэгт 4.2. 6-14 насны хүүхдийн сургуульд хамрагдалт болон эдийн засгийн үйл ажиллагаа, хүйс, байршлаар	43
Хүснэгт 5.1. Хүүхдийн хөдөлмөр, ажлын хэлбэрээр, насны бүлэг, хүйс, байршлаар	51
Хүснэгт 5.2. Цалин хөлс, орлого олох зорилготой хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон хүүхэд, эдийн засгийн үйл ажиллагаа, насны бүлэг, хүйс, байршил, бүсээр	53
Хүснэгт 5.3. Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцож буй хүүхэд, үйл ажиллагааны төрөл, хүйс, байршил, хувиар	57
Хүснэгт 5.4. Хүүхдийн хөдөлмөрт зарцуулсан долоо хоногийн дундаж цаг, насны бүлэг, ажлын хэлбэр, хүйс, байршлаар	60
Хүснэгт 5.5. Хүүхдийн хөдөлмөрт зарцуулсан цаг, сургуульд хамрагдалтын байдлаар	61
Хүснэгт 5.6. Хүүхдийн хөдөлмөр, улирал, хүйс, насны бүлэг, байршлаар	68
Хүснэгт 6.1. Хүүхдийн хөдөлмөр, өрхийн тэргүүлэгчийн хүйс, ам бүлийн тоогоор	72
Хүснэгт 7.1. Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа, судалгаа явуулсан оноор	79
Хүснэгт 7.2. Ложистик регрессийн шинжилгээнд ашигласан хувьсагч, түүний тайлбар	80
Хүснэгт 7.3. Хүүхдийн хөдөлмөрт нөлөөлсөн хүчин зүйлсийн стэпвайс ложистик регрессийн шинжилгээний маржинал эффект	81
Хүснэгт 7.4. Хүүхдийн аюултай ажилд нөлөөлсөн хүчин зүйлсийн стэпвайс ложистик регрессийн шинжилгээний маржинал эффект	81
Хүснэгт 8.1. Гэрийн ажилд оролцсон, аюултай байж болзошгүй гэрийн ажилд оролцсон хүүхэд, хүйс, насны бүлэг, байршлаар	84
Хүснэгт 8.2. Гэрийн ажил хийсэн хүүхэд, хүүхдийн хөдөлмөрт оролцдог эсэхээр	87

► ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 2.1.	Ажил, түүний хэлбэр	22
Зураг 2.2.	Хүүхдийн хөдөлмөр, ажлын хэлбэрээр	23
Зураг 3.1.	Хүн амын нас хүйсийн суварга	30
Зураг 3.2.	Хүн ам зүйн ачаалал, хувиар	30
Зураг 3.3.	Эдийн засгийн өсөлт, бууралт, хувиар	31
Зураг 3.4.	Ядуурлын хамралтын хүрээ болон ядуу хүн амын тоо, улсын дунджаар	31
Зураг 3.5.	Ядуурлын хамралтын хүрээ, хувиар, ядуу хүн амын тоо, байршлаар	32
Зураг 3.6.	Хүн амын хэрэглээний бүтэц, тэнцүү 5 бүлгээр, дүнд эзлэх хувиар	33
Зураг 3.7.	Өрхийн сарын дундаж бодит орлогын өсөлтийн хувь (%), (2010=100)	33
Зураг 3.8.	Өрхийн сарын дундаж бодит орлогын өсөлт, эдийн засгийн өсөлт, хувиар	33
Зураг 3.9.	Нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдагчид, жилээр, мянган хүн	34
Зураг 3.10.	Хөдөлмөр эрхлэлтийн болон ажилгүйдлийн түвшин, хүйсээр, хувиар	35
Зураг 3.11.	Ажиллагчид, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар, дүнд эзлэх хувиар	35
Зураг 4.1.	5-17 насны хүүхдийн эдийн засгийн оролцоо	38
Зураг 4.2.	5-17 насны хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа	38
Зураг 4.3.	Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхдийн эзлэх хувь, нас, хүйсээр	39
Зураг 4.4.	Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхдийн эзлэх хувь, нас, байршлаар	40
Зураг 4.5.	Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхдийн эзлэх хувь, хүйс, байршил, насны бүлгээр	40
Зураг 4.6.	Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон 5-17 насны хүүхэд, насны бүлэг, аймгаар	41
Зураг 4.7.	5-17 насны эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхэд, ажлын хэлбэр, хүйс, байршил, насны бүлгээр	41
Зураг 4.8.	Хүүхдийн сургуульд хамрагдалт болон эдийн засгийн үйл ажиллагааны оролцоо, насны бүлгээр	42
Зураг 4.9.	Хүүхдийн цэцэрлэг, сургуульд хамрагдалт болон эдийн засгийн үйл ажиллагаа, насаар	43
Зураг 5.1.	Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, насны бүлэг, хүйс, байршил, бүсээр	46
Зураг 5.2.	Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, аймаг, нийслэлээр	47
Зураг 5.3.	Хүүхдийн хөдөлмөр, ангиллаар	47
Зураг 5.4.	Хүүхдийн хөдөлмөр, нас, хүйс, дүнд эзлэх хувиар	48
Зураг 5.5.	Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, нас, хүйсээр	48
Зураг 5.6.	Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, байршлаар	49
Зураг 5.7.	Хүүхдийн хөдөлмөр, эдийн засгийн үндсэн үйл ажиллагааны салбар, дүнд эзлэх хувиар	49

Зураг 5.8.	Хүүхдийн хөдөлмөр болон ажлын хэлбэр	52
Зураг 5.9.	Цалин хөлс, орлого олох зорилгоор хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхэд, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар, дүнд эзлэх хувиар	54
Зураг 5.10.	Цалин хөлс, орлого олох зорилгоор хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхэд, статус, хүйс, байршил, насны бүлэг, хувиар	55
Зураг 5.11.	Цалин хөлс, орлого олох зорилгоор хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдүүдийн сарын дундаж цалин, орлого, хүйс, байршил, насны бүлэг, хувиар	55
Зураг 5.12.	Хүүхдийн цалин хөлс, орлого олох ажилд зарцуулсан цаг, салбар, хүйс, байршил, насны бүлгээр	56
Зураг 5.13.	Цалин хөлс, орлого олох зорилгоор хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдийн сургуульд хамрагдалт, хувиар	56
Зураг 5.14.	Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцож буй хүүхэд, үйл ажиллагааны төрөл, насны бүлэг, дүнд эзлэх хувиар	58
Зураг 5.15.	Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцож буй хүүхдийн долоо хоногт зарцуулсан дундаж цаг, үйл ажиллагааны төрөл, хүйс, байршил, насны бүлгээр	58
Зураг 5.16.	Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцож буй хүүхдийн сургуульд хамрагдалт, хүйс, байршил, насны бүлгээр, хувиар	59
Зураг 5.17.	Долоо хоногийн дундаж цаг, хүйс, байршил, насны бүлгээр	59
Зураг 5.18.	Хүүхдийн хөдөлмөрт зарцуулсан долоо хоногийн дундаж цаг, ҮТС үйлдвэрлэлийн хүрээнд, цагийн интервалиар, хувиар	60
Зураг 5.19.	Ажлын нөхцөл, тулгарсан хүндрэлээр	62
Зураг 5.20.	Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох явцдаа осол, гэмтэл авсан тохиолдол, төрлөөр	62
Зураг 5.21.	Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох явцдаа өвдсөн тохиолдол, үүссэн өвчнөөр	63
Зураг 5.22.	Хүүхдийн аюултай ажилд оролцсон хувь, хүйс, насны бүлэг, байршлаар	64
Зураг 5.23.	Хүүхдийн аюултай ажилд оролцсон хувь, аймаг, нийслэлээр	64
Зураг 5.24.	Хүүхдийн аюултай ажил, аюултай байдлын хэлбэрээр	64
Зураг 5.25.	Хориглосон ажлын байранд ажиллаж байгаа хүүхэд, салбар, мэргэжил, хүйсээр	65
Зураг 5.26.	Хориглосон ажлын байранд ажиллаж байгаа хүүхэд, салбар, мэргэжил, насны бүлэг, байршил, дүнд эзлэх хувиар	65
Зураг 5.27.	Хэт их цагаар хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхэд, ажлын хэлбэрээр, дүнд эзлэх хувиар	66
Зураг 5.28.	Хэт их цагаар хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдийн хувь	66
Зураг 5.29.	Ажлын байрны аюултай нөхцөлд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхэд, ажлын нөхцөлөөр	67
Зураг 5.30.	Хүүхдийн хөдөлмөр, хүүхдийн аюултай ажилд оролцсон хувь, улирлаар	68
Зураг 5.31.	Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, хүйс, улирлаар	68
Зураг 5.32.	Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, байршил, улирлаар	69
Зураг 5.33.	Хүүхдийн хөдөлмөр, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар, мянган хүүхдээр	69
Зураг 5.34.	Хүүхдийн хөдөлмөр, ажлын хэлбэр, улирлаар, мянган хүүхдээр	70

Зураг 5.35.	Хүүхдийн хөдөлмөр, ангилал, улирлаар, мянган хүүхдээр	70
Зураг 6.1.	Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, өрхийн тэргүүлэгч, ам бүлээр	72
Зураг 6.2.	Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, өрхийн тэргүүлэгчийн боловсролын түвшин, аав, ээжтэйгээ амьдардаг эсэхээр	73
Зураг 6.3.	Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, өрхийн сууц, усан хангамжийн төрлөөр	73
Зураг 6.4.	Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, өрхийн сарын дундаж орлогоор, хямралд өртсөн өрх эсэхээр	74
Зураг 6.5.	Сургуульд хамрагдалтын хувь, хүүхдийн хөдөлмөрт хамрагдалтаар, насаар	75
Зураг 6.6.	Сургуульд хамрагдалтын хувь, хүйс, насаар	75
Зураг 6.7.	Өмнөх хичээлийн жилд суралцаагүй шалтгаан	76
Зураг 7.1.	Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа, нийт хүүхдэд эзлэх хувь, судалгаа явуулсан оноор	78
Зураг 7.2.	Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа, насны бүлэг, дүнд эзлэх хувиар, судалгаа явуулсан оноор	78
Зураг 8.1.	Гэрийн ажил эрхэлсэн хүүхэд, нийт хүүхдэд эзлэх хувиар	84
Зураг 8.2.	Гэрийн ажил эрхэлсэн хүүхэд, үйл ажиллаг, хүйсээр, хувиар	85
Зураг 8.3.	Хүүхдийн аюултай байж болзошгүй гэрийн ажил эрхлэлтийн түвшин, хүйс, нас, байршлаар	85
Зураг 8.4.	Аюултай нөхцөлд гэрийн ажил эрхэлсэн хүүхэд, нийт гэрийн ажил эрхэлсэн хүүхдэд эзлэх хувиар, ажлын төрлөөр	86
Зураг 8.5.	Гэрийн ажилд зарцуулсан дундаж цаг, үйл ажиллагаагаар	87
Зураг 8.6.	Гэрийн ажил хийсэн хүүхэд, хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон эсэхээр, дүнд эзлэх хувиар	88

▶ ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР

АХС	Ажиллах хүчний судалгаа
ГШХО	Гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт
ДНБ	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
НҮБ	Нэгдсэн үндэстний байгууллага
ОУХБ	Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллага
ОУХСБХ	Олон улсын хөдөлмөрийн статистикчдын бага хурал
ӨНЭЭС	Өрхийн нийгэм, эдийн засгийн судалгаа
ҮНО	Үндэсний нийт орлого
ҮНБ	Үндэсний нийт бүтээгдэхүүн
ҮТС	Үндэсний тооцооны систем
ХА	Хүн ам
ХАА	Хөдөө аж ахуй
ХАӨМС	Хүн ам, өрхийн мэдээллийн сан
ХХС	Хүүхдийн хөдөлмөрийн судалгаа
ХЭК	Хүний эрхийн конвенц
ЯШ	Ядуурлын шугам

ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨР

Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа дахь оролцоо нь хүүхдийн хөдөлмөр мөн эсэх нь хүүхдийн нас, ажлын цаг, нөхцөл, гүйцэтгэж буй ажлын төрлөөс хамаарна. Хэрвээ хүүхэд бага наснаасаа, урт цагаар эсвэл бие бялдар, сэтгэцийн эрүүл мэнд, хөгжил, боловсорч сурахад нь нөлөөлөхүйц ажилд оролцдог бол энэ нь хүүхдийн хөдөлмөр болно.

Монгол Улсад **138 мянга гаруй хүүхэд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож** байна.

37.4%
Охид

62.6%
Хөвгүүд

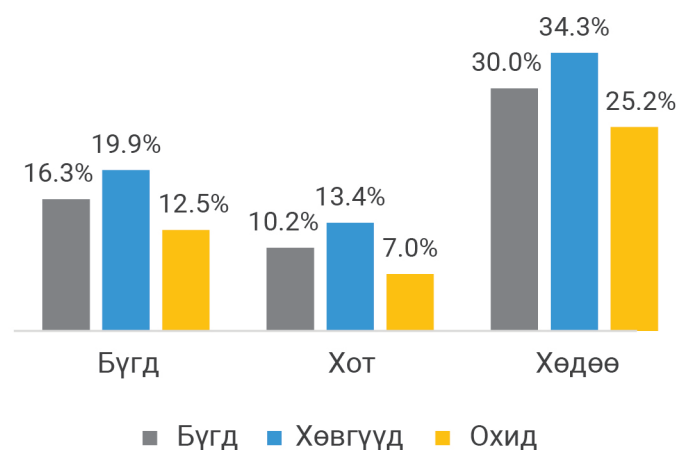
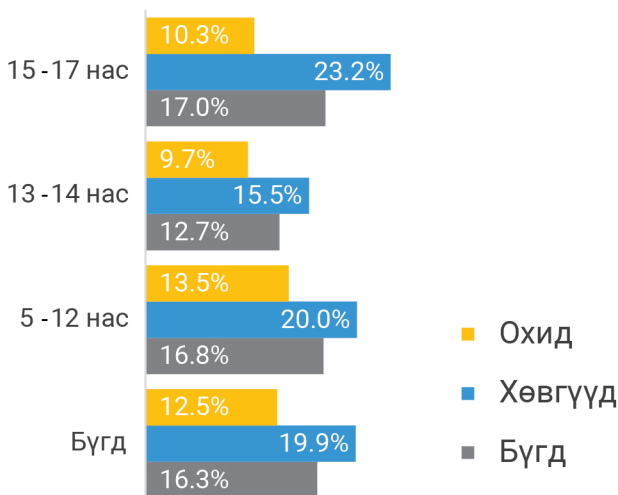
Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй нийт хүүхдийн тоо: 37.4% нь охид, 62.6% нь хөвгүүд

5-17 насны хүүхдийн **16.3%**

Бүх насны бүлэгт **хөвгүүд** охидтой харьцуулахад илүү хөдөлмөр эрхэлж байна.

Хөдөөд хүүхдийн хөдөлмөр их байна.

Монгол хүүхдүүд хөдөлмөрийн зах зээлд эрт орж байна: 5-12 насны хүүхдийн хөдөлмөр эрхлэлт 16.8%

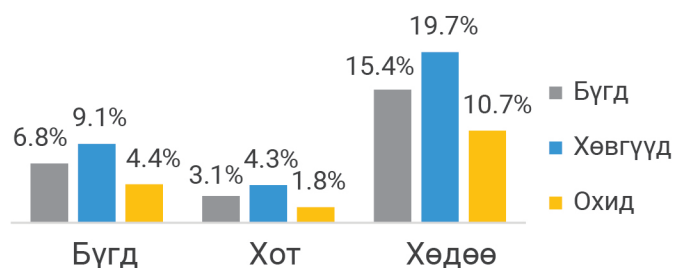
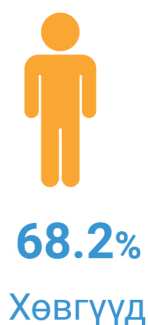
АЮУЛТАЙ АЖИЛ

Хүүхдийн аюултай ажил гэж хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, ёс суртахуун, хүмүүжилд сөргөөр нөлөөлөх аюултай шинж чанар бүхий (аюултай орчин, тоног төхөөрөмж, салбар, ажил мэргэжил) аливаа ажил, үйл ажиллагаа юм.

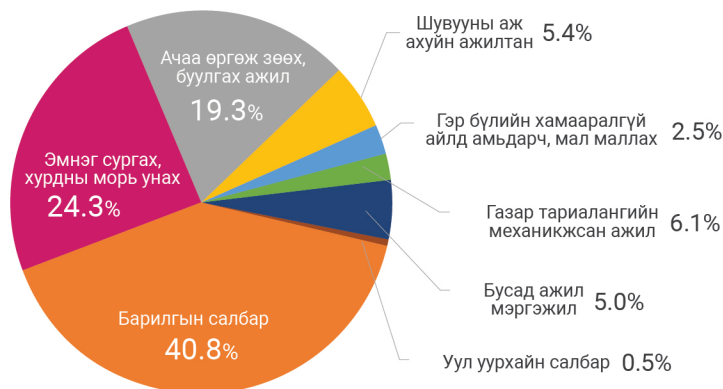
Хөвгүүд охидыг бодвол аюултай ажилд илүү оролцож байна.

Аюултай ажилд оролцож буй хүүхдийн дийлэнх нь **хөдөө** амьдарч байна.

Ажил хийж буй хүүхдүүдийн ихэнх нь том мал, тэжээвэр амьтадтай харьцаж эсвэл өтөг, бууц, ялгадастай орчинд ажиллаж байсан тул хүүхдийн аюултай ажилд оролцсонд тооцсон.

Аюултай ажилд оролцож буй 10 хүүхэд тутмын 1 нь ажил, мэргэжлийн хувьд аюултайд тооцогдож, тэдгээрийн 2.0 мянга (40.8%) нь барилгын салбарт дотоод засал, чимэглэлийн ажил туслах, барилгын материал, багаж хэрэгсэл зөөх гэх зэрэг барилгын туслан гүйцэтгэх үйл ажиллагаанд оролцжээ.

► ӨМНӨХ ҮГ

Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрээс урьдчилан сэргийлэх тухай дэлхийн санаачилга 1999 онд гарснаас хойш Монгол Улс хүүхдийн хөдөлмөрийн эсрэг үндэсний хэмжээний үйл ажиллагаа явуулах таатай орчныг бүрдүүлэхэд ихээхэн ахиц дэвшил гаргасан юм.

Монгол Улс Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагаас баталсан Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийн тухай 182 дугаар конвенц, Ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 138 дугаар конвенцыг тус тус соёрхон баталж, хүүхдийн хөдөлмөрийн бүх хэлбэр түүний дотор хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг устгах улс төрийн амлалт авсан билээ.

Монгол Улсын Засгийн газар, ажил олгогч, ажиллагчид гэсэн гурван талт түншүүд хууль эрх зүйн болон зохион байгуулалтын хүрээнд томоохон ахиц дэвшил гаргасан, хамгийн сүүлд гэхэд 2021 онд Хөдөлмөрийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга, насанд хүрээгүй хүмүүст хориглосон ажлын жагсаалт, хөнгөн ажлын тодорхойлолтыг батлав.

Монгол Улсын Үндэсний статистикийн хороо нь 2002-2003 оноос хойш хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх өгөгдөл, баримтыг цуглуулж, нотолгоонд суурилсан арга хэмжээ, бодлого боловсруулахад шаардлагатай мэдээллээр хангаснаар хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах үндэсний энэхүү амлалтад үнэтэй дэмжлэг үзүүлж ирсэн.

Энэхүү тайлан нь Монгол Улсад явуулсан Хүүхдийн хөдөлмөрийн дөрөв дэх судалгааны үр дүн юм. Тайланд дурдсан хүүхдийн хөдөлмөрийн үзүүлэлтүүд нь 2018 оны 10-р сард болсон Олон улсын хөдөлмөрийн статистикчдийн 20 дугаар бага хурлаас баталсан хүүхдийн хөдөлмөрийн хамгийн сүүлийн олон улсын статистик хэмжилтийн стандарттай нийцэж байгаа болно. Хүүхдийн хөдөлмөрийн шинж чанарыг хянах, ойлгоход зайлшгүй шаардлагатай хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх найдвартай, цогц өгөгдөл цуглуулах Монгол Улсын Үндэсний статистикийн хорооны хүчин чармайлтыг ОУХБ өндрөөр үнэлж байгаагаар илэрхийлж байна. Энэхүү судалгааны үр дүн нь хүүхдийн хөдөлмөрийг устгаж, бүх хүүхдийг чанартай боловсролд хамруулах, залуучуудыг өөрсдийн бүтээмж, бүтээлч чадавхаа хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай сургалтад хамруулахад хувь нэмэр оруулна гэдэгт найдаж байна.

Чанхи Ли

ОУХБ-ын БНХАУ, Монгол Улсыг хариуцсан товчооны захирал

Филипп Ванхейнегем

ОУХБ-ын Хөдөлмөрийн хүрээний суурь зарчим ба эрхийн асуудал хариуцсан салбарын захирал

▶ ӨМНӨХ ҮГ

Монгол Улс Нэгдсэн үндэстний байгууллагаас баталсан Хүүхдийн эрхийн конвенцод 1990 онд, Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагаас баталсан Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийн тухай 182 дугаар конвенцод 1999 онд, Ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 138 дугаар конвенцод 2002 онд нэгдэн орж, хүүхдийн хөдөлмөрийг бүрэн устгах болон хүүхдийг хүнд хортой нөхцөлийн ажил, тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөрт татан оруулахыг хязгаарлах, таслан зогсооход чиглэсэн үндэстний хэмжээний бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэхэд онцгой анхаарал хандуулж ирсэн. Нэгдсэн үндэстний байгууллагын Ерөнхий ассамблейгаас албадан хөдөлмөр, хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах хүчин чармайлтыг уриалж, 2021 оныг Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах жил болгон зарласан. Ийнхүү хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах хүчин чармайлтыг нэмэгдүүлэх нь зөвхөн хүний эрхийг хангах төдийгүй улс орны тогтвортой хөгжлийг хангахад чухал ач холбогдолтой. Нэгдсэн үндэстний байгууллагын Ерөнхий ассамблейгаас 2015 онд бүх нийтийн, хүртээмжтэй, хуваагдал, ялгаварлалгүй байх гол зарчмыг агуулсан 2030 он хүртэлх Тогтвортой хөгжлийн хөтөлбөрийг баталж, хүн бүрийн амьдралыг сайжруулж, хөгжлийн гадна нэг ч хүнийг үлдээхгүйгээр томоохон өөрчлөлт хийхийг бүх улс орнуудад уриалсан.

Монгол Улсын төр засаг дэлхий нийтийн энэхүү уриалгад нэгдэн орж хүүхдийн хөдөлмөрийг хориглох, устгахын төлөө тууштай ажиллаж байна. Монгол Улсын Их Хурлаар 2016 онд “Монгол Улсын Тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал 2030”-ыг батлан, Тогтвортой хөгжлийн зорилгын 8.7-р зорилтоор “Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг хориглох, устгахад чиглэлээр шуурхай, үр дүнтэй арга хэмжээ авч, албадан хөдөлмөр хийлгэх явдлыг арилгаж, бүх хэлбэрийн хүүхдийн хөдөлмөр, түүний дотор хүүхдийг цэрэг болгон элсүүлэх, ашиглах явдлыг 2025 он гэхэд эцэс болгох”-д чиглэсэн.

Монгол Улсын Тогтвортой хөгжлийн зорилгын хэрэгжилтийг хянаж, цаашдын бодлого, хөтөлбөрийг боловсруулахад шаардлагатай статистик тоо мэдээллийг олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн аргачлалын дагуу бий болгох ажлыг Үндэстний Статистикийн хороо нь хуулиар хүлээж, уг үүргийнхээ дагуу Хүүхдийн хөдөлмөрийн судалгааг 2021-2022 онд зохион байгууллаа.

Энэхүү судалгааны үр дүн нь хүүхдийн хөдөлмөр, аюултай ажил эрхэлж буй хүүхдийг тодорхойлон улмаар хүүхдийн хөдөлмөрийг хориглох, устгахад чиглэсэн бодлогын дүн шинжилгээний суурь мэдээлэл болж, судалгаа нотолгоонд суурилсан бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх чиглэлд бодитой дэмжлэг үзүүлнэ гэдэгт итгэлтэй байна.

Энэ удаагийн Хүүхдийн хөдөлмөрийн судалгааг олон улсын аргачлалаар үндэстний хэмжээнд явуулахад санхүү, техникийн туслалцаа үзүүлсэн Олон Улсын хөдөлмөрийн байгууллага болон Америкийн нэгдсэн улсын Хөдөлмөрийн яаманд талархаж байгаагаа илэрхийлэхийн ялдамд судалгааг зохион байгуулахад мэргэжлийн зөвлөгөө өгч, төслийн ажлыг хэрэгжүүлэх үйл явцыг зохицуулж, хамтран ажилласан Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын Судалгаа, үнэлгээний нэгжийн дарга Микаелле Де Кок, Судалгаа, үнэлгээний нэгжийн Судалгааны багийн Бодлогын судалгааны ажилтан Габриелла Бреглиа, Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын Монгол Улсын үндэстний зохицуулагч П.Болормаа нарт гүн талархал илэрхийлье.

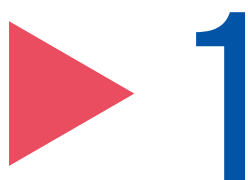
Мөн судалгааны тайлан боловсруулахад арга зүйн удирдлагаар хангаж, хамтран ажилласан Үндэстний статистикийн хорооны Даргын зөвлөлийн гишүүд болон Арга зүйн байнгын зөвлөлийн гишүүд, судалгааг гардан зохион байгуулсан Нийгмийн статистикийн газрын Өрхөд суурилсан судалгааны хэлтсийн Ажиллах хүчний судалгааны баг, төв, орон нутгийн статистикийн нэгжийн албан хаагчдад талархал илэрхийлье.

Судалгааны үр дүнтэй танилцан, өөрсдийн ажилдаа ашиглана гэдэгт итгэж байна. Та бүгдэд ажлын өндөр амжилт хүсье.

ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРООНЫ ДАРГА

Б.БАТДАВАА

ХУРААНГУЙ

1.1. Удиртгал

Монгол Улсын Үндэсний статистикийн хороо нь Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах олон улсын хөтөлбөрийн санхүү, техникийн дэмжлэгтэйгээр “Хүүхдийн хөдөлмөрийн судалгаа”-г 2002-2003, 2006-2007, 2011-2012 онуудад “Ажиллах хүчний судалгаа”-ны модуль хэлбэрээр, олон улсын аргачлалын дагуу зохион байгуулж, үр дүнг тархааж байв. Эдгээр судалгаануудын үр дүнд, хүүхдийн хөдөлмөр, аюултай ажилд оролцуулахыг устгахад чиглэсэн бодлого, хөтөлбөрийг боловсруулахын тулд хүүхдийн хөдөлмөрийн статистикийн мэдээллийг тодорхой давтамжтайгаар баяжуулан, бий болгох шаардлагатай байгаа нь тогтоосон. Энэ хүрээнд Үндэсний статистикийн хороо нь Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын Хөдөлмөрийн хүрээний суурь зарчим ба эрхийн асуудал хариуцсан хэлтэс (FUNDAMENTALS) болон Америкийн нэгдсэн улсын Хөдөлмөрийн департаментын санхүү, техникийн дэмжлэгтэйгээр “Хүүхдийн хөдөлмөрийн судалгаа”-г 2018 онд батлагдсан шинэ аргачлалын дагуу 2021-2022 онд анх удаа бие даасан хэлбэрээр зохион байгууллаа.

1.2. Судалгааны зорилго

Судалгааны гол зорилго нь хүүхдийн хөдөлмөрийн хамрах хүрээ, төлөв байдлын талаар олон улсын шинэ стандартын дагуу тоон мэдээллийг бий болгох, статистикийн мэдээллийн санг баяжуулах, бодлого боловсруулагчдыг хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах бодлого, арга хэмжээг боловсруулахад шаардлагатай мэдээллээр хангахад чиглэсэн.

1.3. Судалгааны товч дүн

5-17 насны хүүхэд

- ▶ Судалгаагаар Монгол Улсад 5-17 насны 852.4 мянган хүүхэд байгаагийн 436.6 мянга (51.2%) нь хөвгүүд, 415.8 мянга (48.8%) нь охид байна.
- ▶ Насны бүлгийн хувьд, 69.1 хувь нь 5-12 настай, 14.7 хувь нь 13-14 настай, 16.2 хувь нь 15-17 настай хүүхдүүд байна. Байршлын хувьд, 5-17 насны нийт хүүхдийн 69.5 хувь нь хот, суурин газарт, 30.5 хувь нь хөдөө орон нутагт амьдарч байна.

Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа

- ▶ Хүүхдийн ажил эрхлэлт гэж 5-17 насны хүүхдийн оролцсон бусдын эсвэл өөрийн хэрэглээнд зориулж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, үйлчилгээ үзүүлэх аливаа үйл ажиллагааг хэлнэ. Өөрөөр хэлбэл, хүүхдийг ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн ерөнхий хүрээн дэх¹ үйл ажиллагаа буюу эдийн засгийн үйл ажиллагаа, цалин, хөлсгүй өрхийн үйлчилгээ (эсвэл гэрийн ажил)-нд оролцуулж байгаа талаарх өргөн хүрээний ойлголт юм.
- ▶ Хүүхдийг эдийн засгийн үйл ажиллагаанд татан оролцуулах гэдэг нь ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээн дэх үйл ажиллагаанд оролцохыг хэлнэ. Үүнд цалин хөлс, орлого олох зорилготой хөдөлмөрт оролцох ажил, өөрийн эцсийн хэрэглээний бараа, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн ажил болон цалин, хөлсгүй дадлагажих ажил орно.

1 Хүүхдийн хөдөлмөрийн статистикийн талаарх ОУХС-ийн 18 дугаар бага хурлын 4 дүгээр тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай тогтоол, ОУХС-ын 20 дугаар бага хурал, ОУХБ, Женев хот, 2018 он.

- ▶ Судалгаагаар улсын хэмжээнд 5-17 насны нийт хүүхдийн 208.0 мянга (24.4%) нь эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон байна. Тэдний 60.7 хувь нь хөвгүүд, 39.3 хувь нь охид байна. Харин байршлын хувьд ялгаатай байдал ажиглагдахгүй байна (хотод 50.8%, хөдөөд 49.2%).
- ▶ Хүүхдийн нас нэмэгдэх тусам тэдний эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцох оролцоо нэмэгдэж байна. Энэ хандлага байршлын хувьд хадгалагдаж байна.

Хүүхдийн хөдөлмөр

- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөр гэж хуулиар тогтоосон хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарт хүрээгүй хүүхдийн хийж буй ажил, эсвэл гүйцэтгэж буй ажил нь хүүхдэд бие махбодын болоод сэтгэл зүйн гэмтэл учруулж тэдний эрүүл мэнд, өсөлт, хөгжилд сөргөөр нөлөөлөх ажлыг хэлнэ. Үүнд:
 - ▶ эдийн засгийн үйл ажиллагаа эрхэлж буй хөнгөн ажил хийж болохуйц наснаас доош буюу 5-12 настай хүүхэд,
 - ▶ аюултайд тооцогдоогүй ч хөнгөн бус ажил эрхэлж буй 13-14 насны хүүхэд,
 - ▶ аюултай ажил хийж буй хүүхдээр тодорхойлдог.
- ▶ Судалгаагаар улсын хэмжээнд 5-17 насны хүүхдийн 138.5 мянга буюу 16.3 хувь нь хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон байна.
- ▶ Хөвгүүд охидоос илүү хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох хандлагатай байна. Өөрөөр хэлбэл, хөвгүүдийн хувьд хүүхдийн хөдөлмөр түвшин 19.9 хувь, охидынх 12.5 хувь байна.
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшнийг насны бүлгээр авч үзэхэд, 5-12 насны хүүхдүүдийн 16.8 хувь нь, 13-14 насныхны 12.7 хувь, 15-17 насныхны 17.0 хувь хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож байна.
- ▶ Байршлын хувьд, хот суурин газарт амьдардаг 5-17 насны хүүхдийн 10.2 хувь нь хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон бол хөдөөд энэ үзүүлэлт 30.0 хувьтай байна.
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдүүдийн 58.2 мянга (42.0%) нь аюултай ажил хийж байгаа бол 78.2 мянга (56.5%) нь хөнгөн ажлыг хийж болохуйц наснаас доош буюу 5-12 насны, 2.1 мянга (1.5%) нь аюултайд тооцогдоогүй ч хөнгөн бус хөдөлмөрт оролцож буй 13-14 насны хүүхэд байна.
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдүүдийн 133.2 мянга (96.2%) нь өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажил хийсэн, мөн 11.6 мянга (8.4%) нь цалин хөлс, орлого олох зорилготой ажил хийсэн, 212 (0.2%) нь цалин хөлсгүй дадлагажих ажил хийсэн байна.
- ▶ ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээнд “өрхийн хэрэглээнд зориулж байгалийн болон нийтийн эх үүсвэрээс ус зөөх, түлээ бэлтгэх үйл ажиллагаа” нь хүүхдийн хөдөлмөрт тооцогддог гэдгийг онцлох нь зүйтэй. Иймд уг ажилд хэт олон цагаар оролцох эсвэл хөнгөн ажлыг хийж болохуйц наснаас доош насны хүүхэд оролцохыг хүүхдийн хөдөлмөрт тооцдог. Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон 5-17 насны арван хүүхэд тутмын тав нь уг үйл ажиллагаанд, мөн гурав нь мал аж ахуй эрхлэх, нэг нь газар тариалан эрхлэх үйл ажиллагаанд оролцсон байна. Манай орны эдийн засагт мал аж ахуйн салбар багагүй хувийг эзэлдэг бөгөөд малчин өрхийн хүүхдүүд багаасаа мал аж ахуйн ажилд идэвхтэй оролцож гэр бүлдээ тусалдаг нь эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхдийн тоо өндөр гарахад нөлөөлдөг.
- ▶ Улсын хэмжээнд 5-17 насны хүүхэд долоо хоногт дунджаар 8 цаг (бүх ажлын хэлбэрүүдийн нийт цаг) хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож байна, үүнээс хөвгүүд 8 цаг, охид 7 цаг зарцуулсан байна. Байршлын хувьд хот, суурин газарт амьдарч буй хүүхэд 5 цаг, хөдөө амьдарч буй хүүхэд 10 цаг зарцуулсан байна. Харин зөвхөн цалин хөлс, орлого олох ажилд долоо хоногт дунджаар 19 цаг, өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажилд 7 цаг зарцуулсан байна.

- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин улирлаар харилцан адилгүй байна. Тухайлбал хүүхдийн хөдөлмөр 1-ээс 3-р улиралд аажмаар өсөж 18.6 хувьд хүрч (хамгийн өндөр), 4 дүгээр улиралд буурч 10.6 хувь (хамгийн бага)-д хүрсэн байна. Манай орон эрс тэс уур амьсгалтай, 4 дүгээр улиралд гадаа ажиллахад тохиромжгүй хамгийн хүйтэн, хатуу ширүүн уур амьсгалтай улирал учраас хүүхдүүд тус улиралд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох нь бага байх талтай юм. Харин 3 дугаар улиралд хүүхдийн хөдөлмөр хамгийн их байгаа нь тухайн улиралд эдийн засгийн ямар нэгэн үйл ажиллагаа эрхлэх хамгийн боломжтой дулаан уур амьсгалтай байдаг, малчид, газар тариаланчдын хувьд намар, өвлийн улиралд бэлтгэх олон төрлийн ажил хийгддэг, түүнчлэн сургуулийн зуны амралтын цаг үе таардагтай холбоотой.

Аюултай ажил

- ▶ Аюултай ажлыг хүүхдийн оролцож байгаа ажлын шинж чанар, ажлын орчин, нөхцөл нь хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, ёс суртахуунд хор нөлөөтэй байгаа эсэхээр тодорхойлогдоно. Үүнд:
 - ▶ Хуульд зааснаар “Насанд хүрээгүй хүнийг ажиллуулахыг хориглосон ажлын байр”-нд ажиллах;
 - ▶ Хүүхдийн аюулгүй байдалд хор нөлөө үзүүлэх ажлын нөхцөлд ажиллах;
 - ▶ Хэт их цагаар ажиллах. Өөрөөр хэлбэл, ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээний бүхий л үйл ажиллагаанд 7 хоногт 30-аас их цаг зарцуулж байгаагаар тодорхойлно.
- ▶ Судалгаагаар 5-17 насны нийт хүүхдийн 58.2 мянга нь аюултай ажил хийж, тухайн насны хүүхдийн аюултай ажилд оролцсон оролцооны түвшин 6.8 хувь байна.
- ▶ Аюултай ажил хийж буй 58.2 мянган хүүхдийн 68.2 хувь нь хөвгүүд, 68.5 хувь нь хөдөө амьдардаг хүүхдүүд байгаа нь хүйс, байршлын хувьд ихээхэн ялгаатай байгааг харуулж байна.
- ▶ Аюултай ажил хийж буй 5-17 насны нийт хүүхдийн 4.8 мянга (8.2%) нь “Насанд хүрээгүй хүнийг ажиллуулахыг хориглосон ажлын байрны жагсаалт”-д тусгагдсан хориотой ажлын байранд ажиллаж байна. Насанд хүрээгүй хүүхдийг ажиллуулахыг хориглосон ажлын байранд ажиллаж буй арван хүүхэд тутмын дөрөв нь барилгын салбарт дотоод засал, чимэглэлийн ажил, барилгын материал, багаж хэрэгсэл зөөх зэрэг барилгын туслан гүйцэтгэх ажлыг хийж байна.

Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон хүүхдүүдийн 4.7 мянга (3.4%) нь долоо хоногт 30-аас их цагаар буюу хэт их цагаар ажилласан байна.

Ажлын байрны нөхцөлийн хувьд, хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй 5-17 насны хүүхдийн ихэнх нь хэт өндөр температур эсвэл чийгшил, тоос шороотой нөхцөл (27.5%)-д ажилласан байна. Хүйсийн хувьд хөвгүүд, байршлын хувьд хөдөө амьдарч буй хүүхдүүд эрүүл мэнд, аюулгүй байдал бүрэн хангагдаагүй орчин, нөхцөлд ажиллах эрсдэл өндөр байна.

Хүүхдийн гэр бүл, өрхийн нийгэм, эдийн засгийн байдал

- ▶ Судалгаагаар эмэгтэй өрхийн тэргүүнтэй өрхөд амьдардаг хүүхдүүдийн 14.1 хувь нь, эрэгтэй өрхийн тэргүүнтэй өрхөд амьдардаг хүүхдүүдийн 16.8 хувь нь хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон байна. Хүүхэд гэр бүлтэйгээ хамт амьдардаг эсэхээс хамаараад хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин бага зэргийн ялгаа ажиглагддаг. Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшнийг ам бүлийн тоогоор нь авч үзэхэд, хамгийн өндөр нь 7-8 ам бүлтэй өрхөд амьдардаг хүүхдүүдийнх 21.4 хувь, хамгийн бага нь 3-4 ам бүлтэй өрхөд амьдардаг хүүхдийнх 12.7 хувь байна.

- ▶ Өрхийн тэргүүлэгчийн боловсролын түвшин буурах тусам хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин өссөн байна. Тухайлбал, өрхийн тэргүүлэгч нь дээд боловсролтой өрхийн дунд хүүхдийн хөдөлмөр 10.2%, өрхийн тэргүүлэгч нь боловсролгүй болон бага боловсролтой өрхийн хувьд 30.6-33.2 хувьд хүрч нэмэгдэж байна.
- ▶ Төвлөрсөн усан хангамжтай өрхийн хүүхдүүд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох нь бага (1.4%), булгийн усаар хангадаг өрхөд хамгийн их (49.4%) байгаа нь хүүхдийн хөдөлмөр, өрхийн усан хангамж хоёрын хооронд тодорхой уялдаа байгааг харуулж байна.
- ▶ Мөн өрхийн сууцны төрлөөр, орон сууцны байшинд эсвэл бие даасан тохилог сууцанд амьдардаг өрхийн хүүхдүүдийн 1.3-2.0 хувь нь хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож байгаа бол гэрт амьдардаг хүүхдүүд (25.2%) болон зориулалтын бус сууцанд амьдардаг хүүхдүүд (29.9%) хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох нь их байна.
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн тархалт сард 200.0-400.0 мянган төгрөгийн орлоготой өрхийн хувьд 28.0% нь байхад 1400.0 мянган төгрөгөөс дээш орлоготой өрхийн хүүхдийнх 9.1 хувь болж буурч байна.
- ▶ Орлого нь буурсан өрхийн хүүхдүүд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох магадлал нь өндөр байна: Хүүхдийн хөдөлмөр ямар нэг хямралд өртөөгүй өрхүүдэд 15.9%, байгалийн хүчин зүйлээс шалтгаалан хямралд өрсөн өрхүүдэд 23.4%, эдийн засгийн хямралд өртсөн өрхүүдэд 21.0%, гэр бүлийн хэн нэгэн гишүүн нь өвдсөн өрхийн хувьд 12.1% байна.

2

СУДАЛГААНЫ АРГА ЗҮЙ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

2.1. Эрх зүйн баримт бичиг

НҮБ-ын Ерөнхий Ассамблейгаас албадан хөдөлмөр, хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах хүчин чармайлтыг уриалж, 2021 оныг Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах жил болгон зарлаж байсан. Хүүхдийн хөдөлмөр нь олон улсын конвенц, тухайлбал, Хүүхдийн эрхийн тухай конвенц, ОУХБ-ын 138, 182 дугаар конвенциудаас үүдэлтэй эрх зүйн ойлголт юм. Түүнчлэн, хүүхдийн хөдөлмөрийн статистикийн тухай тогтоолд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай Олон улсын хөдөлмөрийн статистикчдын 18 дугаар бага хурлын тогтоол нь хүүхдийн хөдөлмөрийг хэмжих лавлагаа баримт бичиг болдог. Эдгээр эрх зүйн болон хэмжилтийн стандартуудыг дараах дэд бүлгүүдэд тусгалаа.

1. Хүүхдийн эрхийн тухай НҮБ-ын конвенц (1989 он, ХЭК)

Хүүхдийн эрхийн тухай конвенц нь хүүхдийн эдлэх эрхүүдийг тунхагласан олон улсын эрх зүйн баримт бичиг бөгөөд уг конвенцод 18 нас хүрээгүй хүн бүрийг “хүүхэд” гэж тодорхойлдог. Тус конвенцын тогтоосон олон улсын эрх зүйн хэм хэмжээний дагуу хүүхэд бүр ямар ч алагчлалгүйгээр хүүхэд хамгааллын тусламж, үйлчилгээ хүртэж, боловсрол, эрүүл мэндийн үйлчилгээнд хамрагдаж, бие хүн болж төлөвших, авьяас, чадвараа бүрэн дүүрэн нээн хөгжүүлэх боломжоор хангагдаж, аз жаргал, хайр энэрэл, ойлголцол бүрдсэн орчинд өсөн торниж, эрхээ эдлэх үйл явцдаа идэвхтэй оролцох боломжоор хангагдах зэрэг нөхцөлийг бүрдүүлэх үүргийг конвенцын гишүүн орнууд хүлээсэн.

Монгол Улс 1990 онд НҮБ-ын Хүүхдийн эрхийн конвенцод, 2003 онд Хүүхдийг худалдах, хүүхдийн биеийг үнэлэх, хүүхдийг садар самуунд сурталчлахын эсрэг Нэмэлт протоколд, 2004 онд Хүүхдийг зэвсэгт мөргөлдөөнд оролцуулахын эсрэг Нэмэлт протоколд нэгдэн орсон. Түүнчлэн Хүүхэд хамгааллын тухай хуульд “Монгол Улсын иргэнийг төрсөн цагаас эхлэн 18 нас хүртэл, эсхүл Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан тохиолдолд 18 наснаас дээш 21 нас хүртэл хүүхэд” гэж тооцон хамааруулахаар зохицуулж, Үндсэн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 11 дэх заалтад “хүүхдийн ашиг сонирхлыг төр хамгаална” гэж заажээ.

2. Хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарын тухай ОУХБ-ын конвенц (1973 он, №.138)

Энэ конвенцоор хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарыг 15 нас (хөнгөн ажил бол 12 нас), мөн ажлын нөхцөл, шинж чанараасаа хамаараад хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, ёс суртахуунд аюул учруулахуйц, аюултай хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарыг 18 нас (аюултай ажил) гэж тогтоосон байдаг. Мөн хөдөлмөрийн насны доод хязгаарыг заавал сургууль дүүргэх наснаас багагүй байхаар заасан. Гэсэн хэдий ч тухайн улсын эдийн засаг, боловсролын тогтолцоо нь доогуур түвшинд байгаа бол хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарыг 14 (хөнгөн ажил бол 12) байж болохыг заажээ. Мөн конвенцод хөнгөн хөдөлмөрийг (i) хүүхдийн эрүүл мэнд, өсөлт хөгжилд хортой нөлөө үзүүлэхгүй, (ii) хичээлдээ суух, эрх бүхий байгууллагаас баталсан мэргэжлийн чиг олгох, мэргэжилтэн бэлтгэх хөтөлбөрт хамрагдах болон олсон мэдлэгээ ашиглах явцад нь саад учруулахгүй байх (Зүйл.7) зэрэг шаардлагыг хангасан байх ёстойг тусгасан.

Монгол Улс нь 2002 онд “Насны доод хязгаарын тухай” 138 дугаар конвенцод нэгдсэн орсон бөгөөд Хөдөлмөрийн тухай хуулийн аравдугаар бүлэгт хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх хууль эрх зүйн суурь зохицуулалтыг заасан байна. Тухайлбал,

- ▶ 142 дугаар зүйлийн 142.1 дэх хэсэгт 15 насанд хүрээгүй хүнээр энэ хуулийн 142.3, 142.5²-д зааснаас бусад тохиолдолд хөдөлмөр эрхлүүлэхийг хориглоно”,
- ▶ 142 дугаар зүйлийн 142.3-т “Хүүхдийн эрүүл мэнд, өсөлт хөгжилд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй, сурч боловсроход саад учруулахгүй нөхцөлд 13-15 насны хүнийг хууль ёсны төлөөлөгч /эцэг, эх,

2 15 нас хүрээгүй хүнийг урлаг, спортын үзүүлбэр, зар сурталчилгаанд оролцуулахаар хууль ёсны төлөөлөгч /эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч/-ийн бичгээр гаргасан зөвшөөрөл, ажиллах цаг, хөдөлмөр эрхлэлтийн нөхцөлийг үндэслэн хүүхдийн эрхийн улсын байцаагч тухай бүр зөвшөөрөл олгосон бол хөдөлмөр эрхлүүлж болно.

асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч/-ийн зөвшөөрөлтэйгөөр хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан ажлын байранд хөнгөн ажил эрхлүүлж болно”,

- ▶ 84 дүгээр зүйлийн 84.3 дахь хэсэгт “Насанд хүрээгүй хүний долоо хоногийн ажлын цаг 30-аас илүүгүй байна” гэж заасан.

3. Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийн тухай конвенц (1999, №.182)

Энэхүү конвенцод нэгдэн орсон улсууд хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг, тухайлбал, боолчлолын бүх хэлбэрүүд, боолчлолтой ижил төстэй үйл ажиллагаа, хүүхдийг худалдаалах, наймаалах, өрийн төлөөс болгох, хамжлага байдлаар ашиглах, хүүхдийг зэвсэгт мөргөлдөөнд татан оролцуулах, хүүхдийн биеийг үнэлүүлэн бэлгийн мөлжлөгт өртүүлэх, садар самуунд ашиглах, хүүхдийг хууль бус үйл ажиллагаанд, ялангуяа мансууруулах бодис үйлдвэрлэх, худалдаалахад ашиглах, хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, ёс суртахуунд хор нөлөө үзүүлэх үйл ажиллагааг хориглох, хязгаарлах, бүрэн устгахад чиглэсэн арга хэмжээг авах үүрэг хүлээнэ. Түүнчлэн, конвенцод нэгдэн орсон улс хүүхдийг тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх, өртсөн тохиолдолд нөхөн сэргээж, нийгмийн амьдралд дасаж, нийгмийн харилцаанд ороход нь тохиромжтой, шаардлагатай дэмжлэгийг шууд үзүүлэх үүрэгтэй.

ОУХБ-ын 1999 оны “Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийн 190 дүгээр зөвлөмж”-д аюултай ажлыг дараах байдлаар тодорхойлсон. Үүнд:

- А) Хүүхдийг бие махбод, сэтгэл санаа, бэлгийн хүчирхийлэлд өртүүлж болзошгүй ажил,
- Б) Газрын гүнд, усан доор, хэт өндөр, эсвэл хэт давчуу орон зайд явагдах ажил,
- В) Аюултай машин механизм, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгсэлтэй ажиллах, түүнийг гараар удирдах буюу хүнд ачаа тээвэрлэх ажлууд,
- Г) Аюултай химийн бодис хэрэгсэл, үйл ажиллагаа буюу эрүүл мэндэд хохирол учруулахуйц температур, дуу чимээний түвшин, чичрэлт доргилт зэрэг эрүүл бус орчинд ажиллах ажлууд,
- Д) Уртасгасан цагаар, эсвэл шөнийн ээлжид ажиллах, ажил олгогчийн байранд тодорхой шалтгаангүйгээр байрлуулж ажиллуулах.

Монгол Улс нь 2001 онд “Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийн тухай” 182 дугаар конвенцыг соёрхон баталсан бөгөөд Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг устгах үндэсний хөтөлбөрийг 2011 онд баталсан. Мөн Эрүүгийн тухай хуульд хүүхдээр тэвчишгүй хөдөлмөр эрхлүүлэхийг гэмт хэрэгт тооцож, тус хуулийн 16.10.1-д хүүхдээр аюултай ажил, эрүүл мэнд, бие бялдар, оюун санаанд нь хохирол учруулахуйц хориглосон ажил, үйлчилгээ зориуд эрхлүүлсэн бол хүлээлгэх хариуцлагыг зааж өгсөн.

2023 оны 6 сарын 1-ний өдрийн байдлаар Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай 138 дугаар конвенцод дэлхийн 176 улс, Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийн тухай 182 дугаар конвенцод 187 улс нэгдэн орсон байна.

4. Олон улсын хөдөлмөрийн статистикчдын бага хурлын тогтоол

Олон улсын хөдөлмөрийн статистикчид /ОУХС/-ын бага хурлаар хөдөлмөрийн статистикийн олон улсын стандартыг тогтоодог бөгөөд олон улсад 2013 он хүртэл 1982 оны ОУХС-ын 13-р бага хурлын тогтоолоор, 2014 оноос 2013 онд болсон 19-р бага хурлын “Ажил, хөдөлмөр эрхлэлт болон хөдөлмөрийн дутуу ашиглалт” тогтоол бүхий олон улсын статистикийн стандарт арга зүйн баримт бичгийг мөрдлөг болгож байна.

Харин Хүүхдийн хөдөлмөрийн статистикийн аргачлалын хувьд 2008 он хүртэл ОУХС-ын 13-р бага хурлын тогтоолын дагуу насанд хүрсэн хүний хөдөлмөр эрхлэлттэй адил авч үзэж байсан бол 2018 оны ОУХС-ын 18-р бага хурлаар хүүхдийн хөдөлмөрийг насанд хүрсэн хүний хөдөлмөр эрхлэлтийн ойлголт, аргачлалаас тусад нь авч үзэх хэрэгтэйг онцлон тэмдэглэж, “Хүүхдийн хөдөлмөрийн статистикийн тухай” анхны бие даасан тогтоолыг гаргасан. Үүний дараа ОУХС-ын

19-р бага хурлын тогтоолоор ажил, хөдөлмөрийн ойлголт шинэчлэгдсэн тул 2018 онд болсон 20-р бага хурлаар Хүүхдийн хөдөлмөрийн статистикийн аргачлалыг шинэчлэн баталсан.

Өнөөгийн байдлаар хөдөлмөрийн статистикийн ойлголт, аргачлалд ОУХС-ын 19, 20-р бага хурлын тогтоол, зөвлөмжийг бүрэн хэрэгжүүлсэн 21 улс, хэсэгчлэн хэрэгжүүлсэн 15 улс байгаа ба Монгол Улс 2019 оноос эхлэн бүрэн хэрэгжүүлж эхлээд байна.

2.2. Статистикийн ойлголт, тооцооллууд

Судалгааны асуулгын хуудсыг боловсруулах, үр дүнг тооцоход Үндэсний статистикийн хорооны дарга болон Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2019 оны А-09/08 дугаар хамтарсан тушаалаар батлагдсан “Хөдөлмөр эрхлэлтийн статистикийн үзүүлэлтийг тооцох аргачлал”-ыг ашигласан. Энэхүү аргачлалыг 2013, 2018 онуудад болсон ОУХС-ын 19, 20-р бага хурлуудын тогтоол, зөвлөмжийн дагуу боловсруулсан.

Хүүхдийн ажлын талаарх өргөн хүрээний ойлголт нь Үндэсний тооцооны систем 2008 (ҮТС)-д тодорхойлсон үйлдвэрлэлийн ерөнхий хүрээний аливаа үйл ажиллагаанд оролцож байгаа хүүхэд юм. Судалгаагаар ОУХС-ын 2013 оны 19 дүгээр бага хурлын тогтоолоор тодорхойлсон ажлын хэлбэрүүдийн буюу Зураг 2.1-т харуулсан ажлын хэлбэрүүдээс өөрийн эцсийн хэрэглээний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх үйл ажиллагаа, цалин хөлс, орлого олох зорилготойгоор бусдад зориулж хийж байгаа үйл ажиллагаа, цалин хөлсгүй дадлагажих үйл ажиллагааны мэдээллийг цуглуулсан. Харин сайн дурын ажлын хэлбэрийг хамруулаагүй. Энэхүү тайлан нь Үндэсний тооцооны систем (ҮТС)-д тодорхойлсон үйлдвэрлэлийн хүрээнд тайлагнасан.

► Зураг 2.1. Ажил, түүний хэлбэр

Тайлбар: G – Үйлдвэрлэл
S – Үйлчилгээ

►Зураг 2.2. Хүүхдийн хөдөлмөр, ажлын хэлбэрээр

Энэхүү тайлангийн зорилгын хүрээнд **хүүхдийн хөдөлмөр** гэдэгт лавлагаа хугацаанд дараах төрлийн нэг буюу хэд хэдэн үйл ажиллагаанд оролцож байгаа 5-17 насны хүүхдийг хамруулна. Үүнд:

- А. ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээний аюултай ажил эрхэлж буй хүүхэд;
- Б. ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээний ажил эрхэлж буй хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаараас доош (5-12 нас) насны хүүхэд;
- В. ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээний хөнгөн бус ажил эрхэлж буй хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаараас доош (13-14 нас) насны хүүхэд.

Судалгаагаар хүүхдийн оролцож буй бүх үйл ажиллагааны мэдээллийг ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн

ерөнхий хүрээнд цуглуулсан. Гэхдээ хүүхдийн хөдөлмөрийг ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээний үйл ажиллагаагаар хэмжиж, хүүхдийн оролцож буй өрхийн өөрийн үйлчилгээний аюултай ажлыг тусад нь тооцож, тайланд тусгав. Иймд үйлдвэрлэлийн ерөнхий хүрээний цалин хөлсгүй өрхийн үйлчилгээний аюултай ажил эрхэлж буй хүүхдийг хүүхдийн хөдөлмөрийн хөдөлмөрт тооцоогүй.

▶ Хүснэгт 2.1. Хүүхдийн хөдөлмөрийн статистик үзүүлэлтийг тодорхойлох арга зүйн хүрээ

Насны бүлэг	Үйлдвэрлэлийн ерөнхий хүрээ				ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээнээс гадуурх
	ҮТС-ийн үйлдвэрлэл			Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүд	
	(1a) ҮТС-ийн үйлдвэрлэл-ийн хүрээний хөнгөн ажил ³	(1b) ҮТС-ийн үйлдвэрлэл-ийн хүрээний ердийн ажил ²	(2a) ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээний аюултай ажил ²		
Хөнгөн ажил хийх насанд хүрээгүй хүүхэд (5-12 настай) ⁵	Хөнгөн ажил хийх насанд хүрээгүй хүүхдийн ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээний ажил	Хөдөлмөр эрхлэх насанд хүрээгүй хүүхдийн ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээний ажил	Аюулттай салбар, мэргэжлээр ажиллаж байгаа эсвэл хэт их цагаар ажиллаж байгаа хүүхэд	Хүүхдийг хөдөлмөр эрхлүүлэхээр худалдаалах, албадан хөдөлмөр эрхлүүлэх, бэлгийн мөлжлөгт өртүүлэх, хууль бус болон зэвсэгт мөргөлдөөнд татан оролцуулах	Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлчилгээ эсвэл өрхийн үйлчилгээний ажлыг сайн дураар олон цагаар хийх, аюултай орчин, аюултай тоног төхөөрөмж ашиглах, хэт ачаалалтай ажиллах гэх мэт.
Хөнгөн ажил хийх боломжтой насны хүүхэд (13-14 настай) ⁴					
Хөдөлмөр эрхлэх насанд хүрсэн буюу хөдөлмөрийн насны доод хязгаарт хүрсэн хүүхэд (15-17 настай) ⁴					

Тайлбар:

- Энэхүү тайланд хүүхдийн хөдөлмөрийн ойлголтын хэмжсэн хүрээ
- Хүүхдийн хөдөлмөрт тооцогдохгүй үйл ажиллагааны хүрээ

3 ОУХС-ын 19-р бага хурлаар (2013) батлагдсан “Ажил, хөдөлмөр эрхлэлт, хөдөлмөрийн дутуу ашиглалтын тухай тогтоол”-той уялдуулан ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээнд хөдөлмөр эрхлэлт, өөрийн хэрэгцээний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл, цалин хөлсгүй дадлагын ажил, зах зээлийн болон зах зээлийн бус нэгжийн сайн дурын ажил, өрхийн үйлдвэрлэлийн сайн дурын ажил зэрэг ажлын хэлбэрүүд орно.

4 (3a) гэсэн категориг хүүхдийн хөдөлмөрийг ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн ерөнхий хүрээнд хамруулан судалж байгаа тохиолдолд ашиглана. Судалгаагаар нийт хүүхдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн тоонд цалин хөлсгүй аюултай ахуйн үйлчилгээ эрхэлж буй хүүхдийн тоог оруулаагүй, хассан болно.

5 Насны бүлэг нь тухайн улс орны нөхцөл байдлаас хамаарч янз бүр байж болно.

Аюултай ажлыг хүүхдийн эрхэлж байгаа ажлын шинж чанар, уг ажлыг хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, ёс суртахуунд хор нөлөө үзүүлэх ажлын нөхцөлд гүйцэтгэж байгаа эсэхээр тодорхойлно. Үүнд:

- ▶ Аюултай ажил мэргэжил, үйл ажиллагаа, хуулиар хориглосон болон насанд хүрээгүй хүнийг ажиллуулахыг хориглосон ажлын байранд ажиллах. Судалгаанд дараах ангиллуудыг ашигласан. Үүнд:
 - ▶ Үндэсний статистикийн хорооны даргын 2014 оны 12 дугаар сарын 5-ны өдрийн А/183 дугаар тушаалаар батлагдсан “Монгол Улсын боловсролын түвшний ангилал”,
 - ▶ Монгол Улсын сангийн сайд, Үндэсний статистикийн хорооны даргын 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн 319, А/160 дугаар хамтарсан тушаалаар батлагдсан “Эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны салбарын ангилал”,
 - ▶ Нийгмийн хамгаалал, Хөдөлмөрийн сайдын 2010 оны 02 дугаар сарын 10-ны өдрийн 16 дугаар тушаалаар батлагдсан “Монгол Улсын Үндэсний Ажил, Мэргэжлийн Ангилал ба Тодорхойлолт YAMAT-08 (ISCO - 08)”,
 - ▶ Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн код (MNS-5641-1:2006:).
- ▶ Хүүхдийн аюулгүй байдалд хохирол учруулах нөхцөлд ажиллах. Үүнд:
 - ▶ Аюултай машин механизм, тоног төхөөрөмж, багаж зэвсэг, химийн бодистой харьцах, хүнд ачаа гараараа өргөж зөөх болон тээвэрлэх, том мал, амьтантай харьцах, их халуун, хүйтэн, харанхуй, үзэгдэх орчин муу, газар доор, усны гүнд, аюултай өндөрт эсвэл дуу чимээ ихтэй, тоос шороо, утаатай, хэтэрхий давчуу орон зайд ажиллах,
 - ▶ Хүнд ачаа өргөх, зөөх. Энэ нөхцөлийг “Насанд хүрсэн хүнийг ажиллуулахыг хориглосон ажлын байрны жагсаалт”-д тусгагдсан “Насанд хүрээгүй хүний гараар өргөх, зөөх ачааны массын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээний дагуу тооцсон.
 - ▶ Хэт их цагаар ажиллаж буй хүүхдийг ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээний бүхий л үйл ажиллагаанд зарцуулсан нийт цаг нь хуулиар тогтоосон дээд хэмжээ (7 хоногт 30 цаг)-нээс их байх нөхцөлөөр тодорхойлсон. Ингэхдээ долоо хоногт зарцуулсан жинхэнэ ажлын цагаар тооцсон.
 - ▶ Харин өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлчилгээний аюултай ажил (эдийн засгийн бус үйл ажиллагаа) гэж 5-14 хүүхэд 7 хоногт 21 болон түүнээс дээш цагаар өрхийн болон өөрийн эцсийн хэрэглээнд зориулан үйлчилгээ үзүүлэх үйл ажиллагаагаар тооцсон.

Хөнгөн ажлыг тодорхойлохдоо 13-14 насны хүүхдийн ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээнд эрхэлж байгаа бүхий л ажлын нийт цаг долоо хоногт 14 цагаас бага байхаар тооцсон.

2.3. Судалгааны түүвэрлэлт

Судалгааны мэдээлэл цуглуулалтын үндсэн нэгж нь өрх байна. Өрх гэж нэг орон байранд хамт амьдардаг нэгдмэл төсөвтэй, хүнс, амьдралын наад захын хэрэгцээгээ хамтран хангадаг, хэсэг бүлэг хүмүүсийг хэлнэ.

Дараах өрх, хүн амыг судалгаанд хамруулсан. Үүнд, өрхийн гишүүн биш, өрхийн ам бүлд бүртгэлгүй ч тухайн өрхөд судалгааны хугацаанд амьдарч байгаа хүн. Жишээ нь, тухайн өрхийн цалинтай малчин, хүүхэд асрагч гэх мэт.

Дараах өрх, хүн амыг судалгаанд хамруулаагүй. Үүнд:

- ▶ 6 ба түүнээс дээш сарын хугацаагаар өрхөөс гадуур байгаа болон мөн хугацаагаар өрхөөс гадуур байхаар явсан гишүүд,
- ▶ Хорих газарт хоригдож байгаа хүмүүс,
- ▶ Халамжийн төвүүд, асрах газарт амьдарч байгаа хүмүүс,
- ▶ Хугацаат цэргийн албан хаагчид.

Өрхөд суурилсан судалгаа тул тухайн өрхийн 5-17 насны хүүхдүүд судалгаанд хамрагдах ба гэр оронгүй, хараа хяналтгүй хүүхдүүд болон засан хүмүүжүүлэх газар, асрах газар, халамжийн төв зэрэг нийтийн байранд амьдарч буй хүүхдүүд хамрагдаагүй. Судалгааны хамрах хүрээ нь Монгол Улсын 21 аймаг, 9 дүүргийн 5-17 насны хүүхэдтэй өрх байна. Судалгааны түүврийн хүрээг ХАӨМС-гийн 2020 оны жилийн эцсийн мэдээлэлд үндэслэн бэлтгэсэн. Манай улсад 2020 оны эцэст 5-17 насны 816.7 мянган хүүхэд 475.0 мянган өрхөд амьдарч, 5-17 настай хүүхэд нийт хүн амын 25.1 хувийг эзэлж байсан бол 5-17 насны хүүхэдтэй өрх нийт өрхийн 52.3 хувийг эзэлж байв.

Судалгаанд хамрагдсан 13144 өрхөөс авсан мэдээлэл нь Монгол Улсын нийт өрхүүдийг төлөөлөхдөө судалгааны асуулгаар цуглуулсан мэдээллийн бодит байдал үндэсний хэмжээнд 5 хувиас хэтрэхгүй алдааны магадлалтай ба түүвэрлэлтийн загварын нөлөөний утга нь 1.5-аас хэтрэхгүй байхаар хийгдсэн болно.

2.4. Судалгааны асуулгын хуудас, мэдээлэл цуглуулалт, боловсруулалт

Хүүхдийн хөдөлмөрийн статистикийн талаарх ОУХС-ийн 18 дугаар бага хурлын тогтоолыг шинэчлэн, өөрчлөх тухай 2018 оны ОУХС-ын 20 дугаар бага хурлын тогтоолын дагуу ОУХБ-аас “Мэдээлэл цуглуулах маягт боловсруулах” ажлын хэсэг байгуулагдан, ажилласан. Иймд Монгол Улс ОУХБ-ын ХХС-ны уг асуулгыг өөрийн орны онцлогт нийцүүлэн боловсруулсан. Мөн Үндэсний статистикийн хороо нь “Хүүхдийн хөдөлмөрийн судалгааны маягтын төсөл болон үр дүнгийн тайлангийн төсөлд санал өгөх” үүрэг чиглэл бүхий салбар дундын техникийн ажлын хэсэг байгуулан ажилласан.

Маягтын төслийг боловсруулах явцад, танин мэдэхүйн тест болон туршилтын судалгааг зохион байгуулж, ҮСХ-ны Арга зүйн байнгын зөвлөл болон Даргын зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн, баталсан.

ХХС-ны асуулгын маягт нь өрхийн хаягийн хэсэг, ам бүлийн байдал, эрүүл мэнд, шилжих хөдөлгөөн, боловсрол, эдийн засгийн үйл ажиллагаа, аюултай ажил, ажлын байрны нөхцөл, эдийн засгийн бус үйл ажиллагаа бүхий 9 бүлгийн 266 асуултаас бүрдсэн.

Судалгааны мэдээлэл цуглуулалтыг 2021 оны 10 сард эхлэн 2022 оны 9 сарыг дуустал буюу 12 сарын мэдээллийг цуглуулсан. Мэдээлэл цуглуулалтын ажлыг нийслэл, аймгийн статистикийн газар, хэлтсийн өрхөд суурилсан судалгааны мэдээлэл цуглуулах багийн ахлагч, судлаач нар хийж гүйцэтгэсэн. Судлаач нь тухайн сард сонгогдсон өрхөд очиж өрхөд амьдарч байгаа 5-17 насны гишүүнийг судалгаанд хамруулсан. Ингэхдээ 5-11 насны хүүхэд асуултыг ойлгохгүй байх магадлалтай тул тухайн хүүхдийн талаар бүрэн мэдээлэл өгч чадах өрхийн насанд хүрсэн гишүүнийг байлцуулан, 12-17 насны хүүхдээс өөрөөс нь асууж, ярилцлага хийх замаар мэдээллээ таблет ашиглан нүүр тулсан ярилцлага авч (CAPI) цуглуулсан. Харин 12-17 насны хүүхэд өөрөө мэдээлэл өгөх боломжгүй тохиолдолд тухайн хүүхдийн талаар бүрэн мэдээлэл өгч чадах өрхийн насанд хүрсэн гишүүнийг байлцуулан ярилцлага хийсэн.

Судалгааны мэдээлэл цуглуулах явцад дараах зарчмыг баримталж ажилласан. Үүнд:

- ▶ Судалгааны явцад ОУХБ-тай хамтран судалгааны мэдээлэл цуглуулах багт 7 удаагийн цахим сургалтыг зохион байгуулсан,

- ▶ Судалгааны мэдээллийн чанарт хяналт хийх, тулгарч буй асуудлуудад заавар зөвлөмж өгөх үүднээс ҮСХ-ны судалгаа хариуцсан албан хаагчид Улаанбаатар хот болон аймаг, орон нутгийн судалгааны мэдээлэл цуглуулах багтай хамтран судалгаанд хамрагдсан, тухайн хугацаанд хамрагдаж байгаа өрхөд очин хамтран ажилласан.

Судалгааны мэдээллийн баазыг үүсгэх, шалгахад CSPRO багц программыг, мэдээллийн үр дүнг нэгтгэж боловсруулах, холбогдох хүснэгтүүдийг тооцож гаргахад SPSS, STATA программ хангамжийг ашигласан.

3

НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ

3.1. Хүн ам

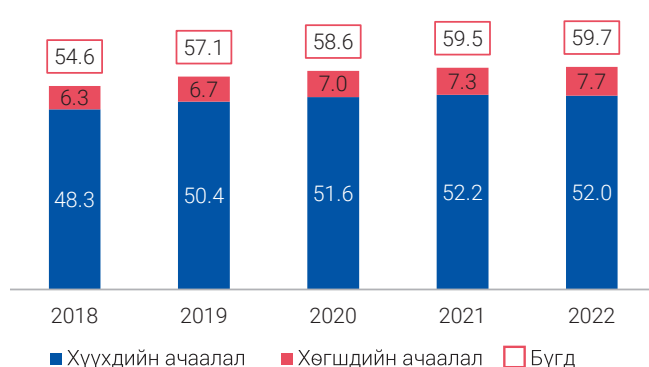
Монгол Улсын хүн ам 2022 онд 3.5 сая болж өмнөх оноос 47.6 мянгаар буюу 1.4 хувиар өссөн байна. 2010 онд 1.8 сая хүн ам хот суурин газарт (нийт хүн амын 67.9 хувь) амьдарч байж. Харин 2022 оны байдлаар хот, суурин газарт амьдарч буй хүн ам 2.4 саяд хүрч нэмэгдсэн байна. Түүнчлэн, Улаанбаатар хотод амьдарч буй хүн амын хувь 2010 онд 64.2 байсан бол 2022 онд 69.8 болж 5.6 нэгж хувиар нэмэгджээ.

2022 оны эцэст Монгол Улсын суурин хүн амын 2.3 сая (67.5%) нь хөдөлмөрийн насны хүн ам байгаа нь өмнөх оноос 44.8 мянган хүнээр нэмэгджээ. Хэдийгээр сүүлийн жилүүдэд хөдөлмөрийн насны хүн ам өссөн ч бүтцийн хувьд томоохон өөрчлөлтүүд ажиглагдаж байна. Тухайлбал, ерөнхий ажиллах хүчний бүлэг болох 25-54 насны хүн амын нийт хөдөлмөрийн насны хүн амд эзлэх хувийн жин 2022 онд өмнөх оноос 0.6 нэгж хувиар буурч, тэтгэвэрт гарах насныхан болон өндөр настнуудын эзлэх хувь 0.6 нэгж хувиар өссөн байна.

► Зураг 3.1. Хүн амын нас хүйсийн суварга

► Зураг 3.2. Хүн ам зүйн ачаалал, хувиар

Хүн амын насны бүтцийн өөрчлөлтийг илүү харуулж чадах үзүүлэлт болох хүн ам зүйн ачаалал нь 15-64 насны 100 хүнд ногдох хүүхэд, хөгшдийн харьцаагаар илэрхийлэгддэг. Манай улсын хүн ам зүйн ачаалал 2022 онд 59.7 болж өмнөх оноос 0.2 нэгж хувиар өссөнөөс 0-14 насны хүүхдийн ачаалал 52.0 болж 0.2 нэгж хувиар буурч, 65-аас дээш насны хөгшдийнх 7.7 болж 0.4 нэгж хувиар нэмэгдсэн байна.

3.2. Эдийн засгийн өсөлт, бүтцийн өөрчлөлт

Монгол Улсын эдийн засаг 2000 оноос тогтмол өсөж байсан ба 2004 оноос түүхий эдийн үнэ өсөж, хөрөнгө оруулалт нэмэгдсэнээр ГШХО-ыг нээлттэй болгосноор тус онд эдийн засгийн огцом сэргэлт ажиглагдсан. Харин 2008 оны дэлхийн санхүү, эдийн засгийн хямралын нөлөөгөөр огцом буурч, 2009 онд ДНБ-ий өсөлт -1.3 хувьд хүрч байсан.

Монгол Улс 2008 оны хямралыг хохирол багатайгаар даван гарсан гэж үздэг бөгөөд энэхүү хямралын дараа дэлхийн зах зээл дээр уул уурхайн түүхий эдийн үнэ огцом өсөж, манай улсын экспорт нэмэгдэн, эдийн засгийн өсөлт 2011 онд хамгийн өндөр буюу 17.3 хувьд хүрсэн.

Дэлхийн санхүү, эдийн засгийн хүндрэл, уул уурхай, олборлох салбарын түүхий эдийн үнийн тасралтгүй уналт, ГШХО-ын бууралт зэргээс шалтгаалан 2012-2016 онуудад эдийн засгийн өсөлт 12.3-аас 1.5 хувь хүртэл буурсан. Эдийн засгийн өсөлт 2019 онд 5.6 хувьтай байсан бол Ковид-19 цар тахлын нөлөөгөөр 2020 онд эдийн засгийн өсөлт 4.6 хувиар буурч байсан. Гэсэн хэдий ч эдийн засгийн өсөлт хурдан сэргэж, 2022 онд 5.0 хувиар өссөн.

►Зураг 3.3. Эдийн засгийн өсөлт, бууралт, хувиар

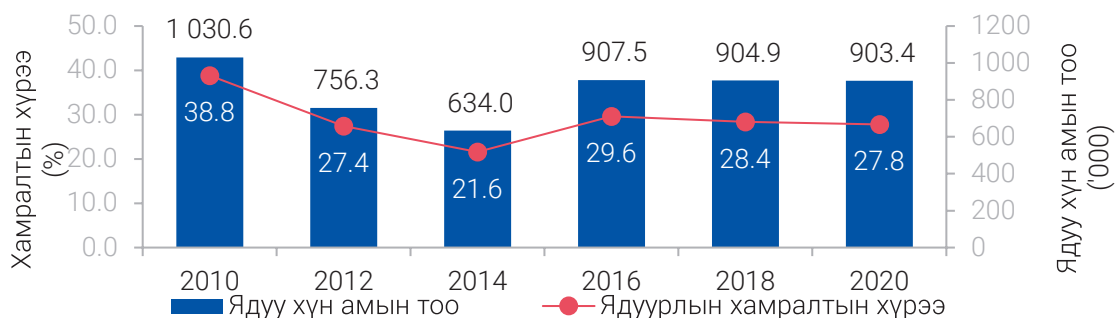

Манай Улсын нэг хүнд ногдох ДНБ, 2000 онд 485 ам.доллар, нэг хүнд ногдох ҮНО 448 ам.доллар байсан бол 2022 онд нэг хүнд ногдох ДНБ 5033 ам.доллар, нэг хүнд ногдох ҮНО 3953 ам.долларт хүрсэн. Хэдийгээр уг өсөлт ажиглагдаж байгаа ч 2014-2017 оны хооронд уг үзүүлэлтүүд тасралтгүй буурсан ба нэг хүнд ногдох ҮНО илүү хурдтай буурсан байна.

3.3. Ядуурлын түвшин

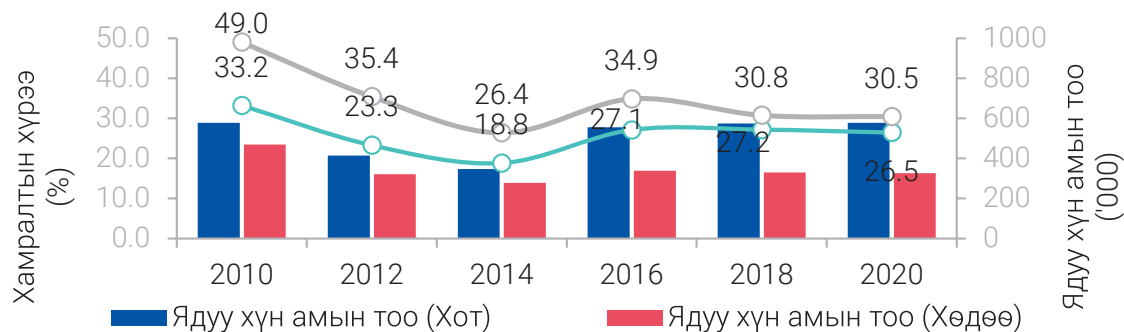
Эдийн засгийн сэргэлтийн үе буюу 2010-аас 2014 онд ядуурал 38.8 хувиас 21.6 хувь болж эрчимтэй буурч байсан бол эдийн засгийн хямралын улмаас 2016 онд эргээд 29.6 хувь болж өсжээ. Ядуурлын хамралтын хүрээ 2020 онд 27.8 хувь болж 2018 оноос 0.6 нэгж хувиар буурч, ойролцоогоор нийт хүн амын 903.4 мянга нь ядуу амьдарч байна. Ерөнхий дүр зургаар нь авч үзвэл, 2010-аас 2020 оны хооронд Монгол Улсын хүн амын ядуурал 11.0 нэгж хувиар буурчээ.

►Зураг 3.4. Ядуурлын хамралтын хүрээ болон ядуу хүн амын тоо, улсын дунджаар

Ядуурлын түвшнийг байршлаар авч үзэхэд, 2010-аас 2020 оны хооронд хөдөөд нэлээд ахиц гарсан нь ажиглагдаж байна. 2010 онд хөдөөгийн хүн амын арван хүн тутмын тав нь ядуу амьдарч байсан бол 2020 онд хөдөө амьдарч буй арван хүн тутмын гурав нь ядуу байна. Хот, хөдөөгийн ядуурлын хамралтын хүрээний зөрүү багассан, гэхдээ хот суурин газарт ядуу хүн амын төвлөрөл харьцангуй их байна. Хот суурин газарт амьдарч байгаа ядуу хүн амын эзлэх хувь нийт ядуу хүн амын 55.2 хувь (2010 онд) байснаа 63.9 (2020 онд) хувь болон өсжээ.

►Зураг 3.5. Ядуурлын хамралтын хүрээ, хувиар, ядуу хүн амын тоо, байршлаар

3.4. Тэгш бус байдал

Тэгш бус байдлыг Үндэсний статистикийн хороо Жини коэффициент болон Тейлийн индексээр хэмжиж байна. Жини коэффициент нь хүн амын хэрэглээний зардлын тэгш бус хуваарилалтыг илэрхийлсэн үзүүлэлт юм. Уг үзүүлэлт нь 0-1-ийн хооронд утга авах ба "0" утга руу ойртоход хүн амын хэрэглээний ялгаа багасаж, "1" утгад ойртоход хэрэглээний тэгш бус байдал өндөр байгааг илэрхийлнэ.

Хүн амын хэрэглээний тэгш бус байдлыг тодорхойлох Жини коэффициент улсын дунджаар 2020 онд 0.32 болж 2018 оноос 0.01 нэгжээр буурсан байна. Орлогын ялгаатай бүлэг доторх болон бүлэг хоорондох тэгш бус байдлыг харуулах Тейлийн индекс 2020 онд 0.17 болж, 2018 оноос 0.02 нэгжээр буурсан байна.

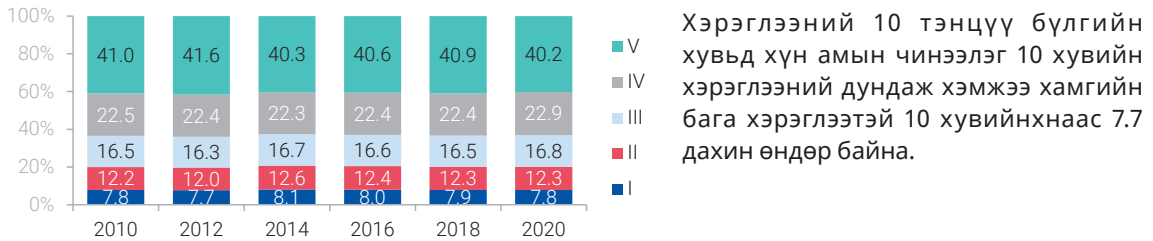
►Хүснэгт 3.1. Тэгш бус байдал

Үзүүлэлт	2010	2012	2014	2016	2018	2020
Жини коэффициент	0.33	0.34	0.32	0.32	0.33	0.32
Хот	0.33	0.34	0.33	0.33	0.34	0.33
Хөдөө	0.32	0.31	0.28	0.30	0.29	0.29
Тейлийн индекс	0.19	0.20	0.19	0.19	0.19	0.17
Хот	0.19	0.21	0.20	0.20	0.21	0.19
Хөдөө	0.18	0.16	0.15	0.15	0.15	0.14

Эх үүсвэр: ӨНЭЭС 2010-2020

Тэгш бус байдлыг хэмжих өөр нэг арга бол хүн амыг хэрэглээний түвшнээр нь тэнцүү 5, 10 бүлэгт хуваах арга юм. Хүн амын хамгийн чинээлэг (V) 20 хувийн хэрэглээний дундаж хэмжээ 2020 онд хамгийн бага хэрэглээтэй (I) 20 хувийнхнаас 5.2 дахин өндөр байна.

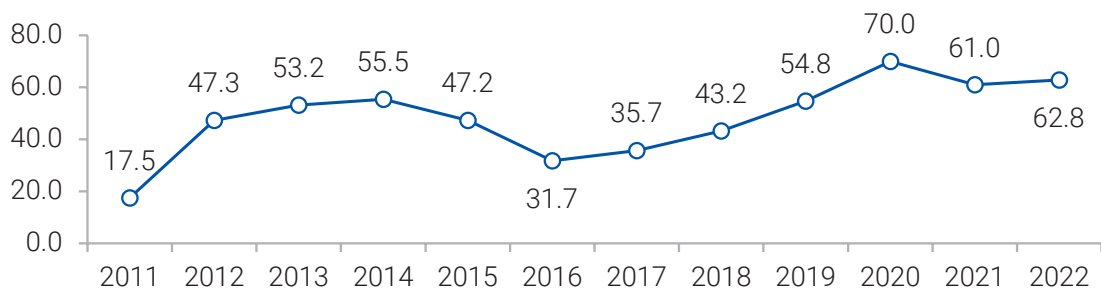
►Зураг 3.6. Хүн амын хэрэглээний бүтэц, тэнцүү 5 бүлгээр, дүнд эзлэх хувиар

3.5. Өрхийн амьжиргаа

Өрхийн сарын дундаж орлого нэрлэсэн дүнгээр 2010-2014 он хүртэл тасралтгүй өсөж, мөн үеэс хойш 2016 он хүртэл буурч, 2017-2022 онд өссөн дүнтэй байна. Өрхийн орлого 2022 онд нэрлэсэн дүнгээр 1.9 сая төгрөгт хүрсэн нь 2010 оноос 1.4 сая төгрөгөөр буюу 4.1 дахин их байна. Харин үнийн нөлөөллийг арилган 2015 оны зэрэгцүүлэх үнээр илэрхийлж үзэхэд, 2022 онд өрхийн сарын дундаж бодит нийт орлого 1.2 сая төгрөг болж байгаа нь 2010 онтой харьцуулахад 62.9 хувиар, 2021 оноос 1.1 хувиар өссөн байна.

►Зураг 3.7. Өрхийн сарын дундаж бодит орлогын өсөлтийн хувь (%), (2010=100)

Өрхийн сарын дундаж бодит орлогын жилийн өсөлтийн хувь нь 1990 оноос хойших Монгол Улсын нийгэм, эдийн засгийн шилжилтийн он жилүүдэд эдийн засаг хамгийн өндөр өсөлттэй (17.3%) байсан 2011 оны дараах 2012 онд хамгийн өндөр үзүүлэлттэй (25.4%) байжээ. Харин эдийн засгийн өсөлт бага (1.5%) байсан 2016 онд мөн сарын дундаж бодит орлого 11.0 хувиар буурсан байна. Мөн 2021 онд өрхийн сарын дундаж бодит орлогын жилийн өсөлтийн хурд 5.3 хувиар буурсан байна. 2022 онд өрхийн орлогын өсөлт 1.1 хувь, эдийн засгийн өсөлт 2022 онд 5.0 хувьтай байна.

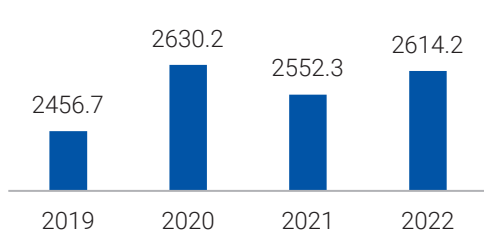
►Зураг 3.8. Өрхийн сарын дундаж бодит орлогын өсөлт, эдийн засгийн өсөлт, хувиар

3.6. Нийгмийн халамж

Нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдагчид 2022 онд 2.6 сая болж, өмнөх оноос 62.0 (2.4%) мянган хүнээр өссөн байна.

▶ Зураг 3.9. Нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдагчид, жилээр, мянган хүн

Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн үйлчилгээнд хамрагдагчдын 48.1 хувь нь хүүхдийн мөнгөн тэтгэмж авсан 18 хүртэлх насны хүүхдүүд, 10.8 хувь нь эх, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх, эцгийн тэтгэмж авагчид, 12.4 хувь нь нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, үйлчилгээ авагчид, 28.7 хувь нь бусад төрлийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдагчид байна.

3.7. Хөдөлмөр

Ажиллах хүчний 2022 оны судалгаагаар ажиллах хүч 1.3 сая болж 2018 оныхоос 93.4 (6.9%) мянган хүнээр буурч, ажиллах хүчнээс гадуурх хүн ам 894.4 мянга болж 26.4 (3.0%) мянган хүнээр өссөн байна. Ажиллах хүчний оролцооны түвшин 2022 онд 58.6 хувь болж 2018 оныхоос 2.4 нэгж хувиар, хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин 54.7 хувь болж 1.6 нэгж хувиар буурсан нь хөдөлмөрийн насны хүн амын бүтцийн өөрчлөлтөөс гадна хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхжил суларсан байгааг харуулж байна.

▶ Хүснэгт 3.2. Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийн үзүүлэлт, мянган хүн

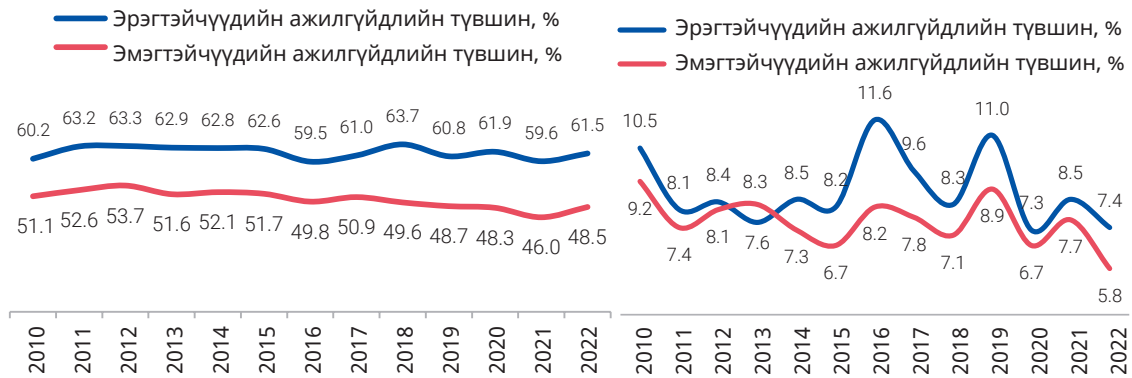
Үзүүлэлт	2017	2018	2019*	2020	2021	2022
Ажиллах хүч	1 357.4	1 358.6	1 273.9	1 250.6	1 225.4	1 265.2
Ажиллагчид	1 238.3	1 253.0	1 146.2	1 162.9	1 125.6	1 180.5
Ажилгүй хүн	119.1	105.6	127.7	87.7	99.8	84.7
Ажиллах хүчнээс гадуурх хүн ам	863.0	868.0	832.2	877.5	926.8	894.4
Ажиллах хүчний оролцооны түвшин, %	61.1	61.0	60.5	58.8	56.9	58.6
Хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин, %	55.8	56.3	54.4	54.6	52.3	54.7
Ажилгүйдлийн түвшин, %	8.8	7.8	10.0	7.0	8.1	6.7

* Аргачлал шинэчлэгдсэн.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин 2010 онд 55.5 хувь, эдийн засгийн өсөлтийн жилүүд болох 2011-2014 онд дунджаар 57.6 хувьд хүрч байсан бол 2022 онд 54.7 хувь болж 2010 онтой харьцуулахад 0.8 нэгж хувиар буурчээ.

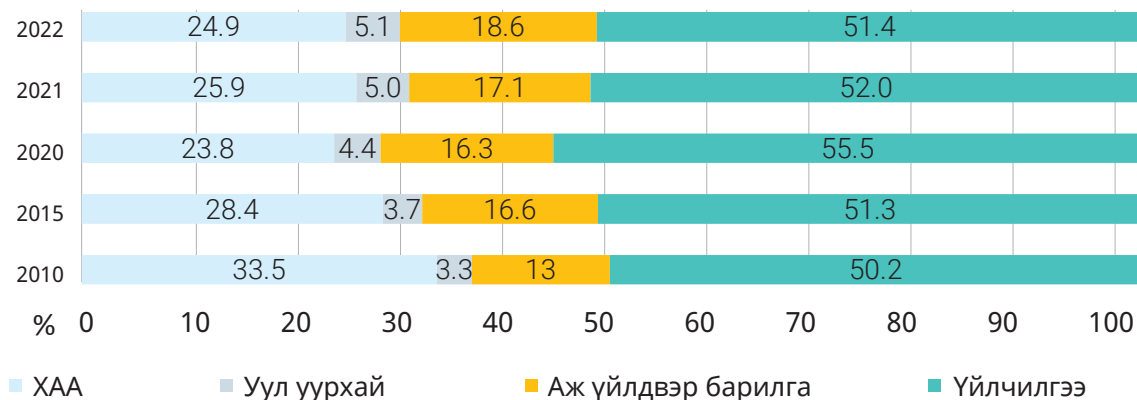
Ажилгүйдлийн түвшнийг хүйсээр авч үзвэл, эмэгтэйчүүдийнх дунджаар 2010-2022 онд 7.6 хувь, эрэгтэйчүүдийнх 8.8 хувь байна. Харин эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин эрэгтэйчүүдийнхээс 2010-2022 онд дунджаар 11.4 нэгж хувиар бага, 2010 онтой харьцуулахад 2022 онд 2.6 нэгж хувиар буурсан байна. Хөдөлмөрийн зах зээл дэх жендэрийн асуудлын үндсэн шалтгаан нь гэрлэлт, гэр орны ажил болон бусдыг асран халамжлах үүрэг, хариуцлага, эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүсийн ажил үүргийн талаарх нийгэмд тогтсон ойлголт, хэм хэмжээ, хүлээлт зэрэгтэй холбоотой байна.

►Зураг 3.10. Хөдөлмөр эрхлэлтийн болон ажилгүйдлийн түвшин, хүйсээр, хувиар

Сүүлийн 12 жилийн хугацаанд хөдөө аж ахуйн салбарт ажиллагчдын нийт ажиллагчдад эзлэх хувь 33.5-аас 24.9 хувь болж, 8.6 нэгж хувиар буурч, аж үйлдвэр, барилгын салбарын ажиллагчид 5.6 нэгж хувиар, уул уурхайн салбарынх 1.8 нэгж хувиар, үйлчилгээний салбарынх 1.2 нэгж хувиар өссөн байна. Ажиллах хүч цалин хөлс, хөдөлмөрийн бүтээмж харьцангуй бага уламжлалт хөдөө аж ахуй салбараас аж үйлдвэр, үйлчилгээний салбарт шилжиж байна.

►Зураг 3.11. Ажиллагчид, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар, дүнд эзлэх хувиар

3.8. Хүний хөгжлийн индекс

Хүний хөгжлийн индекс 2018 онд 0.759 байсан бол 2022 онд 0.781 болж, 0.022 нэгжээр нэмэгдэхэд боловсролын индекс 0.033 нэгжээр өссөн нь голлон нөлөөлсөн. Хүний хөгжлийн тэгш бус байдлаар засварласан индекс 2018 онд 0.670 байсан бол 2022 онд 0.703 болж, 0.033 нэгж хувиар нэмэгджээ. Тэгш бус байдлын улмаас алдагдсан боломж 2022 онд 10.0 хувь болж, 2018 оноос 0.033 нэгж хувиар нэмэгдсэн байна. Жендэрийн тэгш бус байдлын индекс 2022 онд 0.276 болж, 2018 оноос 0.012 нэгжээр буурсан байна.

Хүснэгт 3.3. Хүний хөгжлийн индекс

Үзүүлэлт	2018	2019	2020	2021	2022
Хүн амын дундаж наслалтын индекс	0.772	0.776	0.780	0.785	0.789
Хүн амын боловсролын түвшний индекс	0.721	0.725	0.761	0.761	0.754
ҮНО-ын индекс	0.784	0.790	0.784	0.784	0.801
Хүний хөгжлийн индекс	0.759	0.763	0.775	0.776	0.781
Дундаж наслалтын тэгш бус байдлаар засварласан индекс	0.685	0.688	0.694	0.698	0.703
Боловсролын тэгш бус байдлаар засварласан индекс	0.661	0.664	0.733	0.733	0.726
Орлогын тэгш бус байдлаар засварласан индекс	0.664	0.668	0.664	0.665	0.680
Хүний хөгжлийн тэгш бус байдлаар засварласан индекс	0.670	0.674	0.696	0.698	0.703
Жендэрийн тэгш бус байдлын индекс	0.288	0.274	0.286	0.367	0.276

4

ХҮҮХДИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Энэ бүлэгт хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа болон сургуульд хамрагдалтын зарим үр дүнг тусгав.

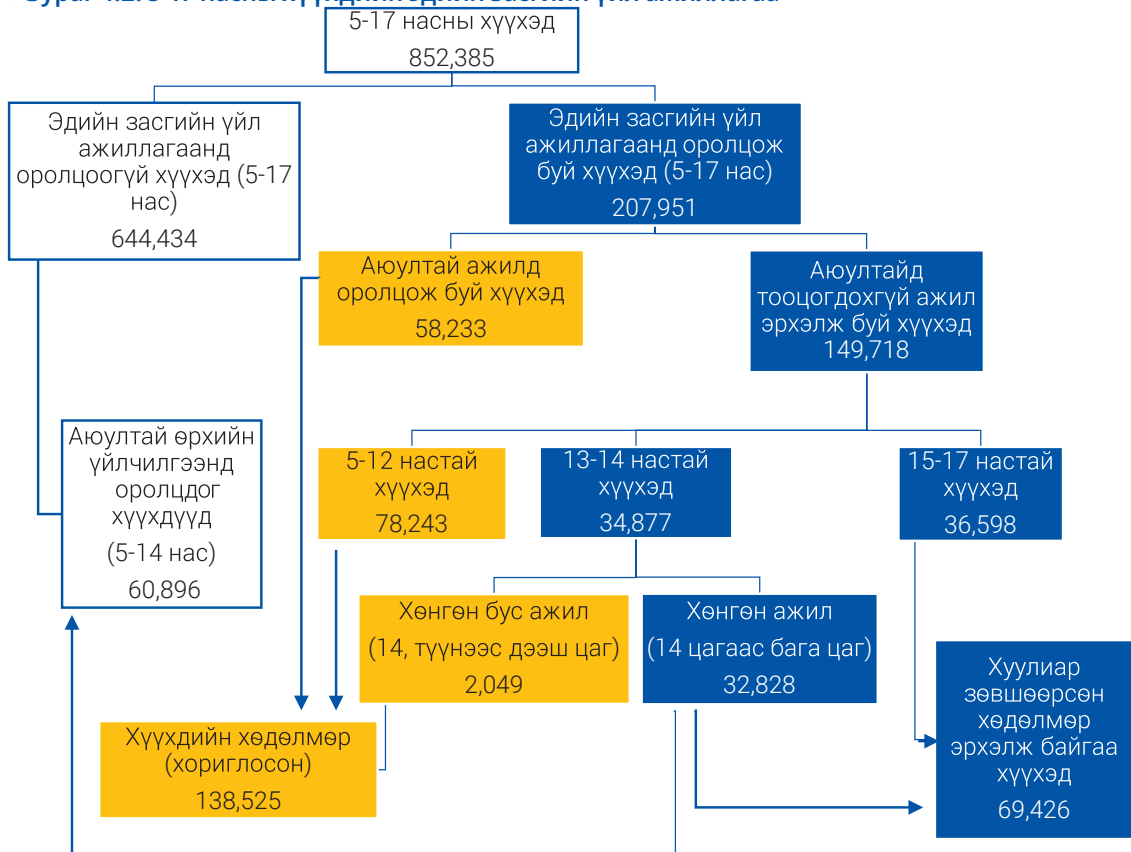
Хүүхдийн хөдөлмөр гэдэг нь 5-17 насны хүүхдийн бусдын болон өөрийн хэрэгцээнд зориулан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, үйлчилгээ үзүүлэх аливаа үйл ажиллагааг багтаасан өргөн хүрээний ойлголт юм. Өөрөөр хэлбэл, үйлдвэрлэлийн ерөнхий хүрээн дэх ажил бөгөөд эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцох ажил болон цалин хөлсгүй гэр үйлчилгээ (гэрийн ажил)-ний ажил юм. Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцох нь ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хил хязгаар доторх ажилд оролцохыг хэлнэ. Энэхүү тайланд ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хил хязгаарт хамаарах үйл ажиллагаануудад цалин хөлс, орлого олох зорилготой хөдөлмөр, өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэл болон цалин, хөлсгүй дадлагажих ажил орно.

► **Зураг 4.1. 5-17 насны хүүхдийн эдийн засгийн оролцоо**

Нийт хүүхдийн тодорхой хэсэг болох эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцож, хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдийн тоог Веннийн дүрслэлийг ашиглан харуулав (Зураг 4.1).

► **Зураг 4.2. 5-17 насны хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа**

Судалгаагаар 5-17 насны хүүхдийн 208.0 мянга буюу 24.4 хувь нь эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон, 644.4 мянга буюу 75.6 хувь нь эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцоогүй байна.

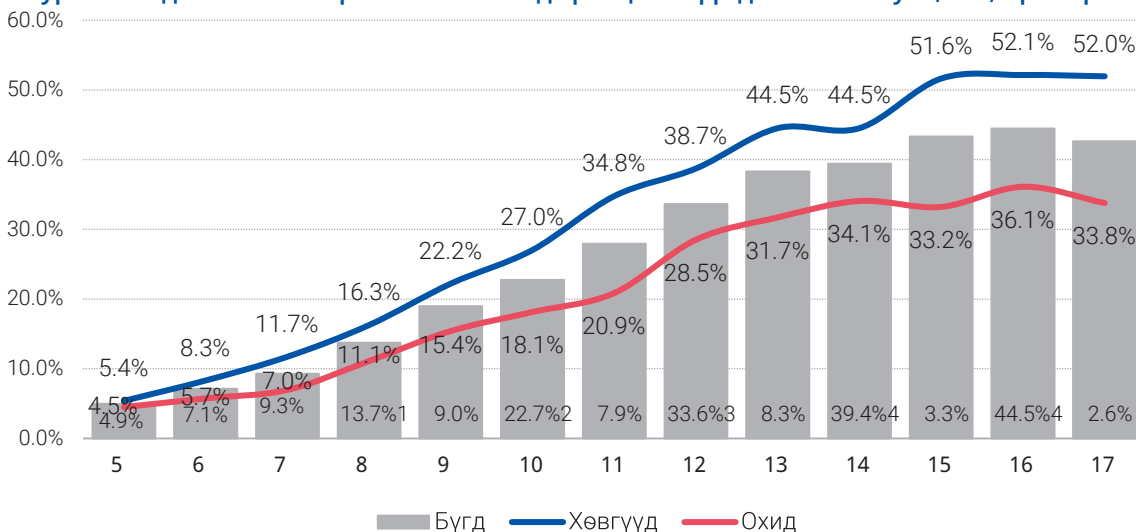
Хөвгүүд охидоос илүү эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцож байна: Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцож байгаа 5-17 насны хүүхдүүдийн 126.1 мянга буюу 60.7 хувь нь хөвгүүд, 81.8 мянга буюу 39.3 хувь нь охид байна. Харин байршлын хувьд 105.7 мянга (50.8%) нь хотод, суурин газарт, 102.2 мянга (49.2%) нь хөдөөд амьдарч байна.

►Хүснэгт 4.1. Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон 5-17 насны хүүхэд, насны бүлэг, хүйс, байршил, бүсээр

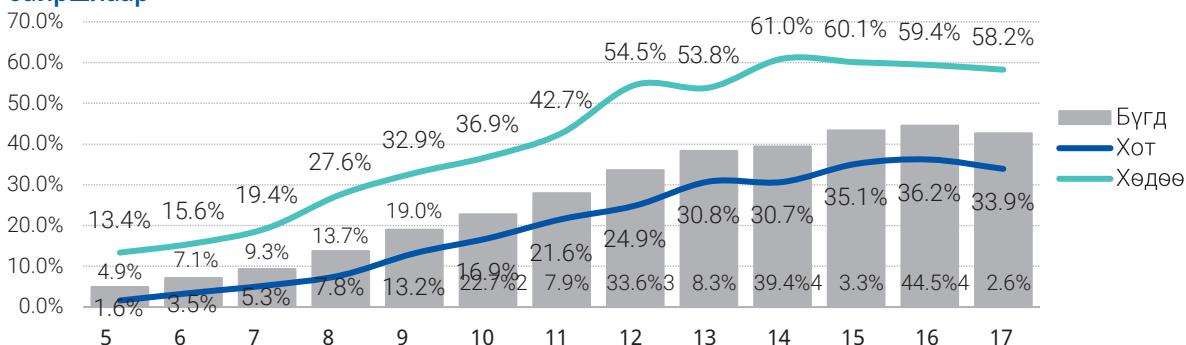
Үзүүлэлт	5-12 насны хүүхэд		13-14 насны хүүхэд		15-17 насны хүүхэд		Бүгд		
	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%	
Бүгд	99 139	47.7	48 710	23.4	60 102	28.9	207 951	100.0	
Хүйс	Хөвгүүд	60 029	47.6	28 745	22.8	37 367	29.6	126 141	100.0
	Охид	39 110	47.8	19 965	24.4	22 735	27.8	81 810	100.0
	Хот	47 428	44.9	26 635	25.2	31 673	29.9	105 736	100.0
	Хөвгүүд	30 859	46.0	16 280	24.3	19 881	29.7	67 020	100.0
Байршил, Хүйс	Охид	16 569	42.8	10 355	26.7	11 792	30.5	38 716	100.0
	Хөвгүүд	51 711	50.6	22 075	21.6	28 429	27.8	102 215	100.0
	Хөвгүүд	29 170	49.3	12 465	21.1	17 486	29.6	59 121	100.0
	Охид	22 541	52.3	9 610	22.3	10 943	25.4	43 094	100.0
Бүс	Баруун бүс	29 800	54.9	11 167	20.6	13 292	24.5	54 259	100.0
	Хангайн бүс	18 606	43.7	10 493	24.7	13 467	31.6	42 566	100.0
	Төвийн бүс	11 291	42.6	5 983	22.6	9 215	34.8	26 489	100.0
Бүс	Зүүн бүс	7 444	48.0	3 917	25.2	4 163	26.8	15 524	100.0
	Улаанбаатар	31 998	46.3	17 150	24.8	19 965	28.9	69 113	100.0

Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон 5-17 насны хүүхдийн эзлэх хувь улсын хэмжээнд 24.4 хувь, хүйсийн хувьд хөвгүүдийнх 28.9 хувь, охидынх 17.7 хувь байна. Насны бүлгийн хувьд нас нэмэгдэх тусам хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцох оролцоо нэмэгдэж байна.

▶ **Зураг 4.3. Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхдийн эзлэх хувь, нас, хүйсээр**

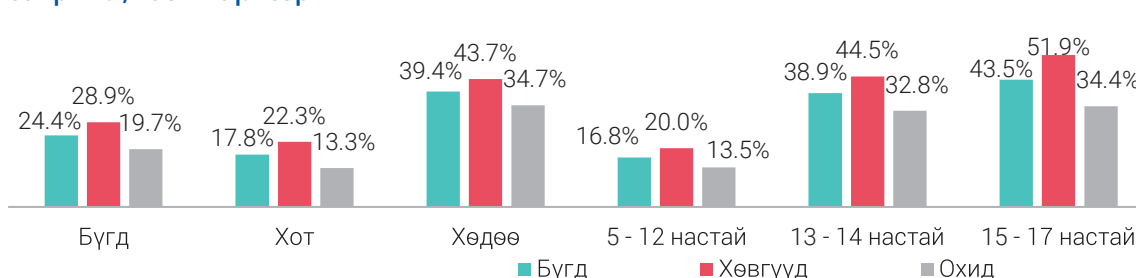

▶ **Зураг 4.4. Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхдийн эзлэх хувь, нас, байршлаар**

Байршлын хувьд хөдөөд эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхдийн хувь өндөр байна.

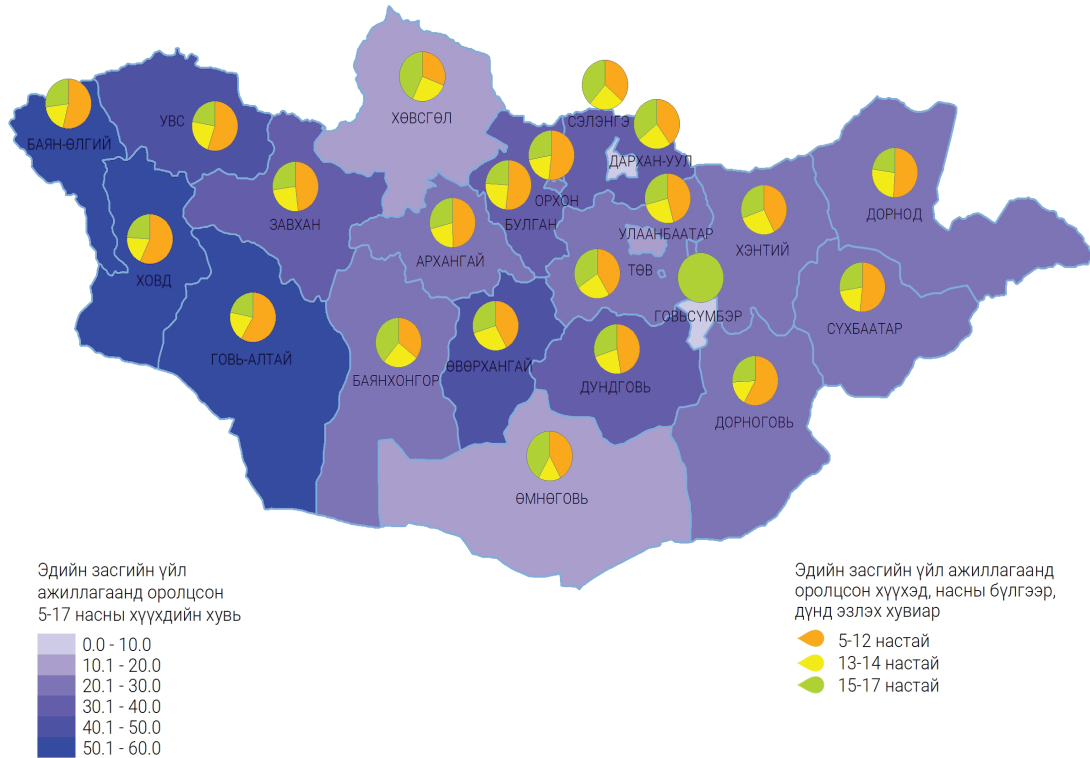
▶ **Зураг 4.5. Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхдийн эзлэх хувь, хүйс, байршил, насны бүлгээр**

Улсын түвшинд 5-17 насны нийт хүүхдэд эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхдийн эзлэх хувь бүс нутгаар ихээхэн ялгаатай байна. Баруун бүс (48.7%), Хангайн бүс (27.7%), Зүүн бүс (26.9%-д 5-17 насны хүүхдүүдийн дийлэнх нь эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцож байгаа нь улсын дундажтай харьцуулахад их байна. Төвийн бүсэд 20.3 хувь, Улаанбаатар хотод 17.3 хувь байгаа нь улсын дунджаас доогуур үзүүлэлттэй байна.

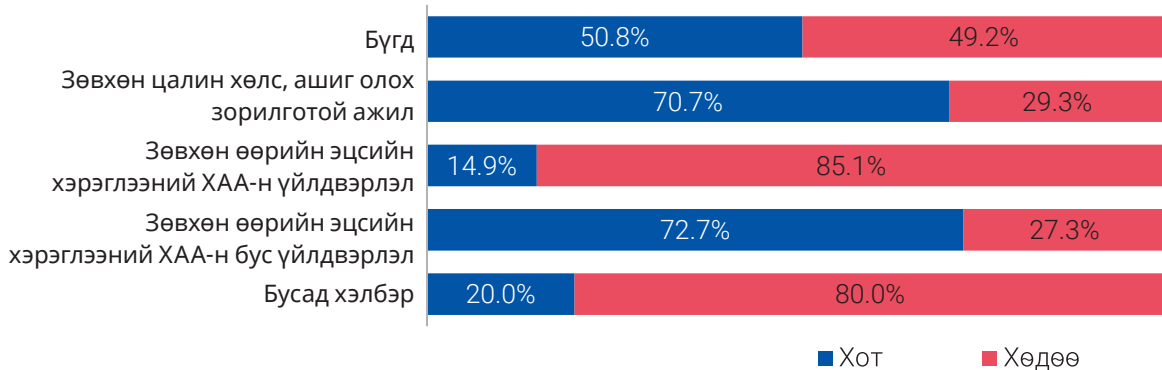
Аймгийн түвшинд ч ихээхэн ялгаатай байна: Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцох оролцоо Говь-Алтай, Ховд, Баян-Өлгий аймагт 51.3-55.2 хувь байгаа бол Хэнтий, Баянхонгор, Дорнод, Орхон аймагт 24.8-28.8 хувь байна (Хавсралт хүснэгт 12-оос харна уу).

► **Зураг 4.6. Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон 5-17 насны хүүхэд, насны бүлэг, аймгаар**

Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхдийг оролцсон ажлын хэлбэрээр нь авч үзэхэд, арван хүүхэд тутмын гурав нь зөвхөн өөрийн эцсийн хэрэглээний ХАА-н бус үйлдвэрлэлд оролцсон, хоёр нь өөрийн эцсийн хэрэглээний ХАА-н болон ХАА-н бус үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд хамтад нь оролцсон, хоёр нь зөвхөн өөрийн эцсийн хэрэглээний ХАА-н үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд оролцсон байна. Энэ хандлага хүйс болон насны бүлэгт хадгалагдаж байгаа бол байршлын хувьд нэлээд ялгаатай байна. Хотод хүүхдүүд зөвхөн өөрийн эцсийн хэрэглээний ХАА-н бус бараа, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхэд илүү их оролцсон бол хөдөөд хүүхдүүд өөрийн эцсийн хэрэглээний (ХАА-н болон ХАА-н бус аль аль нь) бараа, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхэд илүү их оролцсон байна.

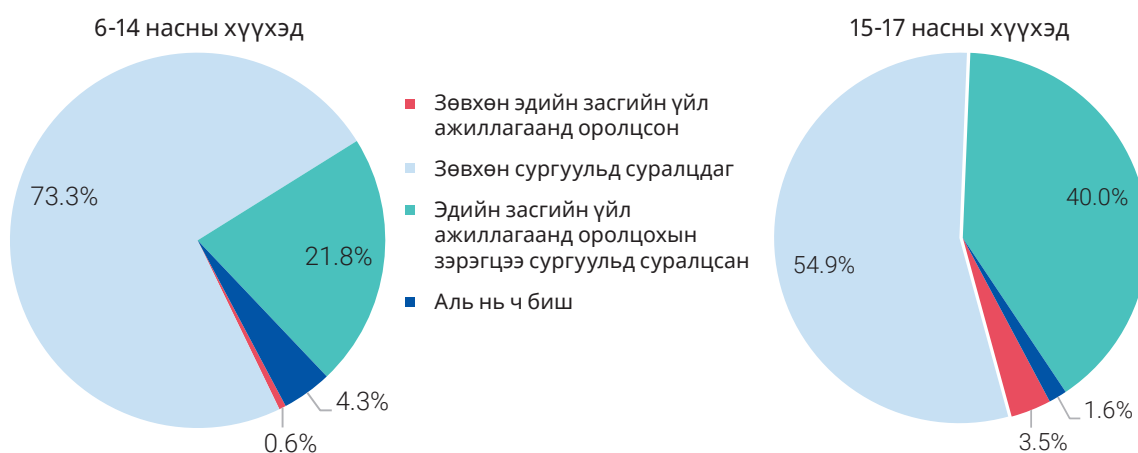
► **Зураг 4.7. 5-17 насны эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхэд, ажлын хэлбэр, хүйс, байршил, насны бүлгээр**

Монгол Улсын Боловсролын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3 “Монгол Улсын иргэн суурь боловсрол заавал эзэмших үүрэгтэй” гэж заасны дагуу энэхүү тайланд сургуульд хамрагдалтыг 6-14 насны хүүхдээр онцлон авч, харин 15-17 насны хүүхдийн сургуульд хамрагдалтыг харьцуулах зорилгоор тусгасан.

6-14 насны нийт хүүхдийн 21.8 хувь нь суралцахын зэрэгцээ эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон бол зөвхөн эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцож, сургуульд суралцдаггүй хүүхдүүд 0.6 хувийг, зөвхөн сургууль суралцагчид 73.3 хувийг, сургуульд сурдаггүй, эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцдоггүй хүүхэд 4.3 хувийг эзэлж байна.

► **Зураг 4.8. Хүүхдийн сургуульд хамрагдалт болон эдийн засгийн үйл ажиллагааны оролцоо, насны бүлгээр**

6-14 насны хүүхдүүдтэй харьцуулахад 15-17 насны хүүхдүүд зөвхөн эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцох оролцоо болон эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцохын зэрэгцээ сургуульд суралцах нь нэмэгдэж, харин зөвхөн сургуульд суралцах нь 54.3% буурч байна.

Хүүхдүүдийн дийлэнх нь 6 настайдаа сургуульд ордог боловч судалгааны хугацаанд 6 настай хүүхдүүдийн 30 гаруй хувь нь сургууль сураагүй, мөн 5 настай хүүхдүүдийн 6 хувь нь цэцэрлэгт хамрагдсан байна. Энэ нь судалгаанд хамрагдах хугацаанд хичээлийн жил эхлээгүй байснаас шалтгаалсан байх талтай.

► **Зураг 4.9. Хүүхдийн цэцэрлэг, сургуульд хамрагдалт болон эдийн засгийн үйл ажиллагаа, насаар**

► **Хүснэгт 4.2. 6-14 насны хүүхдийн сургуульд хамрагдалт болон эдийн засгийн үйл ажиллагаа, хүйс, байршлаар**

Үзүүлэлт	6-14 насны хүүхэд	Үйл ажиллагаагаар:									
		Зөвхөн эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон		Зөвхөн сургуульд суралцдаг		Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцохын зэрэгцээ сургуульд суралцсан		Аль нь ч биш			
		Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%		
Бүгд	644 796	100.0	3 871	100.0	472 617	100.0	140 544	100.0	27 764	100.0	
Хүйс	Хөвгүүд	329 639	51.1	2 423	62.6	227 239	48.1	84 469	60.1	15 508	55.9
	Охид	315 157	48.9	1 448	37.4	245 378	51.9	56 075	39.9	12 256	44.1
Байршил, хүйс	Хот	452 849	100.0	934	100.0	358 917	100.0	72 336	100.0	20 662	100.0
	Хөвгүүд	229 975	50.8	552	59.1	171 229	47.7	46 084	63.7	12 110	58.6
	Охид	222 874	49.2	382	40.9	187 688	52.3	26 252	36.3	8 552	41.4
	Хөдөө	191 947	100.0	2 937	100.0	113 700	100.0	68 208	100.0	7 102	100.0
	Хөвгүүд	99 664	51.9	1 871	63.7	56 010	49.3	38 385	56.3	3 398	47.8
Охид	92 283	48.1	1 066	36.3	57 690	50.7	29 823	43.7	3 704	52.2	

5

ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨР

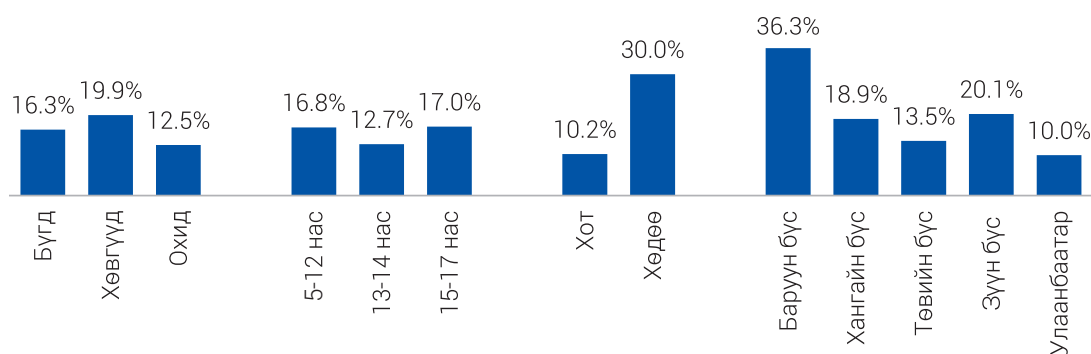
Хүүхдийн хөдөлмөр нь хүүхдийн ажил эрхлэлт гэсэн ойлголтоос илүү нарийвчилсан өөр ойлголт юм. Өөрөөр хэлбэл, бага насны хүүхэд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох боломжгүй, учир нь бие бялдар, оюун санааны хөгжилд нь сөрөг нөлөө үзүүлэх үйл ажиллагаанд оролцуулж байгаа тул хууль тогтоомжоор хориглосон ажилд хүүхдийг оролцуулж байгаа тухай ойлголт юм. Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдийн тоон мэдээллийг бий болгосноор хүүхдийн эрүүл мэнд, өсөлт хөгжилд сөрөг нөлөө үзүүлэх, сурч боловсроход саад учруулах нөхцөлд байгаа эсэхийг тодорхойлох боломжтой болдог.

Энэ бүлэгт хүүхдийн хөдөлмөр, аюултай ажил эрхэлж буй хүүхэд, тэдний үндсэн үйл ажиллагааны шинж чанар болон оролцож буй ажлын хэлбэр, зарцуулсан цаг гэх зэрэг мэдээллийг тусгав.

Улсын хэмжээнд 5-17 насны хүүхдийн 138.5 мянга буюу 16.3 хувь нь хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож байгаа нь эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон нийт хүүхдийн 66.6 хувийг эзэлж байна. Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин хүйсийн хувьд хөвгүүд охидоос 7.4 нэгж хувиар их байна (Хөвгүүдийнх 19.9%, охидынх 12.5%).

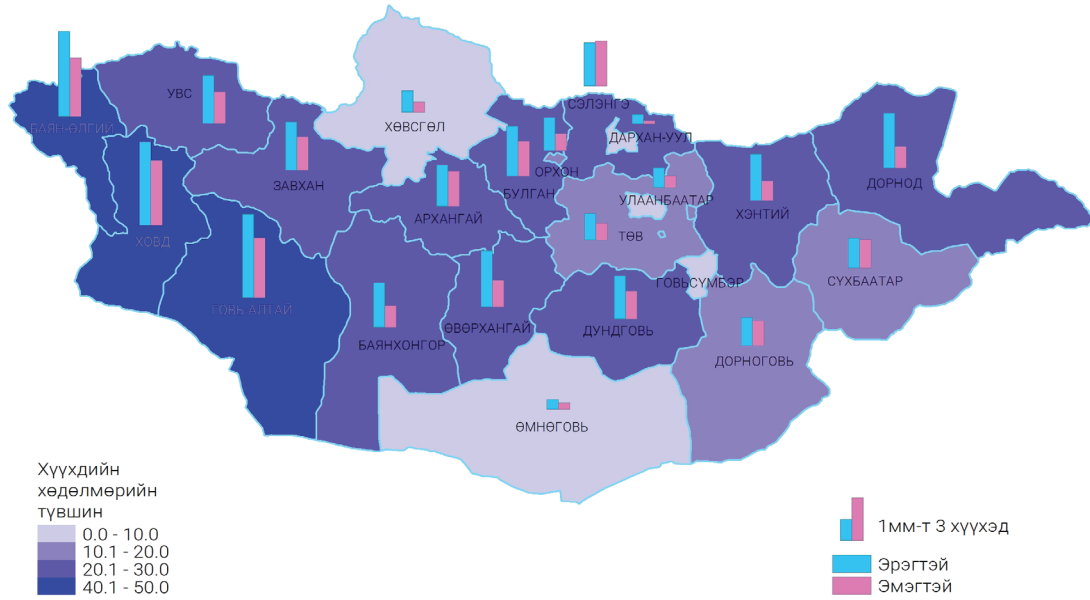
Хүүхдийн хөдөлмөр бүс нутаг болон байршлын хувьд мэдэгдэхүйц ялгаатай байна. Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин хөдөөд 30.0 хувь байгаа нь хот суурин газрынхаас 19.8 нэгж хувиар илүү байна. Бүс нутгийн хувьд, Улаанбаатар хотод хамгийн бага (10.0%), Баруун бүсэд хамгийн өндөр (36.3%) байна.

Зураг 5.1. Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, насны бүлэг, хүйс, байршил, бүсээр

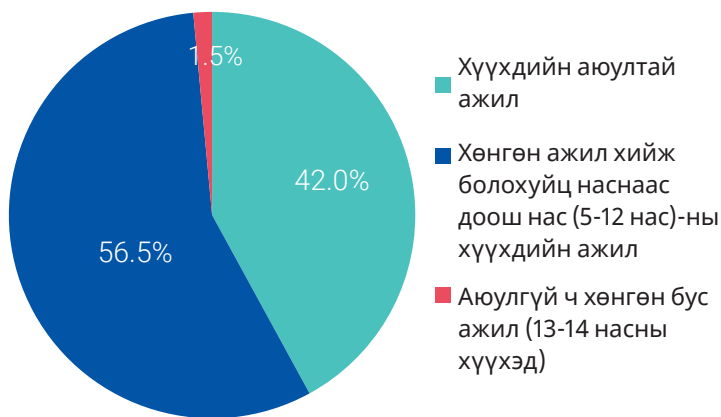

Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин Ховд (45.4%), Баян-Өлгий (43.1%), Говь-Алтай (42.3%) аймагт хамгийн өндөр байна. Харин Сэлэнгэ, Булган, Өвөрхангай аймагт 5-17 насны дөрвөн хүүхэд тутмын нэг нь, Завхан, Увс, Архангай, Дорнод, Дундговь, Хэнтий, Баянхонгор, Сүхбаатар аймагт 5-17 насны таван хүүхэд тутмын нэг нь хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож байна.

►Зураг 5.2. Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, аймаг, нийслэлээр

►Зураг 5.3. Хүүхдийн хөдөлмөр, ангиллаар

Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдийг олон улсын аргачлал болон үндэсний хууль эрх зүйн заалтад тулгуурлан тооцсон ангиллын дагуу авч үзэхэд, тэдний 78.2 мянга (56.5%) нь хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хөнгөн ажлыг хийж болохуйц наснаас доош нас (5-12 нас)-ны хүүхдүүд, 58.2 мянга (42.0%) нь аюултай ажил эрхэлж байгаа 5-17 насны хүүхдүүд, 2.1 мянга (1.5%) нь аюулгүй ч хөнгөн бус хөдөлмөр эрхэлж буй 13-14 насны хүүхдүүд байна.

Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийн 86.7 мянга (62.6%) хөвгүүд, 51.8 мянга (37.4%) нь охид, насны хувьд 99.1 мянга (71.6%) нь 5-12 насныхан, 15.9 мянга (11.4%) нь 13-14 насныхан, 23.5 мянга (17.0%) нь 15-17 насныхан байна.

Хөдөлмөр эрхэлж буй таван хүүхэд тутмын гурав нь хөдөөд амьдарч байгаа бол бүсийн хувьд арван хүүхэд тутмын гурав нь Улаанбаатар хотод, мөн гурав нь Баруун бүсэд амьдарч байна. Хэдийгээр нийт хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдийн дүнд Улаанбаатар хотод амьдарч байгаа хүүхдийн эзлэх хувь өндөр (32.3%) байгаа ч Улаанбаатар хотын 5-17 насны нийт хүүхдэд эзлэх хувь буюу хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшнээр хамгийн бага (10.0%) дүнтэй байна. Энэ нь Монгол Улсын нүүдлийн мал аж ахуй эрхлэлт, ахуйн соёл болон дэд бүтцийн асуудалтай холбоотой.

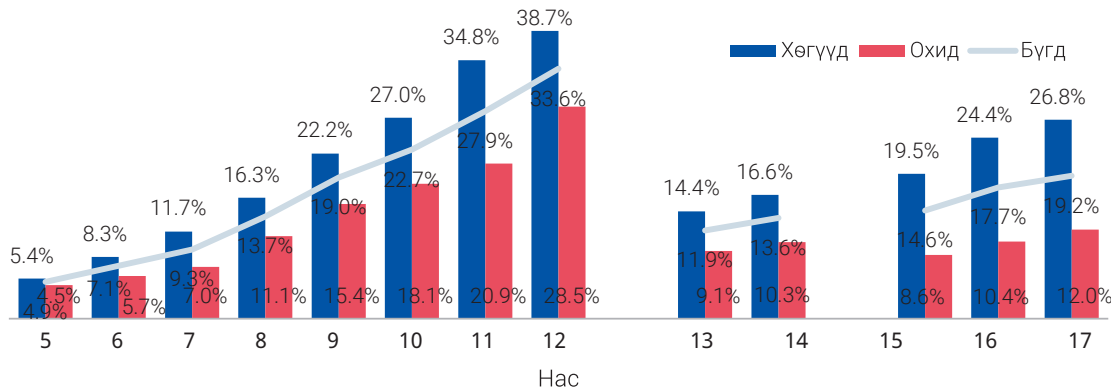
► **Зураг 5.4. Хүүхдийн хөдөлмөр, нас, хүйс, дүнд эзлэх хувиар**

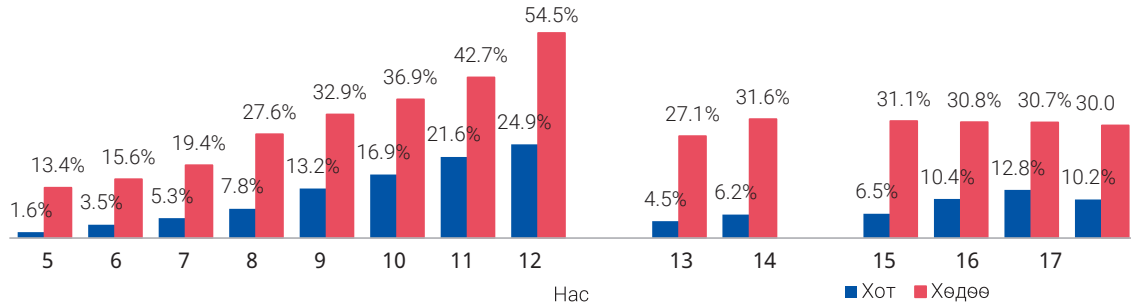
Дээрх зургаас харахад, 12 нас хүртэл хүүхдийн нас нэмэгдэх тусам хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох нь нэмэгдэж, 13 насанд буурч, 14 наснаас дахин нэмэгдэж байна. Энэ нь хүүхдийг, ялангуяа хөнгөн ажилд орох наснаас доош насны хүүхдийн хувьд эдийн засгийн үйл ажиллагаа (өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэл орсон)-нд ихээр оролцсон (Бүлэг 4)-оор Монгол Улсын хүүхдүүд багаасаа хөдөлмөрийн зах зээлд орж байгааг, 13 наснаас хойш тэдний оролцоо харьцангуй тогтвортой байгааг харуулж байна. Энэ нь нэг талаасаа 13 наснаас эхлэн хүүхдүүд өөрийн насны онцлогт тохирсон хуулиар зөвшөөрөгдсөн, аюултай бус үйл ажиллагаанд оролцох боломжтой (энэ нь хүүхдийн хөдөлмөрт тооцогдохгүй) тул тухайн наснаас эхлэн хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин 20 хувиас бага болж буурч байна.

Бүх насны хөвгүүд охидоос илүү хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож байна. Үүний нэгэн адил нас харгалзахгүй, хөдөөд хот, суурин газраас хүүхдийн хөдөлмөр өндөр байна.

► **Зураг 5.5. Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, нас, хүйсээр**

► **Зураг 5.6. Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, байршлаар**

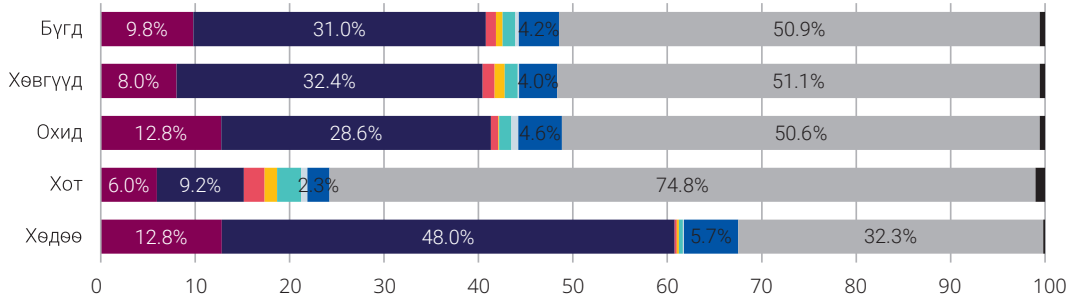

5.1. Үндсэн ажлын онцлог

Хүүдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхэд хэд хэдэн ажлын хэлбэрт давхар оролцох боломжтой. Иймд энэ бүлэгт хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдийн үндсэн ажлын буюу хамгийн их цаг зарцуулж буй ажлынх нь талаар дурдсан.

Доорх Зураг 5.6-д үзүүлснээр, хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй 5-17 насны хоёр хүүхэд тутмын нэг нь өрхийн хэрэглээнд зориулж байгалийн болон нийтийн эх үүсвэрээс ус зөөх, түлээ бэлтгэх үйл ажиллагаанд, арван хүүхэд тутмын гурав нь мал аж ахуй эрхлэх, нэг нь газар тариалан эрхлэх үйл ажиллагаанд оролцсон байна.

► **Зураг 5.7. Хүүхдийн хөдөлмөр, эдийн засгийн үндсэн үйл ажиллагааны салбар, дүнд эзлэх хувиар**

- Газар тариалан, ан агнуур
- Мал аж ахуй
- Боловсруулах үйлдвэрлэл
- Барилга
- Бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин, мотоциклийн засвар үйлчилгээ
- Зочид буудал, байр, сууц болон нийтийн хоолны үйлчилгээ
- Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа
- Бусад гэрийн ажил /ус зөөх, түлээ бэлтгэх/
- Бусад

5.2. Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдийн ажлын хэлбэр

Энэ хэсэгт ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээний хил хязгаар дах хүүхдийн хөдөлмөрийг тусгав.

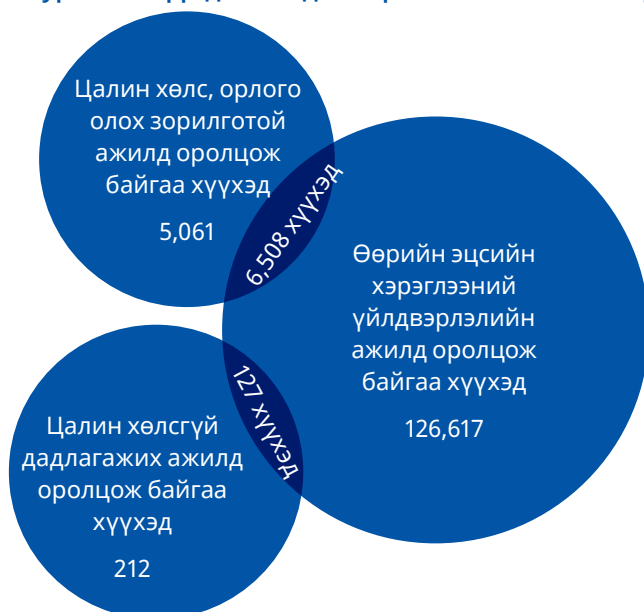
Ажлын хэлбэрүүдийг Олон улсын хөдөлмөрийн статистикчдийн 19 дүгээр бага хурлаас баталсан “Ажил, хөдөлмөр эрхлэлт, хөдөлмөрийн дутуу ашиглалтын тухай” тогтоолд тусгасан ойлголт, тодорхойлолттой нийцүүлэн тодорхойлсон. Ингэснээр зах зээлд чиглэсэн бараа, үйлчилгээний үйлдвэрлэл эсвэл өөрийн өрхийн эцсийн хэрэглээний бараа, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлд оролцож буй хүүхдийг тодорхойлж, хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож байгаа хүүхдийг бүрэн хэмжих боломжтой (Өөрийн болон гэр бүлийнхээ хэрэгцээнд зориулсан үйлчилгээ, гэрийн ажлын талаар Бүлэг 8-д тусгайлан авч үзсэн).

Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй 138.5 мянган хүүхдүүдийн 126.6 мянга (91.4%) нь зөвхөн өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд, 5.1 мянга (3.7%) нь зөвхөн цалин хөлс, орлого олох үйл ажиллагаанд, 212 (0.2%) нь зөвхөн цалин хөлсгүй дадлагажих үйл ажиллагаанд оролцсон бол 6.5 мянга (4.7%) нь эдгээр үйл ажиллагааны аль алинд нь давхар оролцсон байна.

Хүснэгт 5.1. Хүүхдийн хөдөлмөр, ажлын хэлбэрээр, насны бүлэг, хүйс, байршлаар

Үзүүлэлт	Зөвхөн цалин хөлс, орлого олох ажил		Зөвхөн өрхийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажил		Зөвхөн цалин хөлсгүй дадлагажих ажил		Цалин хөлс, орлого олох ажил болон өрхийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажил		Өрхийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажил болон цалин хөлсгүй дадлагажих ажил аль нь		Нийт өөрийн эцсийн хэрэглээний үйл ажиллагаа (b+d+e)		Тоо	%
	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(b+d+e)	(b+d+e)	(b+d+e)	(b+d+e)	(b+d+e)	(b+d+e)	(b+d+e)		
Бүгд	5 061	126 617	91.4	212	0.1	6 508	4.7	127	0.1	133 252	138 525	100.0		
Хүйс	3 135	78 488	90.5	145	0.2	4 873	5.6	83	0.1	83 444	86 724	100.0		
Охид	1 926	48 129	92.9	67	0.1	1 635	3.2	44	0.1	49 808	51 801	100.0		
5 - 12 нас	1 829	95 702	96.5			1 597	1.6	12	0.0	97 311	99 140	100.0		
13 - 14 нас	1 133	13 311	83.8			1 438	9.1			14 749	15 882	100.0		
15 - 17 нас	2 099	17 604	74.9	212	0.9	3 473	14.8	115	0.5	21 192	23 503	100.0		
Хот	3 530	53 811	88.6	163	0.3	3 125	5.1	115	0.2	57 051	60 744	100.0		
Хөдөө	1 531	72 806	93.6	49	0.1	3 383	4.3	12	0.0	76 201	77 781	100.0		
Баруун бүс	304	39 435	97.3			781	1.9			40 216	40 520	100.0		
Хангайн бүс	1 124	25 621	88.1	123	0.4	2 167	7.4	54	0.2	27 842	29 089	100.0		
Төвийн бүс	962	16 191	91.8			486	2.8			16 677	17 639	100.0		
Зүүн бүс	840	9 710	83.7			1 060	9.1			10 770	11 610	100.0		
Улаанбаатар	1 831	35 660	89.9	89	0.2	2 014	5.1	73	0.2	37 747	39 667	100.0		

► Зураг 5.8. Хүүхдийн хөдөлмөр болон ажлын хэлбэр

Ажлын аль ч хэлбэр нь бие биеэсээ үл хамаарах үйл ажиллагаа биш бөгөөд цалин хөлс, орлого олох зорилготой ажил эрхэлж буй зарим хүүхдүүд өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа эсвэл бусад үйл ажиллагааны аль алинд нь давхар оролцсон байх талтай. Иймд ерөнхий дүр зургийг бүхэлд нь харуулахын тулд Веннийн диаграм ашиглан хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй нийт хүүхэд, тэдгээрийн ямар ажлын хэлбэрт оролцож байгааг харууллаа.

5.2.1. Цалин хөлс, орлого олох зорилготой хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхэд

Энэ хэсэгт хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдээс цалин хөлс, орлого олох зорилгоор оролцсон хүүхдийн талаар тусгав.

Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй нийт хүүхдийн 11.6 мянга нь цалин хөлс, орлого олох зорилгоор оролцсон байна. Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон арван хүүхэд тутмын дөрөв (5.1 мянга) нь зөвхөн уг үйл ажиллагаанд оролцсон, зургаа нь (6.5 мянга) нь өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд давхар оролцсон байна.

Цалин хөлс, орлого олох зорилготой хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон арван хүүхэд тутмын долоо нь хөвгүүд байна. Байршлын хувьд хот, суурин газарт хүүхэд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох нь илүү байгаа бол бүс нутгийн хувьд Улаанбаатар болон Хангайн бүсэд бусад бүсээс өндөр байна.

Насны хувьд, цалин, орлого олох зорилготой хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон хүүхдүүдийн дийлэнх хувийг 15-17 насны хүүхэд эзэлж байна. Тэд ихэвчлэн аж үйлдвэр, барилгын салбарын үйл ажиллагаанд ихээр ажиллаж байна. Харин бага насныхан буюу 5-14 болон 13-14 насныхны ихэнх нь хөдөө аж ахуйн салбарын үйл ажиллагаанд оролцсон байна.

►Хүснэгт 5.2. Цалин хөлс, орлого олох зорилготой хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон хүүхэд, эдийн засгийн үйл ажиллагаа, насны бүлэг, хүйс, байршил, бүсээр

Үзүүлэлт	Бүгд		Эдийн засгийн салбараар, хувиар					Бүгд
	Тоо	%	Хөдөө аж ахуй	Аж үйлдвэр, барилга	Үйлчилгээ	Өрхийн сектор		
Бүгд	11 569	100.0	50.5	22.7	25.0	1.8	100.0	
Хүйс	Хөвгүүд	8 008	69.2	52.7	26.1	20.2	1.0	100.0
	Охид	3 561	30.8	45.7	15.1	35.7	3.5	100.0
Насны бүлэг	5 - 12 нас	3 427	29.6	75.4	9.0	12.4	3.2	100.0
	13 - 14 нас	2 571	22.2	58.1	10.0	31.9	-	100.0
	15 - 17 нас	5 571	48.2	31.8	37.0	29.5	1.7	100.0
Байршил	Хот	6 655	57.5	26.0	33.9	37.0	3.1	100.0
	Хөдөө	4 914	42.5	83.7	7.5	8.8	-	100.0
	Баруун бүс	1 085	9.4	55.9	9.2	34.9	-	100.0
	Хангайн бүс	3 292	28.5	61.0	23.5	14.1	1.4	100.0
Бүс	Төвийн бүс	1 448	12.5	66.0	13.1	20.9	-	100.0
	Зүүн бүс	1 900	16.4	79.6	7.7	12.7	-	100.0
	Улаанбаатар	3 845	33.2	19.8	36.9	39.1	4.2	100.0

Цалин хөлс, орлого олох зорилгоор хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдүүдийн 4.7 мянга (40.9%) нь мал аж ахуйн салбарт, 2.0 мянга (17.3%) нь бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин, мотоциклийн засвар үйлчилгээний, 1.6 мянга (14.1%) боловсруулах үйлдвэрлэлийн, 1.1 мянга (9.6%) нь газар тариалан, ойн аж ахуйн, 1.0 мянга (8.4%) нь барилгын салбарт ажилласан байна. Улсын түвшинд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон хүүхдүүдийн ихэнх нь хөдөө аж ахуйн салбарт ажиллаж байгаа хандлага хүйсийн хувьд ч ажиглагдаж байгаа ч охид хөвгүүдийг бодвол үйлчилгээний салбар болон өрхийн секторт илүү ажиллаж, хөвгүүд охидоос илүү аж үйлдвэр, барилгын салбарт ажиллаж байна.

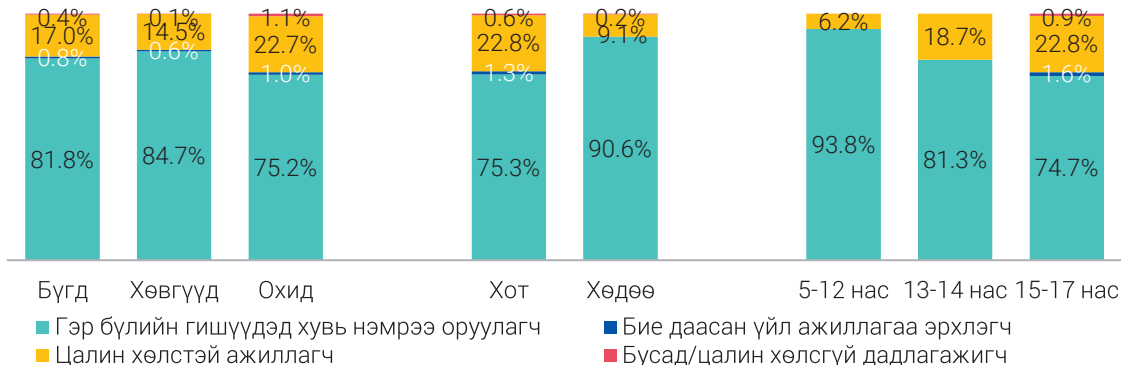
Цалин хөлс, орлого олох зорилготой хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдүүд байршлын хувьд эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар нь нэлээд ялгаатай байна. Тухайлбал, хөдөөд цалин хөлс, орлого олохоор хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдүүдийн ихэнх нь мал аж ахуй эрхэлж байгаа бол хот, суурин газарт бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин, мотоциклийн засвар үйлчилгээний, боловсруулах үйлдвэрлэлийн салбарт ажилласан байна.

► **Зураг 5.9. Цалин хөлс, орлого олох зорилгоор хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхэд, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар, дүнд эзлэх хувиар**

Статусын хувьд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй нийт хүүхдийн 9.5 мянга (81.8%) нь гэр бүлийн гишүүдэд хувь нэмэр оруулагч, 2.0 мянга (17.0%) нь цалин хөлстэй ажиллагч байна. Байршлаар авч үзэхэд хот, хөдөөгийн аль алинд нь, бүх насны бүлэгт хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдүүдийн дийлэнх нь гэр бүлийн гишүүдэд хувь нэмэр оруулахаар ажиллаж байна.

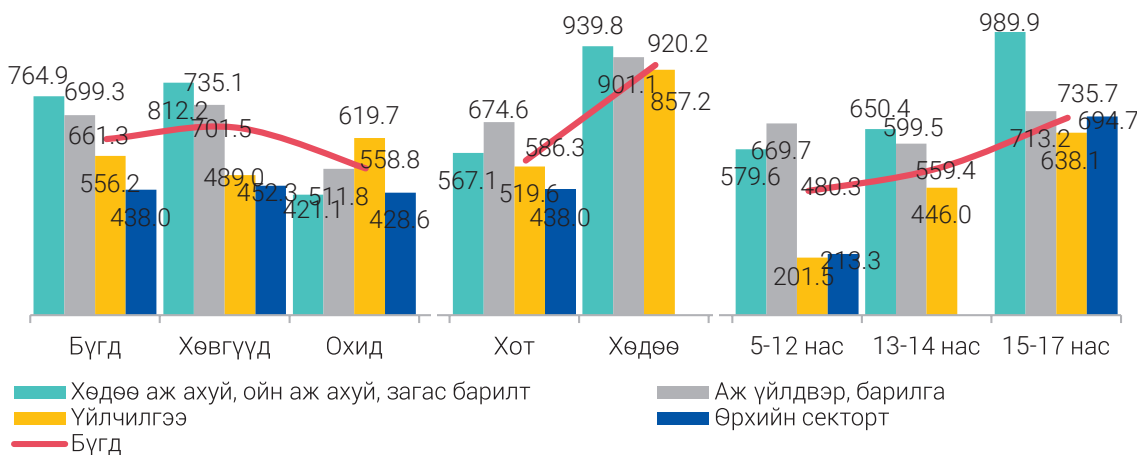
► **Зураг 5.10. Цалин хөлс, орлого олох зорилгоор хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхэд, статус, хүйс, байршил, насны бүлэг, хувиар**

Цалин хөлс, орлого олох зорилготой хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон хүүхдүүд сард дунджаар 661.3 мянган төгрөгийн цалин хөлс, орлого олсон байна.

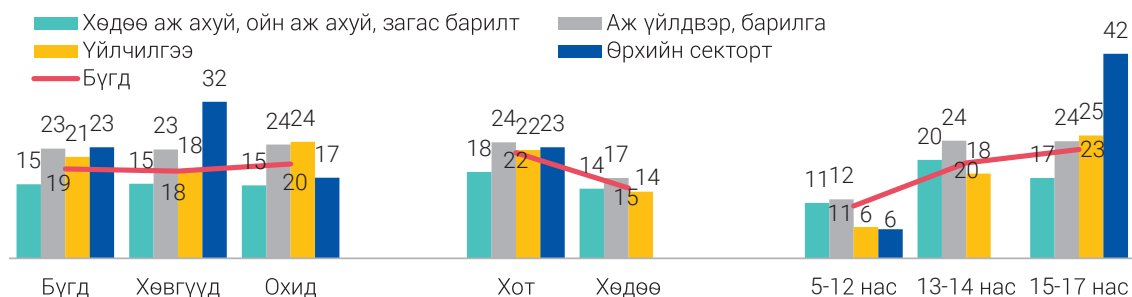
Салбарын хувьд хөдөө аж ахуйн салбарт 764.9 мянга, аж үйлдвэр, барилгын салбарт 699.3 мянган төгрөг байгаа нь улсын дунджаас 38.0-103.6 мянган төгрөгөөр их байна. Хүйсийн хувьд, үйлчилгээний салбарт ажиллаж буй охид хөвгүүдээс 26.7 хувиар илүү цалин хөлс, орлого олж байгаа бол бусад салбарын хувьд хөвгүүд охидоос илүү цалин хөлс, орлого олж байна. Байршлын хувьд, хөдөө орон нутагт цалин, орлого өндөр байгаа ба хүүхдийн нас нэмэгдэх тусам цалин, орлого нэмэгдэж байна.

► **Зураг 5.11. Цалин хөлс, орлого олох зорилгоор хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдүүдийн сарын дундаж цалин, орлого, хүйс, байршил, насны бүлэг, хувиар**

Цалин хөлс, орлого олох зорилготой ажиллаж байгаа 5-17 насны хүүхдүүд үндсэн үйл ажиллагаандаа долоо хоногт дунджаар 19 цаг зарцуулж байна. Хүйсийн хувьд, охид хөвгүүдээс 2 цагаар их цаг зарцуулж байна. Байршлын хувьд, ихээхэн ялгаатай байгаа бөгөөд хот, суурин газарт ажилладаг хүүхдүүд хөдөө амьдарч буй хүүхдээс илүү их цагаар ажиллаж байна.

► **Зураг 5.12. Хүүхдийн цалин хөлс, орлого олох ажилд зарцуулсан цаг, салбар, хүйс, байршил, насны бүлгээр**

► **Зураг 5.13. Цалин хөлс, орлого олох зорилгоор хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдийн сургуульд хамрагдалт, хувиар**

Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй 6-14 (суурь боловсрол эзэмших нас) насны хүүхдүүдийн дийлэнх нь сургуульд суралцаж байгаа бөгөөд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй охид бүгд сургууль суралцаж байна. Байршлын хувьд, хөдөө орон нутагт сургуульд сурдаггүй зөвхөн хүүхдийн хөдөлмөрт оролцдог хүүхэд хот суурин газрынхаас их байна.

5.2.2. Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцож буй хүүхэд

Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдүүдийн 133.2 мянга (96.2%) нь өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцсон байна. Зураг 5.8-д нэгээс олон үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхдийг харуулсанчлан, тэдгээрийн 6.6 мянга (5.0%) нь уг үйл ажиллагаанд оролцохдоо цалин хөлс, орлого олох үйл ажиллагаанд давхар оролцсон байна.

Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцож буй хүүхдүүдийн 83.4 мянга буюу 62.6 хувь нь хөвгүүд, 49.8 мянга буюу 37.4 хувь нь охид, байршлын хувьд 57.0 мянга буюу 42.8 хувь нь хот, суурин газарт, 76.2 мянга буюу 57.2 хувь нь хөдөө амьдарч байна.

►Хүснэгт 5.3. Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцож буй хүүхэд, үйл ажиллагааны төрөл, хүйс, байршил, хувиар

Үйл ажиллагаа		Бүгд	Хөвгүүд	Охид	Хот	Хөдөө
Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцож буй хүүхэд	Тоо	133 252	83 444	49 808	57 050	76 202
	Хувь	100	62.6	37.4	42.8	57.2
Оролцсон үйл ажиллагаагаар, хувиар						
Газар тариалан		0.8	0.6	1.2	0.8	0.8
Мал, тэжээвэр амьтан өсгөх		35.8	35.8	35.8	9.1	55.9
Ойн аж ахуй, мод бэлтгэл		0.6	0.7	0.4	0.0	1.0
Байгалаас жимс, мөөг зэрэг бусад хүнсний бүтээгдэхүүн цуглуулах		0.9	0.6	1.4	1.2	0.7
Ан агнах		0.1	0.0	0.2	0.1	0.1
Хоол хүнсийг хадгалах, нөөцлөх зориулалтаар бэлтгэх		2.6	2.2	3.3	1.5	3.4
Ахуйн зориулалттай байгууламж шинээр барих, засварлах		2.9	3.6	1.9	1.0	4.4
Юм оёох, ширээ, сандал засварлах гэх мэт ахуйн хэрэглээний бусад зүйлсийг шинээр хийх, засварлах		2.3	2.1	2.6	0.8	3.4
Байгалийн болон нийтийн эх үүсвэрээс ус зөөх		66.0	69.0	61.0	85.5	51.4
Түлээ бэлтгэх		38.0	38.2	37.7	29.1	44.7

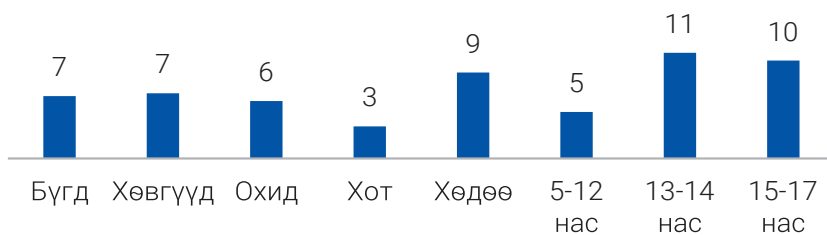
Тайлбар: Хүүхэд нэгээс олон үйл ажиллагаанд оролцож болох тул нийлбэр дүн 100%-иас их байна.

Мөн хүүхдүүд хүүхдийн хөдөлмөрийн өөрийн эцсийн хэрэглээний хэд хэдэн төрлийн үйл ажиллагаанд давхар оролцсон байна. Тэдний ихэнх нь (88.0 мянга буюу 66.0%) өрхийн хэрэглээндээ зориулж байгалийн болон нийтийн эх үүсвэрээс ус зөөх нь өрхийн хэрэглээндээ зориулж түлээ бэлтгэх (50.7 мянга буюу 38.0%) болон өрхийн хэрэгцээндээ зориулан мал, тэжээвэр амьтан өсгөх, үржүүлэх (47.7 мянга буюу 35.8%) үйл ажиллагаанд оролцсон байна. Эдгээр хүүхдийн хөдөлмөрийн үйл ажиллагаанд хүүхдийн оролцоо аль ч насанд их байна (Зураг 5.14). Энэ хандлага хүйсийн хувьд хадгалагдаж байгаа ч байршлын хувьд хөдөөд хот, суурин газраас мал аж ахуйн үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхдийн эзлэх хувь 46.8 нэгж хувиар, түлээ бэлтгэх үйл ажиллагааных 15.6 нэгж хувиар их байна. Харин байгалийн эсвэл нийтийн эх үүсвэрээс ус зөөсөн хүүхдийн эзлэх хувь хот, суурин газарт хөдөөгийнхөөс 34.1 нэгж хувиар их байна. Энэ нь хот, суурин газрын дэд бүтэц, насанд хүрэгчдийн ажлын цаг урт байгаа зэрэг хүчин зүйлс нөлөөлсөн байх талтай. Харин хөдөөд ердийн хөсөг эсвэл авто машинаар насанд хүрэгчид ус зөөх хандлага илүү байдаг бол хот, суурин газар хүүхэд, багачууд нийтийн эх үүсвэрээс ус авахаар үүссэн дараалалд багагүй хугацаа зарцуулан ус авах хандлага их байдаг.

▶ **Зураг 5.14. Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцож буй хүүхэд, үйл ажиллагааны төрөл, насны бүлэг, дүнд эзлэх хувиар**

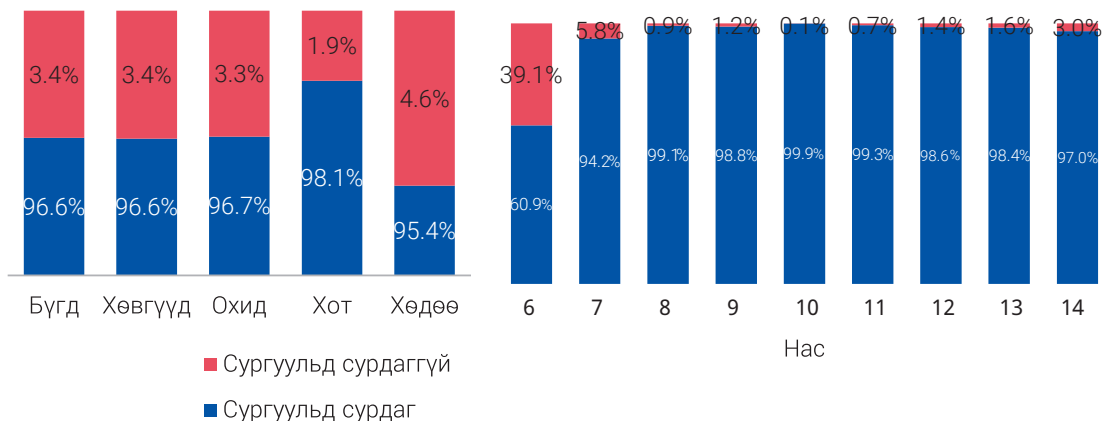
▶ **Зураг 5.15. Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцож буй хүүхдийн долоо хоногт зарцуулсан дундаж цаг, үйл ажиллагааны төрөл, хүйс, байршил, насны бүлгээр**

Хүүхдүүд долоо хоногт дунджаар 7 цагийн өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажилд зарцуулж байна. Хүйсийн хувьд хөвгүүд энэ үйл ажиллагаанд охидоос 1 цаг илүү зарцуулж байна. Хөдөө амьдарч буй хүүхдүүдийн өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэхэд зарцуулж буй долоо хоногийн дундаж цаг нь хот, суурин газарт амьдарч буй хүүхдүүдийнхээс гурав дахин их байна.

Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцож байгаа 6-14 насны 108.6 мянган хүүхэд байгаагийн 96.6 хувь нь сургуульд сурдаг, 3.4 хувь нь сургуульд сурдаггүй хүүхдүүд байна. Уг хандлага хүйсийн хувьд хадгалагдаж, харин байршлын хувьд хот суурин газрын хүүхдүүд хөдөөгийн хүүхдээс илүү сургуульд суралцаж, хөдөөд 4.6 хувь, хот, суурин газарт 1.9 хувь нь сургуульд сурдаггүй хүүхэд байна. Эдгээр сургуульд сурдаггүй хүүхдийн 58.9 хувь нь 6 настай, 11.8 хувь нь 7 настай хүүхдүүд байна.

► **Зураг 5.16. Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцож буй хүүхдийн сургуульд хамрагдалт, хүйс, байршил, насны бүлгээр, хувиар**

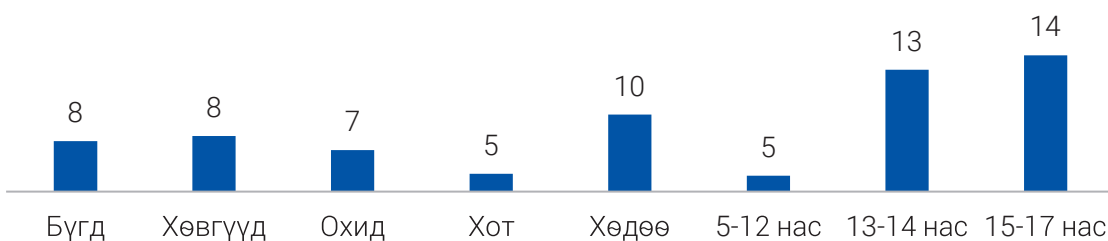

5.3. Ажлын цаг

Өмнөх дэд бүлгүүдэд зөвхөн тухайн ажлын хэлбэрүүдэд зарцуулсан цаг хугацааны мэдээллийг тусгасан бол энэ хэсэгт хүүхдийн ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээний бүх үйл ажиллагаанд зарцуулсан нийт цагийн мэдээллийг тусгав. Хүүхдүүд хүүхдийн хөдөлмөрт их цаг зарцуулах тусам ажлаас үүдсэн өвчлөл, осол гэмтэлд өртөх эрсдэл нэмэгдэх, сургуульд явах, хичээлээ давтах, чөлөөт цагаа өнгөрөөх, хангалттай амрах нь хязгаарлагдах зэрэг маш олон сөрөг үр дагавартай тул ажлын цагийн мэдээлэл нь чухал ач холбогдолтой.

Судалгаагаар хүүхдийн хөдөлмөрийн бүх ажлын хэлбэрийн хувьд сүүлийн долоо хоногт жинхэнэ ажилласан цагийн мэдээллийг цуглуулсан тул ажлын цагийн үр дүнг жинхэнэ ажилласан цагаар тооцсон. Харин тогтмол ажилладаг цагийн мэдээллийг зөвхөн цалин хөлс, орлого олох ажлын хувьд л цуглуулсан.

► **Зураг 5.17. Долоо хоногийн дундаж цаг, хүйс, байршил, насны бүлгээр**

Хүүхдүүд долоо хоногт дунджаар 8 цаг хүүхдийн хөдөлмөр (хүүхдийн хөдөлмөрийн бүх ажлын хэлбэрүүдэд зарцуулсан нийт цагийн дундаж)-т оролцож байгаа бол хүйсийн хувьд, хөвгүүд (8 цаг) охид (7 цаг)-оос 1 цаг илүү зарцуулж байна.

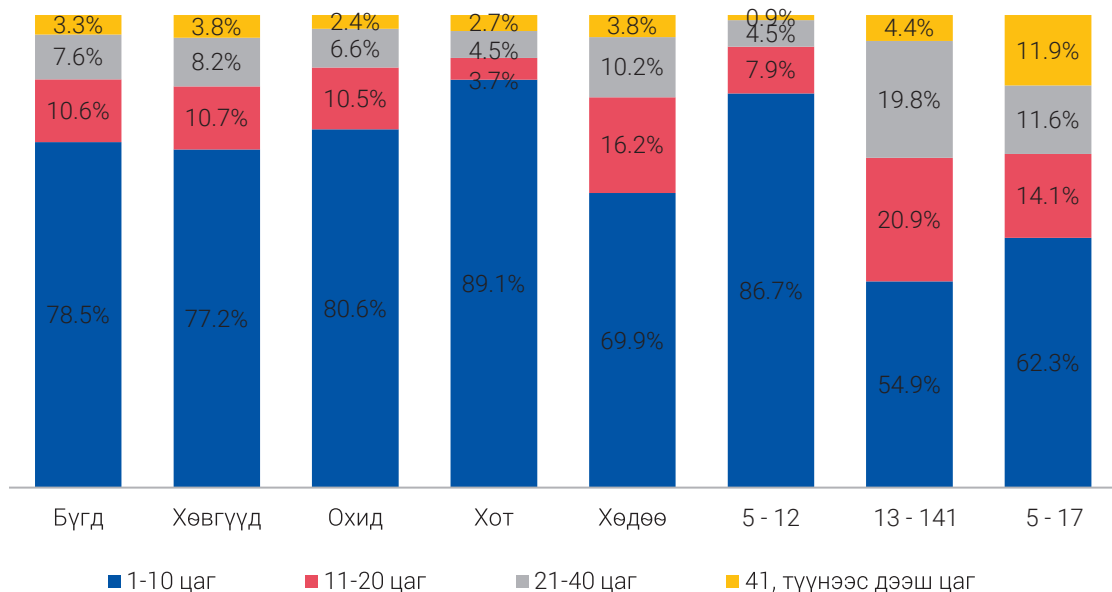
Хөдөө орон нутгийн хүүхдүүд хотын хүүхдүүдээс хоёр дахин их цаг хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож байна. Тухайлбал, хөдөө амьдарч буй хүүхдүүд 10 цаг, хот, суурин газрын хүүхдүүд 5 цаг оролцож байна. Харин хүүхдийн оролцож буй ажлын хэлбэр болон амьдарч буй газрын байршлаас хамаараад хүүхдийн хөдөлмөрт зарцуулсан хугацаа харилцан адилгүй байна.

▶ Хүснэгт 5.4. Хүүхдийн хөдөлмөрт зарцуулсан долоо хоногийн дундаж цаг, насны бүлэг, ажлын хэлбэр, хүйс, байршлаар

Үзүүлэлт	5-12 насны хүүхэд				13-14 насны хүүхэд				15-17 насны хүүхэд				
	Зөвхөн өөрийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажил	Зөвхөн цалин, орлого олох зорилготой ажил	Өөрийн хэрэглээний үйлдвэрлэл болон цалин, орлого олох зорилготой ажил	Хүүхдийн хөдөлмөр (бүх ажил)	Зөвхөн өөрийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажил	Зөвхөн цалин, орлого олох зорилготой ажил	Өөрийн хэрэглээний үйлдвэрлэл болон цалин, орлого олох зорилготой ажил	Хүүхдийн хөдөлмөр (бүх ажил)	Зөвхөн өөрийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажил	Зөвхөн цалин, орлого олох зорилготой ажил	Өөрийн хэрэглээний үйлдвэрлэл болон цалин, орлого олох зорилготой ажил	Хүүхдийн хөдөлмөр (бүх ажил)	
Нийт	5	8	22	5	11	23	23	13	12	18	25	15	
Хүйс	Хөвгүүд	5	12	19	5	12	25	33	14	9	26	30	12
	Охид	3	10	13	3	8	25	18	12	6	24	25	14
	Хот	3	9	12	3	7	24	19	11	7	20	24	14
Байршил, хүйс	Хөвгүүд	2	12	13	3	10	25	2	14	5	31	28	15
	Охид	7	8	24	7	12	19	32	14	13	12	28	14
	Хөдөө	8	7	26	8	12	19	29	13	15	14	27	16
	Хөвгүүд	6	12	21	7	12	17	34	14	10	8	34	11
	Охид	5	9	21	5	11	24	26	13	11	21	26	14

Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй арван хүүхэд тутмын найм нь 1-10 цаг зарцуулсан байна. Байршлын хувьд хөдөөд их цагаар ажиллаж буй хүүхдүүдийн эзлэх хувь өндөр байгаа буюу тэдний 30.2% нь долоо хоногт 11 болон түүнээс дээш цагийг хүүхдийн хөдөлмөрт зарцуулсан байна. Хүүхдийн хөдөлмөрт олон цаг зарцуулсан хүүхдийн эзлэх хувь хүүхдийн нас нэмэгдэх тусам нэмэгдэж байна. Тухайлбал, 5-12 насны хүүхдүүдийн 0.9% нь 41 болон түүнээс их цагаар ажилласан бол 13-14 насныхан 4.4%, 15-17 насныхан 11.9%-д хүрч нэмэгдэж байна.

▶ Зураг 5.18. Хүүхдийн хөдөлмөрт зарцуулсан долоо хоногийн дундаж цаг, УТС үйлдвэрлэлийн хүрээнд, цагийн интервалиар, хувиар

Сургуульд суралцангаа хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй 6-14 насны хүүхдүүд долоо хоногт дунджаар 7 цаг зарцуулж байгаа бол сурдаггүй, зөвхөн хүүхдийн хөдөлмөрт оролцдог хүүхдүүд 10 цаг зарцуулж байна.

►Хүснэгт 5.5. Хүүхдийн хөдөлмөрт зарцуулсан цаг, сургуульд хамрагдалтын байдлаар

Үзүүлэлт	Суралцангаа хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон				Зөвхөн хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон			
	Бүгд	Зөвхөн өөрийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажил	Зөвхөн цалин, орлого олох зорилготой ажил	Хоёулан нь оролцсон	Бүгд	Зөвхөн өөрийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажил	Зөвхөн цалин, орлого олох зорилготой ажил	Хоёулан нь оролцсон
Бүгд	7	5	11	23	10	7	26	25
Хөвгүүд	7	5	9	23	12	9	26	25
Охид	7	5	15	25	6	5	-	-
Хот	4	3	14	16	5	2	-	27
Хөвгүүд	4	3	11	16	6	2	-	27
Охид	4	3	17	12	3	3	-	-
Хөдөө	9	7	7	27	11	9	26	23
Хөвгүүд	10	8	6	27	14	11	26	23
Охид	8	7	8	27	7	5	-	-

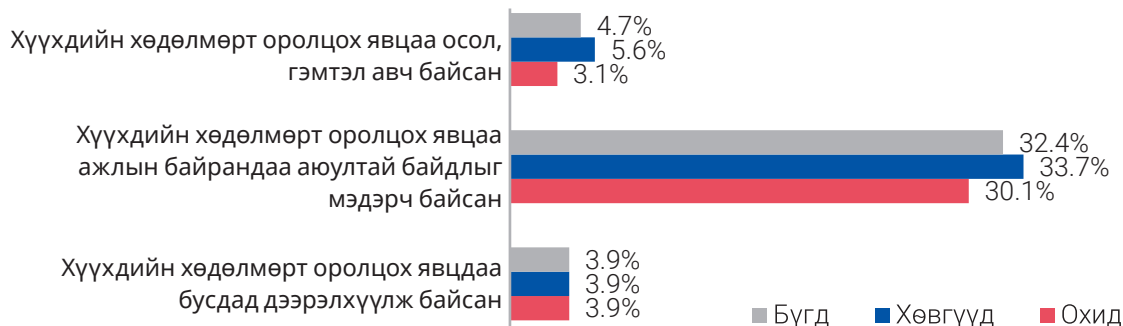
5.4. Ажлын байрны нөхцөл

Хүүхдийн хөдөлмөрийг хүүхдийн нас, ажилласан цагаар нь тодорхойлохоос гадна хүүхдийн оролцож буй үйл ажиллагааны ажлын байрны нөхцөл нь тухайн хүүхдийн эрүүл мэнд, бие бялдарт хор хохирол учруулж болохуйц байгаа эсэхийг харгалзан үзэх шаардлагатай байдаг. Ажлын байрны нөхцөл гэдэг нь хүүхэд эсвэл насанд хүрэгчдийн ажиллаж буй ажлын байрны орчин тойрон, нийгмийн бодит байдлыг хэлнэ. Өөрөөр хэлбэл, тодорхой ажлын байран дээрх хөдөлмөрийн үйл явц, ажлын байрны байршилд хамаарах нөхцөл юм.

Иймд хүүхдийн хөдөлмөрөөс үүдэн осол, гэмтэлд өртсөн, эсвэл дарамт, хүчирхийллээс үүдэн бие махбод, сэтгэл зүйн хувьд гэмтэл авч байсан талаарх мэдээллийг судалгаагаар цуглуулсан.

Судалгаагаар хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдүүдийн 44.8 мянга буюу 32.4 хувь нь ажлын байрандаа айдас, аюултай байдлыг мэдэрч, 6.5 мянга буюу 4.7 хувь нь хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох явцдаа осолд өртөж, гэмтэл авч, 5.4 мянга буюу 3.9 хувь нь хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох явцдаа бусдад дээрэлхүүлж байсан бол 0.4 мянга буюу 0.3 хувь нь ажлын байрны хүчирхийллээс үүдэн гэмтэл авч байсан байна.

▶ **Зураг 5.19. Ажлын нөхцөл, тулгарсан хүндрэлээр**

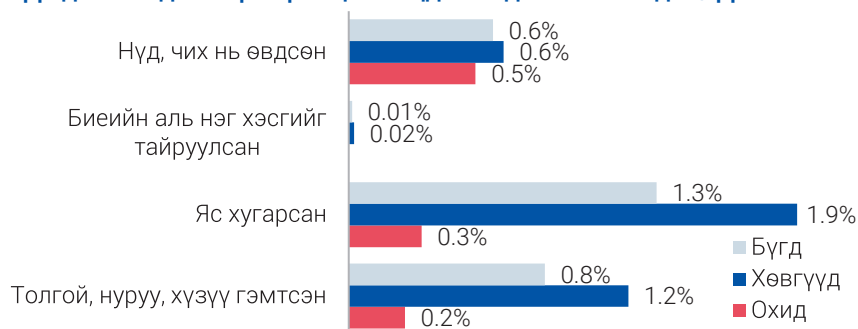
Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох явцдаа осол, гэмтэл авч байсан хүүхдүүдийг осол, гэмтлийн төрлөөр авч үзэхэд, эд зүйлд цохиулж гэмтэх нь хамгийн их (1.7%) тохиолддог нь ажиглагдаж байна. Мөн хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдүүдийн 1.3 хувь нь мал, амьтанд хазуулсан, 1.0 хувь нь өндрөөс эсвэл эд зүйл дээрээс унасан байна.

▶ **Зураг 5.20. Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох явцдаа осол, гэмтэл авсан тохиолдол, төрлөөр**

Мөн хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон хүүхдүүдийн 1.3 хувь нь хөдөлмөрлөх явцдаа бэртэж яс нь хугарч байсан төдийгүй багагүй хүүхдүүд биеийн аль нэг хэсгийг тайруулж байжээ. Энэ нь хэдийгээр бага тоо мэт харагдаж байгаа ч хүүхдийн хөдөлмөрт оролцоноос үүдэн бэртэж, гэмтэх асуудал байсаар байгааг, хүүхэд хамгааллын чиглэлээр анхаарах асуудлын нэг хэвээр байгааг харуулж байна.

►Зураг 5.21. Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох явцдаа өвдсөн тохиолдол, үүссэн өвчнөөр

5.5. Хүүхдийн аюултай ажилд оролцож буй хүүхэд

Монгол Улс 2001 онд нэгдэн орсон Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийн тухай ОУХБ-ын 182 дугаар конвенцын 3 дугаар зүйлд хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг тодорхойлсон байдаг. Үүнд:

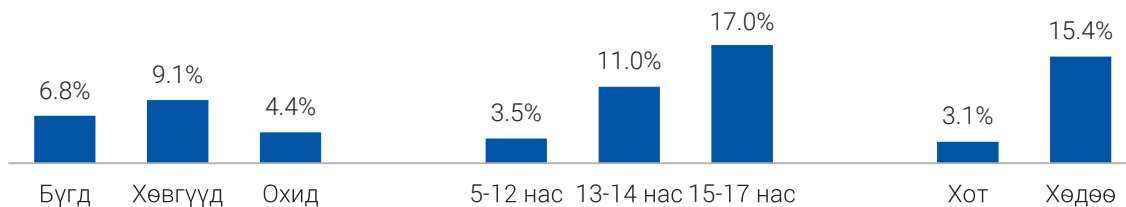
1. Боолчлолын бүх хэлбэр болон хүүхдийг худалдаалах, дамжуулан худалдаалах, өрийн төлөөс, хамжлагын албат болгох, хүчээр буюу албадан хөдөлмөр эрхлүүлэх зэрэг боолчлолтой төстэй үйл ажиллагаа;
2. Хүүхдийн биеийг үнэлүүлж бэлгийн мөлжлөгт өртүүлэх, садар самуун сурталчилгаа, үзүүлбэрт ашиглах, зуучлах, санал болгох;
3. Хүүхдийг мансууруулах бодис үйлдвэрлэх үйл ажиллагаанд оролцуулах, хил дамжуулан худалдах зэрэг хууль бус үйл ажиллагаанд ашиглах, зуучлах, санал болгох;
4. Ажлын шинж чанар, түүнийг гүйцэтгэх нөхцөл нь хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, ёс суртахуунд хор нөлөө үзүүлэх ажлууд орно.

Дээрх 1-3-т дурдсан үйл ажиллагааны 4-т тусгагдсан аюултай ажлаас бусад хүүхдийн тэвчишгүй хэлбэрүүд буюу “хүүхдийн хөдөлмөрийн үл тэвчих хэлбэрүүд” гэж нэрлэдэг. Олон улсад хүүхдийн хөдөлмөрийн үл тэвчих хэлбэрийн статистикийн ойлголт, тодорхойлолт хараахан боловсруулагдаагүй байна. Иймд энэхүү судалгаагаар хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг аюултай ажлын хүрээнд, үндэсний хууль тогтоомжтой уялдуулан холбогдох мэдээлэл цуглуулсан.

Судалгаагаар хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй таван хүүхэд тутмын хоёр нь эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, ёс суртахууны хөгжилд шууд нөлөө үзүүлэх аюултай ажилд оролцсон байна.

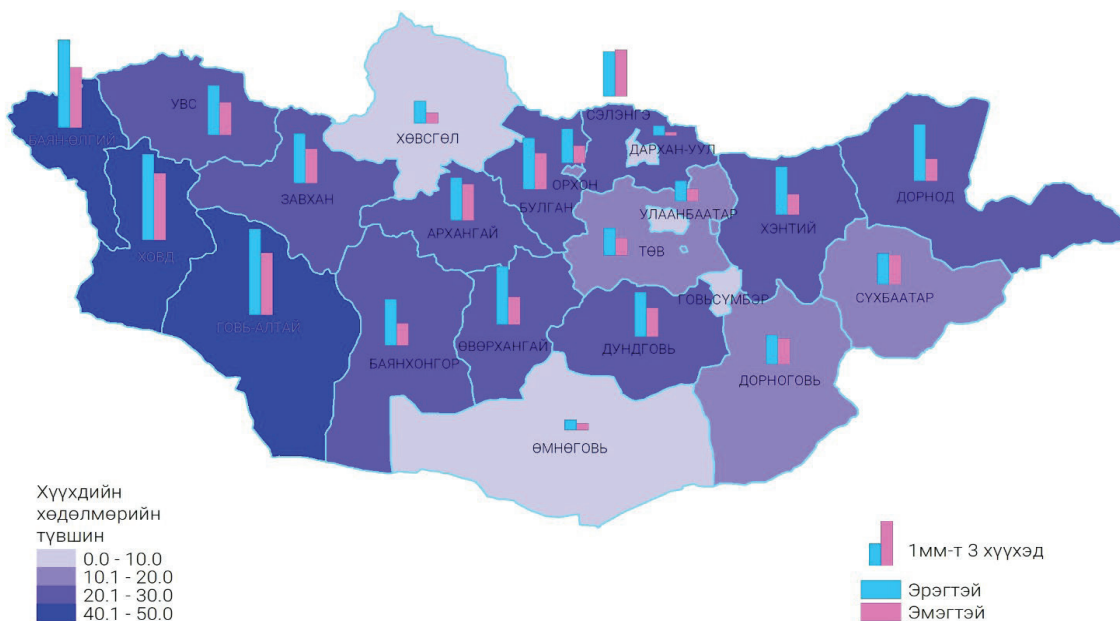
Судалгаагаар 5-17 насны нийт хүүхдэд хүүхдийн аюултай ажилд оролцож байгаа хүүхдийн эзлэх хувь 6.8 хувь байна.

▶Зураг 5.22. Хүүхдийн аюултай ажилд оролцсон хувь, хүйс, насны бүлэг, байршлаар

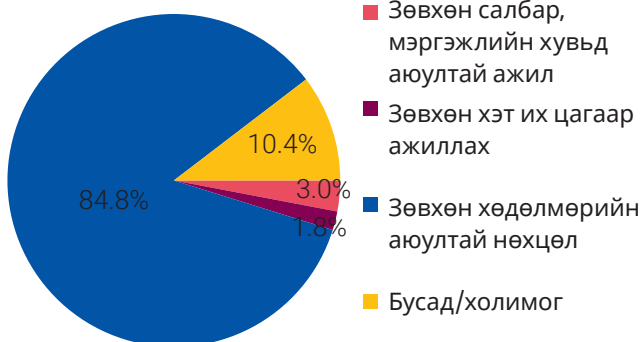

Хүүхдийн аюултай ажилд оролцох нь охид (4.4%)-оос хөвгүүд (9.1%)-ийн дунд илүү байгаа бөгөөд хүүхдийн нас нэмэгдэх тусам хүүхдийн аюултай ажилд оролцох нь нэмэгдэж байна. Тухайлбал, 5-12 насныхны 3.5% нь аюултай ажилд оролцож байгаа бол 13-14 насныхны 11.0%, 15-17 насныхны 17.0% нь аюултай ажилд оролцсон байна. Байршлын хувьд, хөдөөд хүүхдийн аюултай ажил илүү өргөн тархсан буюу 15.4 хувьтай байна. Зураг 5.23-т харуулснаар, Бүс нутгийн хувьд ихээхэн ялгаа ажиглагдаж байна. Тухайлбал, Баруун бүсийн Ховд аймагт хүүхдийн аюултай ажилд оролцох нь хамгийн их, Төвийн бүсийн Өмнөговь аймагт хамгийн бага байна. Харин Говьсүмбэр (Төвийн бүс) аймагт хүүхэд аюултай ажилд оролцоогүй байна.

▶Зураг 5.23. Хүүхдийн аюултай ажилд оролцсон хувь, аймаг, нийслэлээр

▶Зураг 5.24. Хүүхдийн аюултай ажил, аюултай байдлын хэлбэрээр

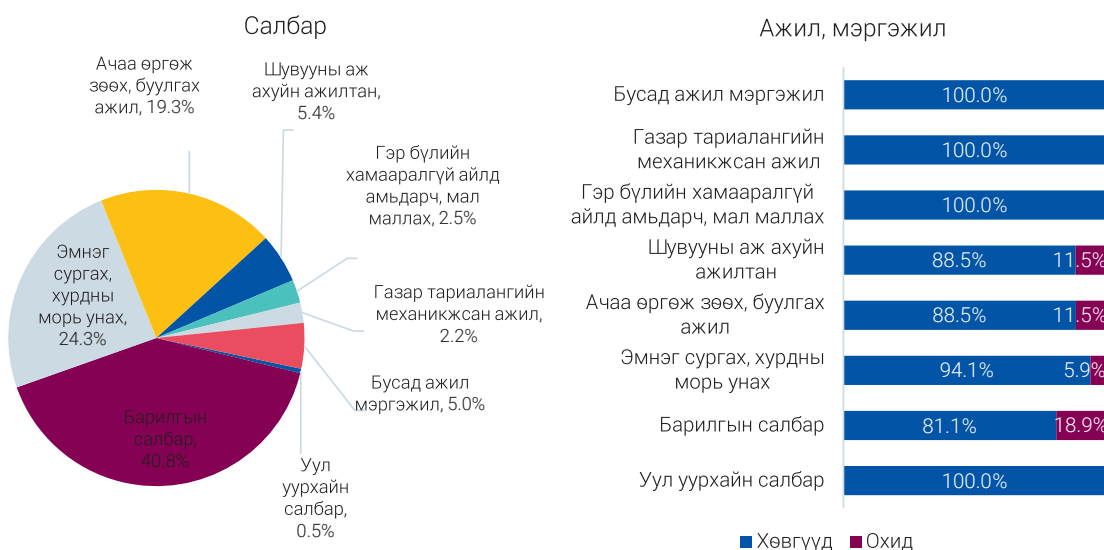

Хүүхдийн аюултай ажилд оролцсон хүүхдүүдийн дийлэнх нь буюу 49.4 мянга (84.8%) нь хөдөлмөрийн аюултай нөхцөлд, 1.7 мянга буюу 3.0 хувь нь аюултайд тооцогдох салбар, мэргэжлээр, 1.0 мянга буюу 1.8 хувь нь хэт их цагаар ажиллаж байна. Хүүхдийн аюултай ажилд оролцож буй арван хүүхэд тутмын нэг нь (6.0 мянга буюу 10.4%) нь аюултай байдлын олон хэлбэр бүхий нөхцөлд ажиллаж байна.

Судалгаагаар хүүхдийн аюултай ажилд оролцож буй нийт хүүхдийн 4.8 мянга (аюултай ажлын бусад хэлбэрүүдэд хамаарагдах буюу холимог гэж тодорхойлогдсон хүүхэд орсон дүн) буюу 8.2 хувь нь Хөдөлмөрийн сайд (хуучнаар)-ын 2016 онд баталсан “Насанд хүрээгүй хүнийг ажиллуулахыг хориглосон ажлын байрны жагсаалт”-нд тусгагдсан ажил мэргэжлийн ажлыг хийж байна.

Насанд хүрээгүй хүүхдийг ажиллуулахыг хориглосон ажлын байранд ажиллаж буй таван хүүхэд тутмын хоёр нь барилгын салбарт дотоод засал, чимэглэлийн туслах, барилгын материал, багаж хэрэгсэл зөөх зэрэг барилгын ажилд туслан гүйцэтгэх ажлыг ийж байна.

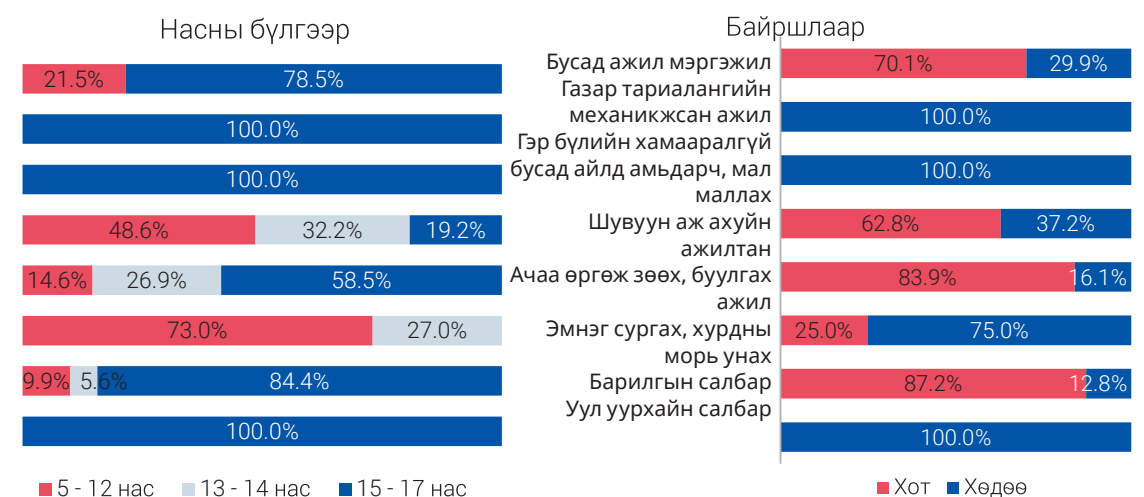
► **Зураг 5.25. Хориглосон ажлын байранд ажиллаж байгаа хүүхэд, салбар, мэргэжил, хүйсээр**

Хориглосон ажлын байранд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй 4.8 мянган хүүхдийн 4.2 мянга буюу 88.0 хувь нь хөвгүүд байна. Охидын хувьд барилгын салбарт дотоод засал чимэглэлийн туслан гүйцэтгэх ажил, худалдааны салбарт ачаа өргөж зөөх, буулгах ажил, шувуу, зөгий үржүүлэх аж ахуйн ажилд оролцсон болон хурдны морь унасан бол хөвгүүдийн хувьд илүү олон төрлийн ажил, мэргэжил бүхий үйл ажиллагаанд оролцсон байна.

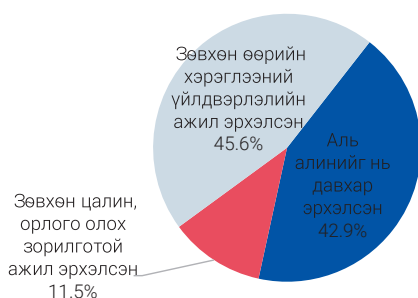
Хориглосон ажлын байранд ажиллаж буй хүүхдүүдийн насны бүлэг болон байршлын ялгааг дараах зургаар харууллаа.

► **Зураг 5.26. Хориглосон ажлын байранд ажиллаж байгаа хүүхэд, салбар, мэргэжил, насны бүлэг, байршил, дүнд эзлэх хувиар**

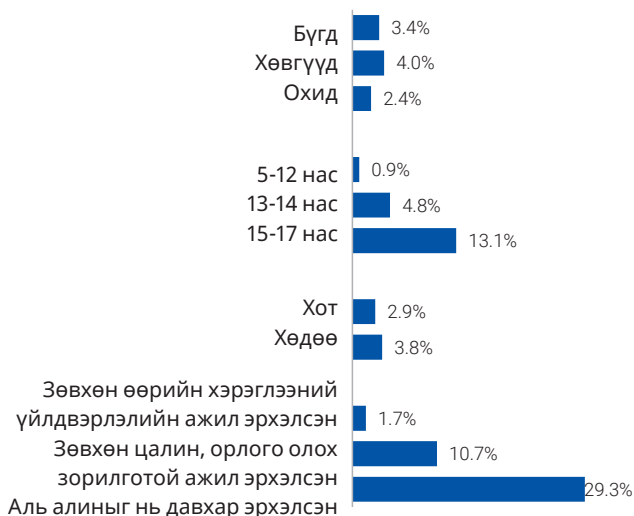

Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдүүдийн 3.4 хувь нь хэт их цагаар ажиллаж байгаа бол хүйсийн хувьд хөвгүүд өндөр, байршлын хувьд хөдөөд өндөр хувьтай байна. Сүүлийн долоо хоногт 30-аас их цагаар ажилласан (аюултай ажлын бусад хэлбэрүүдэд хамаарагдах буюу холимог гэж тодорхойлогдсон хүүхэд орсон дүн) 5-17 насны 4.7 мянган хүүхэд байна. Хэт их цагаар ажилласан хүүхдүүдийн 2.1 мянга буюу 45.6 хувь нь зөвхөн өөрийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцсон, 0.5 мянга буюу 11.5 хувь нь зөвхөн цалин хөлс, орлого олох ажилд оролцсон бол 2.0 мянга буюу 42.9 хувь нь эдгээр ажлыг хавсран, давхар оролцсон байна.

►Зураг 5.27. Хэт их цагаар хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхэд, ажлын хэлбэрээр, дүнд эзлэх хувиар

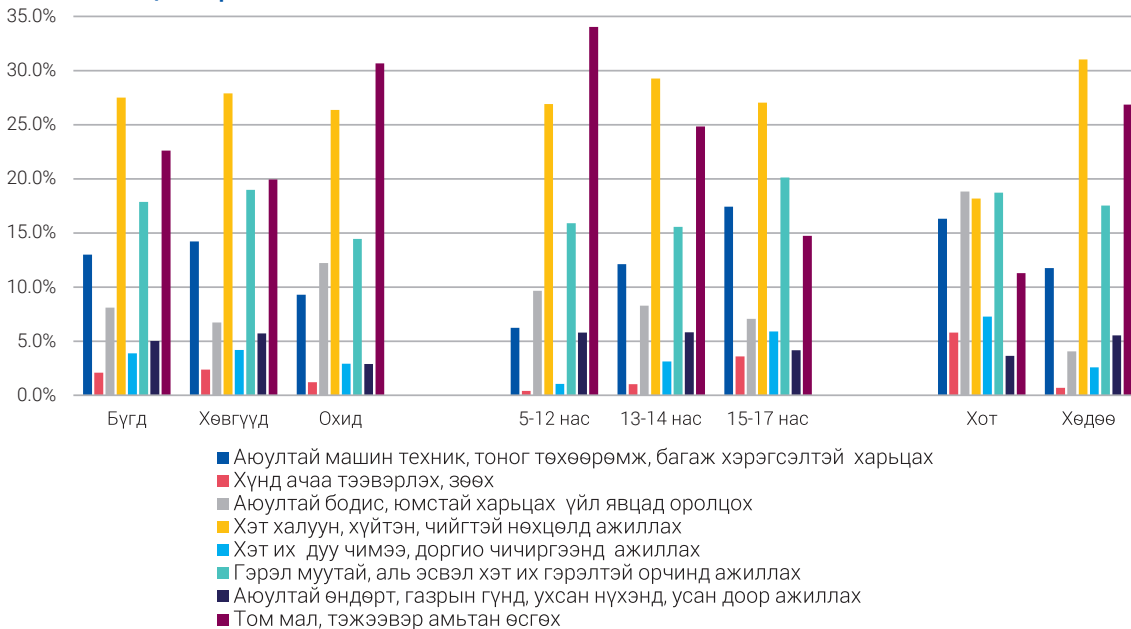

►Зураг 5.28. Хэт их цагаар хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдийн хувь

Аюултай ажлын байрны нөхцөлд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдүүдийн хувьд, тэдний хамгийн нийтлэг аюул нь хэт өндөр температур эсвэл чийгшил, тоос шороотой нөхцөл (27.5%) ажилласан байна. Охид том мал, тэжээвэр амьтан өсгөхтэй холбоотой аюултай нөхцөлд илүү их ажиллаж байгаа бол хөвгүүд хэт халуун, хүйтэн, чийглэг нөхцөлд илүү их ажиллаж байна. Хөдөө орон нутагт, хэт халуун эсвэл хүйтэн, чийгтэй нөхцөлд ажиллах (31%), бод мал (адуу, үхэр, тэмээ), тэжээвэр амьтдыг өсгөх (26.9%) үйл ажиллагаанд оролцох нь хамгийн их аюултай нөхцөлд тооцогдож байна. Харин хот, суурин газарт илүү олон төрлийн аюултай нөхцөлд хүүхэд ажиллаж байгаа нь ажиглагдаж байна. Тухайлбал, хот суурин газарт амьдарч буй хүүхдүүдийн ихэнх нь аюултай бодис, юмстай харьцах үйл явцад оролцсон, гэрэл муутай, эсвэл хэт их гэрэлтэй орчинд ажилласан, эсвэл хэт халуун, хүйтэн, чийгтэй нөхцөлд ажилласан (тус бүх 18%-аас дээш) байна.

► **Зураг 5.29. Ажлын байрны аюултай нөхцөлд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхэд, ажлын нөхцөлөөр**

5.6. Хүүхдийн хөдөлмөрийн улирлын хэлбэлзэл

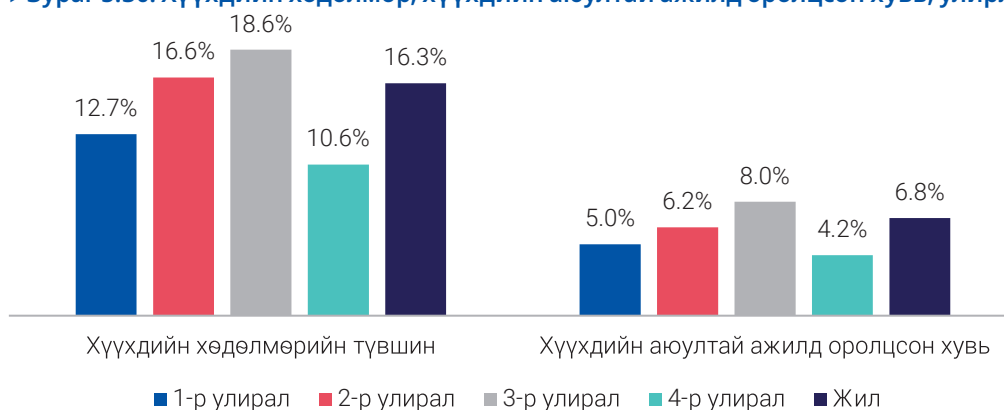
Хүүхдийн хөдөлмөр улирлаар хэрхэн хэлбэлзэл байгааг тодорхойлох зорилгоор судалгааны түүврийн хэмжээг дөрвөн улирлаар бүлэглэн тэнцүү хувааж, түүврийн сонголтыг 3 сар тутам буюу улирал бүрээр хийсэн.

Судалгаагаар хүүхдийн хөдөлмөр улирлаар хэлбэлзэж байгаа бөгөөд 3 дугаар улирал (7-9 сар)-д хамгийн их буюу 158.5 мянган (18.6%) хүүхэд, 4 дүгээр улирал (10-12 сар)-д хамгийн бага буюу 90.1 мянган (10.6%) хүүхэд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон байна. Энэ нь 4 дүгээр улиралд ил задгай газар эсвэл гадаа ажиллахад тохиромжгүй хамгийн хүйтэн, хатуу ширүүн уур амьсгалтай байдаг учраас хүүхдүүд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох нь бага байж болох талтай юм. Харин 3 дугаар улиралд хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин хамгийн өндөр байгаа нь сурагчдын зуны амралтын үе таарч, зуны улиралд хөдөө аж ахуйн үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцдогтой холбоотой байж болох юм.

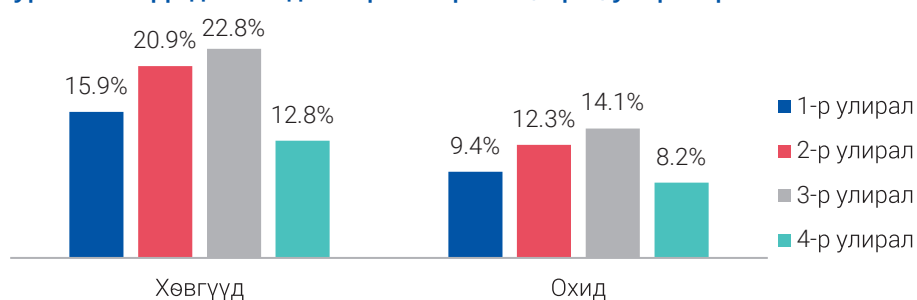
▶ Хүснэгт 5.6. Хүүхдийн хөдөлмөр, улирал, хүйс, насны бүлэг, байршлаар

Үзүүлэлт	1-р улирал		2-р улирал		3-р улирал		4-р улирал		
	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%	
Бүгд	108 431	100.0	141 881	100.0	158 464	100.0	90 105	100.0	
Хүйс	Хөвгүүд	68 567	63.2	89 580	63.1	100 040	63.1	56 205	62.4
	Охид	39 864	36.8	52 301	36.9	58 424	36.9	33 900	37.6
	5 - 12 нас	80 760	74.5	108 555	76.5	111 912	70.6	61 596	68.4
Насны бүлэг	13 - 14 нас	9 823	9.1	12 955	9.1	18 939	12.0	10 726	11.9
	15 - 17 нас	17 848	16.5	20 371	14.4	27 613	17.4	17 783	19.7
Байршил	Хот	64 544	59.5	88 960	62.7	81 715	51.6	48 296	53.6
	Хөдөө	43 887	40.5	52 921	37.3	76 749	48.4	41 809	46.4

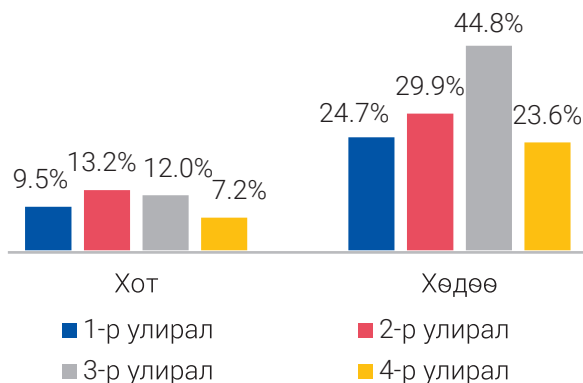
▶ Зураг 5.30. Хүүхдийн хөдөлмөр, хүүхдийн аюултай ажилд оролцсон хувь, улирлаар

▶ Зураг 5.31. Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, хүйс, улирлаар

► **Зураг 5.32. Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, байршил, улирлаар**

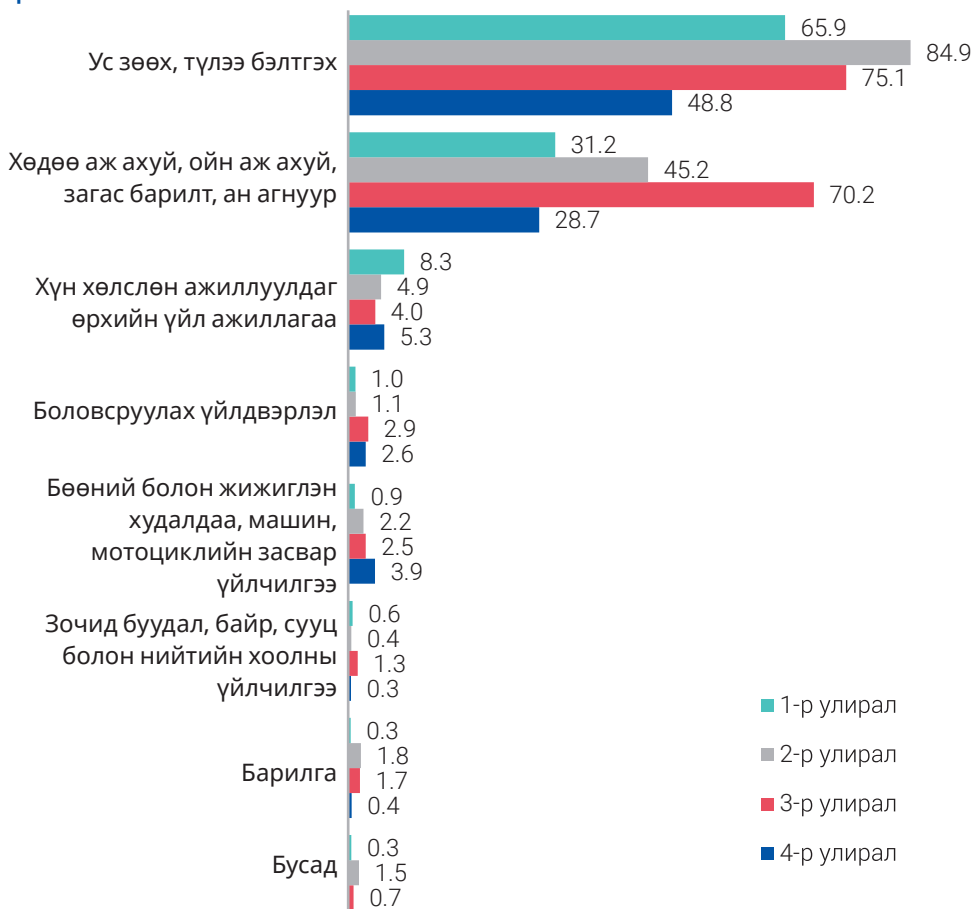

Хөдөө орон нутагт хүүхдийн хөдөлмөрийн улирлын хэлбэлзэл нь хот суурин газрынхаас илүү их ажиглагдаж байна. Хот суурин газарт, 4 дүгээр улиралд хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин хамгийн бага буюу 7.2%, 2 дугаар улиралд хамгийн их буюу 13.2% хүрч буурсан байна. Энэ нь өрхийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэл ус авах, түлээ, түлш бэлтгэх үйл ажиллагаанд оролцох нь буурсантай холбоотой байна. Хөдөө орон нутагт хүүхдийн хөдөлмөр, 3 дугаар улиралд хамгийн өндөр буюу 44.8% байгаа бол

4 дүгээр улиралд хамгийн бага буюу 23.6% байна.

Монгол орны жилийн дөрвөн улирлын онцлогоос шалтгаалан хүүхдийн хөдөлмөр эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбаруудаар ялгаатай байгаа нь дараах зургаас харагдаж байна.

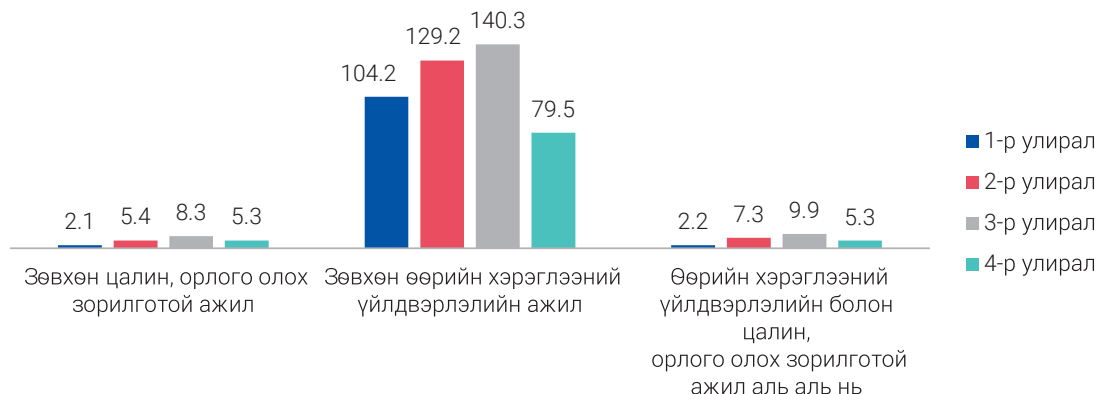
► **Зураг 5.33. Хүүхдийн хөдөлмөр, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар, мянган хүүхдээр**

Судалгааны дүнгээс харахад бүх улирлуудад нийт хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон хүүхдүүдэд ус зөөх, түлээ бэлтгэх, хөдөө аж ахуйн салбарын үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхдийн эзлэх

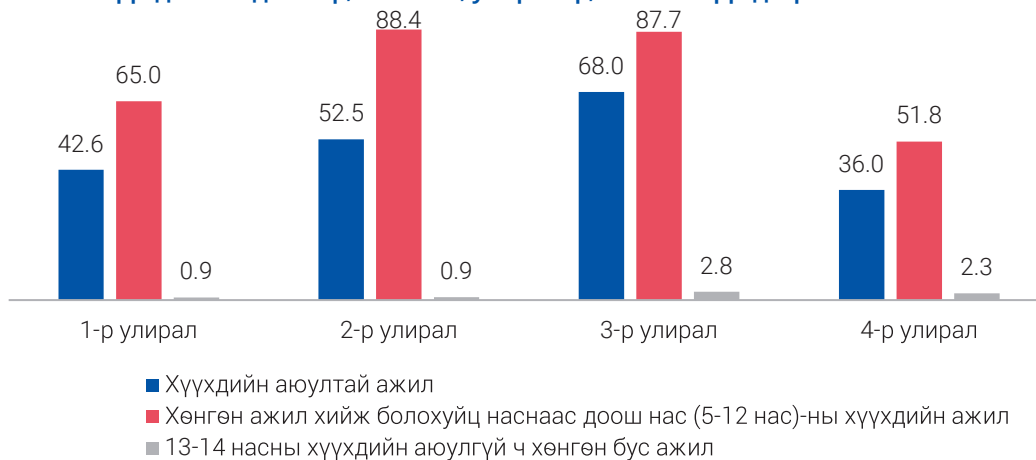
хувь өндөр байна. Энэ нь Монгол орны онцлог шинж байдал буюу монголчуудын эрт дээр үеэс таван хошуу малыг жилийн дөрвөн улиралд маллан, өсгөн, үржүүлж ирсэн уламжлалт ахуйтай холбоотой.

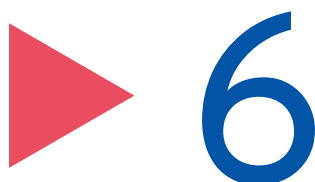
▶ **Зураг 5.34. Хүүхдийн хөдөлмөр, ажлын хэлбэр, улирлаар, мянган хүүхдээр**

Хүүхдүүд өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцох оролцоо 1-ээс 3 дугаар улиралд өсөж байгаа ч үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны төрлөөр авч үзэхэд, болох ус зөөх, түлээ бэлтгэх ажилд оролцсон хүүхэд 1-ээс 2 дугаар улиралд өсөж, 3 дугаар улирлаас буурсан (Зураг 5.34) байна. Энэ нь байгалийн цаг уур, улирлын шинж байдалтай холбоотой.

▶ **Зураг 5.35. Хүүхдийн хөдөлмөр, ангилал, улирлаар, мянган хүүхдээр**

ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨРТ
ОРОЛЦОЖ БУЙ ХҮҮХЭД,
ТЭДНИЙ ӨРХИЙН НИЙГЭМ,
ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙДАЛ,
СУРГУУЛЬД ХАМРАГДАЛТ

Энэ бүлэгт хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдүүдийн амьдарч буй өрхийн нийгэм, эдийн засгийн байдал, өрхийн бүтцийг судлан, эдгээд шинж чанар болон хүүхдийн хөдөлмөр хоорондын хамаарлыг тогтоох, тодорхойлохыг зорьсон. Ингэснээр хүүхдийн хөдөлмөртэй тэмцэх бодлогын тэргүүлэх зорилтот бүлэг, тэдэнд чиглүүлэх онцлог шинжүүдийг тодорхойлоход ач холбогдолтой. Мөн энэ хэсэгт хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдийн сургуульд хамрагдалтын талаар авч үзсэн.

6.1. Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдийн өрхийн нийгэм, эдийн засгийн байдал

Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй арван хүүхэд тутмын хоёр нь эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрхөд, мөн хоёр хүүхдийн нэг нь 5-6 ам бүлтэй өрхөд амьдарч байна.

▶ Хүснэгт 6.1. Хүүхдийн хөдөлмөр, өрхийн тэргүүлэгчийн хүйс, ам бүлийн тоогоор

Байршил, бүс, аймаг	Өрхийн тэргүүлэгчээр		Ам бүлийн тоо					Бүгд
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	< 3	3 - 4	5 - 6	7 - 8	9 +	
Хот	45 018	15 726	2 632	19 879	30 200	7 061	972	60 744
Хөдөө	70 672	7 109	1 366	16 433	46 304	12 009	1 669	77 781
Баруун бүс	37 097	3 422	447	7 356	22 954	8 302	1 460	40 519
Хангайн бүс	25 053	4 037	1 292	7 556	16 739	3 200	303	29 090
Төвийн бүс	14 913	2 726	402	4 320	11 315	1 411	191	17 639
Зүүн бүс	9 486	2 124	579	3 665	5 874	1 276	216	11 610
Улаанбаатар	29 141	10 526	1 278	13 415	19 622	4 881	471	39 667
Бүгд	115 690	22 835	3 998	36 312	76 504	19 070	2 641	138 525

▶ Зураг 6.1. Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, өрхийн тэргүүлэгч, ам бүлээр

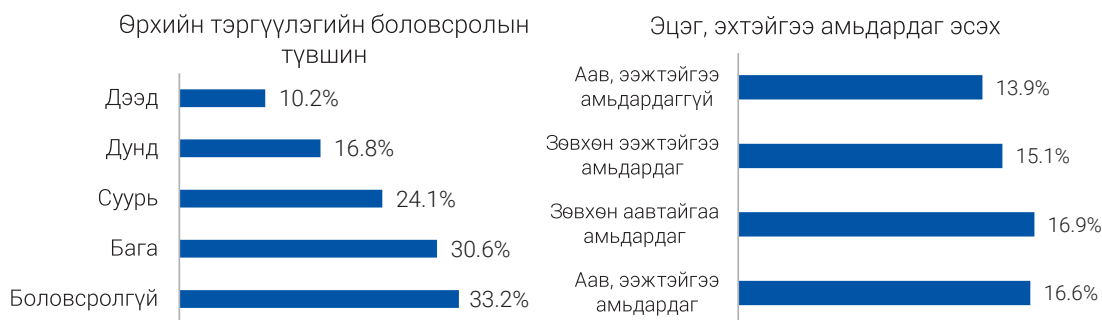

Өрхийн тэргүүлэгчийн боловсролын түвшнээр авч үзэхэд, өрхийн тэргүүний боловсролын түвшин өндөр байх тусам хүүхдийн хөдөлмөр бага байгаа нь судалгааны үр дүнгээс ажиглагдаж байна. Өрхийн тэргүүлэгч нь боловсрол эзэмшээгүй өрхийн дунд хүүхдийн хөдөлмөр 33.2% байгаа бол өрхийн тэргүүлэгч нь дээд боловсролтын өрхөд 10.2% болж буурч байна.

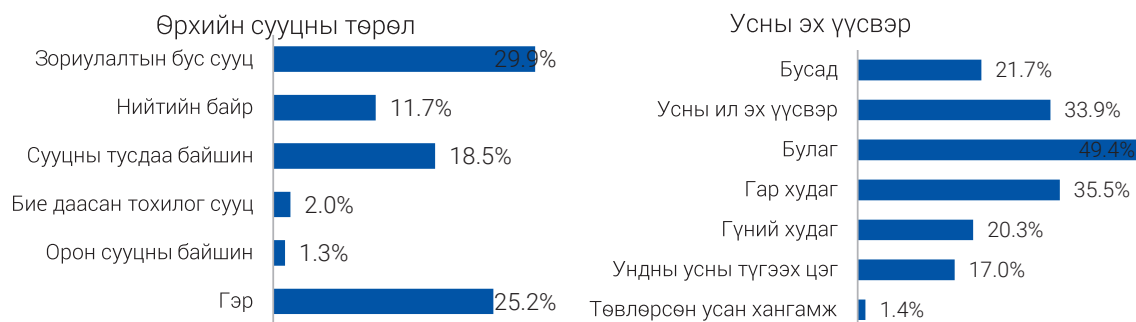
Өрхийн усан хангамжийн хувьд, төвлөрсөн усан хангамжтай өрхийн хүүхдийн хөдөлмөр хамгийн бага буюу 1.4% байгаа бол бусад төрлийн усан хангамжтай өрхийн хувьд хүүхдийн хөдөлмөр нэмэгдэж байна. Тухайлбал, усны эх үүсвэр нь ус түгээх цэг бүхий өрхийн хувьд 17.0%, булаг, шандын эх үүсвэр бүхий өрхийн хувьд 49.4% байна. Мөн өрхийн сууцны төрлөөр, орон сууцны

байшинд эсвэл бие даасан тохилог сууцад амьдардаг өрхийн хүүхдүүдийн хөдөлмөр 1.3-2.0 хувь байгаа бол зориулалтын бус сууц (амбаар, овоохой, агуулах, вагон бүхий битүү чиргүүл гэх мэт)-д болон гэрт амьдарч буй хүүхдийн хувьд 25 хувиас дээш байна.

► Зураг 6.2. Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, өрхийн тэргүүлэгчийн боловсролын түвшин, аав, ээжтэйгээ амьдардаг эсэхээр

► Зураг 6.3. Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, өрхийн сууц, усан хангамжийн төрлөөр

Өрхийн сарын дундаж орлогын хувьд, сард 200-400 мянган төгрөгийн орлоготой өрхөд амьдарч буй хүүхдийн дунд хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин 28.0% болж өсөж, 400-600 мянган төгрөгийн орлоготой өрхийн хувьд 25.1%, 600-1400.0 төгрөгийн орлоготой өрхийн хувьд 17.3%, 1400 мянган төгрөгөөс дээш орлоготой өрхийн хувьд 9.1% болж буурч байна.

Сүүлийн 12 сарын хугацаанд өрхийн орлого нь буурсан өрхийн хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин 17.8 хувь, орлого нь буураагүй өрхийн хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин 15.9 хувь байна. Судалгаагаар өрхийн орлого буурахад нөлөөлсөн хүчин зүйлийг тодруулж асуусан бөгөөд байгалийн хүчин зүйлээс үүдэн хямрал үүссэн өрхийн хүүхдүүдийн 23.4 хувь нь хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон бол нийгэм, эдийн засгийн хүчин зүйлээс үүдэн хямрал үүссэн өрхийн хүүхдүүдийн 21.0 хувь, өрхийн аль нэг гишүүн нь өвдсөн өрхийн хүүхдүүдийн 12.1 хувь нь хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон байна. Өрхийн гишүүд нь өвдсөн өрхийн дунд хүүхдийн хөдөлмөрийн тархалт эдийн засгийн болон байгалийн хүчин зүйлийн хямралд өртсөн өрхтэй харьцуулахад бага байгаа нь өөрийн эцсийн үйлчилгээний буюу өвчтэй өрхийн гишүүнээ асран халамжлах болон гэрийн ажил (үйлчилгээ)-д илүү оролцож байгаатай холбоотой байж болно.

▶ **Зураг 6.4. Хүүхдийн хөдөлмөрийн түвшин, өрхийн сарын дундаж орлогоор, хямралд өртсөн өрх эсэхээр**

6.2. Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдийн сургуульд хамрагдалт

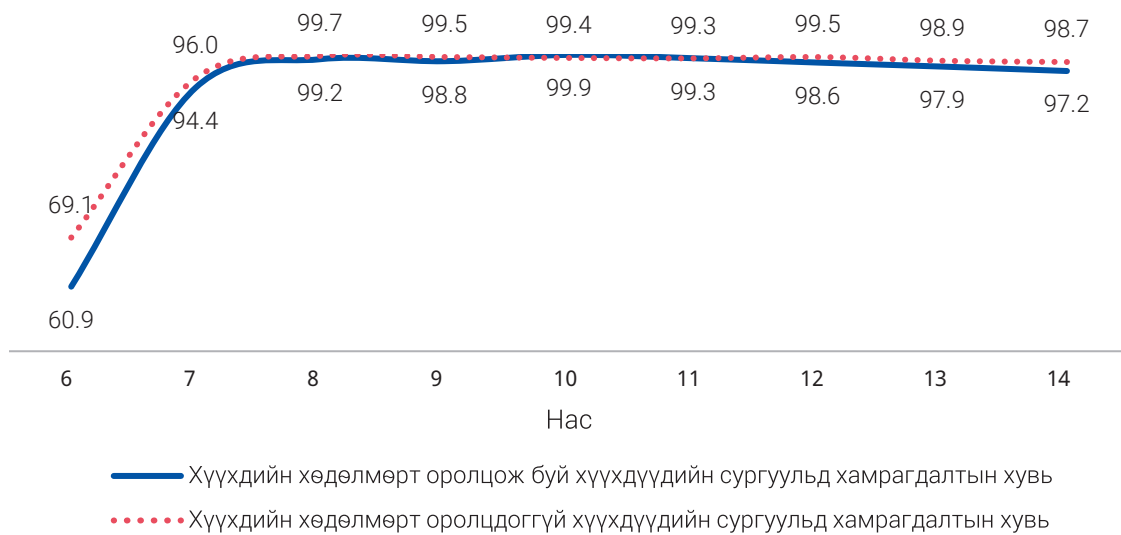
Энэ хэсэгт хүүхдийн сургуульд хамрагдалтыг Монгол Улсын Боловсролын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3 “Монгол Улсын иргэн суурь боловсрол заавал эзэмших үүрэгтэй” гэж заасны дагуу 6-14 насны хүүхдийг онцлон авч үзсэн.

Судалгаагаар 6-14 настай хүүхдүүдийн 96.6 хувь нь сургуульд хамрагдсан, 3.4 хувь нь сургуульд хамрагдаагүй байна. Насаар авч үзэхэд, 6 настай хүүхдүүдийн сургууль хамрагдалт нэлээн бага байгаа нь судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүд судалгаа авах тухайн хугацаанд 6 нас хүрсэн ч хичээлийн шинэ жил эхлээгүй байсантай холбоотой байж болох юм. Нөгөөтээгүүр Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны мэдээллээр, нэгдүгээр ангид элсэгчдийн цэвэр жин 2020 онд 97.0 хувь, 2021 онд 94.7 хувь, 2022 онд 91.6 хувь болж буурсан байна. Энэ нь сүүлийн жилүүдэд үүссэн цар тахлын улмаас эцэг, эхчүүд хүүхдээ сургуульд хамруулах, цахимаар сургах нь буурсантай холбоотой.

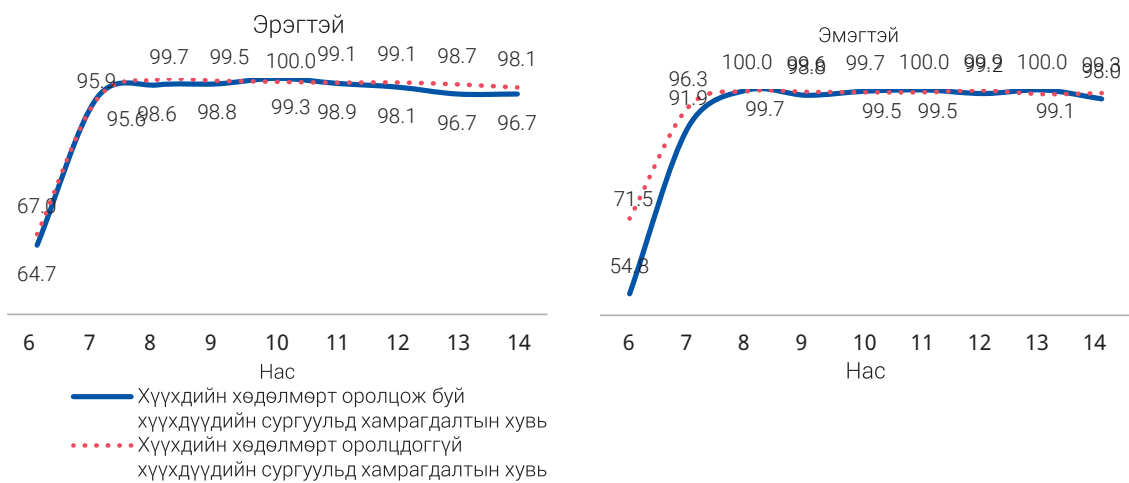
Хүүхдийн хөдөлмөр болон хүүхдүүдийн сургуульд хамрагдалтын хамаарлыг харахад, тийм ч их ялгаа ажиглагдахгүй байгаа ба хүйсийн хувьд мөн адил байна. Гэхдээ, 8 хүртэлх насны охидын хувьд, хэрэв хүүхдийн хөдөлмөрт оролцоогүй бол сургуульд суралцах магадлалтай байна.

6-14 насны хүүхдүүдийн 111.6 мянга буюу 17.3 хувь нь хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон, тэдгээр хүүхдийн сургуульд хамрагдалт 96.7 хувь байна.

► **Зураг 6.5. Сургуульд хамрагдалтын хувь, хүүхдийн хөдөлмөрт хамрагдалтаар, насаар**

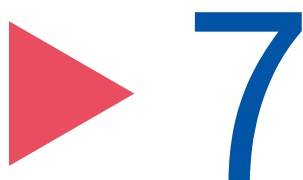
► **Зураг 6.6. Сургуульд хамрагдалтын хувь, хүйс, насаар**

Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй 6-14 насны хүүхдийн 1.5 мянга буюу 1.3 хувь нь өмнөх хичээлийн жилд суралцаагүй байна. Эдгээр суралцаагүй хүүхдүүдийн шалтгааныг тодруулахад таван хүүхэд тутмын гурав нь сургууль хол, арван хүүхэд тутмын нэг нь мал маллахаар гэж хариулсан байна.

▶ **Зураг 6.7. Өмнөх хичээлийн жилд суралцаагүй шалтгаан**

ХҮҮХДИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЧИГ
ХАНДЛАГА, ХҮҮХДИЙН
ХӨДӨЛМӨРТ НӨЛӨӨЛӨХ
ХҮЧИН ЗҮЙЛИЙН
ШИНЖИЛГЭЭ

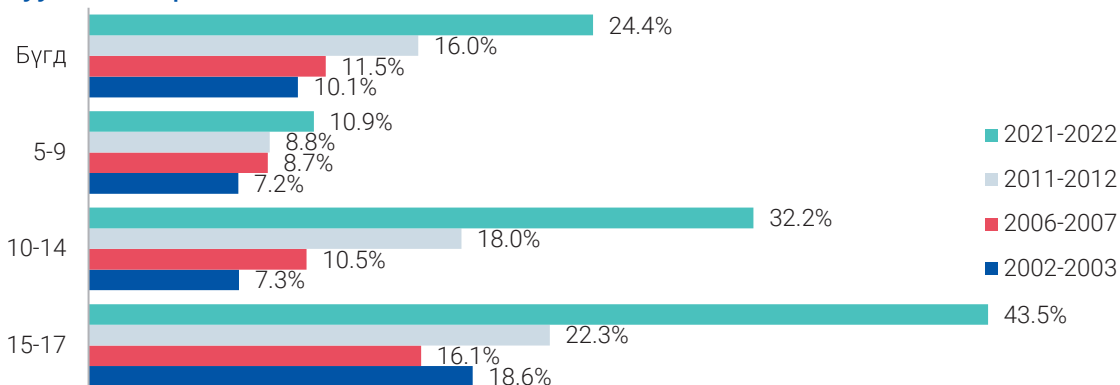
7.1. Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагааны чиг хандлага

Энэ удаагийн ХХС нь өмнөх онуудын судалгаануудтай харьцуулахад шинэ аргачлал, ойлголт, тодорхойлолт ашигласан тул мэдээллийн харьцуулахуйц байх чанар алдагдаж, хүүхдийн хөдөлмөртэй тэмцэхэд чиглэсэн үйл ажиллагааны үр нөлөөнд дүгнэлт өгөх боломжгүйд хүрсэн. Иймээс тоон мэдээллийн хугацааны цуваанаас хамаараад дараагийн дэд бүлэгт хүүхдийн хөдөлмөрийн чиг хандлагыг тусгалгүй, зөвхөн эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхдийн хандлагыг авч үзсэн.

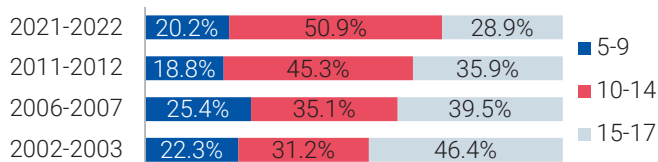
5-17 насны хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцох оролцоо 2002-2003 онд 10.1 байсан бол 2011-2012 онд 16.0 хувь, 2021-2022 онд 24.4 хувь болж өссөн байна. Уг өсөлтийг насны бүлгээр авч үзэхэд, 10-17 насанд өндөр өссөн нь нөлөөлжээ. Тухайлбал, өмнөх онуудад 10-14 насанд эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцох оролцоо 7.3-18.0 хувьтай байсан бол энэ удаагийн судалгаагаар 32.2 хувь, 15-17 насанд 16.1-22.3 хувь байсан бол 43.5 хувь болж өссөн байна.

Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцох оролцоо нэмэгдсэн нь судалгааны арга зүй, хүүхдийн ажлын хүрээг хэмжих аргачлалын өөрчлөлтөөс шалтгаалсан байж болзошгүйг анхаарч үзэх нь зүйтэй. Түүнчлэн, хүн ам зүйн чиг хандлага, хөдөөгөөс хот руу шилжих шилжилт хөдөлгөөн уг өсөлтөд нөлөөлсөн байж болзошгүй, учир нь хот суурин газарт шилжин ирэгсэд ихээхэн эмзэг байдаг.

► Зураг 7.1. Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа, нийт хүүхдэд эзлэх хувь, судалгаа явуулсан оноор

► Зураг 7.2. Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа, насны бүлэг, дүнд эзлэх хувиар, судалгаа явуулсан оноор

Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон нийт хүүхдийг насны бүлгээр дүнд эзлэх хувиар нь авч үзэхэд, 5-9 настай хүүхдийн эзлэх хувь бага хэлбэлзсэн бол 10-14 насныхан буурч, 15-17 насныхан өссөн байна.

► Хүснэгт 7.1. Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа, судалгаа явуулсан оноор

Үзүүлэлт	2002-2003	2006-2007	2011-2012	2021-2022	
Бүгд	Бүгд	68 580	71 330	93 968	207 951
	5-9	15 320	18 116	17 677	41 918
	10-14	21 407	25 016	42 569	105 932
	15-17	31 853	28 198	33 722	60 101
Хөвгүүд	Бүгд	41 874	43 037	50 870	126 141
	5-9	9 005	10 332	9 648	25 425
	10-14	13 762	14 929	22 653	63 350
	15-17	19 107	17 776	18 569	37 366
Охид	Бүгд	26 706	28 293	43 098	81 810
	5-9	6 315	7 784	8 029	16 493
	10-14	7 645	10 087	19 916	42 582
	15-17	12 746	10 422	15 153	22 735

7.2. Хүүхдийн хөдөлмөрт нөлөөлөх хүчин зүйлийн шинжилгээ

Энэ хэсэгт хүүхдийн хөдөлмөр, аюултай хөдөлмөрт нөлөөлж буй хүчин зүйлийн шинжилгээг хийж хүүхдийн хөдөлмөрт нөлөөлөх өрхийн болон хувь хүний хүчин зүйлийг тодорхойлохыг зорьсон. Хүүхдийн хөдөлмөрт эдийн засаг, нийгмийн өргөн хүрээтэй макро хүчин зүйлүүд нөлөөлөх боловч түүнээс илүүтэй тухайн гэр бүлийн орчин дах микро хүчин зүйлс хүүхдийн хөдөлмөрт ихээхэн нөлөөлдөг. Хүүхдийн хөдөлмөрийг бууруулах бодлого, хөтөлбөр боловсруулахад хүүхдийн хөдөлмөрт нөлөөлж буй макро болон микро хүчин зүйлсийг оновчтой тодорхойлох нь чухал үүрэгтэй.

Энэ хэсэгт Стэпвайс ложистик регрессийн шинжилгээний арга зүйг ашиглаж хүүхдийн хөдөлмөрийн микро хүчин зүйлийн нөлөөллийг тооцсон. Стэпвайс ложистик регрессийн арга нь сайн гүйцэтгэлтэй загвар гаргахын тулд хамааран хувьсагч болон үл хамааран хувьсагчдын хоорондын хамаарлыг шалгах замаар үл хамааран хувьсагчдыг алхам алхмаар цөөлдөг давталттай арга юм

Хүүхдийн хөдөлмөр нь хамааран хувьсагч бөгөөд өрхийн амьжиргаа, сууцны нөхцөл, өрхийн тэргүүлэгчийн болон хүүхдийн хувь хүний хүчин зүйлсийг тайлбарлагч хувьсагчаар сонгож загварт ашигласан. Хүүхдийн хөдөлмөрт нөлөөлж буй тайлбарлагч хувьсагчдыг сонгохдоо өмнөх судалгаа шинжилгээний үр дүн болон практикаар хүүхдийн хөдөлмөрт нөлөөлдөг гэж үздэг хүчин зүйлсийг сонгосон.

► Хүснэгт 7.2. Ложистик регрессийн шинжилгээнд ашигласан хувьсагч, түүний тайлбар

№	Хувьсагч	Тайлбар	Төрөл
1	childlab	ОУХБ-ын аргачлалаар тодорхойлсон 5-17 насны хүүхдийн хөдөлмөр эрхэлдэг эсэх (Хүүхдийн хөдөлмөр эрхэлдэг бол 1, эрхэлдэггүй бол 0)	Дамми
2	age	Хүүхдийн бүтэн нас	Тоо
3	age2	Хүүхдийн бүтэн насны квадрат	Тоо
4	male	Хүүхдийн хүйс (Эрэгтэй бол 1, эмэгтэй бол 0)	Дамми
5	rural	Хүүхдийн суурьшил (Хөдөө бол 1, хот бол 0)	Дамми
6	dwell	Хүүхдийн амьдардаг сууцны төрөл (гэр, сууцны тусдаа байшин, нийтийн байр, бусад сууцад амьдардаг бол 1, бие даасан тохилог сууц, орон сууцад амьдардаг бол 0)	Дамми
7	loan	Хүүхдийн амьдардаг өрх зээлтэй эсэх (Зээлтэй бол 1, зээлгүй бол 0)	Дамми
8	disab	Хүүхэд хөдөлмөрийн бэрхшээлтэй эсэх (Хөгжлийн бэрхшээлтэй бол 1, хөгжлийн бэрхшээлгүй бол 0)	Дамми
9	hhhead_gender	Өрхийн тэргүүлэгчийн хүйс эмэгтэй бол 1, эрэгтэй бол 0	Дамми
10	head_edu_high	Өрхийн тэргүүлэгчийн боловсролд түвшин дипломын дээд болон түүнээс дээш бол 1, доош бол 0	Дамми
11	withparents	Эцэг, эхтэйгээ хоёртойгоо нь амьдардаг эсэх (Хоёулантай нь амьдардаг бол 1, аль нэгэнтэй болон алинтайн ч амьдардаггүй бол 0)	Дамми
12	hsize	Өрхийн хамт амьдардаг ам бүлийн тоо	Тоо
13	sifund	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд тухайн өрхөөс аль нэг хүн нь Нийгмийн даатгалын сангаас орлого олсон эсэх (олсон бол 1 олоогүй бол 0)	Дамми
14	swfund	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд тухайн өрхөөс аль нэг хүн нь Нийгмийн халамжийн сангаас хүүхдийн мөнгөнөөс бусад орлого олсон эсэх (олсон бол 1 олоогүй бол 0)	Дамми
15	lsfund	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд тухайн өрхөөс аль нэг хүн нь Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангаас орлого олсон эсэх (олсон бол 1 олоогүй бол 0)	Дамми
16	dec_inc	Сүүлийн 12 сард тухайн өрхийн орлого буурсан эсэх (буурсан бол 1, Дамми өссөн болон өөрчлөгдөөгүй бол 0)	Дамми
17	quarter1	1 дүгээр улирал эсэх (1 дүгээр улирал бол 1, бусад улирал бол 0)	Дамми
18	quarter2	2 дугаар улирал эсэх (2 дугаар улирал бол 1, бусад улирал бол 0)	Дамми
19	Quarter3	3 дугаар улирал эсэх (3 дугаар улирал бол 1, бусад улирал бол 0)	Дамми
20	Income1	Өрхийн орлогын тэнцүү таван бүлгийн 1 дүгээр хэсэгт багтсан эсэх (Багтсан бол 1, бусад бол 0)	Дамми
21	Income2	Өрхийн орлогын тэнцүү таван бүлгийн 2 дугаар хэсэгт багтсан эсэх (Багтсан бол 1, бусад бол 0)	Дамми
22	Income3	Өрхийн орлогын тэнцүү таван бүлгийн 3 дугаар хэсэгт багтсан эсэх (Багтсан бол 1, бусад бол 0)	Дамми
23	Income4	Өрхийн орлогын тэнцүү таван бүлгийн 4 дүгээр хэсэгт багтсан эсэх (Багтсан бол 1, бусад бол 0)	Дамми

Хүүхдийн хөдөлмөрт нөлөөлсөн хүчин зүйлийг дээрх хувьсагчдаар үнэлэхэд хүүхдийн хөдөлмөрт хүүхдийн нас нэмэгдэх (нас нэмэгдэхэд ахиу хандлага буурах), эрэгтэй, хөдөө амьдардаг, гэр, сууцны тусдаа байшин, нийтийн байр, бусад сууцад амьдардаг, хүүхдийн өрх нь зээлтэй, өрхийн аль нэг гишүүн нь сүүлийн 12 сард хүүхдийн мөнгөнөөс бусад халамжийн орлого олсон, сүүлийн 12 сард өрхийн орлого буурсан зэрэг хүчин зүйлс нь хүүхдийн хөдөлмөрийг нэмэгдүүлж байна. Бусад сонгож авсан тайлбарлагч хувьсагчдын хувьд хүүхдийн хөдөлмөрт статистик ач холбогдол бүхий нөлөөгүй байна.

► **Хүснэгт 7.3. Хүүхдийн хөдөлмөрт нөлөөлсөн хүчин зүйлсийн стэпвайс ложистик регрессийн шинжилгээний маржинал эффект**

Тайлбарлагч хувьсагч	Маржинал эффект	Стандарт алдаа	z	P утга	95 хувийн итгэх интервал	
					Доод	Дээд
age	0.109	0.006	19.48	0.000	0.098	age
age2	-0.005	0.000	-17.50	0.000	-0.005	age2
male	0.071	0.005	13.56	0.000	0.061	male
rural	0.096	0.006	17.09	0.000	0.085	rural
dwell	0.298	0.015	19.68	0.000	0.269	dwell
loan	0.010	0.006	1.73	0.084	-0.001	loan
income4	-0.028	0.008	-3.60	0.000	-0.043	income4
quarter2	0.071	0.009	8.34	0.000	0.054	quarter2
quarter3	0.119	0.008	15.15	0.000	0.104	quarter3
swfund	0.028	0.005	5.14	0.000	0.017	swfund
quarter1	0.024	0.009	2.70	0.007	0.007	quarter1
dec_inc	0.036	0.007	5.05	0.000	0.022	dec_inc

Дээр дурдсан хувьсагч болон хүүхдийн аюултай ажлын хоорондын хамаарлыг Стэпвайс ложистик регрессийн шинжилгээгээр шинжилж үзэхэд ихэнх хувьсагчид ижил байгаа боловч статистик ач холбогдолтой зарим хувьсагчид нэмэгдсэн байна. Тодруулбал, хүүхдийн аюултай ажлыг буруулах магадлалтай хувьсагч нэмэгдсэн байна.

Тухайн хүүхдийн амьдарч буй өрхийн тэргүүлэгч нь эмэгтэй, тухайн өрх нь нийгмийн даатгалын сангаас сүүлийн 12 сард орлого олсон байх нь хүүхдийн аюултай ажлыг бууруулагч хүчин зүйл болж байна. Бусад хүчин зүйлийн хувьд хүүхдийн хөдөлмөрт нөлөөлсөн хүчин зүйлтэй ижил хандлагатай байна. Бусад сонгож авсан тайлбарлагч хувьсагчдын хувьд хүүхдийн аюултай ажилдыг статистик ач холбогдол бүхий нөлөөгүй байна.

► **Хүснэгт 7.4. Хүүхдийн аюултай ажилд нөлөөлсөн хүчин зүйлсийн стэпвайс ложистик регрессийн шинжилгээний маржинал эффект**

Тайлбарлагч хувьсагч	Маржинал эффект	Стандарт алдаа	z	P утга	95 хувийн итгэх интервал	
					Доод	Дээд
age	0.033	0.004	7.96	0.000	0.025	age
age2	-0.001	0.000	-4.52	0.000	-0.001	age2
male	0.045	0.004	11.97	0.000	0.038	male
rural	0.069	0.004	16.59	0.000	0.061	rural
Dwell	0.106	0.010	10.18	0.000	0.086	Dwell
loan	0.012	0.004	3.10	0.002	0.005	loan
hhhead_gender	-0.014	0.008	-1.89	0.059	-0.029	hhhead_gender
income4	-0.012	0.006	-2.01	0.045	-0.023	income4
withparents	-0.012	0.007	-1.68	0.093	-0.025	withparents
sifund	-0.010	0.005	-2.14	0.032	-0.019	sifund

Тайлбарлагч хувьсагч	Маржинал эффект	Стандарт алдаа	z	P утга	95 хувийн итгэх интервал	
					Доод	Дээд
swfund	0.020	0.004	5.36	0.000	0.012	swfund
quarter3	0.051	0.004	12.53	0.000	0.043	quarter3
income1	0.015	0.004	3.64	0.000	0.007	income1
dec_inc	0.033	0.005	6.96	0.000	0.023	dec_inc
quarter2	0.019	0.005	4.16	0.000	0.010	quarter2

Шинжилгээний үр дүн дараах байдлаар тайлбарлагдаж байна. Үүнд:

1. Хүүхдийн хөдөлмөр нэмэгдэхэд нөлөөлж буй хүчин зүйлс:

- ▶ Хүүхдийн нас нэмэгдэх нь тэдний хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох магадлалыг нэмэгдүүлдэг боловч нас нэмэгдэх тусам хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох ахиу хандлага буурдаг.
- ▶ Эрэгтэй хүүхэд эмэгтэй хүүхдээс илүү хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох магадлал өндөр.
- ▶ Хөдөө амьдарч байгаа хүүхэд хотод амьдарч байгаа хүүхдээс илүү хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох магадлал өндөр.
- ▶ Гэр, сууцны тусдаа байшин, нийтийн байр, бусад сууцад амьдардаг хүүхэд, бие даасан тохилог сууц, орон сууцад амьдардаг хүүхэд хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох магадлал өндөр.
- ▶ Зээлтэй өрхөд амьдарч байгаа хүүхэд зээлгүй өрхөд амьдарч буй хүүхдээс илүү хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох магадлал өндөр.
- ▶ Сүүлийн 12 сард хүүхдийн мөнгөнөөс бусад нийгмийн даатгалын сангаас орлого олсон өрхөд амьдарч буй хүүхэд, тус орлогыг олоогүй өрхөд амьдарч байгаа хүүхдээс хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох магадлал өндөр байна. Энэ нь хүлээн авсан мөнгө нь өрхийн хэрэгцээг хангахад хүрэлцээгүй байгаагийн илэрхийлэл байж болох юм.
- ▶ Сүүлийн 12 сард өрхийн орлого буурсан гэж мэдэгдсэн өрхөд амьдарч буй хүүхэд, орлого өссөн, өөрчлөгдөөгүй гэж хариулсан өрхөд амьдарч байгаа хүүхдээс хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох магадлал өндөр байна.

2. Хүүхдийн хөдөлмөрийг бууруулахад нөлөөлж буй хүчин зүйл.

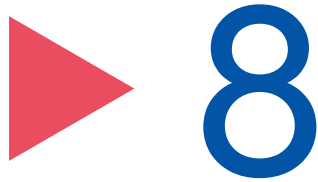
- ▶ Өрхийн орлогын тэнцүү таван бүлэг хуваасны 4 дүгээр өндөр орлоготой өрхөд амьдарч буй хүүхэд, бусад бүлэгт амьдарч буй хүүхдээс хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох магадлал бага байна.

3. Хүүхдийн аюултай ажлыг нэмэгдүүлэхэд нөлөөлж буй хүчин зүйл.

- ▶ Хүүхдийн аюултай ажлыг нэмэгдүүлэгч хүчин зүйлс нь хүүхдийн хөдөлмөрт нөлөөлж буй хүчин зүйлтэй ижил хандлагатай байна.

4. Хүүхдийн аюултай ажлыг бууруулахад нөлөөлж буй хүчин зүйл.

- ▶ Тухайн хүүхдийн амьдарч буй өрхийн тэргүүлэгч нь эмэгтэй бол эрэгтэй өрхийн тэргүүлэгчтэй өрхөд амьдарч буй хүүхдээс аюултай ажилд оролцох магадлал бага.
- ▶ Сүүлийн 12 сард нийгмийн даатгалын сангаас орлого олсон өрхөд амьдарч байгаа хүүхэд, тус сангаас орлого олоогүй өрхөд амьдарч байгаа хүүхдээс аюултай ажилд оролцох магадлал бага байна.

ХҮҮХДИЙН ГЭРИЙН АЖИЛ, ЧӨЛӨӨТ ЦАГ

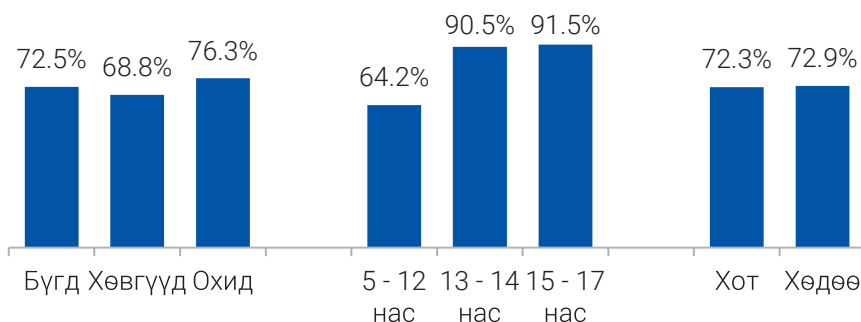

Энэ бүлэгт хүүхдийн өөрийн гэрийн ажилд хэрхэн оролцсон талаар судалсан болно. Гэрийн ажил гэдгийг өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлчилгээний ажлын хүрээнд тодорхойлсон. Гэрийн ажил нь ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээнд гадуур байдаг боловч үйлдвэрлэлийн ерөнхий хүрээнд багтана.

8.1. Гэрийн ажлын оролцоо

Улсын хэмжээнд 5-17 насны нийт хүүхдийн 618.0 мянга буюу 72.5 хувь нь гэрийн ажилд оролцсон байна. Хүйсийн хувьд ялгаа өндөр буюу охидын оролцоо, хөвгүүдийнхээс 7.5 нэгж хувиар илүү байгаа бол байршлын хувьд ялгаа ажиглагдахгүй байна. Харин бүсээр авч үзэхэд зарим ялгаа ажиглагдаж байна. Тухайлбал, Баруун бүсэд 74.5 хувь, Хангайн бүсэд 76.0 хувь, Төвийн бүсэд 69.3 хувь, Зүүн бүсэд 68.3 хувь, Улаанбаатарт 72.2 хувь байна.

▶ **Зураг 8.1. Гэрийн ажил эрхэлсэн хүүхэд, нийт хүүхдэд эзлэх хувиар**

Гэрийн зарим ажил нь хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй байдаг тул аюултай байж болзошгүй гэр орны ажилд оролцож байгаа хүүхдийн мэдээллийг энэ хэсэгт тусгасан. Ингэхдээ дараах шалгуурын дагуу тооцоолсон. Үүнд:

- ▶ 5-14 насны хүүхэд гэрийн ажилд долоо хоногт 21 болон түүнээс дээш цагийг зарцуулах. Хүүхэд гэрийн ажилд хэт их цагаар оролцох нь тухайн хүүхдийн сургуульд явах, гэрийн даалгавраа хийх, сурч боловсрох боломж нь хязгаарлагдаж, сөргөөр нөлөөлнө гэж үздэг.
- ▶ 5-17 насны хүүхэд хоол хийхдээ хурц эртэй хутга, мэс ашиглах, хувцсаа индүүдэх гэх мэт нөхцөл байдлаас хамаарч аюултай байж болзошгүй гэрийн ажилд оролцож байгаагаар тооцсон.

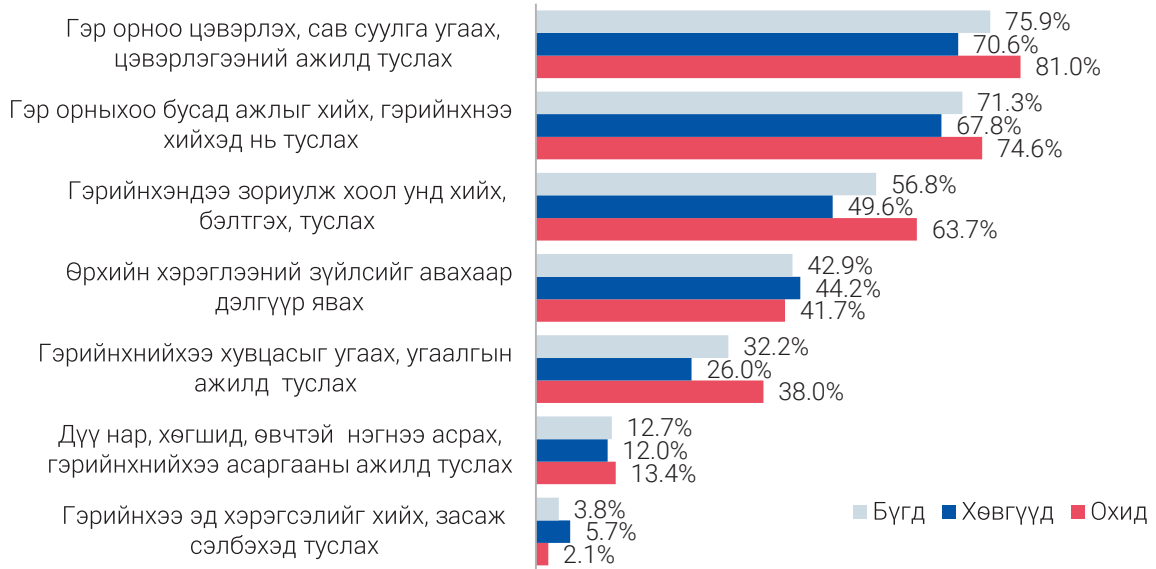
▶ **Хүснэгт 8.1. Гэрийн ажилд оролцсон, аюултай байж болзошгүй гэрийн ажилд оролцсон хүүхэд, хүйс, насны бүлэг, байршлаар**

Үзүүлэлт	Гэрийн ажил эрхэлсэн хүүхэд			Аюултай байж болзошгүй гэрийн ажил эрхэлсэн хүүхэд		
	Бүгд	Хөвгүүд	Охид	Бүгд	Хөвгүүд	Охид
Бүгд	617 998	300 584	317 414	316 943	138 942	178 001
5 - 12 нас	378 163	181 205	196 958	130 504	54 513	75 991
13 - 14 нас	113 419	56 504	56 915	82 822	37 365	45 457
15 - 17 нас	126 416	62 875	63 541	103 617	47 064	56 553
Хот	428 651	209 153	219 498	210 866	94 407	116 459
Хөдөө	189 347	91 431	97 916	106 077	44 535	61 542

Гэрийн ажилд оролцож буй 5-17 насны хүүхдүүдийн хувийн жинг буюу тухайн насны нийт хүүхдэд эзлэх хувийг оролцсон үйл ажиллагаа тус бүрээр нь дараах зурагт харуулав. 5-17 насны таван хүүхэд тутмын бараг дөрөв нь гэрээ цэвэрлэж, сав суулга угаасан, таван хүүхэд тутмын гурав

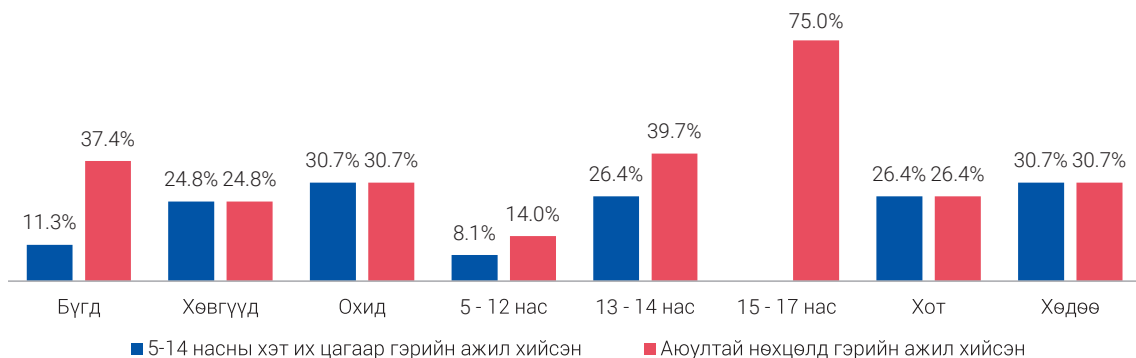
нь гэрийнхэндээ зориулж хоол унд хийж, хийхэд нь бэлтгэн, тусалсан байна. Хүйсийн хувьд, гэрийнхэндээ зориулж хоол унд хийх, бэлтгэх, туслах, гэрийнхнийхээ хувцсыг угаах, угаалгын ажилд туслах, гэрээ цэвэрлэх, сав суулга угаах үйл ажиллагаанд охид хөвгүүдээс илүү оролцсон байна.

►Зураг 8.2. Гэрийн ажил эрхэлсэн хүүхэд, үйл ажиллаг, хүйсээр, хувиар

Судалгаагаар 5-17 насны нийт хүүхдийн 37.4 хувь нь аюултай нөхцөлд гэрийн ажил хийсэн бол 5-14 насны нийт хүүхдийн 37.4 хувь нь хэт их цагаар буюу долоо хоногт 21 болон түүнээс дээш цагаар гэрийн ажил хийсэн байна. Аюултай байж болзошгүй нөхцөлүүд болон хэт их цагийг харахад, хүүхдийн нас нэмэгдэх тусам ихсэж байна. Хүйс болон байршлын хувьд их ялгаа ажиглагдахгүй байна. Охидын хувьд болон хөдөө амьдарч буй хүүхдүүдийн хувьд аюултай байж болзошгүй өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлчилгээ бүхий гэрийн ажилд оролцох нь их байна.

►Зураг 8.3. Хүүхдийн аюултай байж болзошгүй гэрийн ажил эрхлэлтийн түвшин, хүйс, нас, байршлаар

Зураг 8.4-т ОУХБ-ын зөвлөмжийн дагуу нөхцөл байдлын хувьд аюултайд тооцогдох гэрийн ажил дахь хүүхдийн оролцоог харуулав.

► **Зураг 8.4. Аюултай нөхцөлд гэрийн ажил эрхэлсэн хүүхэд, нийт гэрийн ажил эрхэлсэн хүүхдэд эзлэх хувиар, ажлын төрлөөр**

Хүүхдүүд гэрийн ажилд долоо хоногт дунджаар 14 цаг зарцуулж байна. Гэрийн ажилд охидын оролцоо их байгаа ба тэдний долоо хоногт зарцуулсан дундаж цаг нь 13 цаг байгаа нь хөвгүүдийнхээс 2 цагаар илүү байна. Хийсэн үйл ажиллагааны төрлөөр авч үзэхэд, дүү, хөгшид, гэр бүлийн аль нэгэн өвчтэй байгаа гишүүн зэрэг гэр бүлийн гишүүдийг асрах ажилд хамгийн их цагийг зарцуулсан (долоо хоногт дунджаар 8 цаг) бол гэр цэвэрлэх, хоол хийх ажилд аль алинд нь дунджаар 5 цаг зарцуулсан байна.

►Зураг 8.5. Гэрийн ажилд зарцуулсан дундаж цаг, үйл ажиллагаагаар

8.2. Гэрийн ажил болон хүүхдийн хөдөлмөр

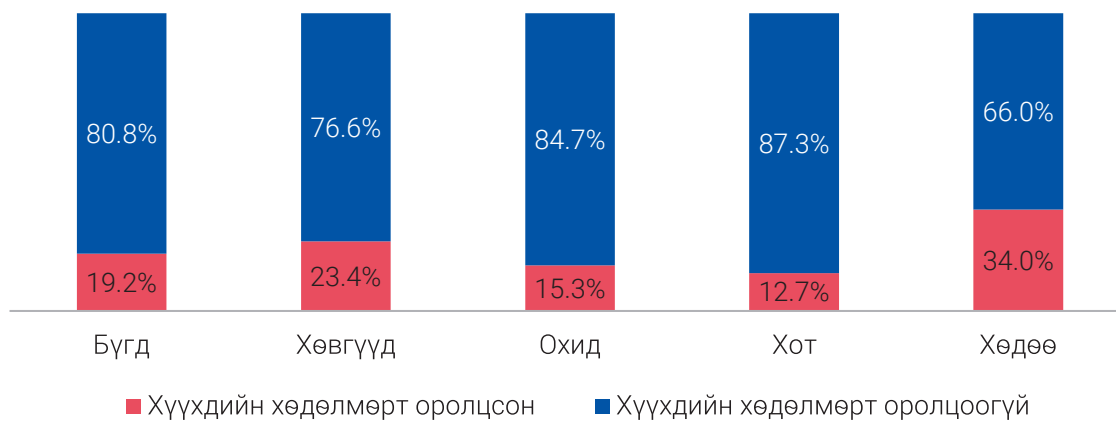
Хүүхдийн гэрийн ажил дахь оролцоо болон хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох оролцоо нь тэдний сургуульд хамрагдалтад нөлөөлөх тул энэ хэсэгт хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй хүүхдийн гэрийн ажилд дахь оролцоог харуулахыг зорьсон. Учир нь хүүхэд энэ хоёр үйл ажиллагаанд оролцсоноор сурч боловсрох, гэрийн даалгавраа хийх, тоглоход зарцуулах цаг нь багасдаг.

5-17 насны 118.9 мянга (19.2%)-н хүүхэд хүүхдийн хөдөлмөр болон гэрийн ажилд хоёуланд нь оролцсон байна.

►Хүснэгт 8.2. Гэрийн ажил хийсэн хүүхэд, хүүхдийн хөдөлмөрт оролцдог эсэхээр

Үзүүлэлт	Хүүхдийн хөдөлмөрт оролдог			Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцдоггүй		
	Бүгд	Хөвгүүд	Охид	Бүгд	Хөвгүүд	Охид
Бүгд	118 898	70 403	48 495	499 100	230 181	268 919
5 - 12 нас	83 498	47 421	36 077	294 665	133 784	160 881
13 - 14 нас	14 046	8 377	5 669	99 373	48 127	51 246
15 - 17 нас	21 354	14 605	6 749	105 062	48 270	56 792
Хот	54 441	34 550	19 891	374 210	174 603	199 607
Хөдөө	64 457	35 853	28 604	124 890	55 578	69 312

Хүйсийн хувьд, хөвгүүдийн 23.4 хувь нь хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон болон гэрийн ажилд хоёуланд нь оролцож байгаа нь охидынхоос 8.1 нэгж хувиар их байна. Түүнчлэн, байршлын хувьд хөдөөд гэрийн ажил хийхийн зэрэгцээ хүүхдийн хөдөлмөрт оролцох нь хүүхэд их байна.

▶ **Зураг 8.6. Гэрийн ажил хийсэн хүүхэд, хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон эсэхээр, дүнд эзлэх хувиар**

ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨРТЭЙ ТЭМЦЭХ ТЭРГҮҮЛЭХ ЗОРИЛТУУД, ЗӨВЛӨМЖ

Монгол Улс Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 10 суурь конвенцын 9-д нь нэгдсэн орж хэрэгжилт, зөвлөмжийг биелүүлэн ажиллаж байна. Тухайлбал,

- ▶ Монгол Улсын Их хурлаас 2016 онд Хүүхдийн эрхийн тухай, Хүүхэд хамгааллын тухай хууль, Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг тус тус баталсан. Эдгээр хуулийг дагаад 54 дүрэм, журам, стандарт батлагдан, мөрдөгдөж байна.
- ▶ 2017 онд Эрүүгийн тухай хуулийн 16.10 дугаар зүйл “Хүүхдээр тэвчишгүй хөдөлмөр эрхлүүлэхийг гэмт хэрэгт тооцож, хариуцлага хүлээлгэх”-ийг нэмж, шинэчлэн найруулгыг баталсан.
- ▶ 2017 онд баталсан Зөрчлийн тухай хуулийн 6.20 дугаар зүйл буюу “Хүүхдийн эрхийг зөрчих” талаар шинээр тусган баталсан. Мөн тус хуулийг 2021 онд шинэчлэн найруулж, 6.20 дугаар зүйлийг шинэчлэн 8 хэсэг 10 заалт бүхий үйлдлийг зөрчилд тооцохоор тусгасан.
- ▶ 2021 онд Хөдөлмөрийн тухай хуулийг шинэчлэн баталж, 2022 оны 1 дүгээр сараас мөрдөж эхэлсэн. Хөдөлмөрийн тухай хуульд /шинэчилсэн найруулга/ ажил эрхлэлт, хөдөлмөрийн харилцааны суурь зарчимд “Хүүхдийн хөдөлмөрийг хориглох, хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг устгах” шинэ зохицуулалтыг тусгасан. Тухайлбал,
 - ▶ 4.1.6. “насанд хүрээгүй ажилтан” гэж энэ хуульд заасны дагуу хөдөлмөр эрхлэлтийн харилцаанд оролцож байгаа 18 насанд хүрээгүй хүнийг,
 - ▶ 5.1.9. хүүхдийн хөдөлмөрийг хориглох, хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг устгах,
 - ▶ 43.3. Ажил олгогч нь ажил, амралтын цагийг зохицуулах, хөдөлмөр эрхлэлтийн уян хатан нөхцөл хэрэглэх зэргээр ажилтны ажил, амьдралын тэнцвэрийг хангахад дэмжлэг үзүүлэх, хамтын гэрээ, хөдөлмөрийн дотоод хэм хэмжээнд тусгах замаар ажилтны хүүхдэд ээлтэй, хүүхэд хамгааллын бодлого хэрэгжүүлнэ,
 - ▶ 76.10. Насанд хүрээгүй хүнийг ажиллах хүч нийлүүлэх гэрээгээр ажиллуулахыг хориглоно,
 - ▶ 92.10. Насанд хүрээгүй хүнийг уртын ээлжээр ажиллуулахыг хориглоно.
 - ▶ 142 дугаар зүйл. Насанд хүрээгүй хүний хөдөлмөр эрхлэлт,
 - ▶ 143 дугаар зүйл. Насанд хүрээгүй хүний эрүүл мэндийг хамгаалах; зохицуулалт шинээр туссан.
 - ▶ Түүнчлэн, тус хуульд насанд хүрээгүй хүнтэй гуравласан хөдөлмөрийн гэрээ байгуулахтай холбоотой зохицуулалтыг нарийвчилж, 13 нас хүрсэн хүний эрхэлж болох хөнгөн ажлын нөхцөл, 15 нас хүрээгүй хүнийг урлаг, спортын үзүүлбэр, зар сурталчилгаанд оролцуулах бүрд хүүхдийн эрхийн байцаагчаас зөвшөөрөл авах, насанд хүрээгүй хүнийг ажиллах хүч нийлүүлэх гэрээгээр ажиллуулах, уртын ээлжээр ажиллуулахыг хориглосон хүүхдэд ээлтэй эрх зүйн зохицуулалтыг хийсэн.
- ▶ 2022 оны 6 дугаар сард Үндэсний их баяр наадмын тухай хуулийг /шинэчилсэн найруулга/ баталсан. Хуулийн 10.2-т “Үндэсний их баяр наадмын үндэсний хурдан морины уралдаанд уралдах мориныг **найм, түүнээс дээш насны хүүхэд** унах бөгөөд уралдаанч хүүхэд нь үндэсний хурдан морины уралдааны үед болон морины сунгаа, бэлтгэлийн үеийг хамруулсан нэг жилийн ослын даатгалд даатгуулсан байна” гэж хуульчилсан.
- ▶ Стандартчилал, хэмжил зүйн газар, ЗГХА- Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар хамтран 2018 онд “Үндэсний морин уралдааны морь унаач хүүхдийн хамгаалалтын хувцас, морины хэрэгсэлд тавих шаардлага MNS 6264:2018 стандарт”-ыг шинэчлэн баталж, мөрдүүлж байна.
- ▶ НҮБ-ын Хүүхдийн эрхийн хорооноос өгсөн дүгнэлт, зөвлөмжийг хэрэгжүүлэхэд Монгол Улсын Засгийн газар, Ерөнхий сайдын дэргэдэх Хүүхдийн төлөө үндэсний зөвлөлөөс онцгой анхаарч,

2018 онд “Хүүхэд хамгааллын чиглэлээр баримтлах бодлого, чиглэл батлах тухай” 03 дугаар тогтоол батлагдсан.

- ▶ Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүүхдийн эрхийн конвенцын 6 дугаар зүйлийн 6.2, Хүүхдийн эрхийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйл, “Насанд хүрээгүй хүнийг ажиллуулахыг хориглосон ажлын байрны жагсаалт”-ыг үндэслэн Жил бүрийн 11 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс 05 дугаар сарын 01-ний өдрийг хүртэлх хугацаанд хурдан морины үсэргээ, сунгаа, уралдаан зохион байгуулахыг хориглосон Засгийн газрын 2019 оны 57 дугаар тогтоол батлагдан, хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.
- ▶ Түүнчлэн 2022 онд Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын салбарын хүүхэд хамгааллын бодлогыг баталж, НҮБ-ын Хүүхдийн сан, Дэлхийн зөн Монгол ОУБ-тай хамтран бизнесийн байгууллагын ажилтнуудыг “Хүүхэд хамгааллын бодлогыг хэрэгжүүлэх, түгээн дэлгэрүүлэх” сургагч багшаар анх удаа бэлтгэж, аж ахуйн нэгж, байгууллагын оролцоог сайжруулах ажлыг эхлүүлсэн.

Хууль эрх зүйн орчин сайжирч, тодорхой үр дүнд хүрч байгаа хэдий ч нийгмийн хамгааллыг хүртээмжтэй болгох, нийгэмд хариуцлагатай аж ахуйн нэгж, байгууллагын тоог нэмэгдүүлэх, ажилтны цалин хөлс болон хөдөлмөрийн уян хатан, таатай нөхцөлийг бий болгох замаар хүүхдийн хөдөлмөрөөс урьдчилан сэргийлэх, хүүхдийн эрхийг үргэлж дэмжих нэгдсэн ойлголт, санаачилгыг сайжруулах хэрэгтэй. Ингэхдээ, Хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас бусад салбарын яам, агентлагуудтай хамтран дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж болох юм. Үүнд:

1. Олон нийтийн мэдлэг, оролцоог нэмэгдүүлэх

- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөртэй тэмцэх бодлогыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэхийн тулд хүүхдийг хөдөлмөрт оролцоход хүргэж буй нөхцөл байдлыг судлах, устгах, хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг таслан зогсоох эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох.
- ▶ Хууль, эрх зүйн баримтуудыг хүүхэд, эцэг, эх, асран хамгаалагч, хууль ёсны төлөөлөгч болон төр, хувийн хэвшлийн байгууллагад сурталчлан таниулах, чиглэл, заавар, зөвлөмж боловсруулж, түгээх, сургалт, нөлөөллийн ажлыг үе шаттайгаар зохион байгуулах.

2. Нийгмийн хамгааллыг сайжруулах

- ▶ Бүх насны иргэдийг зохистой хөдөлмөр эрхлэх боломж, нөхцөлийг бүрдүүлэх, бий болсон хүчин чармайлт, боломжуудыг бүрэн ашиглах, зохистой хөдөлмөрийн талаарх ойлголт, мэдлэгийг түгээх,
- ▶ Хүүхэд нь хүүхдийн хөдөлмөрт оролцдог гэр бүл эсвэл хүүхдийг хөдөлмөрт оролцуулах өндөр эрсдэлтэй гэр бүлгийг илрүүлж, тэдний хэрэгцээг хангахуйц нийгмийн хамгаалал бүхий л арга хэмжээнд хамруулах,
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөр, албадан хөдөлмөрийг устгахад чиглэсэн санхүүжилтийг нэмэгдүүлэх, олон улсын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх замаар хүүхдийн хөдөлмөр, албадан хөдөлмөрийг устгахад чиглэсэн бодлогыг баримтлах,
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож байгаа хүүхдэд эрүүл мэндийн урьдчилсан сэргийлэх үзлэг, оношилгоо хийх, тэдний эрүүл мэнд, үүний дотор ёс суртахууны болон сэтгэл зүйн эрүүл мэндийг хамгаалах ажлыг холбогдох салбарын бодлого, хөтөлбөрт тусган, хэрэгжүүлэх,
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож байгаа хүүхдийн боловсрол, хүмүүжил, төлөвшлийн асуудалд анхаарч, сургууль завсардах эрсдэлээс урьдчилсан сэргийлэх, хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх,
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож байгаа хүүхэд, тэдний гэр бүлд хүүхэд хамгааллын цогц үйлчилгээ үзүүлэх хувилбарыг тодорхойлох.

- 3.** Барилга, хөдөө аж ахуй, уул уурхай, хөнгөн үйлдвэрийн салбарт хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах талаар салбарын бодлого баримтлах
- ▶ Салбарын бодлогод хүүхдийн хөдөлмөрийг хориглох, устгах, хүүхэд хамгааллыг хангах зохицуулалтыг тусгах.
 - ▶ Аж ахуйн нэгж, байгууллагын дотоод хяналтыг сайжруулах, ажилтан албан хаагч, харилцагч нарыг зөвлөмж мэдээллээр хангах.

► Хавсралт 1. Ойлголт, тодорхойлолт

№		АЖИЛ, АЖЛЫН ХЭЛБЭР
1	Ажил	Ажил гэж аль ч нас, хүйсийн хүн амын бусдын эсвэл өөрийн хэрэглээнд зориулж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, үйлчилгээ үзүүлэх албан ёсны болон албан бус бүхий л үйл ажиллагааг ойлгоно. Ажил гэсэн ойлголтод бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, үйлчилгээ үзүүлэхээс өөр үйлдэл (гуйлга гуйх, хулгай хийх), өөрийн биеийг арчлах (хувийн ариун цэвэр сахих, арьс арчилгаа хийх, өөрийгөө сувилах) болон тухайн хүний өмнөөс өөр хүн гүйцэтгэж үл чадах үйл ажиллагаа (унтах, суралцах, өөрийгөө хөгжүүлэх, амрах) хамаарахгүй (заалт 6, ХСОУ-ын 19-р бага хурлын тогтоол-1).
2	Ажлын хэлбэр	Харилцан ялгаатай зорилгоор хийж гүйцэтгэдэг, өөр хоорондоо адилгүй 5 ажлын хэлбэрийг хэмждэг. Эдгээр ажлын хэлбэрүүдийг үйлдвэрлэлийнх нь зориулалт (өөрийн эцсийн хэрэглээ болон бусдын хэрэглээнд зориулж эдийн засгийн нэгжид)-аас болон үйл ажиллагааных нь шинж чанар (цалин хөлстэй, орлого олох эсэх)-аас хамаарч дараах байдлаар тус тусад нь хэмждэг. Үүнд: <ol style="list-style-type: none"> 1. Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажил, 2. Цалин хөлс, орлого олох зорилготой гүйцэтгэсэн хөдөлмөр эрхлэлт, 3. Цалин хөлсгүй дадлагажих ажил 4. Сайн дурын ажил 5. Бусад үйл ажиллагаа. 6. (ХСОУ-ын 19-р, 20 бага хурлын тогтоол-1).
3	Өөрийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажил	Өөрийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажил гэж ихэвчлэн өөрийн эцсийн хэрэглээнд зориулсан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, үйлчилгээ үзүүлэх үйл ажиллагаа юм (заалт 7а, ХСОУ-ын 19-р бага хурлын тогтоол-1).
4	Хөдөлмөр эрхлэлт (цалин хөлс, орлого олох зорилготой ажил)	Хөдөлмөр эрхлэлт гэж цалин хөлс, орлого олох зорилгоор бусдын хэрэглээнд зориулан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, үйлчилгээ үзүүлэх үйл ажиллагаа юм. Хөдөлмөр эрхлэлт гэсэн ажлын хэлбэр нь ажиллах хүчний статистикийн хамрах хүрээг тогтооно (заалт 7b, 11, ХСОУ-ын 19-р бага хурлын тогтоол-1).
5	Цалин хөлсгүй дадлагажих ажил	Цалин хөлсгүй дадлагажих ажил гэж ажлын байрны болон мэргэжлийн хувьд дадлага, туршлага, ур чадвар эзэмших зорилгоор цалин хөлсгүйгээр бусдын хэрэглээнд зориулан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, үйлчилгээ үзүүлэх үйл ажиллагаа юм (заалт 7с, ХСОУ-ын 19-р бага хурлын тогтоол-1).
6	Сайн дурын ажил	Сайн дурын ажил гэж заавал хийж гүйцэтгэх үүрэг хүлээгээгүй ч бусдын хэрэглээнд зориулан цалин хөлс, орлого олох зорилгогүйгээр бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, үйлчилгээ үзүүлэх албадлагын бус шинжтэй үйл ажиллагаа юм (заалт 7d, ХСОУ-ын 19-р бага хурлын тогтоол-1).
7	Бусад ажил	Бусад ажил гэж цалин хөлсгүй нийтийг хамарсан ажил, шүүх, түүнтэй адилтгах эрх мэдэл бүхий байгууллага, албан тушаалтны шийдвэрээр цалин хөлсгүйгээр хийж гүйцэтгэх хоригдлуудын ажил, цэрэг, цагдаагийн байгууллагаас цалин хөлсгүй гүйцэтгүүлж буй ажил (бусдад хөлсгүй хийж өгсөн албадлагын шинж чанартай ажил) юм (заалт 8, ХСОУ-ын 19-р бага хурлын тогтоол-1).
8	Үндсэн ажлын байр	Үндсэн ажлын байр гэж тухайн хүн цалин хөлс, орлого олох зорилгоор хоёр болон түүнээс дээш ажлын байранд хөдөлмөр эрхэлж буй тохиолдолд тухайн хугацаанд хамгийн их цаг зарцуулсан ажил юм (заалт 12b, ХСОУ-ын 19-р бага хурлын тогтоол-1).

9	Эдийн засгийн үйл ажиллагаа	Эдийн засгийн үйл ажиллагаа гэж зах зээлд зориулж үйлдвэрлэсэн бараа, үйлчилгээ юм. Өөрөөр хэлбэл, үндэсний тооцооны системийн хүрээнд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг зах зээлд худалдах, солилцох эсвэл өөрийн хэрэглээндээ зориулан өрхөд үйлдвэрлэж байгаа бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг хамруулна. Харин өөрийн хэрэглээндээ зориулсан үйлчилгээ болон бусдын хэрэгцээнд зориулсан сайн дурын үйлчилгээг хамруулахгүй.
10	Эдийн засгийн бус үйл ажиллагаа	Эдийн засгийн бус үйл ажиллагаа гэж Үндэсний тооцооны системийн хүрээнээс гаднах хүүхэд, өндөр настан асрах, гэр цэвэрлэх, хоол унд бэлтгэх зэрэг цалин хөлс, орлого олох зорилгогүйгээр өөрийн хэрэглээний болон бусдын хэрэглээнд зориулж сайн дураар хийж гүйцэтгэсэн үйлчилгээ юм.
Хүүхдийн хөдөлмөр		
11	Хүүхэд	Хүүхэд гэж НҮБ-ын Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцын 1 дүгээр зүйл болон ОУХБ-ын Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийн тухай 182 дугаар конвенцын 2 дугаар зүйлд зааснаар 18 насанд хүрээгүй хүнийг хүүхэд гэж тодорхойлно. Хүүхдийн хөдөлмөрийг хэмжих зорилтод хүн ам нь 5-17 насны бүлэгт багтах бүх хүүхэд байх бөгөөд хүүхдийн насыг түүний хамгийн сүүлчийн төрсөн өдрөөр тасалбар болгох буюу бүтэн насаар тодорхойлно (заалт 8, 9, ХСОУ-ын 18 бага хурлын II тогтоол энэ 20-р өөрчлөгдөөгүй).
12	Хүүхдийн ажил эрхлэлт	Хүүхдийн ажил эрхлэлт гэж хүүхдийн хөдөлмөрийг хэмжихтэй холбоотой хамгийн өргөн хүрээтэй ойлголт бөгөөд ҮТС-2008-д тодорхойлсноор ҮТС-ийн үйл ажиллагааны ерөнхий хүрээнд хамаарч буй бусдын эсвэл өөрийн хэрэглээнд зориулж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, үйлчилгээ үзүүлэх аливаа үйл ажиллагааг тухайн хугацаанд нэг цагаас доошгүй эрхэлсэн 5-17 насны хүүхдийн үйл ажиллагаа юм. Өөрөөр хэлбэл, өөрийн хэрэглээний үйлчилгээ эрхэлж байгаа болон өрхийн хэрэгцээнд зориулан сайн дураар үйлчилгээ үзүүлж буй хүүхдийн үйл ажиллагааг ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээнээс гадуурх ажлын хэлбэр гэж үзэх ч үйлдвэрлэлийн ерөнхий хүрээн доторх үйл ажиллагаа эрхэлж буй хүүхэд гэж үзнэ (заалт 11, 13 ХСОУ-ын 18 бага хурлын II тогтоолын шинэчилсэн төсөл).
13	Хүүхдийн хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаар	Хүүхдийн хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаар гэж ОУХБ-ын Ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 138 дугаар конвенцын 2 дугаар зүйлд зааснаар ажил, хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаар нь заавал эзэмших боловсрол буюу суурь боловсрол эзэмших хүүхдийн нас байх бөгөөд энэ нь ямар ч тохиолдолд 15 наснаас доошгүй байна.
14	Хүүхдийн хөдөлмөр	Хүүхдийн хөдөлмөр гэж дараах бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, үйлчилгээ үзүүлэх үйл ажиллагааг эрхэлсэн 18 нас хүрээгүй хүүхдийн үйл ажиллагаа юм (заалт 12, 15, ХСОУ-ын 18 бага хурлын II тогтоолын шинэчилсэн төсөл). <u>Үүнд:</u> - ажил эрхэлж буй хүүхэд (тодорхойлолт 22) болон хөнгөн ажил хийж болохуйц наснаас доош нас (5-12 нас)-ны хүүхдийн эрхэлж буй үйл ажиллагаа; - ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн хүрээнд хөнгөн ажлыг тогтмол эрхэлж байгаа 13-17 насны хүүхдийн үйл ажиллагаа; - тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүд (тодорхойлолт 26) болон өрхөд цалин хөлсгүйгээр ажиллаж буй аюултай үйлчилгээг багтаасан аюултай ажил (тодорхойлолт 27) эрхэлж байгаа буй хүүхдийн үйл ажиллагаа орно.

15	Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэр	Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэр гэдэгт: боолчлолын бүх хэлбэрүүд болон хүүхдийг худалдах, дамжуулан худалдах, өрийн төлөөс, хамжлагын албат болгох, хүчээр буюу албадан хөдөлмөрлүүлэх, түүний дотор зэвсэгт мөргөлдөөнд хүүхдийг хүчээр буюу албадан элсүүлэх зэрэг боолчлолтой төстэй үйл ажиллагаа; хүүхдийг бэлгийн мөлжлөгт өртүүлж буй үйл ажиллагаа, садар самууны сурталчилгаа болон садар самууны үзүүлбэрт хүүхдийг ашиглах, элсүүлэн авах эсвэл тийм үйл ажиллагаанд оролцохыг санал болгох; хүүхдийг мансууруулах бодис үйлдвэрлэх, нууцаар наймаалах зэрэг олон улсын холбогдох гэрээнүүдэд заагдсан хууль бус үйл ажиллагаанд оролцохыг санал болгох; мөн чанар, эсвэл хөдөлмөрийн нөхцөлөөрөө хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, ёс суртахуунд хохирол учруулахуйц ажлыг хамааруулна (заалт 17, ХСОУ-ын 18 бага хурлын II тогтоол).
16	Хүүхдийн аюултай ажил	Хүүхдийн аюултай ажил гэж хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, ёс суртахуун, хүмүүжилд сөргөөр нөлөөлөх аюултай шинж чанар бүхий (аюултай орчин, тоног төхөөрөмж, салбар, ажил мэргэжил) аливаа ажил, үйл ажиллагаа юм. Уртасгасан цагаар эсвэл шөнийн цагаар ажиллаж байгаа бол аюултай ажил эрхэлж байна гэж үзнэ (заалт 20, ХСОУ-ын 18 бага хурлын II тогтоол).
17	Хөнгөн ажил	Хөнгөн ажил гэж ОУХБ-ын Ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 138 дугаар конвенцын 7 дугаар зүйлд болон үндэсний хууль тогтоомжид зааснаар 13-15 насны хүүхдийг хөнгөн ажилд ажиллуулахыг зөвшөөрсөн. Ингэхдээ, дараах нөхцөлийг хангагдсан байх. <u>Үүнд:</u> <ul style="list-style-type: none"> - эрүүл мэнд, өсөлт хөгжилд хортой нөлөө үзүүлэхгүй байх; - сургуульд суралцах, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, мэргэжилтэн бэлтгэх хөтөлбөрт хамрагдах болон олсон мэдлэгээ ашиглах явцад нь саад учруулахгүй байх шаардлагыг хангасан байх; - хууль ёсны төлөөлөгч буюу эцэг, эх асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн зөвшөөрөлтэй байх ёстой.
18	Өрхийн цалин хөлсгүй үйлчилгээний гэрийн ажил	Хүүхдийн хөдөлмөрийг хэмжихэд ҮТС-ийн үйлдвэрлэлийн ерөнхий хил хязгаарын хүрээний үйл ажиллагааг ашигласан тохиолдолд “өрхийн цалин хөлсгүй үйлчилгээний ажил”-ын тухай ойлголтыг хэрэглэнэ. Өрхийн гишүүдийн өөрийн болон түүнтэй адилтгах хэрэгцээнд зориулан гүйцэтгэсэн үйлдвэрлэлийн ерөнхий хүрээний ахуйн болон хувийн үйлчилгээний ажил, үүнийг ихэвчлэн “өрхийн цалин хөлсгүй үйлчилгээний гэрийн ажил” гэж нэрлэдэг. Мөн үүнд өрхүүдэд бусдын хэрэгцээнд зориулан гүйцэтгэсэн сайн дурын ажил хамаарна (ХСОУ-ын 20 бага хурал).

▶ Хавсралт 2. Судалгааны түүврийн арга зүй

Судалгааны түүвэрлэлт

Түүврийн үе шат

Түүвэрлэлт хийх үйл ажиллагаа нь үндсэн 2 үе шаттай байна.

Эхний үе шатанд Монгол Улсын аймаг, дүүргийн нийт баг, хэсгийн жагсаалтаас харгалзах тооны түүврийн анхан шатны нэгж (ТАШН)-ийг хэмжээнд пропорциональ магадлалт түүврийн аргыг ашиглан сонголтыг хийсэн.

Хэмжээнд пропорциональ магадлалт түүврийн аргаар анхан шатны нэгжийг сонгоход ТАШН-ийг дэхь хүн амын тоо M_{hi} -г хэмжээний тодорхойлогч болгон ашигласан. Бүлэглэлт тус бүрээс хэмжээнд нь пропорциональ магадлалт системчилсэн түүврийн аргыг (ХПМСТ) түүвэрлэлт хийхэд хэрэглэсэн болно. Түүвэрлэлтийн үйл ажиллагааг дараах байдлаар үзүүлэв. Үүнд:

“ h ” бүлэг доторх “ i ” ТАШН-ийн түүвэрлэгдэх магадлал дараах томъёогоор илэрхийлэгдэнэ.

$$P_{hi}^{(i)} = \frac{a_h M_{hi}}{M_h}$$

Үүнд:

a_h = бүлэг тус бүрээс авсан ТАШН-ийн тоо

M_{hi} = “ i ” ТАШН-д түүврийн хүрээнд тодорхойлогдсон хүн амын тоо

$M_h = \sum M_{hi}$ бүлэг бүр дэх түүврийн хүрээгээр тогтоогдсон нийт хүн амын тоо

“ h ” бүлэг дэх ТАШН-үүдийг аймаг, сум, дүүргийн нэрийн дагуу жагсааж ТАШН-ийн түүвэрлэлтийг хийсэн ба тогтоогдсон хүн амын тоог хэмжээний үзүүлэлт болгож авсан юм. “ M_{hi} ” өсөн нэмэгдэх утгуудыг тооцоолж уг утгуудыг ТАШН тус бүрийн харалдаа тавьсан болно. Түүврийн интервал I_{hi} -ийг дараах байдлаар тооцоолсон.

$$I_{hi} = \frac{M_h}{a_h} \text{ хамгийн ойр бүхэл тоонд шилжүүлнэ.}$$

“ R_h ” санамсаргүй тоо нь 0-с I_{hi} хүртэлх дурын тоо байх ба үүнийг санамсаргүй тооны функцийг тусламжтайгаар тодорхойлов. “ a_h ” тодорхойлогч тоонуудын дарааллыг өмнөх сонгогдсон тоон дээр -г нэмж олсон болно.

$$R_h, (R_h + I_{h1}), (R_h + 2I_{h1}), (R_h + 3I_{h1}), \dots, (R_h + (j-1)I_{h1}), (R_h + a_h - 1)I_{h1}$$

Хоёр дахь шатанд түүврийн хамралт болон төлөөлөх чадварыг нэмэгдүүлэх, алдааны магадлалыг бууруулахын тулд сонгогдсон ТАШН бүрээс 12 өрхийг сонгон судалгаанд хамруулсан.

Түүврийн жин

Үр дүнгийн тооцоо хийх, дүн шинжилгээ боловсруулахад түүврийн жинг тооцож ашиглана. Түүврийн жинг тооцоход дараах тоо мэдээлэл шаардлагатай. Үүнд:

▶ Кластерын тоо;

- ▶ Сонгогдсон кластерын өрхийн тоо;
- ▶ Сонгогдсон өрхөөс судалгаанд хамрагдах боломжтой хүмүүсийн тоо.

Түүврийн жин нь тухайн шатанд сонгогдсон элементүүдийн магадлалын урвуу хэмжигдэхүүн байх бөгөөд дараах байдлаар тооцно:

Нэгдүгээр шатны түүврийн жин: $W_{1k} = \frac{A_k}{A_{ks}}$

A_k = k дугаар бүлгийн нийт өрхийн тоо

A_{ks} = k дугаар бүлгээс сонгогдсон s ширхэг кластерийн нийт өрхийн тоо

Хоёрдугаар шатны түүврийн жин: $W_{2kj} = \frac{M_{kj}}{m_{kj}}$

M_{kj} = k бүлгийн j кластерийн нийт өрхийн тоо

m_{kj} = k бүлгийн j кластерийн судалгаанд хамрагдсан өрхийн тоо

Өрхийн түүврийн жин дээрх 2 жингийн үржвэр байна: $W_{kj} = \frac{A_k}{A_{ks}} \cdot \frac{M_{kj}}{m_{kj}}$

Стандарт алдааны тооцоо

Судалгааны үр дүнгийн нарийвчлал, төлөөлөх чадварыг гаргах нь тооцооны зайлшгүй хэсэг юм. Тухайн сонгож авсан үзүүлэлтийн вариацийг тооцох томъёо:

$$var(y) = \sum [(1 - f_h)(a_h/a_h - 1) \sum (y_{hi}^2 - y_h^2/a_h)]$$

Үүнд:

f_h - h бүлгийн түүврийн хувь

a_h - h бүлгийн түүвэрлэсэн ТАШН-ийн тоо

Y_{hi} - h бүлгийн i дугаар нэгжин у үзүүлэлтийн утга

Судалгааны үр дүнгийн стандарт алдааны утга нь түүвэр хийснээс шалтгаалан ерөнхий олонлогийн бодит утга буюу параметрээс түүврийн утга хэр зэрэг хэлбэлзэж байгааг үзүүлнэ. Стандарт алдааг $se(y)$ түүврийн үндсэн дээр тооцохдоо:

$$se(y) = var(y)^{1/2}$$

Харьцангуй стандарт алдаа буюу вариацийн коэффициент нь cv, түүврийн тооцооны утгын харьцангуй вариацийн утгыг илэрхийлэх ба өөрөөр хэлбэл, түүврийн алдаа нь тооцооны утгатайгаа харьцуулахад ямар далайцтай байна гэдгийг илэрхийлнэ. Вариацийн коэффициентыг дараах аргаар тооцно.

$$cv(y) = se(y)/y$$

Дундаж, харьцаа зэрэг үзүүлэлтийн тооцооны утгыг далайц, хэмжих нэгж нь өөр байдгаас хамааран тухайн судлагдаж байгаа үзүүлэлтийн талаар хийгдсэн янз бүрийн судалгааны үр дүнгийн стандарт алдаануудыг шууд харьцуулах боломжгүй учраас cv буюу пропорциональ алдаа нь төлөөлөх чадварыг харьцуулах боломж олгодог. Түүврийн хэмжээ болон түүврийн арга нь түүврийн алдаа хэр зэрэг их, бага байхыг тодорхойлох бөгөөд зарим үзүүлэлтийн хувьд түүргийн алдаа өндөр байх боломжтой бөгөөд эдгээр тоог ашиглахдаа анхааралтай байх хэрэгтэй.

Түүврийн алдаа

Түүвэр судалгаа хийгдэж байгаатай уялдаж дараах 2 төрлийн алдаа гарч байдаг. Үүнд:

1. Түүвэрлэлтийн алдаа
2. Түүвэрлэлтийн бус алдаа

Түүвэрлэлтийн бус алдаа нь тоон мэдээллийг цуглуулах, боловсруулах, тархаах үйл явцын үед гардаг. Энэхүү алдаанд судалгааны бэлтгэл үе шат, мэдээлэл цуглуулах үед хийсэн судлаачийн санамсаргүй болон санаатай хийсэн алдаа, боловсруулалтын шатад гарсан алдааг хамруулж авч үздэг. Түүвэрлэлтийн бус алдаа нь түүврийн үр дүнгийн алдааны ихэнх хувийг эзэлдэг бөгөөд түүврийн дизайн болон түүвэр судалгааг явуулах үе шатуудаас хамаардаггүй, түүнийг статистикийн аргаар тооцоолох боломж хомс байдаг. Харин түүвэрлэлтийн алдааг статистикийн аргаар тооцдог.

Нийт олонлогоос түүвэрлэн авсан ажиглалт дээр тулгуурлан үр дүнг тооцдогдоос шалтгаалан түүвэрлэлтийн алдаа гардаг. Түүвэрлэлтийн алдаа тухайн судалгааг хийхэд ашигласан түүврийн төрөл болон түүврийн хэмжээнээс хамаарна. Энэхүү алдааг боломжит түвшинд байлгах үүднээс түүврийн дизайн болон түүврийн хэмжээг сонгосон.

Улсын хэмжээнд тодорхойлогдсон ТАШН бүрээс сонгогдсон өрхөөс судалгаа авч үр дүнг тооцсонтой холбоотойгоор судалгааны үр дүн бодит утгаас ямар хэмжээний хэлбэлзэлтэй байгааг түүвэрлэлтийн алдаа илэрхийлнэ. Түүврийн загвар болон түүврийн хэмжээнд тулгуурлан алдааг тооцсон бөгөөд зарим нэг үзүүлэлтийн алдааны хязгаар байх нь түүврийн загварыг сонгох үе шатанд харагдаж байсан.

Судалгааны түүвэрлэлтийн алдааг дараах үзүүлэлтийн тусламжтайгаар тооцоолсон бөгөөд түүврийн алдааг илэрхийлэх гол үзүүлэлт нь вариацийн коэффициент юм. Үүнд:

- ▶ Ерөнхий олонлогийн үзүүлэлтийн тооцооны утга
- ▶ Стандарт алдаа
- ▶ Вариацийн коэффициент
- ▶ 95 хувийн итгэх интервал

Түүвэрлэлтийн алдааг судалгааны үндсэн үзүүлэлтүүдийн хувьд улсын түвшин, бүс, байршил, аймаг, хүйсээр гэсэн ангиллаар тооцсон.

► Хавсралт 3. Статистик хүснэгт

Хүүхдийн хөдөлмөрийн стандарт алдаа ба итгэх интервал

►Хүснэгт 1. Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа, хүйсээр

Хүйс	Утга	Стандарт алдаа	Вариацийн коэффициент	Дизайн эффект	95 хувийн итгэх интервал		Түүврийн хэмжээ
					Доод	Дээд	
Хөвгүүд	0.289	0.010	0.033	5.441	0.270	0.308	12 164
Охид	0.197	0.007	0.036	3.674	0.183	0.211	11 712
Нийт	0.244	0.008	0.031	7.457	0.229	0.259	23 876
Түүврийн хэмжээ	23876						

►Хүснэгт 2. Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа, байршлаар

Байршил	Утга	Стандарт алдаа	Вариацийн коэффициент	Дизайн эффект	95 хувийн итгэх интервал		Түүврийн хэмжээ
					Доод	Дээд	
Нийслэл	0.173	0.009	0.052	6.286	0.156	0.191	10 266
Аймгийн төв	0.188	0.016	0.085	8.973	0.157	0.220	3 554
Тосгон	0.230	0.031	0.135	0.477	0.169	0.290	75
Сумын төв	0.302	0.032	0.106	13.959	0.240	0.365	3 736
Хөдөө	0.453	0.019	0.042	6.463	0.416	0.491	6 245
Нийт	0.244	0.008	0.031	7.457	0.229	0.259	23 876
Түүврийн хэмжээ	23876						

►Хүснэгт 3. Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа, бүсээр

Бүс	Утга	Стандарт алдаа	Вариацийн коэффициент	Дизайн эффект	95 хувийн итгэх интервал		Түүврийн хэмжээ
					Доод	Дээд	
Баруун бүс	0.487	0.027	0.056	9.404	0.433	0.540	3 748
Хангайн бүс	0.277	0.020	0.071	8.339	0.238	0.316	4 557
Төвийн бүс	0.203	0.023	0.111	11.493	0.158	0.247	3 794
Зүүн бүс	0.269	0.028	0.104	6.391	0.214	0.324	1 511
Улаанбаатар	0.173	0.009	0.052	6.286	0.156	0.191	10 266
Нийт	0.244	0.008	0.031	7.457	0.229	0.259	23 876
Түүврийн хэмжээ	23876						

▶ Хүснэгт 4. Хүүхдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа, аймаг, нийслэлээр

Аймаг, нийслэл	Утга	Стандарт алдаа	Вариацийн коэффициент	Дизайн эффект	95 хувийн итгэх интервал		Түүврийн хэмжээ
					Доод	Дээд	
Нийт	0.244	0.008	0.031	7.457	0.229	0.259	23 876
Архангай	0.302	0.041	0.137	5.520	0.221	0.383	802
Баян-Өлгий	0.513	0.058	0.113	11.589	0.399	0.627	974
Баянхонгор	0.275	0.043	0.156	5.954	0.191	0.359	761
Булган	0.332	0.069	0.208	8.976	0.196	0.467	524
Говь-Алтай	0.552	0.071	0.129	8.264	0.413	0.692	483
Говьсүмбэр	0.008	0.007	0.947	0.970	-0.007	0.022	257
Дархан-Уул	0.070	0.021	0.305	5.252	0.028	0.112	800
Дорноговь	0.214	0.082	0.380	20.506	0.054	0.374	495
Дорнод	0.274	0.046	0.166	6.299	0.185	0.364	530
Дундговь	0.334	0.041	0.121	2.335	0.254	0.413	237
Завхан	0.398	0.070	0.176	10.591	0.260	0.535	516
Орхон	0.248	0.070	0.282	19.085	0.111	0.385	745
Өвөрхангай	0.427	0.031	0.072	3.285	0.366	0.487	759
Өмнөговь	0.125	0.030	0.244	4.328	0.065	0.184	478
Сүхбаатар	0.238	0.059	0.246	8.506	0.123	0.353	502
Сэлэнгэ	0.349	0.046	0.133	7.182	0.258	0.440	743
Төв	0.213	0.038	0.181	5.907	0.137	0.288	784
Увс	0.415	0.054	0.129	7.708	0.310	0.521	896
Ховд	0.550	0.050	0.091	6.952	0.452	0.648	879
Хөвсгөл	0.132	0.026	0.195	5.780	0.081	0.183	966
Хэнтий	0.288	0.043	0.147	4.930	0.205	0.372	479
Улаанбаатар	0.173	0.009	0.052	6.286	0.156	0.191	10 266
Түүврийн хэмжээ	23 876						

▶ Хүснэгт 5. Хүүхдийн хөдөлмөр, хүйсээр

Хүйс	Утга	Стандарт алдаа	Вариацийн коэффициент	Дизайн эффект	95 хувийн итгэх интервал		Түүврийн хэмжээ
					Доод	Дээд	
Хөвгүүд	0.199	0.008	0.039	4.553	0.184	0.214	12 164
Охид	0.125	0.006	0.045	3.392	0.114	0.136	11 712
Нийт	0.163	0.006	0.037	6.504	0.151	0.174	23 876
Түүврийн хэмжээ	23 876						

►Хүснэгт 6. Хүүхдийн хөдөлмөр, байршлаар

Байршил	Утга	Стандарт алдаа	Вариацийн коэффициент	Дизайн эффект	95 хувийн итгэх интервал		Түүврийн хэмжээ
					Доод	Дээд	
Нийслэл	0.100	0.006	0.064	5.034	0.087	0.112	10 266
Аймгийн төв	0.107	0.011	0.101	6.458	0.086	0.128	3 554
Тосгон	0.186	0.021	0.113	0.258	0.144	0.227	75
Сумын төв	0.212	0.025	0.120	11.065	0.162	0.262	3 736
Хөдөө	0.357	0.018	0.049	5.873	0.322	0.391	6 245
Нийт	0.163	0.006	0.038	6.504	0.151	0.175	23 876
Түүврийн хэмжээ	23 876						

►Хүснэгт 7. Хүүхдийн хөдөлмөр, бүсээр

Бүс	Утга	Стандарт алдаа	Вариацийн коэффициент	Дизайн эффект	95 хувийн итгэх интервал		Түүврийн хэмжээ
					Доод	Дээд	
Баруун бүс	0.363	0.026	0.070	8.877	0.313	0.414	3 748
Хангайн бүс	0.189	0.015	0.079	6.261	0.160	0.219	4 557
Төвийн бүс	0.135	0.019	0.137	10.706	0.099	0.171	3 794
Зүүн бүс	0.201	0.024	0.120	5.829	0.154	0.249	1 511
Улаанбаатар	0.100	0.006	0.064	5.034	0.087	0.112	10 266
Нийт	0.163	0.006	0.038	6.504	0.151	0.175	23 876
Түүврийн хэмжээ	23 876						

▶ Хүснэгт 8. Хүүхдийн хөдөлмөр, аймгаар

Аймаг, нийслэл	Утга	Стандарт алдаа	Вариацийн коэффициент	Дизайн эффект	95 хувийн итгэх интервал		Түүврийн хэмжээ
					Доод	Дээд	
Нийт	0.163	0.006	0.038	6.504	0.151	0.175	23 876
Архангай	0.233	0.038	0.161	5.344	0.159	0.307	802
Баян-Өлгий	0.431	0.059	0.138	12.317	0.314	0.547	974
Баянхонгор	0.201	0.039	0.194	6.130	0.124	0.278	761
Булган	0.257	0.062	0.242	8.455	0.135	0.379	524
Говь-Алтай	0.423	0.070	0.165	8.059	0.286	0.560	483
Говьсүмбэр	0.000	0.000	-	0.000	0.000	0.000	257
Дархан-Уул	0.039	0.015	0.388	4.614	0.009	0.069	800
Дорноговь	0.162	0.061	0.375	14.096	0.043	0.281	495
Дорнод	0.222	0.041	0.186	5.989	0.141	0.303	530
Дундговь	0.213	0.048	0.228	4.430	0.118	0.308	237
Завхан	0.243	0.057	0.236	9.324	0.130	0.356	516
Орхон	0.151	0.040	0.267	9.278	0.072	0.230	745
Өвөрхангай	0.255	0.031	0.122	4.268	0.194	0.316	759
Өмнөговь	0.052	0.021	0.399	4.473	0.011	0.093	478
Сүхбаатар	0.172	0.045	0.259	6.268	0.085	0.260	502
Сэлэнгэ	0.264	0.043	0.162	7.110	0.180	0.347	743
Төв	0.129	0.034	0.266	6.972	0.062	0.196	784
Увс	0.238	0.033	0.140	3.954	0.173	0.303	896
Ховд	0.454	0.048	0.105	6.378	0.360	0.548	879
Хөвсгөл	0.095	0.023	0.239	5.986	0.051	0.140	966
Хэнтий	0.202	0.040	0.198	5.564	0.124	0.281	479
Улаанбаатар	0.100	0.006	0.064	5.034	0.087	0.112	10 266
Түүврийн хэмжээ	23 876						

Статистик хүснэгтүүд

►Хүснэгт 9. 5-17 насны хүүхэд, судалгааны дүнгээр

Үзүүлэлт		5-9 настай	10-12 настай	13-14 настай	15-17 настай	Бүгд	
Бүгд		384 838	204 028	125 359	138 160	852 385	
Хүйс	Хөвгүүд	196 429	103 591	64 570	71 999	436 590	
	Охид	188 409	100 437	60 788	66 160	415 795	
	Хот	272 361	143 509	86 634	90 199	592 703	
Байршил	Хөвгүүд	137 097	72 526	44 991	46 573	301 188	
	Охид	135 263	70 983	41 642	43 626	291 515	
	Хөдөө	112 478	60 519	38 725	47 960	259 682	
	Хөвгүүд	59 332	31 065	19 579	25 426	135 402	
	Охид	53 146	29 454	19 146	22 534	124 280	
	Баруун бүс	46 382	27 611	17 711	19 807	111 512	
	Хангайн	67 808	35 246	22 209	28 470	153 733	
Бүс	Төвийн бүс	58 681	29 819	18 964	23 336	130 800	
	Зүүн бүс	26 024	13 282	8 552	9 843	57 701	
	Улаанбаатар	185 943	98 070	57 923	56 703	398 639	
	Архангай	11 195	5 827	3 148	4 063	24 233	
	Баян-Өлгий	14 068	6 622	4 150	5 771	30 611	
	Баянхонгор	10 362	5 101	3 302	4 303	23 068	
	Булган	6 583	3 768	1 928	2 670	14 949	
	Говь-Алтай	6 076	3 654	2 323	2 387	14 440	
	Говьсүмбэр	2 272	1 060	893	773	4 999	
	Дархан-Уул	12 058	5 425	4 326	4 872	26 680	
	Дорноговь	9 240	2 986	2 363	3 965	18 554	
	Дорнод	9 295	5 629	3 468	3 263	21 656	
	Дундговь	4 669	3 433	1 594	1 599	11 295	
	Аймаг, нийслэл	Завхан	7 056	5 022	3 189	3 313	18 580
		Орхон	11 009	6 495	3 769	4 774	26 047
		Өвөрхангай	13 338	6 415	4 881	5 381	30 015
		Өмнөговь	8 390	4 474	2 326	3 025	18 215
		Сүхбаатар	7 358	3 637	2 104	2 912	16 011
		Сэлэнгэ	11 370	6 364	3 967	5 474	27 175
		Төв	10 680	6 076	3 496	3 629	23 882
Увс		8 948	5 836	4 125	4 283	23 192	
Ховд		10 233	6 477	3 925	4 054	24 689	
Хөвсгөл		15 321	7 640	5 180	7 279	35 421	
Хэнтий		9 372	4 015	2 979	3 668	20 034	
Улаанбаатар		185 943	98 070	57 923	56 703	398 639	

► Хүснэгт 10. Хүүхдийн хөдөлмөр, ангиллаар

Ангилал	5-9 настай	10-12 настай	13-14 настай	15-17 настай	Бүгд
Нийт 5-17 насны хүүхэд	384 838	204 028	125 359	138 160	852 385
Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон	41 918	57 223	48 710	60 101	207 951
Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон	41 918	57 223	15 882	23 503	138 525
Аюултай ажилд оролцсон	7 275	13 622	13 833	23 503	58 233

► Хүснэгт 11. 6-14 насны хүүхдийн сургуульд хамрагдалт

Үзүүлэлт	Үйл ажиллагааны ангилал							
	Бүгд	(a) Зөвхөн эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцдог	(b) Зөвхөн суралцдаг	(c) Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцдог болон суралцдаг	(d) Аль нь ч биш	(a)&(c) Нийт эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцдог	(b)&(c) Нийт суралцдаг	(a)&(d) Нийт сургуулиас гадуурх
6-14 насны хүүхэд	644 797	3 871	472 618	140 544	27765	144414	613162	31635
Хөвгүүд	329 640	2 423	227 240	84 469	15 509	86 891	311 708	17 931
Охид	315 157	1 448	245 378	56 075	12 256	57 523	301 453	13 704
Хот	452 850	934	358 918	72 336	20 663	73 270	431 253	21 597
Хөвгүүд	229 976	552	171 229	46 084	12 110	46 636	217 313	12 663
Охид	222 875	382	187 688	26 252	8 552	26 634	213 940	8 934
Хөдөө	191 947	2 936	113 700	68 208	7 102	71 144	181 908	10 038
Хөвгүүд	99 664	1 871	56 010	38 385	3 398	40 255	94 395	5 269
Охид	92 282	1 066	57 690	29 823	3 704	30 889	87 513	4 770

►Хүснэгт 12. Эдийн засгийн үйл ажиллагаанд оролцсон хүүхэд

Үзүүлэлт		5-9 настай	10-12 настай	13-14 настай	15-17 настай	Бүгд	
Бүгд		41 918	57 223	48 710	60 101	207 951	
Хүйс	Хөвгүүд	25 425	34 605	28 746	37 366	126 141	
	Охид	16 493	22 618	19 964	22 735	81 810	
	Хот	17 201	30 227	26 635	31 672	105 736	
Байршил	Хөвгүүд	11 830	19 029	16 280	19 881	67 020	
	Охид	5 371	11 198	10 355	11 792	38 716	
	Хөдөө	24 716	26 995	22 074	28 429	102 215	
	Хөвгүүд	13 595	15 575	12 465	17 486	59 121	
	Охид	11 121	11 420	9 609	10 943	43 093	
	Баруун бүс	15 387	14 414	11 166	13 291	54 258	
	Хангайн	8 034	10 572	10 493	13 467	42 567	
Бүс	Төвийн бүс	4 433	6 858	5 983	9 215	26 489	
	Зүүн бүс	3 153	4 291	3 917	4 163	15 523	
	Улаанбаатар	10 911	21 087	17 150	19 965	69 113	
	Архангай	1 677	1 935	1 561	2 140	7 312	
	Баян-Өлгий	4 844	3 658	3 015	4 175	15 691	
	Баянхонгор	973	1 311	1 588	2 477	6 349	
	Булган	1 082	1 471	1 200	1 205	4 957	
	Говь-Алтай	2 622	2 053	1 567	1 734	7 977	
	Говьсүмбэр	-	-	-	38	38	
	Дархан-Уул	332	414	458	667	1 870	
	Дорноговь	1 352	947	646	1 034	3 979	
	Дорнод	1 258	1 766	1 555	1 362	5 940	
	Дундговь	292	1 478	881	1 119	3 770	
	Аймаг, нийслэл	Завхан	1 244	2 267	1 853	2 021	7 385
		Орхон	1 785	1 551	1 293	1 834	6 463
		Өвөрхангай	1 975	3 413	3 638	3 779	12 805
		Өмнөговь	410	533	369	956	2 267
		Сүхбаатар	1 017	949	790	1 052	3 807
		Сэлэнгэ	1 376	2 056	2 406	3 649	9 487
		Төв	671	1 431	1 224	1 752	5 078
Увс		2 797	2 520	2 183	2 130	9 630	
Ховд		3 879	3 916	2 549	3 231	13 575	
Хөвсгөл		544	892	1 212	2 033	4 681	
Хэнтий		878	1 577	1 571	1 750	5 776	
Улаанбаатар		10 911	21 087	17 150	19 965	69 113	

▶Хүснэгт 13. Хүүхдийн хөдөлмөр

Үзүүлэлт		5-9 настай	10-12 настай	13-14 настай	15-17 настай	Бүгд	
Бүгд		41 918	57 223	15 882	23 503	138 525	
Хүйс	Хөвгүүд	25 425	34 605	9 994	16 701	86 724	
	Охид	16 493	22 618	5 888	6 802	51 801	
	Хот	17 201	30 227	4 614	8 701	60 744	
Байршил	Хөвгүүд	11 830	19 029	2 878	6 503	40 241	
	Охид	5 371	11 198	1 736	2 198	20 503	
	Хөдөө	24 716	26 995	11 268	14 801	77 781	
	Хөвгүүд	13 595	15 575	7 116	10 197	46 483	
	Охид	11 121	11 420	4 152	4 604	31 298	
	Баруун бүс	15 387	14 414	4 753	5 966	40 519	
	Хангайн	8 034	10 572	4 090	6 393	29 089	
Бүс	Төвийн бүс	4 433	6 858	2 545	3 802	17 639	
	Зүүн бүс	3 153	4 291	1 877	2 289	11 610	
	Улаанбаатар	10 911	21 087	2 617	5 052	39 667	
	Архангай	1 677	1 935	846	1 190	5 647	
	Баян-Өлгий	4 844	3 658	2 262	2 415	13 179	
	Баянхонгор	973	1 311	830	1 521	4 634	
	Булган	1 082	1 471	508	778	3 839	
	Говь-Алтай	2 622	2 053	529	908	6 113	
	Говьсүмбэр	-	-	-	-	-	
	Дархан-Уул	332	414	100	206	1 051	
	Дорноговь	1 352	947	268	433	3 000	
	Дорнод	1 258	1 766	872	902	4 798	
	Дундговь	292	1 478	276	355	2 402	
	Завхан	1 244	2 267	320	681	4 512	
	Аймаг, нийслэл	Орхон	1 785	1 551	139	461	3 935
		Өвөрхангай	1 975	3 413	993	1 280	7 661
		Өмнөговь	410	533	-	7	949
		Сүхбаатар	1 017	949	375	419	2 759
		Сэлэнгэ	1 376	2 056	1 372	2 363	7 166
		Төв	671	1 431	529	439	3 070
Увс		2 797	2 520	45	151	5 513	
Ховд		3 879	3 916	1 597	1 811	11 204	
Хөвсгөл		544	892	774	1 163	3 372	
Хэнтий		878	1 577	630	969	4 053	
Улаанбаатар	10 911	21 087	2 617	5 052	39 667		

► Хүснэгт 14. Хүүхдийн хөдөлмөр, хүүхдийн амьдарч буй өрхийн нийгэм, эдийн засгийн байдлаар

Үзүүлэлт	Бүгд			5-12 настай			13-14 настай			15-17 настай		
	Бүгд	Хөвгүүд	Охид	Бүгд	Хөвгүүд	Охид	Бүгд	Хөвгүүд	Охид	Бүгд	Хөвгүүд	Охид
	Бүгд	138 525	86 724	51 801	99 140	60 030	39 111	15 882	9 994	5 888	23 503	16 701
< 3	3 998	2 797	1 201	2 472	1 835	637	313	156	157	1 213	805	407
3 - 4	36 311	23 495	12 816	25 460	15 907	9 553	3 977	2 209	1 768	6 874	5 379	1 495
Өрхийн ам бүл	76 504	47 758	28 746	55 815	33 723	22 092	8 764	5 877	2 887	11 924	8 157	3 767
7 - 8	19 071	11 322	7 748	13 538	7 656	5 882	2 419	1 513	907	3 114	2 154	960
9 +	2 641	1 352	1 289	1 856	908	947	408	239	169	377	205	172
Өрхийн тэргүүний хүйс	115 689	72 522	43 168	82 188	49 948	32 240	13 916	8 718	5 198	19 585	13 855	5 730
Эмэгтэй	22 836	14 202	8 633	16 952	10 081	6 871	1 966	1 276	690	3 917	2 846	1 072
Боловсролгүй	13 015	7 156	5 859	9 306	5 087	4 219	1 902	984	918	1 806	1 085	722
Бага	21 210	13 438	7 773	14 120	8 314	5 806	3 293	2 096	1 196	3 798	3 027	770
Өрхийн тэргүүний боловсролын түвшин	26 573	16 733	9 840	17 487	10 302	7 185	3 368	2 103	1 265	5 719	4 329	1 390
Суурь	33 580	20 315	13 265	23 497	13 440	10 058	3 721	2 570	1 150	6 362	4 305	2 057
Дээд	44 112	29 049	15 064	34 696	22 853	11 843	3 599	2 241	1 358	5 818	3 955	1 863
Бусд/мэдэхгүй	34	34	-	34	34	-	-	-	-	-	-	-
Аав, ээжтэйгээ амьдардаг	106 349	66 399	39 950	76 660	46 278	30 382	12 895	7 913	4 982	16 794	12 209	4 585
Зөвхөн аавтайгаа амьдардаг	3 285	2 334	951	1 826	1 185	641	424	412	12	1 035	737	297
Зөвхөн ээжтэйгээ амьдардаг	24 762	15 280	9 482	17 619	10 777	6 842	2 173	1 312	861	4 971	3 191	1 780
Аав, ээжтэйгээ амьдардаггүй	4 129	2 710	1 418	3 036	1 790	1 246	389	357	33	703	564	140
1	52 230	30 886	21 344	35 460	19 483	15 977	7 538	4 786	2 752	9 232	6 617	2 615
Өрхийн орлогын тэнцүү 5 бүлэг	37 822	23 947	13 874	27 526	17 123	10 402	3 766	2 572	1 194	6 529	4 252	2 278
2	21 763	14 924	6 840	17 036	11 388	5 648	1 613	1 185	427	3 115	2 351	764
3	16 917	10 224	6 693	12 557	7 570	4 987	1 788	917	870	2 573	1 737	836
4	9 793	6 743	3 050	6 562	4 466	2 096	1 178	533	644	2 053	1 744	309
Өртэй	85 820	53 821	31 999	60 095	36 816	23 279	10 434	6 430	4 004	15 291	10 575	4 716
Өргүй	52 704	32 903	19 801	39 045	23 214	15 831	5 447	3 563	1 884	8 212	6 126	2 086
Усан хангамжид холбогдсон	3 445	2 181	1 264	2 079	1 382	697	425	126	298	942	673	269
Өрхийн үндсэн үйлчилгээний хүртээмж	84 150	55 089	29 061	63 365	39 916	23 449	7 555	5 187	2 368	13 230	9 986	3 243

► Хүснэгт 15. Цалин хөлс, орлого олох зорилготой хүүхдийн хөдөлмөрт оролцсон хүүхэд, эдийн засгийн сектор, нас, хүйс, байршлаар

Үзүүлэлт		Эдийн засгийн сектор				Бүгд
		Хөдөө аж ахуй	Аж үйлдвэр, барилга	Үйлчилгээ (гэрийн ажлаас бусад)	Гэрийн ажил (гэрийн үйлчлэгч, хүүхэд асрах)	
Бүгд		5 847	2 627	2 890	206	11 569
Хүйс	Хөвгүүд	4 220	2 089	1 617	82	8 008
	Охид	1 627	538	1 273	124	3 561
Байршил	Хот	2 583	310	425	110	3 427
	Хөдөө	1 493	256	821	0	2 571
Насны бүлэг	5-12 настай	1 771	2 061	1 643	96	5 571
	13-14 настай	1 733	2 257	2 460	206	6 655
	15-17 настай	4 114	370	430	0	4 914

► Хүснэгт 16. Хүүхдийн цалин хөлс, орлого олох ажилд долоо хоногт дунджаар зарцуулж буй цаг, үйл ажиллагааны төрлөөр, нас, хүйс, байршлаар

Үзүүлэлт		Эдийн засгийн сектор				Хүүхдийн хөдөлмөр
		Хөдөө аж ахуй	Аж үйлдвэр	Үйлчилгээ (гэрийн ажлаас бусад)	Гэрийн ажил (гэрийн үйлчлэгч, хүүхэд асрах)	
Бүгд	15	23	21	23	19	
Хүйс	Хөвгүүд	15	23	18	32	18
	Охид	15	24	24	17	20
Байршил	Хот	18	24	22	23	22
	Хөдөө	14	17	14	-	15
Насны бүлэг	5-12 настай	11	12	6	6	11
	13-14 настай	20	24	18	-	20
	15-17 настай	17	24	25	42	23

►Хүснэгт 17. Хүүхдийн цалин хөлс, орлого олох ажилд зарцуулж буй хүүхэд, долоо хоногт зарцуулж буй цагаар, дүнд эзлэх хувиар

Үзүүлэлт	Ажлын цагийн интервал, хувиар							
	Бүгд	14 цаг хүртэл	15-29 цаг	30-34 цаг	35-39 цаг	40-48 цаг	48 цагаас их	
Бүгд	100.0	60.9	12.8	5.5	4.1	9.9	6.8	
Хүйс	Хөвгүүд	100.0	63.6	12.1	5.2	2.9	8.5	7.7
	Охид	100.0	54.7	14.4	6.1	6.8	12.9	5.1
Насны бүлэг	5 - 12 нас	100.0	78.3	12.5	2.8	5.7	0.7	-
	13 - 14 нас	100.0	49.7	20.8	11.4	6.5	11.6	-
	15 - 17 нас	100.0	55.3	9.3	4.4	2	14.6	14.4
Байршил	Хот	100.0	57.5	6.6	8.6	2.9	14.4	10
	Хөдөө	100.0	65.4	21.2	1.2	5.8	3.8	2.6

►Хүснэгт 18. Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцож буй хүүхэд, үйл ажиллагааны төрлөөр, нас, хүйс, байршлаар

Үзүүлэлт	Үйл ажиллагаагаар, давхардсан дүнгээр										
	Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцсон хүүхэд	Газар тариалангийн ажил	Мал аж ахуйн ажил	Зэрлэг ургамал, жимс, жимсгэнэ түүх (жишээ нь мөөг, жимс, ургамал)	Ан агнах	Гэр бүлдээ зориулж хоол хүнс, ундаа бэлтгэж хадгалах	Байр сууц, барих, өргөтгөх, засварлах, уг ажилд туслах	Гэр бүлийнхнийхээ хэрэглээнд зориулж эд зүйлс хийх (жишээ нь хөнжил, дэвсгэр, тавилга, хувцас гэх мэт)	Гэр бүлийнхээ хэрэглээний усыг авах	Гэр бүлийнхээ хэрэглээнд зориулж мод, түлш бэлтгэх	
Бүгд	133 252	976	47 685	1 227	98	3 486	3 930	3 049	87 957	50 675	
Хүйс	Хөвгүүд	83 445	374	29 850	510	12	1 835	2 978	1 755	57 592	31 915
	Охид	49 807	602	17 835	718	86	1 651	951	1 294	30 366	18 760
Байршил	Хот	57 051	484	5 171	661	48	859	549	440	48 764	16 628
	Хөдөө	76 201	492	42 514	566	50	2 627	3 380	2 609	39 193	34 047
Насны бүлэг	5-12 настай	97 311	446	28 098	635	24	1 685	1 818	1 608	62 516	33 635
	13-14 настай	14 748	351	8 777	324	62	861	737	617	9 838	7 553
	15-17 настай	21 193	179	10 811	268	12	940	1 375	825	15 603	9 487

► Хүснэгт 19. Хүүхдийн өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажилд долоо хоногт зарцуулж буй дундаж цаг, үйл ажиллагааны төрлөөр, нас, хүйс, байршлаар

Үзүүлэлт		Үйл ажиллагаагаар, давхардсан дүнгээр										
		Өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцсон хүүхэд	Газар тариалангийн ажил	Мал аж ахуйн ажил	Зэрлэг ургамал, жимс, жимсгэнэ түүх (жишээ нь мөөг, жимс, ургамал)	Ан агнах	Гэр бүлдээ зориулж хоол хүнс, ундаа бэлтгэж хадгалах	Байр сууц, барих, өргөтгөх, засварлах, уг ажилд туслах	Гэр бүлийнхээ хэрэглээнд зориулж эд зүйлс хийх (жишээ нь хөнжил, дэвсгэр, тавилга, хувцас гэх мэт)	Гэр бүлийнхээ хэрэглээний усыг авах	Гэр бүлийнхээ хэрэглээнд зориулж мод түлш бэлтгэх	
Бүгд		7	10	10	4	2	4	4	4	2	2	
Хүйс	Хөвгүүд	7	11	11	3	2	3	4	5	2	2	
	Охид	6	8	9	4	2	5	4	3	2	3	
Байршил	Хот	3	11	12	4	2	3	7	4	2	2	
	Хөдөө	9	10	10	4	2	4	4	4	2	3	
	5-12 настай	5	8	8	3	2	3	4	3	2	2	
Насны бүлэг	13-14 настай	11	12	12	7	2	5	4	4	2	3	
	15-17 настай	10	13	13	2	2	4	5	6	2	3	

► Хүснэгт 20. Хүүхдийн өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлийн ажилд долоо хоногт зарцуулж буй хүүхэд, долоо хоногт зарцуулж буй цагаар, дүнд эзлэх хувиар

Үзүүлэлт		Ажлын цагийн интервал						
		Бүгд	14 цаг хүртэл	15-29 цаг	30-34 цаг	35-39 цаг	40-48 цаг	48 цагаас их
Бүгд		100.0	86.7	10.6	1.2	0.1	0.6	0.8
Хүйс	Хөвгүүд	100.0	85.3	11.5	1.2	0.2	0.8	1.0
	Охид	100.0	89.3	8.8	1.0	0.1	0.3	0.5
	5 - 12 нас	100.0	95.9	3.4	0.5	0.0	0.0	0.2
Насны бүлэг	13 - 14 нас	100.0	79.6	16.1	1.7	0.2	1.1	1.3
	15 - 17 нас	100.0	91.6	7.3	0.6	0.1	0.2	0.2
Байршил	Хот	100.0	69.6	26.0	2.5	0.5	0.6	0.8
	Хөдөө	100.0	77.9	13.7	2.7	0.1	2.6	3.0

►Хүснэгт 21. Хүүхдийн хөдөлмөр, ажлын байрны аюул, эрсдэлтэй нөхцөлд байгаа хүүхдээр

Үзүүлэлт	Хүүхдийн хөдөлмөр	Ажлын нөхцөл, хувиар (давхардсан дүнгээр)										
		Аюултай машин техник, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгсэлтэй харьцах	Хүнд ачаа тээвэрлэх, зөөх	Аюултай бодис, юмстай харьцах үйл явцад оролцох	Хэт халуун, хүйтэнд ажиллах	Хэт их дуу чимээ, доргио чичиргээнд ажиллах	Гэрэл муутай, аль эсвэл хэт их гэрэлтэй орчинд ажиллах	Газар доор ажиллах	Усан доор ажиллах	Аюултай өндөрт ажиллах	Том мал, тэжээвэр амьтантай харьцах, өтөг, буц, ялгадастай орчинд ажиллах	
5-14 насны хүүхэд												
Нийт		115 022	4.9	18.2	5.0	15.5	1.1	8.7	0.3	0.6	2.3	16.6
Хүйс	Хөвгүүд	70 023	6.5	20.6	5.3	18.2	1.2	10.6	0.4	0.8	3.2	17.8
	Охид	44 999	2.5	14.4	4.6	11.2	1.0	5.9	0.2	0.3	0.9	14.6
	Хот	52 042	2.5	11.4	7.4	4.3	0.9	3.2	0.1	0.3	0.7	5.9
	Хөвгүүд	33 737	3.2	12.5	7.4	5.2	1.0	4.0	0.0	0.2	0.7	5.7
Байршил, хүйс	Охид	18 305	1.2	9.3	7.3	2.8	0.9	1.8	0.3	0.4	0.7	6.2
	Хөдөө	62 980	6.9	23.8	3.1	24.7	1.2	13.3	0.5	0.8	3.7	25.4
	Хөвгүүд	36 286	9.5	28.2	3.4	30.4	1.4	16.7	0.7	1.3	5.6	29.1
	Охид	26 694	3.4	18.0	2.7	17.0	1.0	8.7	0.2	0.1	1.1	20.4
15-17 насны хүүхэд												
Нийт	23503	44.0	68.1	17.8	68.2	14.8	50.7	2.9	0.8	6.8	37.1	
Хүйс	Хөвгүүд	16 701	51.5	71.5	15.0	77.8	18.2	60.7	3.5	1.1	8.7	35.5
	Охид	6 802	25.4	59.7	24.9	44.5	6.7	26.2	1.4	0.0	2.3	41.1
	Хот	8 702	48.1	70.5	28.6	44.2	22.4	53.1	2.6	0.0	4.9	8.2
	Хөвгүүд	6 504	52.4	74.3	21.9	53.3	27.2	64.9	3.5	0.0	6.5	9.5
Байршил, хүйс	Охид	2 198	35.2	59.2	48.6	17.3	8.1	18.3	0.0	0.0	0.0	4.4
	Хөдөө	14 801	41.6	66.7	11.5	82.3	10.4	49.3	3.0	1.2	8.0	54.1
	Хөвгүүд	10 197	51.0	69.7	10.5	93.5	12.4	58.1	3.5	1.8	10.0	52.1
	Охид	4 604	20.7	59.9	13.5	57.5	6.0	30.0	2.0	0.0	3.4	58.7

► Хүснэгт 22. Аюултай ажилд оролцож буй хүүхэд

Үзүүлэлт		5-9 настай	10-12 настай	13-14 настай	15-17 настай	Бүгд	
Бүгд		7275	13622	13833	23503	58233	
Хүйс	Хөвгүүд	4 518	9 632	8 892	16 701	39 743	
	Охид	2 757	3 990	4 941	6 802	18 489	
	Хот	1 835	3 618	4 171	8 701	18 326	
	Хөвгүүд	1 208	2 561	2 823	6 503	13 096	
Байршил	Охид	628	1 057	1 348	2 198	5 230	
	Хөдөө	5 440	10 004	9 662	14 801	39 907	
	Хөвгүүд	3 310	7 071	6 069	10 197	26 647	
	Охид	2 129	2 933	3 593	4 604	13 259	
Бүс	Баруун бүс	7 275	13 622	13 833	23 503	58 233	
	Хангайн	2 182	3 992	4 041	5 966	16 181	
	Төвийн бүс	1 620	3 066	3 791	6 393	14 871	
	Зүүн бүс	1 204	2 356	2 091	3 802	9 453	
	Улаанбаатар	1 088	1 664	1 380	2 289	6 422	
	Архангай	688	939	814	1 190	3 631	
	Баян-Өлгий	578	1 119	1 890	2 415	6 002	
	Баянхонгор	225	529	731	1 521	3 005	
	Булган	298	614	508	778	2 198	
	Говь-Алтай	345	540	488	908	2 281	
	Говьсүмбэр	-	-	-	-	-	
	Дархан-Уул	45	54	64	206	369	
	Дорноговь	134	163	180	433	911	
	Дорнод	427	578	647	902	2 554	
	Дундговь	86	361	229	355	1 031	
	Аймаг, нийслэл	Завхан	124	393	269	681	1 466
		Орхон	167	168	110	461	906
		Өвөрхангай	94	571	993	1 280	2 939
		Өмнөговь	36	-	-	7	43
		Сүхбаатар	216	437	255	419	1 327
Сэлэнгэ		835	1 348	1 372	2 363	5 918	
Төв		68	429	245	439	1 181	
Увс		0	133	28	151	311	
Ховд		1 135	1 808	1 366	1 811	6 120	
Хөвсгөл		148	245	635	1 163	2 192	
Хэнтий		445	649	479	969	2 541	
Улаанбаатар		1 181	2 544	2 530	5 052	11 306	

►Хүснэгт 23. Аюултай ажилд оролцож буй хүүхэд, хүйс, насны бүлэг, байршил, бүсээр

Үзүүлэлт	Бүгд		Зөвхөн хуулиар хориглосон ажлын байранд ажиллаж байгаа хүүхэд		Зөвхөн хэт их цагаар ажиллаж байгаа хүүхэд		Зөвхөн хөдөлмөрийн аюултай нөхцөлд ажиллаж байгаа хүүхэд		Аль аль нөхцөлд нь хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхэд		
	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%	
Бүгд	58 233	100.0	1 742	100.0	1 060	100.0	49 384	100.0	6 047	100.0	
Хүйс	Хөвгүүд	39 744	68.2	1 483	85.1	736	69.4	32 646	66.1	4 879	80.7
	Охид	18 489	31.8	259	14.9	324	30.6	16 738	33.9	1 168	19.3
Насны бүлэг	5 - 12 нас	20 897	35.9	821	47.1	273	-	18 668	37.8	1 135	18.8
	13 - 14 нас	13 833	23.8	213	12.2	158	-	12 348	25.0	1 114	-
	15 - 17 нас	23 503	40.4	708	40.6	629	59.3	18 368	37.2	3 798	62.8
Байршил	Хот	18 327	31.5	1 009	57.9	376	35.5	14 043	28.4	2 899	47.9
	Хөдөө	39 906	68.5	733	42.1	684	64.5	35 341	71.6	3 148	52.1
	Баруун бүс	16 180	27.8	56	3.2	319	-	14 795	30.0	1 010	-
	Хангайн бүс	14 871	25.5	472	27.1	201	19.0	12 428	25.2	1 770	29.3
Бүс	Төвийн бүс	9 454	16.2	527	30.3	72	-	8 290	16.8	565	-
	Зүүн бүс	6 422	11.0	111	6.4	272	-	4 919	10.0	1 120	-
	Улаанбаатар	11 306	19.4	576	33.1	196	18.5	8 952	18.1	1 582	26.2

► Хүснэгт 24. 6-14 настай хүүхдийн сургуульд хамрагдалтын түвшин, насаар

Үзүүлэлт		Нас								
		6	7	8	9	10	11	12	13	14
Сургуульд сурч байгаа										
Нийт	3351	7 245	10 865	14 175	15 687	18 780	22 291	7 639	7 851	
Хүйс	Хөвгүүд	2 198	4 551	6 502	8 699	9 623	11 831	12 780	4 740	4 922
	Охид	1 152	2 694	4 364	5 475	6 064	6 949	9 511	2 900	2 929
	Хот	1 284	3 055	4 284	6 971	8 238	10 159	11 748	1 979	2 616
	Хөвгүүд	927	2 302	2 867	4 761	5 216	6 927	6 805	1 267	1 611
Байршил, хүйс	Охид	357	753	1 417	2 210	3 022	3 233	4 943	712	1 005
	Хөдөө	2 066	4 190	6 581	7 204	7 450	8 621	10 542	5 660	5 235
	Хөвгүүд	1 271	2 249	3 635	3 939	4 408	4 904	5 975	3 472	3 311
	Охид	795	1 941	2 946	3 265	3 042	3 717	4 568	2 188	1 924
Сургуульд сураагүй										
Нийт	2 154	432	92	169	17	129	319	163	229	
Хүйс	Хөвгүүд	1 202	194	92	103	0	129	242	163	169
	Охид	952	238	0	66	17	0	77	0	59
	Хот	634	81	45	53	0	37	45	0	19
	Хөвгүүд	425	0	45	0	0	37	45	0	0
Байршил, хүйс	Охид	209	81	0	53	0	0	0	0	19
	Хөдөө	1 520	350	47	116	17	92	273	163	210
	Хөвгүүд	777	194	47	103	0	92	196	163	169
	Охид	743	157	0	13	17	0	77	0	41
Сургуульд хамрагдалтын түвшин										
Нийт	60.9	94.4	99.2	98.8	99.9	99.3	98.6	97.9	97.2	
Хүйс	Хөвгүүд	64.7	95.9	98.6	98.8	100.0	98.9	98.1	96.7	96.7
	Охид	54.8	91.9	100.0	98.8	99.7	100.0	99.2	100.0	98.0
	Хот	66.9	97.4	99.0	99.2	100.0	99.6	99.6	100.0	99.3
	Хөвгүүд	68.6	100.0	98.4	100.0	100.0	99.5	99.3	100.0	100.0
Байршил, хүйс	Охид	63.0	90.2	100.0	97.7	100.0	100.0	100.0	100.0	98.2
	Хөдөө	57.6	92.3	99.3	98.4	99.8	98.9	97.5	97.2	96.1
	Хөвгүүд	62.1	92.1	98.7	97.4	100.0	98.2	96.8	95.5	95.1
	Охид	51.7	92.5	100.0	99.6	99.5	100.0	98.3	100.0	97.9

►Хүснэгт 25. Хүүхдийн хөдөлмөрт оролцож буй 6-14 настай хүүхдийн сургуульд хамрагдалтын түвшин, ажлын хэлбэрээр

Суурь үзүүлэлтүүд	Ажлын хэлбэр			
	Зөвхөн өөрийн эцсийн хэрэглээний үйлдвэрлэлд оролцдог	Зөвхөн цалин хөлс, орлого олох ажил эрхэлсэн	Аль алиныг нь эрхэлсэн	
Сургуульд сурч байгаа				
Нийт		2 916	102 024	2 944
Хүйс	Хөвгүүд	1 715	62 266	1 865
	Охид	1 201	39 758	1 079
	Хот	1 859	47 524	952
Байршил, хүйс	Хөвгүүд	972	30 932	777
	Охид	886	16 592	174
	Хөдөө	1 057	54 500	1 993
	Хөвгүүд	743	31 334	1 088
	Охид	314	23 166	905
Сургуульд сураагүй				
Нийт	47	3 565	91	
Хүйс	Хөвгүүд	47	2 156	91
	Охид	0	1 409	0
Байршил, хүйс	Хот	0	878	37
	Хөвгүүд	0	516	37
	Охид	0	362	0
	Хөдөө	47	2 687	54
	Хөвгүүд	47	1 641	54
	Охид	0	1 046	0
Сургуульд хамрагдалтын түвшин				
Нийт	98.4	96.6	97.0	
Хүйс	Хөвгүүд	97.3	96.7	95.4
	Охид	100.0	96.6	100.0
	Хот	100.0	98.2	96.3
	Хөвгүүд	100.0	98.4	95.5
Байршил, хүйс	Охид	100.0	97.9	100.0
	Хөдөө	95.7	95.3	97.4
	Хөвгүүд	94.0	95.0	95.3
	Охид	100.0	95.7	100.0

► Хүснэгт 26. Хүүхдийн хөдөлмөр эрхэлж буй 6-14 настай хүүхдийн сургуульд хамрагдалтын түвшин, хөдөлмөрт оролцоход зарцуулж буй цагаар

Үзүүлэлт		Ажлын цагийн интервал				
		10 цаг хүртэл	11-20 цаг	21-30 цаг	31-40 цаг	41 цагаас их
Сургуульд сурч байгаа						
Нийт		82 209	9 820	6 494	126	1 416
Хүйс	Хөвгүүд	50 418	6 037	4 049	59	928
	Охид	31 791	3 783	2 445	67	488
	Хот	44 779	1 323	1 708	51	299
Байршил, хүйс	Хөвгүүд	29 509	656	1 052	-	258
	Охид	15 270	667	656	51	42
	Хөдөө	37 430	8 497	4 786	75	1 117
	Хөвгүүд	20 909	5 381	2 997	59	671
	Охид	16 521	3 116	1 789	16	446
Сургуульд сураагүй						
Нийт	2254	461	420	-	62	
Хүйс	Хөвгүүд	1 228	373	375	-	62
	Охид	1 026	87	46	-	-
	Хот	551	80	37	-	-
Байршил, хүйс	Хөвгүүд	291	61	37	-	-
	Охид	260	19	-	-	-
	Хөдөө	1 703	381	384	-	62
	Хөвгүүд	937	312	338	-	62
	Охид	766	68	46	-	-
Сургуульд хамрагдалтын түвшин						
Нийт	97.3	95.5	93.9	100.0	95.8	
Хүйс	Хөвгүүд	97.6	94.2	91.5	100.0	93.7
	Охид	96.9	97.7	98.2	100.0	100.0
	Хот	98.8	94.3	97.9	100.0	100.0
Байршил, хүйс	Хөвгүүд	99.0	91.5	96.6	-	100.0
	Охид	98.3	97.3	100.0	100.0	100.0
	Хөдөө	95.6	95.7	92.6	100.0	94.7
	Хөвгүүд	95.7	94.5	89.9	100.0	91.5
	Охид	95.6	97.8	97.5	100.0	100.0

►Хүснэгт 27. Гэрийн ажилд оролцож буй хүүхэд, хэт их цагаар оролцож байгаа эсэхээр

Үзүүлэлт	Бүгд		5-12 настай		13-14 настай		15-17 настай		
	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%	
Долоо хоногт 21 хүртэл цаг зарцуулдаг									
Нийт	492 825	100.0	330 322	67.0	80 350	16.3	82 153	16.7	
Хүйс	Хөвгүүд	253 932	100.0	163 108	64.2	43 991	17.3	46 833	18.4
	Охид	238 893	100.0	167 214	70.0	36 359	15.2	35 320	14.8
	Хот	344 587	100.0	234 556	68.1	56 044	16.3	53 987	15.7
Байршил, хүйс	Хөвгүүд	175 868	100.0	115 088	65.4	30 755	17.5	30 024	17.1
	Охид	168 720	100.0	119 468	70.8	25 288	15.0	23 963	14.2
	Хөдөө	148 238	100.0	95 766	64.6	24 306	16.4	28 166	19.0
	Хөвгүүд	78 064	100.0	48 020	61.5	13 236	17.0	16 809	21.5
Охид	70 174	100.0	47 746	68.0	11 070	15.8	11 357	16.2	
Долоо хоногт 21 ба түүнээс дээш цаг зарцуулдаг									
Нийт	125 173	100.0	47 843	38.2	33 069	26.4	44 262	35.4	
Хүйс	Хөвгүүд	46 652	100.0	18 098	38.8	12 513	26.8	16 042	34.4
	Охид	78 521	100.0	29 745	37.9	20 556	26.2	28 220	35.9
	Хот	84 065	100.0	31 134	37.0	23 353	27.8	29 577	35.2
Байршил, хүйс	Хөвгүүд	33 286	100.0	12 354	37.1	9 494	28.5	11 437	34.4
	Охид	50 779	100.0	18 780	37.0	13 859	27.3	18 139	35.7
	Хөдөө	41 109	100.0	16 708	40.6	9 715	23.6	14 685	35.7
	Хөвгүүд	13 366	100.0	5 743	43.0	3 018	22.6	4 605	34.4
Охид	27 742	100.0	10 965	39.5	6 697	24.1	10 081	36.3	

▶ Хүснэгт 28. Аюултай байж болзошгүй гэрийн ажил хийж буй хүүхэд, ажлын нөхцөлөөр

Үзүүлэлт		Дэлгүүр явахдаа хүнд юм өргөх	Халуун зуух ашиглан хоол хийх (гал, түлэх хий, ил гал)	Хоол хүнс бэлтгэх, хийхдээ хутга, мэс ашиглах	Цэвэрлэгээнд арьс, нүд, хамар цочроох, түлэх саван, химийн бодис/цайруулагч/шингэн хэрэглэх	Хүрэхгүйгээс болж унаж гэмтэх эрсдэлтэй зүйл рүү авирч цэвэрлэгээ хийх	Удаан хугацаагаар шал шүүрдэх, тоос соруулах, арчиж угаах	Хувцас индүүдэх	Хүнд угаалгын сагс өргөх	Хүнд жинтэй хүүхэд эсвэл насанд хүрсэн хүнийг өргөх, зөөх	Насанд хүрсэн хүнийг усанд оруулах, хувцаслах
Нийт		28 067	182 837	227 504	62 774	21 113	79 196	101 110	20 385	9 301	4 416
Хүйс	Хөвгүүд	18 302	74 325	93 588	22 933	10 100	29 510	35 302	9 048	3 918	1 687
	Охид	9 764	108 511	133 915	39 841	11 013	49 686	65 809	11 337	5 383	2 730
	Хот	18 698	122 847	149 206	41 769	8 625	56 704	74 530	10 698	4 971	2 598
Байршил, хүйс	Хөвгүүд	12 031	51 443	63 685	14 653	4 200	21 430	26 913	4 724	2 258	1 036
	Охид	6 667	71 404	85 522	27 116	4 425	35 274	47 617	5 974	2 713	1 562
	Хөдөө	9 369	59 989	78 297	21 005	12 488	22 492	26 580	9 688	4 330	1 818
	Хөвгүүд	6 271	22 882	29 904	8 280	5 899	8 080	8 389	4 324	1 660	651
Охид	3 097	37 107	48 394	12 725	6 589	14 413	18 191	5 363	2 670	1 167	

►Хүснэгт 29. Хэт их цагаар гэрийн ажилд оролцож буй 5-14 насны хүүхэд

Үзүүлэлт		Өрхийн хэрэглээний зүйлсийг авахаар дэлгүүр явах	Гэрийнхээ эд хэрэгслийг хийх, засаж сэлбэхэд туслах	Гэрийнхэндээ зориулж хоол унд хийх, бэлтгэх, туслах	Гэр орноо цэвэрлэх, сав суулга угаах, цэвэрлэгээний ажилд туслах	Гэрийнхнийхээ хувцсыг угаах, угаалгын ажилд туслах	Дүү нар, хөгшид, өвчтэй нэгнээ асрах, гэрийнхнийхээ асаргааны ажилд туслах	Гэр орныхоо бусад ажлыг хийх, гэрийнхнээ хийхэд нь туслах
5-14 насны нийт хүүхэд								
Нийт		188 747	14 420	250 984	363 309	119 319	62 672	358 323
	Хөвгүүд	96 303	10 155	105 575	164 531	45 407	28 824	166 030
Хүйс	Охид	92 444	4 265	145 409	198 778	73 913	33 848	192 293
	Хот	146 108	7 643	172 823	258 824	80 950	47 917	253 545
	Хөвгүүд	74 787	5 453	75 648	119 761	32 112	22 729	118 149
	Охид	71 321	2 190	97 175	139 063	48 837	25 188	135 396
	Хөдөө	42 639	6 777	78 162	104 485	38 370	14 755	104 778
Байршил, хүйс	Хөвгүүд	21 516	4 702	29 927	44 770	13 294	6 095	47 881
	Охид	21 123	2 075	48 234	59 715	25 076	8 661	56 897
Долоо хоногт 21, түүнээс дээш цаг зарцуулсан 5-14 насны хүүхэд								
Нийт	46669	5 069	70 238	77 653	45 239	30 411	71 790	
	Хөвгүүд	18 325	2 901	25 303	28 582	14 382	12 221	27 052
Хүйс	Охид	28 344	2 168	44 935	49 071	30 857	18 190	44 738
	Хот	35 760	3 257	47 541	52 246	29 952	22 354	48 521
	Хөвгүүд	14 822	1 949	18 621	20 444	10 542	9 462	19 332
	Охид	20 938	1 309	28 920	31 801	19 411	12 892	29 188
	Хөдөө	10 909	1 812	22 697	25 408	15 286	8 057	23 270
Байршил, хүйс	Хөвгүүд	3 503	952	6 682	8 138	3 841	2 760	7 720
	Охид	7 406	860	16 015	17 270	11 446	5 298	15 550
Долоо хоногт 21, түүнээс дээш цаг зарцуулсан 5-14 насны хүүхдийн гэрийн ажил хийсэн тухайн насны нийт хүүхдэд эзлэх хувь								
Нийт	24.7	35.2	28.0	21.4	37.9	48.5	20.0	
	Хөвгүүд	19.0	28.6	24.0	17.4	31.7	42.4	16.3
Хүйс	Охид	30.7	50.8	30.9	24.7	41.7	53.7	23.3
	Хот	24.5	42.6	27.5	20.2	37.0	46.7	19.1
	Хөвгүүд	19.8	35.7	24.6	17.1	32.8	41.6	16.4
	Охид	29.4	59.7	29.8	22.9	39.7	51.2	21.6
	Хөдөө	25.6	26.7	29.0	24.3	39.8	54.6	22.2
Байршил, хүйс	Хөвгүүд	16.3	20.2	22.3	18.2	28.9	45.3	16.1
	Охид	35.1	41.4	33.2	28.9	45.6	61.2	27.3

► Хавсралт 4. Судалгааны асуулга

Маягт ХХС-1

Монгол Улсын "Статистикийн тухай" хуулийн
22 дугаар зүйлийн 3 дугаар заалтын дагуу мэдээллийн нууцыг
чандлан хадгална.

Үндэсний статистикийн хорооны даргын
2021 оны 11 дүгээр сарын 30-ны өдрийн
А/203 дугаар тушаалын 2-р хавсралтаар
батлав.

ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН СУДАЛГАА

БҮЛЭГ R - ХАЯГИЙН ХЭСЭГ

1. Өрхийн хаягийн хэсэг

R_1. Өрхийн бүртгэлийн дугаар

R_2. Аймаг, нийслэл Код

R_3. Сум, дүүрэг

R_4. Баг, хороо

R_5. Байршил:
 Нийслэл
 Аймагийн төв
 Тосгон
 Сумын төв
 Хөдөө

R_6. Хаяг

- 1
2
3
4
5

R_7. Утасны дугаар

R_8. Өрхийн тэргүүлэгчийн овог, нэр

R_9. Ам бүлийн тоо

	Бүгд	Насны бүлгээр:		
		0-4	5-17	18+
Өрхийн нийт ам бүлийн тоо				
- Өрхөд оршин суугаа гишүүд				
- 6 сараас дээш хугацаагаар өрхөөс гадуурх байгаа гишүүд				

2. Мэдээлэл цуглуулах багийн хэсэг

R_10. Сар

R_11. Түүврийн нэгжийн дугаар

R_12. Өрхийн дугаар

R_13. Ахлагчийн нэр, код

R_14. Судлаачийн нэр, код

R_15. Өрхийн түүврийн сонголт
 Үндсэн өрх
 Орлуулсан өрх
 Нөөц өрх

R_16. Үндсэн өрх судалгаанд хамрагдаагүй шалтгаан
 Татгалзсан
 Бусад (бичих)

R_17. Судалгаа авахаар очсон давтамж, хугацаа, үр дүн

- 1 => R-17
2
3
1
2

	Очсон удаа	Он		Сар	Өдөр	Судалгааны огноо		Үр дүн*
		Цаг	Минут			Цаг	Минут	
1								
2								
3								

* Үр дүнгийн код

- Бүрэн 1
 Хэсэгчилсэн ярилцлага авсан 2
 Хариулт өгөх хүн байгаагүй 3
 Гэрийнхэн түр эзгүй байсан 4
 Хойшуулсан 5
 Татгалзсан 6
 Өрхийг олоогүй 7

R_18. Мэдээлэл дамжуулалт
 1. Судлаачид мэдээллийг Үндэсний статистикийн хорооны судлаачийн мэдээлэл байрших серверт сар бүрийн 5-ны дотор;
 2. Судалгааны багийн ахлахууд мэдээллийг Үндэсний статистикийн хорооны ахлагчийн мэдээлэл байрших серверт сар бүрийн 8-ны дотор дамжуулна.

НН. ӨРХИЙН АСУУЛГА

НН_1. Сууцны төрөл Гэр Байшин: Орон сууцны байшин Бие даасан тохилог сууц Сууцны тусдаа байшин Нийтийн байр Зориулалтын бус сууц Бусад (бичих)	1 => НН_6 2 3 4 5 6 => НН_4 7	НН_9. Та энэ сууцныхаа өмчийн хэлбэрийг хэлнэ үү? Хувийн: Өөрийн өмчийн Бусдын өмчийн Төрийн өмчийн ААНБ-ын Хувийн өмчийн ААНБ-ын	1 2 3 4	=> НН_11
НН_2. Танай сууц хэдэн өрөөтэй вэ? (<i>яал тосгоо, коридор, угаалгын өрөөг оруулахгүй</i>)	Өрөөний тоо 	НН_10. Та энэ сууцаа түрээслэж суудаг уу? Түрээслэж байгаа Түрээстэй амьдардаг	1 2	
НН_3. Танай сууцны хүн амьдрах талбайн хэмжээ хэд вэ?	Метр квадрат 	НН_11. Танайх ямар бие засах газар ашигладаг вэ? Төвлөрсөн шугам (<i>арлуутагх татуураагай</i>) Бигүү тунгаатууртай Нүхэн жорлон: Хагас нэвчилттэй жорлон, угаадасны нүх Нэвчилтгүй жорлон, угаадасны нүх Бохир усны цооногтой Био жорлон Задгай жорлон Ил задгай бүхээгтэй жорлон Тосох хувинтай жорлон Хээрийн нөхцөл	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	
НН_4. Танай сууц гал тогооны өрөө/хэсэгтэй юу? Тийм, тусдаа гал тогооны өрөөтэй Тийм, хүн амьдрах талбайтайгаа нэг буюу нэг өрөөнд Үгүй, нийтийн эзэмшлийн гал тогоотой	1 2 3	Бусад (бичих)	11	
НН_5. Танай өрх бие засах газартай юу? Тийм, сууцны дотор Тийм, сууцны гадна Байхгүй	1 => НН_7 2 => НН_7 3 => НН_7 Ханын тоо 	НН_12. Танай сууцны гэрэлтүүлгийн үндсэн эх үүсвэр юу вэ? Төвлөрсөн системийн цахилгаан Дизель станц Нарны эрчим хүчний эх үүсвэр Салхины эрчим хүчний үүсвэр Бага оврын цахилгаан үүсгүүр Лаа	1 2 3 4 5 6	
НН_6. Гэрийн ханын тоо	1 => НН_9 2 3 4 5 6	Бусад (бичих)	7 8	
НН_7. Танай сууцны халаалтын үндсэн эх үүсвэр юу вэ? Төвлөрсөн халаалт/систем Цахилгаан халаагуур Нам даралтын зуух Сайжруулсан зуух Энгийн зуух, пиушин Тулга/Ил гал	1 2 3 4 5 6	НН_13. Танайх ундны усаа ихэвчлэн ямар эх үүсвэрээс авдаг вэ? Төвлөрсөн ус хангамж Ундны ус түгээх цэг: Төвлөрсөн ус хангамжид холбогдсон ус түгээх цэг Зөөврийн ус хангамжтай ус түгээх цэг Гүний худгийн ус хангамжтай ус түгээх байр Гүний худгаг Гар худгаг Хамгаалаагүй гар худгаг Хамгаалсан булаг Хамгаалаагүй булаг Савласан ус Зөөврийн усны үйлчилгээ Ус зөөврийн ердийн хөсөг Хурын ус Усны ил эх үүсвэр (<i>яол, мөрөн, нуур, тойром, цөөрөм</i>)	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14	
НН_8. Танай өрхийн халаалтаа ихэвчлэн хэрэглэдэг түлш болон эрчим хүчний эх үүсвэр юу вэ? Сэргээгдэх эрчим хүч Цахилгаан эрчим хүч Нүүрс Мод Гишүүбургас Аргаг, хэрээн, хомоол Сайжруулсан түлш Хог хаягдал (<i>хуванцар, дуурай гэх мэт</i>) Үргэс	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Бусад (бичих)	15	

НН. ӨРХИЙН АСУУЛГА

НН_14. Танай усны эх үүсвэр хаана байдаг вэ?
 Өөрийн сууцанд
 Өөрийн хашаанд
 Өөр газарт

1 ⇒ НН_17
 2 ⇒ НН_17
 3

НН_15. Гэртээ ундны ус авч ирэхэд хэдэн минут зарцуулдаг вэ?
 (ус авахаар яваад ирэх, дугаарлаж зөвсөх хугацааг оруулна)

Минут _____
 Өрхийн гишүүд усанд явдаггүй
 Мэдэхгүй

000 ⇒ НН_17
 998 ⇒ НН_17

НН_16. Танайх ундны усаа хэр холоос авдаг вэ?
 200 метр хүртэл
 200-1000 метр
 1000 метрээс дээш

1
 2
 3

НН_17. Танай өрхийн сарын орлого хэд вэ (мянгаан төгрөгөөр)? _____

НН_18. Танай өрхөөс хамгийн ойр зайд байршилтай дараах үйлчилгээний газрууд хэдэн километрийн зайтай вэ?

Улсын цэцэрлэг	
Хувийн цэцэрлэг	
Улсын дунд сургууль	
Хувийн дунд сургууль	
Төрийн үйлчилгээний байгууллага	
Хувийн үйлчилгээний байгууллага	
Банк/бичил санхүүгийн байгууллага	
Эрүүл мэндийн байгууллага/амнэлэг	

КМ

НН_19. Танайх өөрийн өрхдөө мал/тэжээвэр амьтан малладаг уу?
 Тийм
 Үгүй

1 ⇒ НН_21
 2 ⇒ НН_21

НН_20. Танайх хэдэн малтай вэ /зөвхөн өөрийн өрхөд байгаа/?
 Үхэр/сарлаг
 Адуу
 Үүнээс: Хурдан морь
 Тэмээ
 Хонь
 Ямаа
 Бусад (тахиа, шувуу, гахай, зөгий, цаа буза)

Тоо _____

НН_21. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд танай өрхийн орлого өссөн үү, буурсан уу?
 Өссөн
 Буурсан
 Өөрчлөлтгүй

1 ⇒ НН_24
 2 ⇒ НН_24
 3 ⇒ НН_24

НН_22. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд танай өрхийн орлого буурсан шалтгаан нь юу вэ?
 (хамгийн гол гэсэн 3 хүртэлх шалтгааныг дугуйлах)

Үер
 Ган
 Ойн түймэр
 Шуурга
 Хөрсний нуралт
 Гадны нөлөөтэй ургац хураалт буурсан (мал, шавьж гэх мэт)
 Цэр тахлаар өвдсөн
 Эдийн засгийн хямралаас болж бизнес хаагдсан
 Газрын тосны үнэ нэмэгдсэн
 Нүүрсний үнэ буурсан
 Үнийн инфляц (хэрэглээний үнийн өсөлт)
 Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл байхгүй
 Ажилгүй
 Ковид-19 хязгаарлах арга хэмжээ
 Өрхийн нэг буюу хэд хэдэн гишүүн өвдсөн

а
 b
 c
 d
 e
 f
 g
 h
 i
 j
 k
 l
 m
 n
 o
 p

Бусад (бичих)

НН_23. Тухайн нөхцөл байдал [ШОК]-ыг даван туулахын тулд танай өрх ямар арга хэмжээ авсан бэ? (хамгийн гол гэсэн 3 хүртэлх шалтгааныг дугуйлах)

Хадгаламжаа хэрэглэж эхэлсэн
 Хамаатан садан эсвэл найз нөхдөөсөө тусламж авсан
 Засгийн газаруулсын тусламжийг авсан
 Шашны болон төрийн бус байгууллагудын тусламж авсан
 Хүүхдээ гэрлүүлсэн
 Хэрэглээний дадал зуршлаа өөрчилсөн (хямд үнэтэй хоол хүнс худалдан авах, өөрийн хоолны тосог багасгах, идэх хэмжээг багасгах гэх мэт)
 Өрхийн ажил эрхэлж байгаа гишүүд нь нэмэлт ажил хийсэн
 Өрхийн ажилгүй байсан насанд хүрсэн гишүүд ажилд орсон
 Өрхийн 15 хүртэлх насны гишүүд ажиллаж эхэлсэн
 Хүүхдээ сургуулиас нь гаргасан
 Өрхийн 1, түүнээс дээш гишүүд дотоод шилжих хөдөлгөөнд орсон
 Өрхийн нэг болон түүнээс дээш гишүүд бусад улс руу шилжсэн
 Эрүүл мэнд, боловсролын зардлаа бууруулсан
 Зээл авсан
 Хөдөө аж ахуйн тоног төхөөрөмжөө худалдсан
 Өрхийн улаан эдлэлтэй барааг худалдсан
 Газар/тавилгалорон сууцаа худалдсан
 Хүнсний нөөцөө худалдсан
 Мал, туслах аж ахуйн амьтнаа худалдсан
 Загас барихан агнах үйл ажиллагаагаа нэмэгдүүлсэн
 Хүүхдээ өөр өрхөд амьдруулахаар явуулсан
 Шашин шүтлэг үйлдсэн
 Хүнсний бүтээгдэхүүнийг улирлын бус үед тариалсан

а
 b
 c
 d
 e
 f
 g
 h
 i
 j
 k
 l
 m
 n
 o
 p
 r
 s
 t
 u
 v
 w
 x
 y
 z

Бусад (бичих)

Ямар нэг арга хэмжээ аваагүй

НН. ӨРХИЙН АСУУЛГА

НН_24. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд танай өрхийн хэн нэг гишүүн зээлтэй, зээл авсан, зээлгээр эд зүйл худалдаж авсан уу? (кредит картлын хэрэглээ)

- Тийм
 - Үгүй
- НН_25. Өрхийн гишүүний зээл авсан гол шалтгаан нь юу байсан бэ?
- Өрхийн зайлшгүй шаардлагатай зардлыг хангахаар
 - Тээврийн хэрэгсэл худалдаж авахаар
 - Өрхийн хэргцээнд орон сууц худалдаж авах, барих, өргөтгөх, засахаар
 - Өрхийн гишүүдийн эрүүл мэндтэй холбоотой зардлыг төлөхөөр
 - Өрхийн гишүүдийн боловсролтой холбоотой зардлыг төлөхөөр
 - Нийтээр тэмдэглэх баярт өдрүүдийн зардлыг хангахаар
 - Бизнес явуулах, өргөжүүлэхээр
 - Өмнөх зээлээ төлөхөөр
 - Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлдээ/үйл ажиллагаандаа зориулаад
 - Мал, туслах аж ахуйн амьтан худалдан авахаар
 - Бусад (бичих)

НН_26. Тухайн зээлээ хаанаас авсан бэ? (хамгийн их хэмжээтэй зээлийнх)

- Засгийн газар
- Банк/зээлийн карт
- Бичил зээл/банк бус санхүүгийн байгууллага
- Ажил олгогч/албан байгууллага
- Бараа, түүхий эдийн тоног төхөөрөмж нийлүүлэгч
- Хамаатан садан, найз нөхөд
- Ломбард
- Мөнгө зээлдүүлэгч хувь хүн
- Бусад (бичих)

НН_27. Авсан зээлээсээ ямар нэг хэмжээгээр буцаан төлөлт хийсэн үү?

- Тийм
- Үгүй

НН_28. Зээлийн буцаан төлөлтийг хэрхэн төлсөн бэ? (олон сонголттой байж болно)

- Бэлэн мөнгөөр
- Зарим хөрөнгөө зараад
- Өрхийн насанд хүрсэн гишүүд зээлүүлэгчид зориулж хөдөлмөр эрхэлсэн
- Өрхийн насанд хүрсэн гишүүд зээлүүлэгчид зориулж хөдөлмөр эрхэлсэн
- Биет хэлбэрээр (мал, амьтан, машин, тоноо төхөөрөмж гэх мэт)
- Бусад (бичих)
- Мэдэхгүй

НН_29. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд танай гэр бүлийн хэн нэг гишүүн дараах зүйлээс орлого олсон уу? (олон сонголттой байж болно)

- 1 Нийгмийн даатгалын сан:
- 2 ⇒ НН_29
 - a Өндөр насны тэтгэвэр
 - b Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний тэтгэвэр
 - c Тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр тэтгэмж
 - d Хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсаны
 - e Жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмж
 - f Оршуулгын тэтгэмж
 - g Ажилгүйдлийн тэтгэмж
 - h Нийгмийн халамжийн сан:
 - h Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний тэтгэвэр
 - i Өндөр настны, тэжээгч нь нас барсан 18 хүртэлх насны хүүхдийн, өрх толгойлсон эх/эцгийн тэтгэвэр болон 16 насанд хүрсэн одой иргэний тэтгэвэр
 - j Жирэмсэн болон 0-3 хүртэлх насны хүүхэд асарсны тэтгэмж
 - k Асаргааны тэтгэмж (ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг асарч байгаа иргэний болон хүнд нөхцөлд байгаа хүүхдийн асаргааны тэтгэмж)
 - l Хүнс тэжээлийн дэмжлэг үзүүлэх үйлчилгээ (хүнсний малон)
 - m Хүүхдийн мөнгө
 - n Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд үзүүлэх амралт, рашаан сувиллын хөнгөлөлт
 - o 3 болон түүнээс дээш хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх, эцэгт олгох тэтгэмж
 - p Эхийн алдар 1, 2 дугаар зэргийн одонгийн мөнгөн тусламж
 - r Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан:
 - r Эргэн төлөгдөх санхүүгийн дэмжлэг (Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрүүдийн хүрээнд 100 хувь эрээн төлөгдөх нөхцөлтэй 5.0 хүртэл сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг)
 - s Борлуулалтын болон ажлын байрны түрээсийн дэмжлэг (Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрүүдийн хүрээнд үзүүлж буй дэмжлэг)
 - t Түр ажлын байраар хангах, орлогоор дэмжих (Нийтийг хамарсан ажил, бүлгийн зохион байгуулалттай хүнсний ногоо тариалах, ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээ)
 - u Жижиг зээл (Арилжааны банкаар дамжуулан иргэнд 10.0 хүртэл сая төгрөг, аж ахуйн нэгж, нөхөрлөл, хоршоонд 20.0 хүртэл сая төгрөгийн зээл)
 - v Хөдөлмөр эрхлэлтийн сургалт (Мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэл дээрх сургалт, аж ахуй эрхлэлтийн сургалт)
 - w Хөдөлмөр эрхлэлтийн нийтлэг үйлчилгээ (Ажил, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, зөвлөгөө өгөх үйлчилгээ, ажилд зуучлах үйлчилгээ)
 - x Бусад (бичих)
- 1
- 2 ⇒ НН_29
 - a
 - b
 - c
 - d
 - e
 - f
 - g

БҮЛЭГ I: ӨРХИЙН АМ БҮЛИЙН БАЙДАЛ

СУДЛААЧ: Энэ бүлгийн асуултаудыг тухайн өршөө амьдарч байгаа бүх ашигласан (насанд хүрээсэй болон хүүхэд) асууна. Тухайн өршөөс өрхийн бүх гишүүдийнхээ талаар мэддэг, бүрэн мэдээлэл өгч чаддаг насанд хүрсэн гишүүнээс мэдээлэл авах хэрэгтэй.

Хувийн дугаар	Өрхийн гишүүний нэр СУДЛААЧ: Өрхийн гишүүн гэж хамтын төлөөтэй, хамтран амьдарч, хооллож байгаа нэг болон нэг хэсэг бүлэг хүмүүсийг хэлнэ. Эдгээр хүмүүс нь хоорондоо төрөл саан ба төрөл саан биш ч байж болох бөгөөд 6 сараас бэртэн хувицаагаар өршөөс өсдүүр оршин суугаа хүнийг хамруулахаар.	Өрхийн гишүүдийн регистрийн дугаар СУДЛААЧ: 2 үсэг, 10 оронтой тоо байх.	СУДЛААЧ: Өрхийн ам бүлийн байдлын талаар мэдээлэл өгч хувийн дугаарыг бичих.	(Нэр) нь өрхийн тэргүүлэгчтэй ямар хамааралтай вэ? Доорх кодыг уншиж өгнө үү.	(Нэр)-ний хүйс? Эрэгтэй - 1 Эмэгтэй - 2	(Нэр)-ний төрсөн он, сар, өдөр? СУДЛААЧ: Хэрэв төрсөн оныг мэдэхгүй бол код 9997 сар болон өөрийн мэдэхгүй бол 97-оор кодолох.			СУДЛААЧ: Төрсний гэрчилгээ эсвэл ирээжий үнэмлэхийг харгалзах хүснэгт үү. Үзсэн - 1 Үзээгүй - 2	(Нэр)-ний нас? (Бүтэн жилээр) Хэрэв 15-аас доош настай бол => DEM_12	(Нэр)-ний гэрлэлтийн байдал? Доорх кодыг уншиж өгнө үү. Хэрэв код 1 эсвэл 4-оос 7 => DEM_12	(Нэр)-ний хамтрагч нь энэ өрхөд хамт амьдардаг уу? Тийм - 1 Үгүй - 2=>DEM_12	Хэн (Нэр)-ийг нөхөр/эхнэр/ хамтрагч вэ? (Тухайн хувийн нөхөр/эхнэр/ хамтрагчийн хувийн дугаарыг бичих)
						Он	Сар	Өдөр					
A	DEM_01	DEM_02	DEM_03	DEM_04	DEM_05	DEM_06a	DEM_06b	DEM_06c	DEM_07	DEM_08	DEM_09	DEM_10	DEM_11
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													

КОД

Өрхийн тэргүүлэгчийн хамаарал (DEM_04-р багана)	1=Өрхийн тэргүүлэгч, 2=Нөхөр/эхнэр, 3=Хүү/Охин, 4=Эцэг/эх, 5=Ах/эгч/дүү, 6=Хардам эцэг/эх, 7=Хүргэн/бэр, 8=Өвөг эцэг/эмэг эх, 9=Ач/эээ, 10=Ач/дүү/эээ дүү, 11=Хүргэн ах/эгч/дүү, 12=Бусад төрөл төрсөд, 13=Үйлчлэгч, асрагч, туслах ажилтан, 14=Бусад (бичих)
Гэрлэлтийн байдал (DEM_09-р багана)	1=Огт гэрлээгүй, 2=Гэрлэсэн-батлуулсан, 3=Гэрлэсэн-батлуулсан, 4=Тусгаарласан, 5=Цудалсан, 6=Бэлэвсэн

БҮЛЭГ I: ӨРХИЙН АМ БУЛИЙН БАЙДАЛ

Өрхөд амьдарч байгаа 0-17 насны бүх гишүүдээс асууна.		Өрхөд амьдарч байгаа бүх гишүүдээс асууна.		Өрхөд амьдарч байгаа 5, түүнээс дээш насны гишүүдээс асууна. Хэрэв харуулагч 5-аас доош настай бол судалгааг дуусгана. (Дараагийн асуултууд нь (Нэр)-ний эрүүл мэндийн асуудлаас болж одоо дурдах үйл ажиллагаануудыг хийхэд хүндрэлтэй байж магадгүй юм) Танд дараах эрүүл мэндийн бэрхшээлүүд байдаг уу? (Асуултуудыг уншиж өгөөн, доорх кодыг ашиглана уу)								
(Нэр)-ний төрсөн аав нь энэ өрхөд хамт амьдардаг уу?	(Нэр)-ний төрсөн аав хэн бэ?	(Нэр)-ний төрсөн ээж хэн бэ?	(Нэр)-ний эхнэр өнгөрсөн 12 сарын хугацаанд хэдэн сар энэ өрхөд амьдарч байна вэ?	(Нэр)-ний эхнэр өрхөд амьдрах болсон гол шалтгаан юу вэ?	(Нэр)-нд юм сонсоход хүндрэлтэй байдаг уу? (Сонсоогийн алпарат зүүсэн ч)	(Нэр)-нд тэгш гадаргуу дээр алхах, налуу гадаргуу дээр өгсөх, уруудахад хүндрэлтэй байдаг уу?	(Нэр)-нд аливаа зүйлийг санах, анхаарлаа төвлөрүүлэхэд хүндрэлтэй байдаг уу?	(Нэр)-нд бие даан усанд орох, хувцсаа өмсөх зэргээр өөрийгөө арчлахад хүндрэл хийж гардаг уу?	(Нэр)-нд бусадтай ярилцахад ямар нэгэн хүндрэл байдаг уу?			
Тийм-1 Үгүй-2 =>DEM_14	Тийм-1 Үгүй-2 =>DEM_16	Тийм-1 Үгүй-2 =>DEM_17	Тийм-1 Үгүй-2 =>DEM_18	Тийм-1 Үгүй-2 =>DEM_19	Тийм-1 Үгүй-2 =>DEM_20	Тийм-1 Үгүй-2 =>DEM_21	Тийм-1 Үгүй-2 =>DEM_22	Тийм-1 Үгүй-2 =>DEM_23				
A	DEM_12	DEM_13	DEM_14	DEM_15	DEM_16	DEM_17	DEM_18	DEM_19	DEM_20	DEM_21	DEM_22	DEM_23
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												

КОД

Өрхөд ирж амьдрах болсон гол шалтгаан (DEM_17-р багана)	1=Шинээр мэндэлсэн, 2=Гэрлэсэн/гэр бүлтэй болсон, 3=Ажиллах боломжийг бүрдүүлэхээр, 4=Сургууль, дамжаанд сурахар, 5=Өрхөд тусламж үзүүлэхээр, 6=Өнчирсэн, 7=Эрүүл мэндийн тусламж авахаар/эмчлүүлэхээр, 8=Аав, ээж, гэр бүл, үр хүүхэдтэйгээ хамт байхаар, 9=Бусдыг асран хамгаалахаар, 10=Хүрээлэн буй орчны буюу байгалийн гамшгийн улмаас (зуд, ган, үер гэх мэт), 11=Амьдрах нөхцөлөө сайжруулахаар/орон байраа өөрчлөхөөр, 12=Цэргийн албанаас халагдсан, 13=Өөр газраас буцаж ирсэн, 14=Бусад (бичих), 97=Мэдэхгүй, 98=Татгалзсан
Эрүүл мэндийн бэрхшээлийн түвшин (DEM_18-23-р багана)	1=Үгүй, хүндрэл байхгүй, 2=Тийм, бага зэргийн хүндрэлтэй, 3=Тийм, их хүндрэлтэй, 4=Тийм, огт чаддаггүй, 97=Мэдэхгүй, 98=Татгалзсан

БҮЛЭГ I: ӨРХИЙН АМ БҮЛИЙН БАЙДАЛ

СУДЛААЧ: Энэ бүлгийн асуултуудыг тухайн өрхөд амьдарч байгаа 5, түүнээс дээш насны гишүүдээс асууна.

Хувийн дугаар	(Нэр) нь энэ баг, хороондоо төрснөөсөө хойш амьдарч байна уу, шилжиж ирсэн үү?	(Нэр) нь одоогийн оршин суугаа газартаа ирэхээсээ өмнө хамгийн сүүлд хаана амьдарч байсан бэ?	(Нэр) нь одоогийн оршин суугаа газартаа хэдэн онд ирсэн бэ?	(Нэр) нь одоогийн оршин суугаа газартаа нүүж ирэх болсон гол шалтгаан нь юу байсан бэ?
	Хэрэв код=1 => EDU_01	Доорх кодыг уншиж өгнө үү.	Хэрэв мэдэхгүй бол код 9997	Доорх кодыг уншиж өгнө үү.
A	DEM_24	DEM_25	DEM_26	DEM_27
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

КОД

Шилжиж ирсэн эсэх (DEM_24-р багана)	1=Төрснөөсөө хойш, 2=Өөр газар байнга амьдарч байгаад буцаж ирсэн, 3=Өөр газраас шилжиж ирсэн
Өмнө нь оршин сууж байсан газар (DEM_25-р багана)	1=Энэ аймаг, дүүргийнхээ өөр сум, хороонд, 2=Бусад аймаг, дүүрэгт, 3=Бусад улсад, 4=Бусад (бичих)
Шилжих болсон үндсэн шалтгаан (DEM_27-р багана)	1=Өөр газар ажилд орсон, 2=Ажил өөр газарт шилжсэн, 3=Цалин хөлстэй ажил хайхаар, 4=Бизнес эрхлэх боломжийг хайхаар, 5=Сургууль, дамжаанд сурахаар, 6=Сургууль, дамжаа төгссөн, 7=Аав, ээж, гэр бүл, үр хүүхдээ дагаад, 8=Гэрлэсэн, 9=Бусдыг асран хамгаалахаар, 10=Хүрээлэн буй орчны буюу байгалийн гамшгийн улмаас (зуд, ган, үер гэх мэт), 11=Амьдрах нөхцөлөө сайжруулахаар/орон байраа өөрчлөхөөр, 12=Тэтгэвэрт гарсан, 13=Эмчлүүлэхээр, 14=Цэргийн албанаас халагдсан, 15=Гэртээ буцаж ирсэн, 16=Бусад (бичих), 97=Мэдэхгүй, 98=Татгалзсан

БЛЭГ II: БОЛОВСРОЛЫН БАЙДАЛ

СУДЛААЧ: Энэ бүлгийн асуултуудыг тухайн өрхөд амьдарч байгаа 5, түүнээс дээш насны гишүүдээс асууна.

(Нэр) - нийгэмд боловсролын дээд түвшний хэлнэ үү? (Одоо суралцаж байгаа ангилас доогуур байх)	(Нэр) нь сургуульд сурч байсан уу?	(Нэр) нь хамрагдаж байсан уу?	(Нэр) нь ямар шалтгаанаар сургууль, цэцэрлэгт огт хамрагдаагүй вэ?	(Нэр) нь орохдоо хэдэн настай байсан бэ?	(Нэр) нь орохдоо хэдэн настай байсан бэ?	(Нэр) нь өмнөх хичээлийн жилд сургууль, цэцэрлэг, бага насны хүүхдийн боловсролын хөтөлбөрт хамрагдсан уу?	(Нэр) нь өмнөх хичээлийн жилд боловсролын ямар түвшний ангид хамрагдсан бэ?	(Нэр) нь өмнөх хичээлийн жилд сургууль, цэцэрлэг, бага насны хүүхдийн боловсролын хөтөлбөрт хамрагдсан уу?	(Нэр) нь өмнөх хичээлийн жилд сургууль, цэцэрлэг, бага насны хүүхдийн боловсролын хөтөлбөрт хамрагдаж байсан уу?	(Нэр) нь өмнөх хичээлийн жилд сургууль, цэцэрлэг, бага насны хүүхдийн боловсролын хөтөлбөрт хамрагдаж байсан уу?	(Нэр) нь өмнөх хичээлийн жилд сургууль, цэцэрлэг, бага насны хүүхдийн боловсролын хөтөлбөрт хамрагдаж байсан уу?	(Нэр) нь өмнөх хичээлийн жилд сургууль, цэцэрлэг, бага насны хүүхдийн боловсролын хөтөлбөрт хамрагдаж байсан уу?	(Нэр) нь өмнөх хичээлийн жилд сургууль, цэцэрлэг, бага насны хүүхдийн боловсролын хөтөлбөрт хамрагдаж байсан уу?	(Нэр) нь өмнөх хичээлийн жилд сургууль, цэцэрлэг, бага насны хүүхдийн боловсролын хөтөлбөрт хамрагдаж байсан уу?	(Нэр) нь өмнөх хичээлийн жилд сургууль, цэцэрлэг, бага насны хүүхдийн боловсролын хөтөлбөрт хамрагдаж байсан уу?
Хэрэв код 6-10 => EDU_17a	Тийм - 1 => EDU_04a Үгүй - 2	Тийм - 1 => EDU_04b Үгүй - 2	Тийм - 1 Үгүй - 2 => EDU_04c	Тийм - 1 Үгүй - 2 => EDU_05	Тийм - 1 Үгүй - 2 => EDU_07	Тийм - 1 Үгүй - 2 => EDU_07	Тийм - 1 Үгүй - 2 => EDU_07	Тийм - 1 Үгүй - 2 => EDU_07	Тийм - 1 Үгүй - 2 => EDU_07	Тийм - 1 Үгүй - 2 => EDU_07	Тийм - 1 Үгүй - 2 => EDU_07	Тийм - 1 Үгүй - 2 => EDU_07	Тийм - 1 Үгүй - 2 => EDU_07	Тийм - 1 Үгүй - 2 => EDU_07	Тийм - 1 Үгүй - 2 => EDU_07
EDU_01	EDU_02a	EDU_02b	EDU_03	EDU_04a	EDU_04b	EDU_05	EDU_06	EDU_07	EDU_08	EDU_09	EDU_10	EDU_11	EDU_12	EDU_13	EDU_14
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															

КОД

Боловсролын түвшин (EDU_01-р багана)	1=Боловсролгүй, 2=Бага, 3=Суурь, 4=Бурэн дунд, 5=Техникийн болон мэргэжлийн дунд, 6=Тусгай мэргэжлийн дунд, 7=Дипломын дээд, 8=Бакалаврын дээд, 9=Магистр, 10=Доктор, 97=Мэдэхгүй
Огт суралцаагүй гол шалтгаан (EDU_03-р багана)	1=Нас бага/хүрээгүй, 2= Сургууль, цэцэрлэг байхгүй/хол байсан, 3=Хичээлийн хэрэглээ, хувиас зэрэг зардлыг гаргаж чадаагүй, 4=Сургалтын төлбөр байгаагүй (төлж чадаагүй, хэт өндөр төлбөртэй), 5=Дотуур байр байхгүй, хүрэлцээгүй, 6=Сургуульд сурах сонирхол байгаагүй, 7=Сургуулийн орчин таалагдаагүй, 8=Боловсрол эзэмших нь чухал гэж боддоггүй, 9=Ажлын туршлага суух, ажил хийж сурахаар, 10=Мал маллахаар, 11=Цалин хөлстэй ажиллахаар, 12=Өрхийн бизнес/фермерийн аж ахуйд хувь нэмэр оруулахаар, 13=Гэрийн ажилд туслалцахаар, 14=Гэр бүл нь сургуульд сурахыг зөвшөөрөөгүй, 15=Өвчтэй, хөгжлийн бэрхшээлтэй, 16=Шилжих хөдөлгөөний улмаас, 17=Бусад (бичих), 97=Мэдэхгүй, 98=Татгалзсан
Анги, түвшин (EDU_06, EDU_09-р багана)	1=Сургуулийн өмнөх боловсрол, 2=Бага анги, 3=Дунд анги, 4=Ахлах анги, 6=Техникийн болон мэргэжлийн сургууль, 7=Дээд боловсролын сургууль, 8=Шашны сургууль, 97=Мэдэхгүй
Сураагүй үндсэн шалтгаан (EDU_07, EDU_10-р багана)	1=Сургууль байхгүй/хол байсан, 2=Хичээлийн хэрэглээ, хувиас зэрэг зардлыг гаргаж чадаагүй, 3=Сургалтын төлбөр байгаагүй (төлж чадаагүй, хэт өндөр төлбөртэй), 4=Дотуур байр байхгүй, хүрэлцээгүй, 5=Сургуульд сурах сонирхол байгаагүй, 6=Сургуулийн орчин таалагдаагүй, 7=Боловсрол эзэмших нь чухал гэж боддоггүй, 8=Ажлын туршлагатай болохоор, 9=Мал маллахаар, 10=Цалин хөлстэй ажиллахаар, 11=Өрхийн бизнес/фермерийн аж ахуйд хувь нэмэр оруулахаар, 12=Гэрийн ажилд туслалцахаар, 13=Гэр бүл нь сургуульд сурахыг зөвшөөрөөгүй, 14=Өвчтэй, хөгжлийн бэрхшээлтэй, 15=Шилжих хөдөлгөөний улмаас, 16=Сургуулиа төгссөн, 17=Бусад (бичих), 97=Мэдэхгүй, 98=Татгалзсан

БҮЛЭГ II: БОЛОВСРОЛЫН БАЙДАЛ

СУДЛААЧ: Энэ бүлгийн асуултуудыг тухайн өрхөд амьдарч байгаа 5, түүнээс дээш насны гишүүдээс асууна.

Хувийн дугаар	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт сургуульд хамрагдсан уу?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт өдөрт хэдэн сургуульд өдөр сургуульд явсан бэ?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт өдөрт хэдэн цагаар хичээллэсэн бэ?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт яагаад сургуульд яваагүй вэ?	(Нэр) нь аль нэг түвшний ангид давтан суралцаж байсан уу?	(Нэр) нь хэдэн удаа давтан суралцаж байсан бэ?	(Нэр)-ний эзэмшсэн үндсэн мэргэжил юу вэ? (Диплом, сертификат, гэрчилгээ, мэргэжлийн үнэмлэх зэрэг баримт бичгийг үндэслэнэ. Хэрэв олон мэргэжил эзэмшсэн бол мэргэжлийн түвшний хувьд хамгийн өндөр байгааг нь сонгоно)	
	Тийм - 1 Үгүй - 2 => EDU_14	Өдрийн тоог бичих.	Бүх хариулт нь => EDU_17a	Доорх кодыг уншиж өгнө үү.	Тийм=1 Үгүй=2 => EDU_17a	Давтамжийн тоог бичих.	Эзэмшсэн мэргэжил EDU_17a	Код EDU_17b
A	EDU_11	EDU_12	EDU_13	EDU_14	EDU_15	EDU_16	EDU_17a	EDU_17b
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								

КОД

Өнгөрсөн долоо хоногт сургуульд сураагүйн гол шалтгаан (EDU_14-р багана)

1=Амралтын өдөр (нийтээр тэмдэглэх баярт өдөр); 2=Өвчтэй; 3=Ажил хийсэн; 4=Сургуульд сурах нь ирээдүйд шаардлагагүй; 5=Сургууль байхгүй/хол байсан; 6=Сургалтын төлбөрөө төлж чадаагүй; 7=Сургуульд явах сонирхолгүй; 8=Нас бага/хүрээгүй; 9=Хичээл эхлээгүй байна; 10=Бусад (бичих)

БҮЛЭГ III: АЖЛЫН ХЭЛБЭРҮҮД

СУДЛААЧ: Энэ бүлгийн асуултуудыг тухайн өрхөд амьдарч байгаа 5-17 насны гишүүдээс асуунэ. Мэдээллийг өрхийн 5-11 насны гишүүдээс авахдаа тухайн хариулагчийн талаар бүрэн мэдээлэл өгч чадах насанд хүрсэн өрхийн гишүүнээс асуух ёстой. Хэрэв судалгааны хугацаанд мэдээлэл өгөх боломжгүй бол өрхийн гишүүдтэй цаг тохирон дахин өрхөд очих хэрэгтэй.

ЦАЛИН, ОРЛОГО ОЛОХ ҮНДСЭН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ШИНЖ ЧАНАР		СУДЛААЧ: Бу оёоо (Нэр)-ний үндсэн ажлын талаар хэдэн асуулт асуух болно. Үндсэн ажил гэдэг нь сүүлийн 7 хоногт ажиллаагүй ч гэсэн хамгийн их цаг, хугацааг зарцуулдаг ажлыг хэлнэ.	
(Нэр)-ний эрхэлж байгаа энэ ажил нь ямар зорилгоор бүтээгдэхүүнээ үйлдвэрлэдэг бэ?	(Нэр) нь энэ ажлыг эрхэлдэг хэн нэгэнд цалин, хөлстэйгөөр ажилласан уу?	Сүүлийн 7 хоногт (Нэр) нь орлого олохын тулд нэгээс олон үйл ажиллагаанд оролцсон уу эсвэл тусалсан уу?	(Нэр)-ний үндсэн хөдөлмөр эрхлэлт ямар мэргэжлийн ажил вэ? Ямар үүрэг гүйцэтгэн ажилладаг вэ?
Доорх кодыг уншиж өгнө үү.	(Жишээ нь, мал тэжээвэр амьтан өсөөх, үржүүлэх малчин; хурдны морь унаагч; машин угаагч; зөөгч; ачаа зөөгч, ачлагч, тэрэг турээгч; худалдагч; ногоочин, ногоо хураагч, услагч; гар аргаар алт, нүүрс олборлогч гэх мэт.)	(Жишээ нь, ресторан - хоол бэлтгэх, үйлчлэх; далауур - хүнсний бүтээгдэхүүн зарах; газар тариалан - ногоо тариалах, машин засвар, үйлчилгээ - дуурай засах гэх мэт)	(Нэр)-ний ажилладаг газар, аж ахуйн нэгж, байгууллага эсвэл бизнесийн үйл ажиллагааны үндсэн чиглэл юу вэ?
Хэрэв код 1 эсвэл 2 => FOW_11	Тийм - 1 Үгүй-2 => FOW_41	Тийм - 1 Үгүй - 2	СУДЛААЧ: FOW_13а баганад ажигладаг газар, аж ахуйн нэгж байгууллага, эрхэлдэг үйл ажиллагааны үндсэн ажиллаагаа, FOW_13b баганад үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний төрлийг бичнэ.
A FOW_09	FOW_10	FOW_11	Ажил мэргэжил
1	2	3	Үндсэн үүрэг
4	5	6	Код
7	8	9	Үйл ажиллагаа
10	9	8	Баруун, үйлчилгээ
			Код
			FOW_13a
			FOW_13b
			FOW_13c

КОД

Бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн зорилго (FOW_09-р багана) 1=Зөвхөн зах зээлд борлуулах, 2=Ихэвчлэн зах зээлд борлуулах, 3=Ихэвчлэн өрхийн хэрэгцээнд, 4=Зөвхөн өрхийн хэрэгцээнд, 97=Мэдэгүй

БҮЛЭГ III: АЖЛЫН ХЭЛБЭРҮҮД

СУДАЛАЧ: Энэ бүлгийн асуултуудыг тухайн өрхөд амьдарч байгаа 5-17 насны гишүүдээс асууна. Мэдээллийг өрхийн 5-11 насны гишүүдээс авахдаа тухайн харуулагчийн талгаар бүрэн мэдээлэл өгч чадах нэгэн хүрэн өрхөн гишүүнээс асуух ёстой. Хэрэв сураагааны хувьцааг мэдээлэл өгөх боломжтой бол өрхийн гишүүдийг цаг тохирон дахин өрхөд очих хэрэгтэй.

ЦАЛИН, ОРЛОГО ОЛГОХ ҮНДСЭН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ШИНЖ ЧАНАР

Хувийн дугаар	(Нэр) нь энэ үйл ажиллагааг голчлон харууцан ажигладаг үү, эсвэл өөр хэн нэгний харууцсан ажилд тусалдаг үү?	Дорх кодыг уншиж өгнө үү.	(Нэр) нь ямар төрлийн ажил эрхэлдэг вэ?	Дорх кодыг уншиж өгнө үү.	(Нэр) нь ямар ажил олгогчид ажилладаг вэ?	Дорх кодыг уншиж өгнө үү.	(Нэр) нь яагаад ажил хийдэг гэж хэн шийдсэн бэ?	(Нэр) нь ажил олгогчид ажилладаг гэж хэн шийдсэн бэ?	Дорх кодыг уншиж өгнө үү.	(Нэр) нь ажил олгогчид ажилладаг гэж хэн шийдсэн бэ?	Дорх кодыг уншиж өгнө үү.	(Нэр) нь ажиглагдаж байгаа ажил олгогчид ажилладаг үү?	Дорх кодыг уншиж өгнө үү.	(Нэр) нь ажиглагдаж байгаа ажил олгогчид ажилладаг үү?	Дорх кодыг уншиж өгнө үү.	(Нэр) нь ажиглагдаж байгаа ажил олгогчид ажилладаг үү?	Дорх кодыг уншиж өгнө үү.	(Нэр) нь ажиглагдаж байгаа ажил олгогчид ажилладаг үү?	Дорх кодыг уншиж өгнө үү.	(Нэр) нь ажиглагдаж байгаа ажил олгогчид ажилладаг үү?	Дорх кодыг уншиж өгнө үү.	
A	FOW_14	FOW_15	FOW_16	FOW_16a	FOW_17	FOW_18	FOW_19	FOW_20	FOW_21	FOW_22												
1																						
2																						
3																						
4																						
5																						
6																						
7																						
8																						
9																						
10																						

КОД

Үйл ажиллагааны харууллага	(FOW_14-р багана)	1=Үйл ажиллагааг харууцан ажилладаг, 2=Үйл ажиллагааг харууцан ажиллаж буй хүнд тусган ажилладаг
Ажлын төрөл	(FOW_15-р багана)	1=Цалин хөлстэй ажиллагч, 2=Өөрийн хувийн бизнесийн үйл ажиллагаа, 3=Гэр бүлийн гишүүний эсвэл өрхийн бизнес туслагч, 4=Дагалдан, дадалгажигч, 5=Өөр хэн нэгэнд ажилладаг гэр бүлийн гишүүнд туслагч
Ажил олгогч	(FOW_16-р багана)	1=Өрхийн гишүүн, 2=Хамтаатан садан, 3=Гэр бүлийн найз, 4=Тухайн өрхийн тэргүүн (өрхөд цалинтай хөдөлмөр эрхлэн амьдарч байгаа хүүхдийн хувьд), 5=Хамтаатан садан бий хүн, 6=Бусад (бичих)
Ажил олгогчийг сонгосон хүн	(FOW_16a-р багана)	1=Эцэгтэй, 2=Тухайн хүүхэд өөрөө, 3=Ажил олгогч, 4=Эцэг, эхийн ажил олгогч, 5=Бусад (бичих)
Ажиллаж байгаа шалтгаан	(FOW_17-р багана)	1=Өрхийн орлогод нэмэр болохоор, 2=Өөрийн өрийг төлөхөд туслахаар, 3=Өөрийн аж ахуйд туслахаар, 4=Ажлын дадлага, үр чадварт суралцахаар, 5=Сургуульд сурах нь ирээдүйд хэрэгцээгүй, 6=Сургууль байхгүй бол байсан болохоор, 7=Сургуулийн төлбөрийг төлж чадажгүй болохоор, 8=Сургуульд суралцах сонирхолгүй болохоор, 9=Ажлаа ТҮР хугацаагаар хийх боломжгүй хүнийг орлохын тулд, 10=Өөрийн хүсэл сонирхгоор, 11=Хан нэгний шахалтаар, 12=Бусад (бичих)
Ажлын байрны байршил	(FOW_18-р багана)	1=Өөрийн гэр, 2=Үйлчлүүлэгч/Ажил олгогчийн гэр, 3=Хөдөө аж ахуй, загас ан агнуур, газар тариалангийн талбар, 4=Ажил олгогчийн байгууллагын үйл ажиллагаа явуулдаг ажлын байранд, 5=Удалжинд эсвэл толгсон бугацгүй өөр олон нийтийн газар, 6=Тээврийн хэрэгсэлд (өдөр тутмын ажлын байртай), 7=Байгууллагын хаалга, үүдэнд, 8=Бусад (бичих), 9=Мэдэхгүй
Ажилдаа явах төрөл	(FOW_19-р багана)	1=Ялан явдаг, 2=Унадаг дууш, автобус, бусад тээврийн хэрэгсэлээр
Ажлын байрандаа очих хугацаа	(FOW_20-р багана)	1=15 минут хүртэл, 2=15-30 минут, 3=30-60 минут, 4=1 цаг ба түүнээс дээш
Цалин, орлогын төрөл	(FOW_21-р багана)	1=Цалин, 2=Дуусгаар болсон ажлын хөтөс, 3=Урамшуулал, 4=Гэрэн/халаасны мөнгө, 5=Үйлчилгээний төлбөрийн хөнгөлөлт/хураамж, 6=Хоол, байрны төлбөр, 7=Бүтээгдэхүүний төлбөр, 8=Бусад болон мөнгө (бичих), 9=Цалин аваагүй, орлого олгоогүй
Ажиллагчдын тоо	(FOW_22-р багана)	1=1, 2=2-4, 3=5-9, 4=10-19, 5=20-49, 6=50+, 97=Мэдэхгүй

БҮЛЭГ III: АЖЛЫН ХЭЛБЭРҮҮД

СУДЛААЧ: Энэ бүлгийн асуултуудыг тухайн өрхөд амьдарч байгаа 5-17 насны гишүүдээс асууна. Мэдээллийг өрхийн 5-11 насны гишүүдээс авхдаг тухайн харуулаачийн төлөөр бүрэн мэдээлэл өгч чадах насанд хүрсэн өрхийн гишүүнээс асуух ёстой. Хэрэв судлаачаар хуваагдсан мэдээлэл авах боломжгүй бол өрхийн гишүүдтэй (эв тохирон дахин өрхөд очиж хэрэглээ).

Хувийн дугаар	(Нэр) нь энэ ажлыг хийхдээ дараах нөхцөл байдлын аль нэгэнд нь орж байсан уу?	Энэ дүрсэн нөхцөлийг хэн үүсгэсэн / гаргасан бэ?	(Нэр) нь энэ ажлаасаа татгалзаж эсвэл орхиж чадах уу?	(Нэр) нь яагаад энэ ажлаа орхиж чадахгүй байна вэ?	ЦАЛИН, ОРЛОГО ОЛОХ ДАВХАР ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ШИНЖ ЧАНАР (Хэрэв FOW_11=1 бол FOW_27, 28-ыг асууна, бусад харуултын хувьд асуулт FOW_29 руу СУДЛААЧ: Би одоо (Нэр)-ний давхар ажлын талаар хэдэн асуулт асуух болно. Давхар ажил гэдэг нь үндсэн ажлаас гадна цалин, орлого олох зорилготой хийж байгаа үйл ажиллагааг ойлгох ба сүүлийн 1 хоногт ажилласаар ч гэсэн төгсгөл хийдэг ажил байж болно.	ЦАЛИН, ОРЛОГО ОЛОХ ДАВХАР ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ШИНЖ ЧАНАР (Хэрэв FOW_11=1 бол FOW_27, 28-ыг асууна, бусад харуултын хувьд асуулт FOW_29 руу СУДЛААЧ: Би одоо (Нэр)-ний давхар ажлын талаар хэдэн асуулт асуух болно. Давхар ажил гэдэг нь үндсэн ажлаас гадна цалин, орлого олох зорилготой хийж байгаа үйл ажиллагааг ойлгох ба сүүлийн 1 хоногт ажилласаар ч гэсэн төгсгөл хийдэг ажил байж болно.				
						(Нэр)-ний давхар хөдөлмөр эрхлэлт ямар нэрэгжлийн ажил вэ? Ямар үүрэг гүйцэтгэн ажилладаг вэ?	Жижээ нь, мал, тэмээгэр амьтлын өсөх малчин, үржүүлэх, хурдны морь унаач, машин усаагч, зөөгч, ачаа зөөгч, тэрэг түүрэгч, худалдаач, ногоочин, ногоо хураагч, услаач, аар араар алт, нүүрс олборлогч эх мэт.	Жижээ нь, мэдээлэл өгөх ажил, үржүүлэх, хурдны морь унаач, машин усаагч, зөөгч, ачаа зөөгч, тэрэг түүрэгч, худалдаач, ногоочин, ногоо хураагч, услаач, аар араар алт, нүүрс олборлогч эх мэт.	Жижээ нь, Ресторан - хоол бэлтгэх, үйлчлэх; Дэлгүүр - хүнсний бүтээгдэхүүн зэрэг; Газар тариалан - ногоо тариалах, Машин засвар, үйлчилгээ - дугуй засах зэх мэт.	(Нэр)-ний давхар ажлынх нь ажлын газар, аж ахуйн нэгж, байгууллага эсвэл бизнесийн үйл ажиллагааны үндсэн чиглэл юу вэ?
А	FOW_23	FOW_24	FOW_25	FOW_26a FOW_26b FOW_26c	FOW_27a	Үндсэн үүрэг FOW_27b	Код FOW_27c	Үйл ажиллагаа FOW_28a	Бараа, үйлчилгээ FOW_28b	Код FOW_28c
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

КОД

Үүссэн хүнд нөхцөл байдал (FOW_23-р багана)	1=Өөрөө хүчирхийлэл, заналхийлэлд өртсөн; 2=Гэр бүл, хамаатан садан, ойр дотнын хүмүүс нь хүчирхийлэл, заналхийлэлд өртсөн; 3=Өөрөө эсвэл гэр бүл нь ажил олгогчид өртэй байгаа тул цалингаа аваагүй; 4=Ажил олгогч танд эсвэл тантай гэр бүлд тортууль эсвэл санхүүгийн шийтгэл ногдуула гэж сурдуулсан; 5=Тогтмол хатуу хяналтад байдаг; 6=Гадаад ертөнцөд нэвтрэх эрхгүйгээр тусгаарладаг; 7=Өөрийн болон гэр бүлийн төрсний гэрчилгээ, иргэний үнэмлэх гэх мэт бичиг баримтыг барьцаалдаг; 8=Ажил олгогч танд амьд үлдэх өөр сонголт байхгүй гэдгийг мэддүүлдэг; 9=Ажил олгогч эсвэл ажилд жуулчлагч намайг, манай гэр бүлийг ажлаас халах, хууль ёсны арга хэмжээ авна гэж сурдуулсан; 10=Амласан цалин эсвэл нэмэгдэл, тэтгэмжийг бүрэн олгодоггүй; 11=Амласан цалин эсвэл бусад нэмэгдэл, тэтгэмжийг огт олгодоггүй; 12=Бусад шалтгаан/нөхцөл байдал (бичих); 13= Үгүй (уншиж өгөхгүй байх); 97=Мэдэхгүй, санахгүй байна (уншиж өгөхгүй байх)
Хүнд нөхцөл байдал үүсгэсэн хүн (FOW_24-р багана)	1=Ажил олгогч, ажлаа амилтан; 2=Эцэг, эхийн ажил олгогч; 3=Эцэг, эх; 4=Бусад (бичих)
Ажлаасаа гарч чадахгүй байгаа шалтгаан (FOW_26-р багана)	1=Ажил олгогчид өртэй; 2=Өөрт болон гэр бүлд мөнгө хэрэгтэй байгаа; 3=Өөр ажил олоход хэцүү байна; 4=Учир нь гэр бүлийнхэн нь ажилгүй болно; 5=Эцэг, эх нь ажил олгогчоос өгсөн байшин, газар эсвэл бусад эд зүйл, орлогоо алдана; 6=Бусад (бичих); 97=Мэдэхгүй

БҮЛЭГ III: АЖЛЫН ХЭЛБЭРҮҮД
СУДЛААЧ: Энэ бүлгийн асуултуудыг тухайн өрхөд амьдарч байгаа 5-17 насны гишүүдээс асууна. Мэдээллийг өрхийн 5-11 насны гишүүдээс авахдаа тухайн харуулагчийн талаар бүрэн мэдээлэл өгч чадах насанд хүрсэн өрхийн гишүүнээс асуух ёстой. Хэрэв судалгааны хугацаанд мэдээлэл өгөх боломжгүй бол өрхийн гишүүдэд цэвэр тохирон бэлэн өрхөд очиж хэрэглэй.

		АЖЛЫН ЦАГ (зөвхөн үндсэн ажлынх)		АЖЛЫН ЦАГ (зөвхөн давхар ажлынх)		ЦАЛИН, ОРЛОГО							
Хувийн дугаар		(Нэр) нь цалин, орлого олох үндсэн үйл ажиллагаандаа долоо хоногт ихэвчлэн хэдэн өдөр зарцуулдаг/ тусалдаг вэ?	(Нэр) нь цалин, орлого олох үндсэн үйл ажиллагаандаа 7 хоногт ихэвчлэн хэдэн өдөр зарцуулдаг/ тусалдаг вэ?	(Нэр) нь цалин, орлого олох үндсэн үйл ажиллагаандаа долоо хоногт ихэвчлэн хэдэн цаг зарцуулдаг/ тусалдаг вэ?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт цалин, орлого олох үндсэн үйл ажиллагаандаа хэдэн цаг зарцуулдаг/ тусалдаг вэ?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт цалин, орлого олох үйл ажиллагаандаа долоо хоногт зарцуулдаг/ тусалдаг вэ?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт цалин, орлого олох давхар үйл ажиллагаандаа зарцуулдаг/ тусалдаг вэ?	(Нэр) нь энэ үйл ажиллагаанаас цалин эсвэл орлого олсон уу?	(Нэр) нь хамгийн сүүлд цалин хөлстэй ажил эсвэл хувийн/гэр бүлийн бизнесээс хэдий хэмжээний цалин, хөлс авч, орлого олсон бэ?	(Нэр)-ний энэ цалин хөлс/орлого нь ямар хугацааны ажлын үр дүнийг байсан бэ?	Тухайн хугацаанд (Нэр) нь өдөрт дунджаар хэдэн цаг ажилласан бэ?	Тухайн хугацаанд (Нэр) нь өдөрт дунджаар хэдэн цаг ажилласан бэ?	Тухайн хугацаанд (Нэр) нь өдөрт дунджаар хэдэн цаг ажилласан бэ?
		Мэдэхгүй бол=997 => FOW_32	Мэдэхгүй бол=997	Мэдэхгүй бол=997	Мэдэхгүй бол=997	Мэдэхгүй бол=997	Мэдэхгүй бол=997	Тийм - 1 Үгүй- 2 => FOW_44	Хэрэв хариултын код 2=>FOW_40	(Өөрийн тооо бичих)	Бүх хариулт =>FOW_44		
A	FOW_29	FOW_30	FOW_31	FOW_32	FOW_33	FOW_34	FOW_35	FOW_36	FOW_37	FOW_38	FOW_39	FOW_40	
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													

КОД

Ихэвчлэн ажилладаг цаг (FOW_33-р багана)	1=Ихэвчлэн өглөө хинээлийн цагаас өмнө, 2=Ихэвчлэн хинээлийн дараа үдээс хойш, орой, 3=Сургуулиас ул хамааран ихэнхдээ ажлын өдрүүдийн аль ч цагт, 4=Ихэвчлэн амралтын өдрүүдийн аль ч цагт
Төлбөрийн хугацаа (FOW_38-р багана)	1=Нэг удаагийн үйлчилгээний хөлс, төлбөрийг тухай бүрд нь авдаг, 2=Нэг өдөр, 3=Долоо хоногт, 4=Хоёр долоо хоногт, 5=Нэг сар, 6=Улирлын төгсгөлд, 7=Бусад (бичих)

БҮЛЭГ III. АЖЛЫН ХЭЛБЭРҮҮД

АЖИЛ ХАЙГЧ СУДЛААЧ: Зөвхөн 1Б-17 насны болон FOW_07а,б,с,д,е жавл FOW_10-2 аж харуулсан хүнээс асууна, бусад төхмөлдөй =>FOW_45		СҮЛИЙН 12 САРЫН ЦАЛИН, ОРЛОГО ОЛОХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА СУДЛААЧ: Зөвхөн 5-17 насны эгшигнээс дараах байдлаар асууна. Үнд: 1) FOW_36=2 эсвэл FOW_38=2 эсвэл FOW_40-д харуулсан хүнээс FOW_44-р асуултыг; 2) FOW_42=1 эсвэл FOW_43-т харуулсан хүнээс FOW_45-р асуултыг асууна.										СУДЛААН: Зөвхөн FOW_45=1 гэж харуулсан хүнээс асууна, бусад тохиолдолд =>FOW_47					
Хэрэв сүүлийн 30 хоног ажил хаяж ажил хаях үйлчилгээг үргэлжлүүлж байгаа бол (Нэр) нь ажиллаж байсан үү?		(Нэр) нь сүүлийн 7 хоног ажил хаяж ажил хаях үйлчилгээг үргэлжлүүлж байсан үү?		(Нэр) нь сүүлийн 12 сарын хугацаанд цалин, орлого олох үйл ажиллагаа эрхэлсэн үү?		СУДЛААЧ: Сар тус бүрээр асууж, үйл ажиллагаа эрхэлсэн бол тийм, эрхлээгүй бол үгүй гэж кодонго уу. Тийм - 1 Үгүй - 2										Дорх кодыг уншаж өгнө үү.	
Тийм - 1 Үгүй - 2		Тийм - 1 => FOW_45 Үгүй - 2 => FOW_46		Тийм - 1 Үгүй - 2		Тийм - 1 Үгүй - 2		Тийм - 1 Үгүй - 2		Тийм - 1 Үгүй - 2		Тийм - 1 Үгүй - 2		Тийм - 1 Үгүй - 2		Тийм - 1 Үгүй - 2	
FOW_41		FOW_42		FOW_43		FOW_44		FOW_45		FOW_46		FOW_47		FOW_48		FOW_49	
1																	
2																	
3																	
4																	
5																	
6																	
7																	
8																	
9																	
10																	

код

Хөдөлмөр эрхлэхээ больсон гол шалтгаа (FOW_46_13-р багана) 1=Халамжийн үйлчилгээнд хамрагдсан, 2=Сургуульд суралцах болсон, 3=Осол гэмтэлд өртсөн, 4=Өрхийн эдийн засаг сайжирсан, 5=Ажил хайгаад олдохгүй байна, 6=Оршин суугаа гараасаа нүүсэн тул, 7=Бусад (бичих)

БҮЛЭГ III: АЖЛЫН ХЭЛБЭРҮҮД
СУДАЛАЧ: Энэ бүлгийн асуултыг дараах шалгуурыг хангасан хүнээс асууна. Үнд: 1) асуулт FOW_11-д харуулсан эсвэл 2) FOW_47a,b,c,d аль нэг асуултын харуулт 1 эсвэл 3) FOW_53; FOW_55; FOW_57; FOW_59; FOW_61; FOW_63; FOW_65 аль нэг асуултын харуулт 1 тохиолдолд.

АЖЛЫН БАЙРНЫ ХҮЧИРХИЙЛЭЛ
УНШИЖ ӨГӨХ: Ажил дээрээ хийж байгаа зүйлийнхээ талвар нөхдөг ажилд ажилладаггүй байгаа эсвэл тусгаарласны дараа ажилладаггүй байгаа эсвэл зөв харуулт байгаагүй. Үнд: Энэ талвар хэвн асуулт асуулаар байна. Эсвэл асуултын аль нэгэнд нь буруу эсвэл зөв харуулт байгаагүй. Үнд: Энэ талвар хэвн асуулт асуулаар байна. Эсвэл асуултын аль нэгэнд нь буруу эсвэл зөв харуулт байгаагүй.

Хүвийн дугаар	Энэ үйлдлийг хэн хийсэн бэ?	Заримдаа хүүхэд, өсвөр насныхныг хүүхэд айлгаж асуулгүй байдалд нь санаа зовсохыг хүрээлэнгээ.	Энэ үйлдлийг хэн хийсэн бэ?	Заримдаа хүүхэд, өсвөр насныхныг ажил дээрээ байхад нь зөв үйлдлийг хийж, үйлдэл хийдэг.	Энэ үйлдлийг хэн хийсэн бэ?
A	HAZ_21a	HAZ_22a	HAZ_21b	HAZ_23a	HAZ_23b
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

Хэрэв код > 1 => HAZ_22a
Хэрэв код > 1 => HAZ_23a

КОД
HAZ_21a, 22a, 23a-р баганын харуултын код
1=Тийм; 2=Үгүй; 97=Мэдэхгүй; 98=Татгалзан; 99=Дурдах боломжгүй
HAZ_21b, 22b, 23b-р баганын харуултын код
1=Насанд хүрсэн хүн; 2=Өөр нэг хүүхэд/өсвөр насны хүүхэд; 97=Мэдэхгүй; 98=Татгалзан

БҮЛЭГ III: АЖЛЫН ХЭЛБЭРҮҮД

СУДЛААЧ: Энэ бүлгийн асуултыг дараах шалгуурыг хангасан хүнээс асууна. Үндэ: 1) асуулт FOW_11-д хариулсан эсвэл 2) FOW_47a,b,c,d аль нэг асуултын хариулт 1 эсвэл 3) FOW_53; FOW_55; FOW_57; FOW_59; FOW_61; FOW_63; FOW_65 аль нэг асуултын хариулт 1 тохиолдолд.

Хувийн дугаар	Ямар гэмтэл авч байсан бэ? HAZ_37 баганад ямар гэмтэл авч байсныг тодруулж бичнэ.	(Нэр) нь хамгийн хүнд бэртэх үедээ ямар ажил хийж байсан бэ? СУДЛААЧ: HAZ_38a баганад ямар ажил хийснийг, HAZ_38b баганад ямар үндсэн үүрэг гүйцэтгэснийг тодруулж бичнэ.		(Нэр) нь ажлын байран дахь хүчирхийлээс үүдэлтэй гэмтэл авч байсан уу? Тийм - 1 Үгүй - 2	Одоо би танаас ерөнхийдөө эрүүл мэндийнх нь талаар асуумаар байна. (Нэр)-ийг нас чазуу бусад хүүхдүүдтэй харьцуулахад эрүүл мэнд нь ямар байна гэж бодож байна вэ? Доорх кодыг уншиж өгнө үү.
		Ажил мэргэжил	Код		
A	HAZ_37	HAZ_38a	HAZ_38b	HAZ_39	HAZ_40
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

КОД

1=Маш сайн; 2=Сайн; 3=Зүгээр; 4=Муу

Эрүүл мэндийн байдал (HAZ_40-р багана)

БҮЛЭГ III: АЖЛЫН ХЭЛБЭРҮҮД
 СУДЛААЧ: Энэ бүлгийн асуултыг дараах шалгуурыг хангасан хүнээс асууна. Үнд: 1) асуулт FOW_11-д харуулсан эсвэл 2) FOW_47a,b,c,d аль нэг асуултын хариулт 1 эсвэл 3) FOW_53; FOW_55; FOW_57; FOW_59; FOW_61; FOW_63; FOW_65 аль нэг асуултын хариулт 1 тохиолдолд.

Хүвийн дугаар	СЭТГЭЛ ЗҮЙН ЭРҮҮЛ МЭНД						(Нэр) нь уг хандсанаар ямар үр дүн гарсан бэ?	Нэдтай ингэж ярилцсан талаар таныг байсныг мэдэхийг ярицлага ямар байсан бэ?	
	Тийм =1; Үгүй=2; Мэдэхгүй=97; Татгалзсан=98								
УНШИЖ ӨГӨХ: Одоо би танаас ажиллөж эхэлснээс хойш танд ямар сэтгэгдэл төрж байсан талаар хэдэн асуулт асуух болно.									
(Нэр) нь удаа дараа толгой өвдөх, гэдэс баалах/өвдөх, бусад шалтгаанаар өвдөх тохиолдол байсан уу?	(Нэр) нь ажил дээрээ анхаарлаа төвлөрүүлэхэд хүнд байснаас их ядарч байсан уу?	(Нэр)нд аз жаргалгүй, сэтгэлээр унасан эсвэл нулимс дуслуулж байсан удаа байгаа юу?	(Нэр) нь ямар нэг зүйлд маш их санаа зовж, сандарч, юмнаас амархан айдаг уу?	(Нэр) нь ямар нэг асуудал, бэрхшээлийн талаар хэн нэгэнтэй ярилцахыг хүсдэг үү?	(Нэр) нь хийж байгаа ажлаараа бахархдаг уу?	(Нэр) нь хүүхэд хамгааллын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг ямар нэгэн байгууллагын үйлчилгээг авч байсан уу?	Хэрэв код 5, 97=>HAZ_49	Доорх кодыг уншиж өгнө үү.	
A	HAZ_41	HAZ_42	HAZ_43	HAZ_44	HAZ_45	HAZ_46	HAZ_47	HAZ_48	HAZ_49
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

КОД	
Хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаа (HAZ_47-р багана)	1=Нэг цагийн үйлчилгээ, Тур хамгаалах байр, 2=Гөрийн бус байгууллага, 3=Хүүхдийн тусламжийн Угас 108 үйлчилгээний төв, 4=Бусад (бичих), 5=Үгүй, 97=Мэдэхгүй
Хүрсэн үр дүн (HAZ_48-р багана)	1=Сэтгэл зүйн зөвлөгөө, дэмжлэг авсан, 2=Эрүүл мэндийн үйлчилгээ авсан, 3=Сургуульд хамрагдах болсон, 4=Амьдрах ухааны болон бусад сургалтад хамрагдсан, 5=Гэр бүлтэйгээ эргэн хамт байх болсон, 6=Цалин, орлого олох хөдөлмөр эрхлэлтээ зогсоосон, 7=Бусад (бичих)

БҮЛЭГ III: АЖЛЫН ХЭЛБЭРҮҮД
СУДАЛГААЧ: Энэ бүлгийн асуултуудыг тухайн өрөө амьдарч байгаа 5-17 насны ажилчдыг асууна. Мэдээллийг өрхийн 5-11 насны ажилчдыг асуухдаа тухайн харуулагчийн талаар бүрэн мэдээлэл өгч чадах нэрснэй хүрсэн өрхийн ажилчдыг асуух ёстой. Хэрэв судлаачны хувьцаанд мэдээлэл өгөх боломжгүй бол өрхийн ажилчдыг цаг тохирон бичих өрөөг сонгох хэрэгтэй.

Хүний дугаар	ГЭРИЙН АЖИЛ										EDU_08-1 бол асууна	EDU_08-2 бол асууна
	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт өрхөд байгаа хүүхэд/настай хүмүүс болон өвчтэй хүмүүст тусалж, асаран хамгаалсан уу?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт энэ ажлыг хийхэд өдөрт дунджаар хэдэн цаг зарцуулсан бэ?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт бусад хүнд жинтэй хүүхэд эсвэл насанд хүрсэн хүүнийг зөвхөн зөвхөн байсан үү?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт бусад насанд хүрсэн хүүнийг шүршүүрт оруулж, хувиасгаж байсан уу?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт өвчтэй хүн асарсан уу?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт аята, таваг угаах, хог гаргаж хаях зэрэг бусад гэрийн ажилд тусалсан уу?	Үйл ажиллагааг бичих (талбар)	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт энэ ажлыг хийхэд хэдэн өдөр зарцуулсан бэ?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт энэ ажлыг хийхэд өдөрт дунджаар хэдэн цаг зарцуулсан бэ?	(Нэр) нь энэ дурдсан гэрийн ажлуудыг сүүлийн 7 хоногт ихэвчлэн хэзээ хийсэн бэ?	(Нэр) нь энэ дурдсан гэрийн ажлуудыг сүүлийн 7 хоногт ихэвчлэн хэзээ хийсэн бэ?	Ажлын өдрүүд -1 Амралтын өдрүүд -2 Өдөр бүр -3
	Тийм - 1 Үгүй - 2 => HCH_31	Тийм - 1 Үгүй - 2 HCH_27	Тийм - 1 Үгүй - 2 HCH_28	Тийм - 1 Үгүй - 2 HCH_29	Тийм - 1 Үгүй - 2 HCH_30		Хэрэв мэдэхгүй бол=97	Хэрэв мэдэхгүй бол=97	Бүх хариулт => ST_01	HCH_35	HCH_36	
A	HCH_25	HCH_26	HCH_27	HCH_28	HCH_29	HCH_30	HCH_31	HCH_32	HCH_33	HCH_34	HCH_35	HCH_36
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												

КОД

Хуацаа	(HCH_35-р багана)	1=Ажлын өдрүүд/дэд хичээл орсны дараа; 2=Ажлын өдрүүд хичээл орохын өмнө; 3=Амралтын өдрүүд
--------	-------------------	---

БҮЛЭГ III: АЖЛЫН ХЭЛБЭРҮҮД

СУДЛААЧ: Энэ бүлгийн асуултуудыг тухайн өрхөд амьдарч байгаа 5-17 насны гишүүдээс асууна. Мэдээллийг өрхийн 5-11 насны гишүүдээс авахдаа тухайн харуулагчийн талаар бүрэн мэдээлэл өгч чадах насанд хүрсэн өрхийн гишүүнээс асуух ёстой. Хэрэв судалгааны хугацаанд мэдээлэл өгөх боломжгүй бол өрхийн гишүүдэд лэй цаг тохирон дахин өрхөд очих хэрэглээ.

Чөлөөт цаг						
Хувийн дугаар	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт хэдэн цаг зурагт үзсэн бэ?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт гэрээ хэдэн цаг хичээллэе давтсан бэ?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт хэдэн цаг ном уншсан бэ? (хичээл дагшлахаас бусад)	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт хэдэн цаг тоглосон бэ?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт хэдэн цаг гэрээ хэдэн цаг компьютер ашиглан тоглосон бэ?	(Нэр) нь сүүлийн 7 хоногт бусад чөлөөт цагтаа хэдэн цаг зарцуулсан бэ?
A	ST_01	ST_02	ST_03	ST_04	ST_05	ST_06
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						

СУДЛААЧ: Маш их баярлалаа. Эдгээр асуултуудын зарим нь амаргүй байсныг би мэднэ, гэхдээ таны харилтууд маш ойлгомжтой, тустай байлаа.